تذکرهٔ منظوم

تیغ سخن

همراه با معرفی کوتاهی از حدود دو هزار شاعر

و

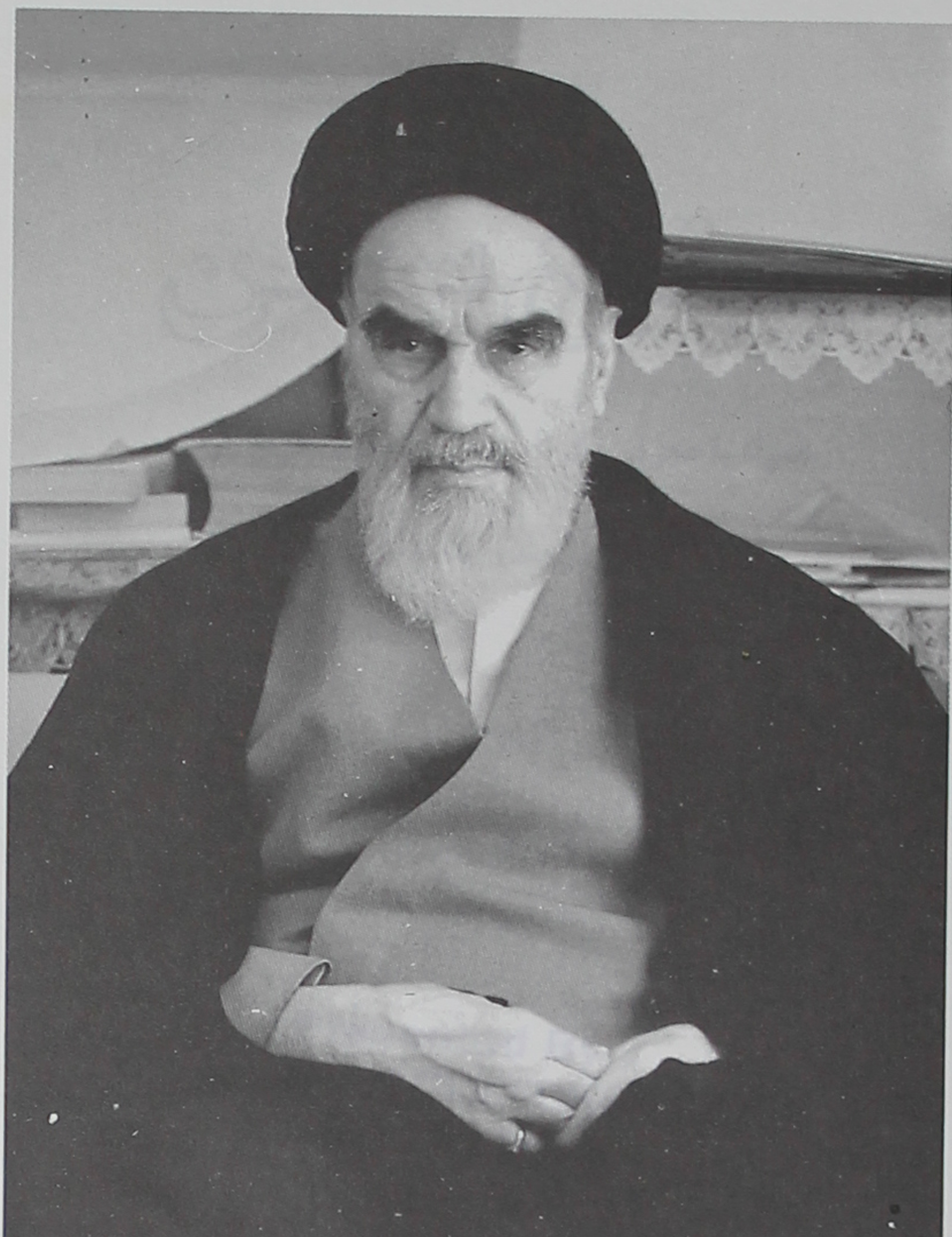
بیش از صد و پنجاه تذکره

سروده و تألیف

نصرالله مردانی

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی
دانشگاهها

بسم الله الرحمن الرحيم

لسان شعر بالاترین لسان است.

«صحیفهٔ نور- جلد ۱۷- صفحهٔ ۱۹۲»

تذکره منظوم

ستیغ سخن

همراه با معرفی کوتاهی از حدود دوهزار شاعر
و
بیش از صدو پنجاه تذکره

تألیف

نصرالله مردانی

سازمان مطالعه وتدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)

تهران

۱۳۷۱

ستیغ سخن
نصرالله مردانی
سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)
چاپ اول: تابستان ۱۳۷۱
تعداد: ۱۰/۰۰۰
لیتوگرافی: نصر
چاپ: چاپ و نشرعلامه طباطبائی

فهرست مطالب

پیشگفتار

اندیشه سرودن این منظومه، پانزده سال خاطر شاعر مبتکر و زبردست معاصر و متعهد انقلاب اسلامی ـ جناب آقای نصرالله مردانی ـ را به خود مشغول می‌داشت تا سرانجام در عصر بلوغ شرف و ایمان و در هنگامه جوشش حماسه و ایثار انقلاب و دفاع مقدس، بشارت میلاد فرا رسید و این مولود فرخنده، با آهنگ کلام خداوندگار سخن و حماسه (فردوسی)، پا به عرصهٔ وجود گذاشت و طراز بند دفتر شعر و ادب پارسی گردید.

نخستین بار در کنگره شعر دانشجویی مازندران، نفحات آن مشام شیفتگان ادب فارسی را معطر گردانید و سپس در سال ۱۳۶۷ در کنگرهٔ جهانی بزرگداشت حافظ در شیراز، تحسین استادان و سخن‌سنجان ادب فارسی را برانگیخت و در بین سخنسرایان پیروانی یافت؛ از آن‌پس گروهی از ادب‌دوستان و ادب‌پروران مشتاقانه در انتظار انتشار آن بودند، تا اینکه اکنون ـ به لطف خداوند ـ فرصتی فراهم شده است تا این منظومهٔ بدیع ـ که در نوع خود بی‌همتاست ـ در جامهٔ سپید اوراق کتاب حاضر، به بارگاه نگاه نکته‌سنجان و نازك‌اندیشان راه یابد.

این منظومهٔ بکر و بدیع را ویژگیها و ظرافتهایی است که بدون آگاهی از آنها، بیم آن می‌رود که ارزش و قدرش ناشناخته بماند، و روش تنظیم و چاپ آن را شیوه‌ای است که بدون ذکر آن خواننده ممکن است تا مدتی به رموز کار آگاه نگردد و وقتش هدر رود. بدین منظور گزارشگونه‌ای مختصر بر مطول این تذکره منظوم در ذیل درج می‌شود تا خواننده روانتر و بهتر در فضای شکوهمند و پرنغمهٔ آن گام بردارد و راحت‌تر از چشمهٔ عطرآگین آن سیراب گردد.

۱. این منظومه از ۲۷ بند یازده بیتی، یعنی در مجموع از ۲۹۷ بیت تشکیل شده است که در بحر متقارب و در قالب مثنوی، امّا به صورت ترجیع بند سروده شده؛ و «ترجیع مثنوی» به این شکل، تاکنون در ادبیات فارسی سابقه نداشته است.

چهار بند اول این مجموعه، مقدمه‌ای است که در آن، فراز و نشیبهای شعر در طول تاریخ، به اختصار بیان می شود و نوزده بند میانی آن به ذکر نام بیش از دو هزار شاعر پارسی گو ــ از آغاز پدیدار شدن شعر فارسی تا دوران معاصر ــ اختصاص یافته است. لازم به توضیح است در ابیات این منظومه، گذشته از نام تعداد انگشت‌ـ شماری از شاعران نام‌آور ــ که به صراحت و به ترتیب تقدم زمانی از ایشان نام برده شده ــ نام بقیه به صورت ایهام و اشاره به کار رفته است؛ چهار بند پایانی نیز به ذکر نام بیش از صد و پنجاه تذکره یا اثر ادبی اختصاص یافته است.

۲. در این منظومه به منظور حفظ توجه دائمی خواننده به مخاطب خود، یعنی شعر، التزام دشواری به کار رفته است؛ و به استثنای دو بیت (آن هم به دلیل موقوف المعانی بودن با بیت قبلی) در تمامی ابیات دیگر، شاعر با ضمایر «تو» یا «ت» «ی» شعر را مخاطب قرار داده است؛ و این التزام آنچنان ظرافتمندانه و استادانه به کار گرفته شده است که نه تنها هیچ نشانی از تصنع در آن مشهود نیست، بلکه حتی اگر پیشاپیش بدان توجه داده نشود، چه بسا خواننده متوجه آن نخواهد شد. همچنین تکرار بیت ترجیع در آخر هربند، توجه خواننده را به مخاطب خود، یعنی شعر، تجدید می کند و این امکان را فراهم میسازد تا وی در پایان هر بند، در ایستگاه «ترجیع» نفسی تازه کند و از فضای حاکم هر بند به افق تازه دیگری روی آورد.

۳. از مهمترین ویژگیهای دیگر این منظومه این است که به هنگام ذکر ویژگیهای هر شاعری، به مقتضای اهمیت و شهرت او، ضمن اشاره به آثار و القاب و حوادث مشهور زندگی وی با همان لحن کلام و سبک بیان و حتی نوع واژگانی که معمولاً وی به کار می برده، از او یاد شده است؛ بدین جهت به نام چهار تن از شاعران که ارکان ادب فارسی هستند، یعنی فردوسی، مولوی، سعدی و حافظ سه بیت، و به رودکی و نظامی هرکدام دو بیت اختصاص یافته است.

۴. در موارد انگشت شماری، با توجه به اینکه مجموعهٔ مرکب بعضی نامها در

این وزن نمی‌گنجیده، بین اجزای اسمهای مرکب فاصله افتاده، یا تغییراتی جزئی در آنها پدید آمده است و این ویژگی در ذکر نام کتابها بیشتر نمود دارد؛ ازجمله نام «فخرالدین اسعد گرگانی» در بیت ذیل چنین آمده است:

به گرگان اسد فخردین تو بود — که منظومهٔ ویس و رامین سرود

یا نام تذکره مشهور لباب‌الالباب چنین آمده است:

لباب تو البابی از رفعت است — صفایت ز گلدستهٔ رحمت است

همچنین نام «ادیب‌الممالك فراهانی» بدین صورت آمده است:

کلامی رسا داشت قاآنی‌ات — ادیبی ز مُلك فراهانی‌ات

۵. گاهی برای زیبایی و مضمون‌دار شدن شعر، نام چند شاعر، و یا چند کتاب باهم ترکیب شده است؛ مانند:

ز تو فضلِ افضل، فزونی گرفت — معین آمد و سیف رونی گرفت

در این بیت، صرف‌نظر از «فزونی» و «معین» که هریك نام شاعری است، نامهای «فضل» و «افضل»، و «سیف» و «رونی» نیز که دو به دو در بیت به صورت ترکیب اضافی آمده‌اند، هریك جداگانه نام شاعری است.

۶. گاهی بنا به ضرورت، در آوردن اجزای نامهای مرکب تقدم و تأخر واقع شده؛ مثلاً در بیت ذیل، نام شاعر که «شیرین‌کار» بوده، به صورت «کارشیرین» آمده است:

شفایی که در لعل نوشین توست — در آن شهدی از کار شیرین توست

۷. در میان انبوه بیش از دو هزار نام شاعر که در این تذکره منظوم گنجانیده شده است، بنا به ضرورت شعری، گاهی حرف یا حروفی از آخر بعضی از نامها کاسته، یا حرف یا حروفی دیگر به آنها افزوده شده است.

۸. برای رفع شبهه از ذهن کسانی که ممکن است گمان کنند این نامها بدون ارتباط در کنار هم قرار گرفته‌اند و هدف از آن، تنها به نظم درآوردن نام شاعران و تذکره‌ها بوده است، باید یادآوری شود که چنین نیست؛ زیرا اگر دقت شود، میان نامها و کلمات چنان ارتباط نزدیك و تنگاتنگی وجود دارد که در بسیاری از موارد شگفت‌انگیز و باور نکردنی است؛ ملاحظه کنید:

به فردوس تو پیربیدار طوس   طراز آور رستم و اشکبوس
هماورد آورد نامرد و مرد   ز توران وحشت برآورد گرد
به شهنامه‌ات آخت تیغ خرد   حکیم سخن بر ستیغ خرد

در این ابیات، ضمن آنکه «فردوس»، «پیر»، «بیدار»، «طوس»، «طراز» و «رستم» هریك نام شاعری است، ترکیب «پیر بیدار طوس» صفت متناسبی برای اشاره به فردوسی است. همچنین «طوس» علاوه بر اینکه نام شاعری است، نام مدفن فردوسی، و نام یکی از شاهزادگان و پهلوانان ایرانی در شاهنامه هم هست؛ از آن گذشته، این شاهزاده به هنگام جنگ رستم و اشکبوس ـ که بلافاصله نامشان در مصراع بعد آمده ـ فرماندهی سپاه ایران را عهده دار بوده است. در نتیجه آوردن نام رستم و اشکبوس و طوس در کنار یکدیگر در این بیت، کاملاً حساب شده و سنجیده است و هرگز تصادفی نمی تواند باشد؛ و اگر از فردوسی با صفت «طراز آور رستم و اشکبوس» یاد شده، بدین جهت است که رزم رستم و اشکبوس یکی از زیباترین صحنه های توصیفی و داستانی شاهنامه است.

در این ابیات واژگان و ترکیبات «هماورد»، «آورد»، «نامرد»، «مرد»، «توران»، «برآوردگرد»، «آخت»، «تیغ» و «خرد» که در کنار هم نشسته اند، همه از واژه های خاص فردوسی است؛ چنانکه مجموعهٔ این واژگان بی تردید و بدون تأمّل، «فردوسی» و «شاهنامه» را به صورتی چشمگیر در نظر نمودار می سازد. شاید لازم به ذکر نباشد که سخن گفتن از یك شاعر، با به کار گرفتن واژگان خاص خود او، آن هم به زبان و سبك بیان خود او، چه مایه بر لطف سخن می افزاید.

همچنین است اگر تأمّلی داشته باشیم بر ایهام و تناسبی که در چند واژهٔ دیگر این ابیات ـ از قبیل «توران وحشت» ـ وجود دارد. می دانیم که دشمن اصلی ایرانیان در داستانهای شاهنامه، کشور توران است؛ علاوه بر آن، «توران» و «وحشت» هرکدام نام شاعری است. صرف نظر از این ترکیب «توران وحشت» بیانگر فضای کلی شاهنامه و جنگهای ایران و توران نیز هست.

همینطور است، کلمه های «حکیم» و «خرد» که علاوه بر اینکه هریك به طور

جداگانه نام شاعری است، در مجموع لقب فردوسی است؛ به ویژه که نشانگر بارزترین ویژگی اوست، به طوری که معمولاً در ادب فارسی از فردوسی با نام «شاعر خرد» یاد می‌شود، و «خرد» مهمترین عنصر شعری شاهنامه است و کمتر شاعری به اندازهٔ فردوسی بر آن تأکید ورزیده است.

همانگونه که ملاحظه می‌شود، اینگونه به رشته کشیدن جواهر کلمات، بی‌منظور و مقصود و به طور تصادفی نتواند بود؛ زیرا کمتر واژه‌ای است که از بیان آن قصدی و بلکه قصدها، آنهم با رعایت عالیترین مناسبتها، در نظر نبوده است؛ و دشواری این کار، و در نتیجه هنرنمایی شاعر، در گرفتن ایهام از این همه نام شاعر، بر کسی پوشیده نیست. مثلاً دربارهٔ نظامی آمده است:

نظامی حدیثی ز تو نو نوشت ‏ ‏ ‏ ز شیرین شکرگنج خسرو نوشت
سرودی تر آورد چون روح آب ‏ ‏ ‏ به شادابی چشمهٔ آفتاب

مصراع اول به نوآوری نظامی در شعر فارسی اشاره دارد. در مصراع دوم علاوه بر اینکه «شیرین»، «شکرگنج» و «خسرو» هریك نام شاعری است، در آثار نظامی «شیرین» و «شکر» هر دو از معشوقه‌های «خسرو» بوده‌اند؛ از طرفی می‌دانیم که زیباترین اثر هنری نظامی، داستان «خسرو و شیرین» است.

در بیت دوم نیز ضمن اینکه «سرودی»، «روح»، «شادابی»، «چشمه» و «آفتاب» هریك نام چند شاعر است، همه از واژگانی هستند که نظامی در داستانهایش فراوان از آنها استفاده کرده است، و علاوه بر این، یادآور آب‌تنی «شیرین» در چشمه نیز هست؛ به عبارت دیگر، وقتی از شاعری سخن می‌رود، روح کلام و آهنگ سخن، با روح و آهنگ سخن او سازگاری دارد. یا در بیت ذیل:

معطر ز تو گلشن راز دل ‏ ‏ ‏ در اشراق شیخ تو اعجاز دل

علاوه بر اینکه «معطر»، «گلشن»، «راز»، «اشراق»، «شیخ» و «اعجاز» هریك به نام یك یا چند شاعر اشاره دارد؛ «گلشن راز» نام کتاب «شیخ محمود شبستری» است که در این بیت نام «گلشن راز» و «شیخ» هردو آمده است؛ افزون بر اینها «معطر» نام نوهٔ شیخ محمود است که خود نیز شاعر بوده است. ترکیب مقلوب «اشراق شیخ» نیز تلمیحی به نام عارف مشهور، شیخ اشراق (سهروردی) دارد که وی نیز خود در سرودن

شعر دست داشته است. در این بیت:

تـو را تیـر گـر داد سنجر به دست معزّی از آن تیـر بیـداد خَست

نیز اشارات و تلمیحاتی وجود دارد؛ ازجمله علاوه بر اینکه «تیرگر»، «داد»، «سنجر»، «معزی» و «بیداد»، هریك نام یك یا چند شاعر است؛ معزی یکی از شعرای معروف ادب فارسی و ملك الشعرای دربار سلطان سنجر بوده و چنانکه می دانیم، این بیت به طور ضمنی به این داستان معروف اشاره دارد که سلطان سنجر در شکارگاه، به اشتباه معزی را هدف تیر قرار داد. علاوه بر اینها «داد» هم ــ که در این بیت ذکر شده ــ، خود یکی دیگر از مداحان و شاعران دربار سلطان سنجر بوده است.

۹. مطالب این کتاب در چند بخش تنظیم شده است: در بخش *اول*، برای آنکه نام کتابها و شاعران، ذهن خواننده را از دریافت مضمون روان شعر به عنوان یك مجموعهٔ منسجم و منظم دور نکند، و ا ز طرفی توجه او را به این نکته نیز معطوف دارد که صرف نظر از نام شاعـران و کتابهای فراوانی که در این منظومه آمده، خود منظومه نیز به تنهایی محتوایی مستقل دارد و از انسجام و استحکام برخوردار است، ابتـدا تمـام منظومه بدون هیچ مشخصه‌ای آمده است تا خواننده فقط به جوهره و مضمون شعری آن توجه داشته باشد.

۱۰. در بخش دوم، بار دیگر عین منظومه چاپ شده، ولی این بار نام شاعران و کتابها متمایز شده و پاره‌ای توضیحات لازم نیز در پاورقی افزوده شده است، سپس برای معرفی اجمالی شاعران و کتابهایی که نام آنها در شعر آمده، توضیحنامه‌هایی با معرفی شاعران و معرفی کتابها به ترتیبِ آمدنِ نام شاعران و کتابها در ابیات، به تفکیك تنظیم شده است (تنظیم این معرفی نامه‌ها ویژگیهایی دارد که در توضیحات بعدی بدانها اشاره خواهد شد).

۱۱. در معرفی شاعران و کتابها، عین نامی که در شعر آمده، با رعایت همان ترتیب، «مدخل» توضیحات قرار گرفته است. لازم به توضیح است که چنانچه گاهی تك‌تك کلمـه‌ها در بیت، هرکـدام به نام شاعـر یا شاعرانی دلالت داشته باشد و مجموعهٔ ترکیب آنها نیز به نام شاعر یا شاعران دیگری دلالت کند، در اینصورت ابتدا به ترتیب، نامهای غیر ترکیبی می آید و آنگاه نام مرکب؛ مثلاً در «پیر بیدار طوس»، ابتدا «پیر» و «بیدار» و «طوس» توضیح داده می شود و آنگاه «پیر بیدار طوس

(فردوسی)».

۱۲. اگر در ذکر نام شاعر در بیت، پس و پیش یا دگرگونی ایجاد شده باشد؛ در معرفی نامه، ابتدا همان عبارتِ بیت در مدخل می آید؛ سپس نام کامل و درست شاعر، در مقابل آن، درون دو کمانه قرار می گیرد؛ مانند: بلند آمد اقبال (بلنداقبال)، ز طوس تو نامی اسد (اسدی طوسی).

همچنین است وقتی که در بیت عبارتی آمده باشد که به نام شاعری اشاره یا دلالت داشته باشد، مانند پیر بیدار طوس (فردوسی)، به یمگان شد آواره مردی رها (ناصرخسرو)، پیر هرات (خواجه عبدالله انصاری).

۱۳. در معرفی نامه پس از ذکر مدخل، از سطر زیرین آن، نام شاعران و معرفی آنان به ترتیب زمان زندگیشان ذکر می شود. روش تنظیم نیز بدین صورت است که اولین نام به طور کامل می آید، ولی در بقیه نامها به جای نام اصلی، علامت تکرار ~ قرار می گیرد؛ مثلاً:

شهید

شهید بلخی (م۳۲۵) از شاعران و حکیمان توانای معاصر رودکی (لباب، ج۲، ص۳/ صفا، ج۱، ص۳۸۹)؛ ~ **لاهوری** (م۱۱۳۰) (سخنوران، ص ۳۱۳)؛ ~ **تهرانی** (م۱۱۷۸) (همانجا).

۱۴. گاهی ممکن است نام شاعر یا شاعرانی، حرف یا حروفی اضافه بر اصل مدخل داشته باشد؛ در اینصورت، اگر نام تمام شاعران حرفی اضافه داشته باشد، پس از مدخل، نام اولین شاعر همراه آن حرف اضافه ذکر می شود و در بقیه علامت تکرار (~) می آید؛ مانند:

کام

کامی سبزواری از شاعران قرن دهم که از ایران به هندوستان رفت و به دربار اکبر شاه راه یافت (نفیسی، ج۱، ص۴۳۳/ ریحانه، ج۵، ص۳۷)؛ ~ **قمی** از شاعران قرن دهم که در جوانی به هندوستان رفته است (نفیسی، ج۱، ص۵۵۱).

و اگر نام بعضی، حرف اضافه داشته باشد و بعضی نداشته باشد؛ در اینصورت، ابتدا نام شاعرانی که با مدخل یکی است به ترتیب تاریخ زندگی آنان می آید؛ سپس نام شاعرانی که حرفی اضافه دارند، دوباره در ذیل همان مدخل، ولی

در پاراگراف جدید ذکر می شود؛ در اینصورت نیز نام اول پاراگراف، به صورت کامل، و در بقیه به جای نام اصلی، علامت تکرار (~) می آید؛ مانند:

بدیع

بدیع بلخی از شاعران نیمه دوم قرن چهارم (صفا، ج۱، ص۴۲۲/ سخن، ص۴۳)؛ ~ **سیستانی** از شاعران قرن ششم (سخنوران، ص۸۱).

بدیعی تبریزی حکیم و شاعر قرن دهم (همان، ص۸۲)؛ ~ **صفوی** پسر بهرام میرزا، پسر شاه اسماعیل صفوی از شعرای قرن دهم (همانجا).

همینطور است اگر نام شاعر یا شاعرانی حرفی کمتر از مدخل داشته باشد؛ مانند:

فیروزی

فیروزی بهمنی (م۸۲۵) از سلاطین شاعر (سخنوران، ص۴۵۸)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۲، ص۱۳۹۵/ سخنوران، ص۴۵۸).

فیروز مشرقی (م۲۸۳) از شاعران معاصر عمروبن لیث صفاری (لباب، ج۲، ص۲/ صفا، ج۱، ص۱۸۱)؛ ~ **کابلی** از شاعران قرن دهم (سخنوران، ص۴۵۸).

۱۵. در معرفی نامه، به منظور پرهیز از تفصیل مطلب و اضافه شدن حجم کتاب ــ بجز در معرفی چند شاعر مشهور ــ معمولاً فقط به ذکر زمان زندگی شاعران اکتفا شده است؛ البته با معرفی منبعی که بی واسطه یا با واسطه شرح حال شاعر در آن آمده، این امکان فراهم آمده است که خواننده علاقه‌مند از روی آن بتواند به مراجعی که مشروح زندگینامهٔ شاعر در آنها آمده، مراجعه کند.

برای اینکه ذکر منابع نیز مفصل نشود، برای هر کتاب، کلمه یا نشانه‌ای اختصاری برگزیده شده؛ راهنمای این نشانه‌ها و مشخصات کامل آنها هم در پایان کتاب آمده است.

۱۶. هرگاه نام شاعر یا شاعرانی در بیش از یك بیت آمده باشد، معرفی ایشان در معرفی نامه، در ذیل توضیحات اولین بیتی که نام شاعر در آن آمده، صورت گرفته و از سایر ابیات به بیت نخستین ارجاع داده شده است؛ فقط در چند مورد اندك، ممکن است بنا به ضرورتهای ویژه، از بیت پیشین به بیتهای پسین ارجاع داده شده باشد.

۱۷ . بخش سوم، به ترتیب به فهرست الفبایی نام شاعران و کتابها اختصاص یافته است تا خوانندهٔ جستجوگر به آسانی بتواند به بیت یا توضیحی که نام شاعر مورد نظر در آن آمده است، دست یابد.

۱۸ . در پایان نیز فهرست منابع این کتاب و راهنمای اختصاری منابع، تنظیم شده است.

۱۹ . خلاصه اینکه ظرائف و ویژگیهای این کتاب به این مقدار که اشاره شد، محدود نمی‌شود؛ بلکه این مقدمه مختصر، فقط برای نشان دادن نمونه‌ای بود که خوانندهٔ محترم به کمك آن، خود بتواند به تأمّل در این اثر ماندگار بپردازد و به درك لطافتها و زیباییهای آن نایل شود.

در پایان این گفتار ذکر این نکته لازم است از آنجایی که کتاب حاضر یك اثر بدیع ادبی و تاریخ ادبیات منظوم است و خواننده با مراجعه به آن امکان می‌یابد با نام بیش از دو هزار شاعر و صدو پنجاه کتاب آشنا شود و با از بر کردن این ابیات، آن نامها را آسان به خاطر بسپارد، سمت به انتشار آن همت گماشت تا به خواست خداوند، دانشگاهیان و غیر دانشگاهیان علاقه‌مند بتوانند از آن استفاده کنند.

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها
(سمت)

بخش اول

منظومهٔ ستیغ سخن

۱

تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ
گهی چون سرابی سراپا فریب
گهی مانده‌ای در حقیقت غریب
گهی پرخروشی چو آتشفشان
گهی نرم چون روح آبی روان
گهی بشکفد روح دریاییت
گهی گل کند خوی صحراییت
گهی سبز تابی تو از تاب عشق
گهی سرخ جوشی به محراب عشق
گهی نی سواری به صحرای خون
گهی رقص خون کرده‌ای واژگون
گهی بر لبت خنده شیرین نشست
گهی گریه‌ات بغض دیرین شکست
گهی خسته آیی ز دربارها
گهی تیغ رزمی به پیکارها
گهی آتش از نی برون آوری
گهی تاری از چنگ خون آوری
گهی زخم داری ز نامردمان
گهی التیامی به زخم نهان
تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

۲

غریبانه در تلخ دوران زور
گذشتی ز موج حوادث صبور
نیستان تو سبز و آتش دم است
دمش شعله خرمن آدم است
نهان در بهشت تو اهریمن است
بهشتی که هر دانه‌اش رهزن است
تو خرّم درختی که درباغ خاک
خزانت نباشد ز باد هلاک
برت حاصل فکر و دین و دل است
گل شاخه‌ات آسمان منزل است
اگر جاودانه به جا مانده‌ای
به اعماق جان ریشه افشانده‌ای
تو را آفتابی است نایافته
که آن سوی هستی نهان تافته
ز تو تافت بر قاف اندیشه نور
به آفاق دل آفتاب سرور
به شام تو صدکهکشان کوکب است
که روشن از آن روزگار شب است
سخن با تو هرکس حکیمانه گفت
به باغ تو گلهای معنی شکفت
تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

۳

سر سبز دل با تو بر دار شد
زبانش به کام تو خونبار شد
ز تو کشتی عشق شد بی‌قرار
به دریای طوفانی روزگار
ز تو رود اندیشه غوغاگر است
به چنگ تو تاریخ خنیاگر است
ز تو مانده میلاد هستی به یاد
به طوفان بیداد فریاد داد
ز تو قصهٔ تلخ، شیرین شده
به خون روی فرهاد آذین شده
ز تو پاره شد سینهٔ بیستون
برآن مانده برجای نقش جنون
ز تو عشق دامان لیلا گرفت
جنون راه مجنون به صحرا گرفت
ز تو حسن یوسف جهانگیر شد
زلیخا ز افسون تو پیر شد
ز تو جان سودابه آتش گرفت
تف تهمتش در سیاوش گرفت
ز تو روح الهام شد جلوه‌گر
در آیینهٔ تابناک هنر
تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

۴

افق در افق اختـر افشـانده‌ای
ز دریای دل گوهـر افشـانده‌ای
زمـان بـا طلـوعِ تـو پویا شده
زبـان در پگـاه تـو گـویا شده
تو فریـاد روحـی بـه بام خروش
به قاف تو پَر ریخت سیمرغ هوش
سمـنـد تخـیّل ز بس تاختـی
سواران انـدیشـه انـداخـتـی
به دستی که در آسمـان داشتی
ز سر تاج خورشـید برداشـتـی
چراغ سخـن در شبسـتـان خاك
ز مهـر تو تابـید و شد تابنـاك
تو را قلّه‌هایی است آن سوی هست
که کس بر ستیغش نیازیده دست
رسـولان تـو بـا زبـان دَری
سرودنـد آیـات پیغـمـبـری
به دوری که باعشق پرداختـنـد
زمین و زمـانی ز نو ساختـنـد
کلام تو سرچشمهٔ حکمت است
شکـوه تو آیینـهٔ حیرت اسـت
تو ای شعـر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگـو راستی یا دروغ

۵

نخستین شهید تو از بلخ بود
که چون حنظله کام او تلخ بود

ز فیروزیت در پگاه ظهور
عروضی بدیع آمد از بوشکور

ز تو خسروی خسروانی سرود
دریغا دریغا جوانی سرود

تو را هست خاطر که در کودکی
شکفتی چو گل بر لب رودکی

به باغ سخن جویی ازمولیان
تو آوردی از دوردست زمان

کسایی امیر تو در مرو بود
سرخسی به باغ تو چون سرو بود

سخن با دقیقیت شیرازه یافت
ز عیّوقیت منطقی تازه یافت

به فردوس تو پیر بیدار طوس
طراز آور رستم و اشکبوس

هماورد آورد نامرد و مرد
ز توران وحشت برآورد گرد

به شهنامه‌ات آخت تیغ خرد
حکیم سخن بر ستیغ خرد

تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

۶

ز طوس تو نامی اسد آمده
دبیر و نصیر خرد آمده
لبیبی و بالیث برهانیت
رفیعند در قطب روحانیت
دوبیتی به طاهر تو آموختی
به عریانیش چشم جان دوختی
به نوعی که ذوقی تو را می‌سرود
جلالی به معروفیت می‌فزود
تو را خاطری تلخ از عنصریست
که مدّاح دربار بی‌باوریست
طبیعت کتابی به دست تو بود
منوچهریش منظری نو نمود
تو با فرّخی شاعر خوش‌بیان
ز دل حلّه آوردی از سیستان
تو با فرقدی عسجدی یافتی
رشیدی شدی ارشدی یافتی
ز تو فضل افضل فزونی گرفت
معین آمد و سیف رونی گرفت
خروشی که مسعود مسرور داشت
به دار تو حلّاج منصور داشت
تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

۷

اگـر رابعـه با تو درخون شکفت
تورا مهستی گفت وگلگون شکفت
خموشی خموش آمد از رازیت
منوّر شد از بدر خبّازیت
ز نقش تو زر، گر شکوهی گرفت
ستیغ تو بابـای کوهـی گرفت
ز دریای طوفـانـیت بوسـعید
گهرهـای عـرفان به ساحل کشید
مناجـات شبـهـای پیرهـرات
نوای تو بود از نیستـان ذات
عمـادی و عمعـق ز تو تافتنـد
بقـایی چو طایی ز تو یافتـنـد
شعیبـانـه منشـوری از راستی
ز بشّـار و عمّـاره آراسـتـی
ز راهـی که ایّوب صابـر گذشت
رضی از تو راضیّ و شاکر گذشت
ز تو ازرقـی رونـقـی نو گرفت
رشید آمـد و تیغ خسـرو گرفت
به یمـگـان شد آواره مردی رهـا
که در پای خوکـان نریزد تو را
تو ای شعـر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگـو راستی یا دروغ

۸

تو از نای مسعود سعد آمدی
خروشانتر از بانگ رعد آمدی
شدی شهریاری ظفر آفرین
ز فیّاض فکری هنر آفرین
ترا تیر گر داد سنجر به دست
معزّی از آن تیر بیداد خست
فلك روشن از ماه تابان توست
نظرگاه خورشید رخشان توست
به گرگان اسد فخردین تو بود
که منظومهٔ ویس و رامین سرود
شهیدی که راز تو لب تشنه گفت
زلالی شد و جویباری شکفت
به مسعودیت با زبانی دری
بلند آمد اقبال با انوری
ز تاب تو خاقانی چیره‌دست
بر آن قلّهٔ روشنیها نشست
سنایی ز تو آسمان سیر شد
از آن سوی شر آمد و خیر شد
کمال از جمالت صفی تافته
ز تو حشمتی آصفی یافته
تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

۹

سهای تو با کوکبی مینوی
سعید آمد از سیّد غزنوی
ترا سوزنی زخمی افزوده کرد
به زشتی زبان خود آلوده کرد
نظامی حدیثی ز تو نو نوشت
ز شیرین شکر گنج خسرو نوشت
سرودی تر آورد چون روح آب
به شادابی چشمه آفتاب
ز جام تو سرمست خیّام شد
رباعیش حرفی به ایّام شد
فتوحی و حشمت مجیر تواند
بزرگی و شوکت بشیر تواند
ز بحر تو آمد برون مثنوی
درخشید و شد گوهری معنوی
تو در مولوی آتش افروختی
به نی نامه اش عالمی سوختی
چنان مست با جانش آمیختی
که دریای دُر از لبش ریختی
تو با صوفیان باده بی‌غش زدی
شدی شمس و در خرقه آتش زدی
تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

۱۰

به قاف تو عطار عاشـق تبـار
به منطق شدش طیر جان آشکار
عراقی ز تو آنچـه دانـی گرفت
ز نقش تو مانـی معـانـی گرفـت
به چرخی که می‌تافت کیوان تو
سهیلی برافـروخـت قطران تو
جلال تو با جذبـهٔ جوهـری
اثـیر آمـد از دانش اختـری
ظهیرت ظهـوری ادیبـانـه داشت
فقیه تو عیشی به میخـانـه داشت
امـیر تـو آن خسـرو دهـلوی
بلیغ آمـد از نغـمـهٔ پهـلوی
امـامی همـام تو مجـدآفـرین
ز سعـد تو آمـد بصیر وامـین
تو با کاروان غزل آمـدی
هم آوای شیخ اجـل آمـدی
سفـر کردی و در گلستـان شدی
به سعـدی رسیدی وبستـان شدی
جهانگشته داند که آب حیات
صبـوح تو بـود از خم طیّبـات
تو ای شعـر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگـو راستی یا دروغ

۱۱

اسیری اسیری به بند تو بود
خیالی خیال بلند تو بود
دلیر آمد از سربداری امین
امیر یسار تو ابن‌یمین
معطّر ز تو گلشن راز دل
در اشراق شیخ تو اعجاز دل
تو با نوش از نیش گفتی به طنز
عبیدانه چون گل شکفتی به طنز
کمالی کمال از خجند تو داشت
که شیرین لسانی ز قند تو داشت
به سلمان سری سرمدی داده‌ای
دلی روشن از اوحدی داده‌ای
تر آورده خواجو ز جویت غزل
روان نهری از آبرویت غزل
غزل با تو حافظ به افلاک برد
به جایی که ره نیست ادراک برد
چه کردی تو با خواجهٔ غیب‌گو
که در عرش خواند ملک شعر او
به دیوان این رند صافی صفات
تو هستی گل اندام و شاخ نبات
تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

۱۲

وزیر تو سرباز خود یافته
رخ از شاه شطرنجیت تافته
به اسرارت آگه نه هر کاشفیست
رضای تو منظور هر عارفیست
چه دُردیت در آخرین جام بود
که خوش جامیت تا سرانجام بود
همایون همای تو فرّخ‌نژاد
به اقبال سلطان گل رخ گشاد
امیری که از تو نشاطی نداشت
بر اورنگ شاهی بساطی نداشت
ز تو خوشدل آمدگدایی حقیر
غنی شد ز فیض الهی فقیر
به سیفی که افراخت میرشرف
سراجت برافروخت نور شعف
طبیبی که بیمار چشم توبود
ز خود بیخود از کار چشم تو بود
ز خمخانه‌ات سرخوش آمد حبیب
به وجدی که بود از فقیهی عجیب
تو با محتشم کربلایی شدی
که چاووش خون خدایی شدی
تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

۱۳

به خال تو فانی خیالی شده
حزین از فغانی هلالی شده

انیس تو رهبان دیری نبود
دل آشنا با تو غیری نبود

به روی تو مایل ملولی غریب
غریبی ز غوغای دل بی‌شکیب

پریشان عشق تو حالی خوش است
به هجران رسیدن وصالی خوش است

ز شمعی که در انجمن داشتی
گل اشک در شعله می‌کاشتی

سحابت زمانی به زاری گریست
که مهجورت از بی‌قراری گریست

تو را هست گمنام مسکین بسی
که ژولیده حالند در بیکسی

سکوت از صفیر تو فریاد شد
صبوری ز صبر تو حدّاد شد

به اوجی که نجمی ز تو لامع است
فروغی فروغ تو در طالع است

رواق سپهرت پر از کوکب است
سپهری که روشن زنجم شب است

تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

۱۴

رفیقی رفیق شفیق تو بود
به جیحون همّت غریق تو بود
چه نطقی فصیحی ز غیرت شنید
که عبرت گریبان حیرت درید
ز شرقی که عنقای فکرت پرید
محبّت به سرحد رفعت رسید
نگاهی که پروای پروانه سوخت
به معراج شوق توبیگانه سوخت
به بزمی که عشرت به شادی نشست
طرب با تو مخمور و مستوره مست
به شوقی که عرفیت ساغر شکست
خراب تو مینای باور شکست
ز جامی که صوفی صبوحی زده
حریف تو خوش راح روحی زده
در آن سیل اشکی که فرهاد بود
تو را شور شیرین دل شاد بود
به دشتی نسیم تو سرگشته گشت
که مجنون بیتاب و شیدا گذشت
ز آهی که مفتون محزون کشید
شرارت شرر تا به گردون کشید
تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

۱۵

ز نقشی که نقّاش فکرت نگاشت
به گیتی نظیری مصوّر نداشت
به تیغی هلال و جمالی جمیل
قتالی تو را بود و فوجی قتیل
قتیلی که وصل تواش آرزوست
حیاتی ز جاوید جویای اوست
عظیما شکوه سلیمانیت
ضیائی از آن بدر نورانیت
به مصرت عزیزان صاحب جمال
جلالی و جاهی بود بی‌مثال
نوایت ز داوود قدسی دمست
خلیل تو در آتشی خرّمست
کریما جهان گوید از پاکیت
ز روح مسیحای افلاکیت
ز سینای تو طالب آمد کلیم
کلیمی که دارد پیامی عظیم
به بیدل تو دل در ازل باختی
جهانی ز بیت‌الغزل ساختی
به صائب کریمانه دادی نشان
مضامین ناگفتهٔ بی‌نشان
تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

۱۶

غزالی به دشت تو آزاد بود
که وارسته صیدی ز صیّاد بود
سپاهی مظفّر تو را مرزبان
به فضلی جهانگیر و عزمی گران
فریبت گر از چشم ساقی نبود
سروری به صهبای باقی نبود
چه گفتی به دیوانهٔ عاقلت
که مدهوش افتاد و شد بسملت
جنونی که مجنونت آزرده یافت
فسونی به افسوس افسرده یافت
ز مهر تو ای مهربان محب
دل آرام شد بیدلی مضطرب
ز تو هر که آنی نهانی نداشت
نهالی به باغ معانی نکاشت
تو ترجیع روحانی هاتفی
بیانی ز حیرانی هاتفی
خزانی ندارد بهاران تو
سلامی به گلهای خندان تو
به تنهایی و بیکسیهای دل
تو داری ز بیدل تمنّای دل

تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

۱۷

به صبحی که صادق صباحی دمید
طلوعـی عیانـی ز مهـر تو دید
ز آهنـگ رود شبـاهنـگ توست
غنایی که در جوش فرهنگ توست
به آفـاق تو موجـی از مشتـری
کنـد جلوه با پرتـوی خاوری
ز هجـر تو یعقوب دل آه داشت
عزیزش به سر تاجی از ماه داشت
به دستـور تو پادشـاهی فهیم
به سر داشت دیهیم هوشی سلیم
ریاضـت پر از عنـدلیب ادب
خرد با تو دارد عروجـی عجـب
به فردوس تو چشـمـه کوثـری
زلال آمـد از رحـمـت داوری
حکـیم تو آن پیر روشـن ضمیر
به شام تو آورد ماهـی منیر
تو بودی در آغـاز صبـح نجات
قدیمیتـرین قصّـه خوان حیات
سخن بی‌تو لطفی و آبی نداشت
زمـین و زمـان آفـتـابی نداشت
تو ای شعـر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگـو راستی یا دروغ

۱۸

به آفاق تو شاهدی شهره بود
شکوهش به زیبایی زهره بود
چه رمزی و رازی در ایمای توست
که خاموش چشمان گویای توست
به دامی که گسترده گیسوی تو
اسیرند میران ابروی تو
به چنگ تو پیران چنگی خموش
برآمد ز شیران سنگی خروش
خجسته خصالی که خضر توداشت
به آیین خالد فریدت نگاشت
نسیمی که راز تو ناگفته رفت
برآشفت زلفی و آشفته رفت
سراج منیر تو از روزبه
ز انوار بدری شب افروز به
به رضوان جان ای بهشتی ترین
طهوری و طوبای باغ یقین
صبای تو مشکی تر و تازه بیخت
گلستانی از ژاله بر لاله ریخت
چو برگی لطیفی بر آبی روان
روانی همیشه به جوی زمان
تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

۱۹

عطایی سخی ازسخای تو بود
نوایی ندیم ندای تو بود
اگر از تو امید وصلی نبود
جدایی تو را میل اصلی نبود
چه سرّی نهان در ضمیر تو بود
که وحشی و اهلی اسیر تو بود
فدایی فدای لقای تو شد
عزیزی فنا دربقای تو شد
غزال تو با غمزهٔ بیغمی
خرامی کند خوشتر از خرّمی
به بوی تو ای یوسف گلبدن
بسی واله کشته دارد سخن
چه شور است در سوز مضمون تو
که غمگین زند ساز موزون تو
چه حزنی است در ناله خسته‌ات
که نالان شده نای بشکسته‌ات
تو را دید سجّاد تنهای عشق
به محرابی از نور مولای عشق
حکیمی ز حکمت خموش آمدت
حریفی صراحی به دوش آمدت
تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

۲۰

شفائی که در لعل نوشین توست
در آن شهدی از کار شیرین توست
بهار تو بارانی لاله‌هاست
نسیمت نوازشگری آشناست
تو را گلبن و گلشنی پرگل است
ریاضی پر از نغمهٔ بلبل است
گلابی که دارد گلستانه‌ات
سرشکیست از چشم دیوانه‌ات
به کیهان تو خنده اختران
گل کوکب افشانده بر خاوران
به رای تو پیران پاینده پی
حکیمانه کردند تمکین به می
به میخانه‌ات پیری از میکشان
سماع خوشی داشت با سرخوشان
ز نجم تو انجم گل انداخته
شهابی سمائی به شب تاخته
رسول تو آن عقل کل احمد است
پیام آور ایزدی سرمد است
قیامت وقوعی قیامت خروش
که آورده وجدان عالم به جوش
تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

۲۱

طریقـی که درویش قابـل گزید
به مقصـود و معنیت کامـل رسید

ز لعـلی نـدای تو مطلوب بود
که الـهـام غیبـی ز محبـوب بود

حبیب تو در بحـر سودای دوست
به مرآت حق دیده سیمای دوست

فضولی که درکی ز مستی نداشت
بجز نیستی از تو هستی نداشت

حجابت گل چهره محجوب داشت
نجیبانـه در پرده آشوب داشت

ز دانای کم گوی و خوشگوی توست
شمیمی که در یاسمن بوی توست

تو اکسیر جانی تو جانانـه ای
تو مطبـوع طبعی تو ریحانـه ای

سهیل تو در مشرقی بارق است
که شایق بر آن انجمی فایق است

به هر قطره دریای گوهـر تویی
به جولان هر ذرّه جوهـر تویی

تو عرشی ضمیری ز خاکی مگـو
حیات منـی از هلاکـی مگـو

تو ای شعـر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگـو راستی یا دروغ

۲۲

ز آشوب چشمان یغماییت
بر آشفته دلهای سوداییت
شهاب تو با توسنی از شتاب
ز دریای مرّیخ آورده آب
مرید تو آن قطب عالی جناب
لوایی برافراشته ز آفتاب
ز داغی که می‌سوخت پیربداغ
سحر با تو افروخت صدها چراغ
ز تو آذری آذر آورده بود
شراری از آن مجمر آورده بود
ز تو ابر دل گوهر آورد و رفت
خزان گل‌بهاری تر آورد و رفت
ز تو مانده از عاشقی یادگار
نشانی ز بد عهدی و لطف یار
به نای تو خاتون قانون نواز
نواییست دلسوز وعاشق گداز
به دشت جنون سوخت مجنون تو
همان روح مجروح و محزون تو
سروش تو در جلوه‌گاه بقا
به یك جرعه شد مست «قالوابَلی[1]»
تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

۲۳

به سامانت عمّان پرگوهر است
صفایت ز دهقان گل‌پرور است
به بزمی که آراست پیر مراد
وقار تو فرصت به صحبت نداد
زعشقی که مشتاق تو سوخته
شعاعت سراجی برافروخته
نشاط تو دارد بهار وصال
شمیم تو آرد نسیم شمال
کلامی رسا داشت قاآنی‌ات
ادیبی زملك فراهانی‌ات
رهی‌را که شوریده نادیده رفت
وفا در غبار تو رنجیده رفت
تو را شهریاری شکر ریز بود
که مشهور و مجذوب تبریز بود
دهان تو با فرّخی دوختند
ز خونت چراغ دل افروختند
به چرخ تو شمس و قمر خوشه کرد
وز آن خوشه پروین سفر توشه کرد
برون یافت نیما ز اوزان تو را
به آزادگی کرد میزان تو را
تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

۲۴

تو ای گنج باد آور شایگان
ظفرنامه‌ات نامهٔ خسروان
به هرانجمن شمع روشن تویی
چراغ شبستان گلشن تویی
حقایق ز مرآت تو تافته
وز آن خسروی گنج جان یافته
لباب تو الباب ازرفعت است
صفایت ز گلدستهٔ رحمت است
ز تو نوبهار است صبح وطن
بهاری وباران گل درچمن
به بستان عشّاق قدسی خصال
شهاب تو فانوس سبز خیال
ز تو دلگشا هشت خلد برین
همیشه بهارت سرور آفرین
روان در ریاض تو آب حیات
به فردوس تو رسته شاخ نبات
ز تو دیده جمشید در جام جم
که نوشد طبیعت ز شعر عجم
ز آیینهٔ جام اسکندری
به شب روز روشن برون آوری
تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

۲۵

تو آن سرو آزاد وارسته‌ای
که در باغ فردوس گلدسته‌ای
گل افشان صبا آمد از گلشنت
معانی ز گلزار باغ تنت
به بزم سخن بزم آرا تویی
گلستان گلهای رعنا تویی
ملستان شوقت به گلبانگ گل
ز گلزار جاوید آورده مل
ز تو صبح گلشن شده دلفریب
به باغ ارم نغمهٔ عندلیب
هنر کرده گل در گلستان تو
بهشت سخن سنبلستان تو
بهار بدخشان تو بی‌نظیر
بدخشان لعلت سراج منیر
به عقد ثریّای هفت آسمان
به هر ذرّه خورشیدت آتشفشان
ز تصنیف شاه سمرقند توست
اگر پارسی قند لبخند توست
به خمخانه‌ات بادهٔ بی‌خمار
بهاری بود از عجم یادگار
تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

۲۶

سراط السطور سمٰوات تو
کند کعبهٔ دل خرابات تو
ز معراج عشاق تو دربهشت
فرشته به تاریخ فطرت نوشت
به تاریخ وصّاف دُر سفتگان
مصوّر ز تو یادی ازرفتگان
ز تو صبح صادق دل‌افروز شد
خزان از بهار تو نوروز شد
به گلزارت اسکندری اعظم است
تو را نقل مجلس دُر شبنم است
در آیینهٔ ذهن دانشوران
شعاعت شعاعیّهٔ خاوران
صفیر تو در هفت اقلیم دل
کند مردم دیده را مشتعل
به مرآت عالم زواهر تویی
عجایب چراغ جواهر تویی
تورا هست گنجینه گنج سخن
حدیث دلآرای هر انجمن
درخشنده از مهر تو آفتاب
چراغ هدایت به عالم بتاب
تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

۲۷

ز تو ساز قانون به سوز و گداز
به شام غریبان نوا کرده ساز
به مرآت و معراج سبز خیال
اشارات بینش تویی در کمال
به گلزار ابرار اسرار توست
فروغ جهانگیر افکار توست
ز شهد تو شیرین مذاق سخن
چراغ تو روشن به هر انجمن
صدفهای بحر تو پر گوهر است
گهرهای تابان چون اختر است
تو را داستان خوش از دوستان
کلام الملوك است و خیرالبیان
به بزمی که خاقان و کَیْ می زده
ز نصر تو آباد شد میکده
سخنهای خوشگو به بزم وصال
به اهل تو آموخت سحر حلال
بیار آذرین آب آتشکده
که زردشت فرزانگان آمده
به میخانه پیمانهٔ باقیت
دعای قدح دارد از ساقیت
تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

بخش دوم

منظومهٔ ستیغ سخن

معرفی شاعران

معرفی کتابها

۱

تو ای شعر ای راح روح و فروغ چه هستی بگو راستی یا دروغ
گهی چون سرابی سراپا فریب گهی مانده‌ای در حقیقت غریب
گهی پرخروشی چو آتشفشان گهی نرم چون روح آبی روان
گهی بشکفد روح دریاییت گهی گل کند خوی صحراییت
گهی سبز تابی تو از تاب عشق گهی سرخ جوشی به محراب عشق
گهی نی سواری به صحرای خون گهی رقص خون کرده‌ای واژگون
گهی برلبت خنده شیرین نشست گهی گریه‌ات بغض دیرین شکست
گهی خسته آیی ز دربارها گهی تیغ رزمی به پیکارها
گهی آتش از نی برون آوری گهی تاری از چنگ خون آوری
گهی زخم داری ز نامردمان گهی التیامی به زخم نهان

تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

۲

غریبانه در تلخ دوران زور — گذشتی ز موج حوادث صبور
نیستان تو سبز و آتش دم است — دمش شعله خرمن آدم است
نهان در بهشت تو اهریمن است — بهشتی که هر دانه‌اش رهزن است
تو خرّم درختی که در باغ خاك — خزانت نباشد ز باد هلاك
برت حاصل فکر و دین و دل است — گل شاخه‌ات آسمان منزل است
اگر جاودانه به جا مانده‌ای — به اعماق جان ریشه افشانده‌ای
تو را آفتابی است نایافته — که آن سوی هستی نهان تافته
ز تو تافت برقاف اندیشه نور — به آفاق دل آفتاب سرور
به شام تو صد کهکشان کوکب است — که روشن از آن روزگار شب است
سخن با تو هر کس حکیمانه گفت — به باغ تو گلهای معنی شکفت

تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگــو راستی یا دروغ

۳

سرسبز دل با تو بر دار شد زبانش به کام تو خونبار شد
ز تو کشتی عشق شد بی‌قرار به دریای طوفانی روزگار
ز تو رود اندیشه غوغاگر است به چنگ تو تاریخ خنیاگر است
ز تو مانده میلاد هستی به یاد به طوفان بیداد فریاد داد
ز تو قصهٔ تلخ، شیرین شده به خون روی فرهاد آذین شده
ز تو پاره شد سینهٔ بیستون بر آن مانده برجای نقش جنون
ز تو عشق دامان لیلا گرفت جنون راه مجنون به صحرا گرفت
ز تو حسن یوسف جهانگیر شد زلیخا ز افسون تو پیر شد
ز تو جان سودابه آتش گرفت تف تهمتش در سیاوش گرفت
ز تو روح الهام شد جلوه‌گر در آیینهٔ تابناک هنر

تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

۴

افق در افق اختر افشانده‌ای ز دریای دل گوهر افشانده‌ای
زمان با طلوع تو پویا شده زبان در پگاه تو گویا شده
تو فریاد روحی به بام خروش به قاف تو پَر ریخت سیمرغ هوش
سمند تخیّل ز بس تاختی سواران اندیشه انداختی
به دستی که در آسمان داشتی ز سر تاج خورشید برداشتی
چراغ سخن در شبستان خاك ز مهر تو تابید و شد تابناك
تو را قلّه‌هایی است آن سوی هست که کس بر ستیغش نیازیده دست
رسولان تو با زبان دَری سرودند آیات پیغمبری
به دوری که با عشق پرداختند زمین و زمانی ز نو ساختند
کلام تو سرچشمه حکمت است شکوه تو آیینهٔ حیرت است

تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

۵

نخستین شهید تو از «بلخ» بود / که‌چون حنظله کام او تلخ بود
ز فیروزی‌ت در پگاه ظهور / عروضی[۱] بدیع[۲] آمد از بوشکور
ز تو خسروی خسروانی[۳] سرود / «دریغا دریغا جوانی» سرود
تو را هست خاطر که در کودکی / شکفتی چو گل بر لب رودکی[۴]
۵ به باغ سخن جویی از مویان / تو آوردی از دور دست زمان
کسایی امیر تو در مرو[۵] بود / سرخسی به باغ تو چون سرو بود
سخن با دقیقی‌ت شیرازه یافت / ز عیّوقی‌ت منطقی تازه یافت
به فردوس تو پیر بیدار طوس / طراز آور رستم و «اشکبوس»
هماورد آورد نامرد و مرد / ز توران وحشت برآورد گرد
۱۰ به «شهنامه»ات آخت تیغ خرد / حکیم سخن[۶] بر ستیغ خرد

تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگـو راستی یا دروغ

---

۱. «عروضی» نام شاعری است و به علم عروض هم اشاره دارد.

۲. «بدیع» نام یکی از علوم ادبی و نام چند شاعر است.

۳. «خسروانی» علاوه بر نام یکی از شاعران نام یکی از کهنترین قالبهای شعر فارسی و یکی از آهنگهای قدیم ایران است.

۴. این بیت یادآور داستان معروف رودکی و آن کودکی است که درحال بازی با گوی خود جملهٔ «غلتان غلتان همی رود تا بن گو» را بر زبان می‌آورد و رودکی آهنگ این جمله را برای وزن رباعی برمی‌گزیند.

۵. «مرو» نام موطن کسایی و نام دو شاعر است.

۶. «حکیم سخن» لقب فردوسی و «حکیم» و «سخن» هرکدام نام شاعری است.

۶

ز «طوس» تو نامی اسد آمده دبیر و نصیر خرد آمده
لبیبی و بالیث برهانی ت رفیع اند در قطب روحانی ت
دوبیتی به طاهر تو آموختی به عریان یش چشم جان دوختی
به نوعی که ذوقی تو را می‌سرود جلالی به معروفی ت می فزود
۵ ترا خاطری تلخ از عنصری ست که مدّاح دربار بی باوری‌ست
طبیعت کتابی به دست تو بود منوچهری ش منظری نو نمود
تو با فرّخی شاعر خوش‌بیان ز دل حلّه آوردی از «سیستان»[۱]
تو با فرقدی عسجدی یافتی رشیدی شدی ارشدی یافتی[۲]
ز تو فضل افضل فزونی گرفت معین آمد و سیف رونی گرفت
۱۰ خروشی که مسعود مسرور داشت به دار تو حلّاج منصور[۳] داشت

تو ای شعر ای راح روح وفروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

---

۱. مصراع دوم، به این بیت معروف فرخی اشاره دارد:

با کاروان حلّه برفتم به سیستان با حله‌ای تنیده زدل بافته زجان

۲. مصراع دوم این بیت اشاره است به عقیدهٔ گروهی از تذکره نویسان که رشیدی و ارشدی را یك شاعر و گروهی دیگر دو شاعر دانسته‌اند و در این مصراع هر دو معنی مورد نظر است.

۳. مصراع دوم اشاره است به بر دار شدن حسین بن منصور حلاج عارف قرن سوم؛ و حلاج و منصور نیز هرکدام جداگانه نام شاعری است.

۷

اگر رابعه با تو در خون شکفت — تو را مهستی گفت‌وگلگون شکفت
خموشی خموش آمد از رازی‌ات — منوّر شد از بدر خبازی‌ات
ز نقش تو زرگر شکوهی گرفت — ستیغ تو بابای کوهی گرفت
ز دریای طوفانی‌ات بوسعید — گهرهای عرفان به ساحل کشید
۵ «مناجات» شبهای پیرهرات[۱] — نوای تو بود از نیستان ذات
عمادی و عمعق ز تو تافتند — بقائی چو طائی ز تو یافتند
شعیبانه منشوری از راستی — ز بشّار و عمّاره آراستی
ز راهی که ایّوب صابر گذشت — رضی از تو راضیّ و شاکر گذشت
ز تو ازرقی رونقی نو گرفت — رشید آمد و تیغ خسرو گرفت
۱۰ به «یمگان»[۲] شد آواره[۳] مردی رها — که در پای خوکان نریزد تو را[۴]

تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

---

۱. «پیر هرات» لقب خواجه عبداله انصاری و «مناجاتنامه» نام معروفترین اثر وی است. پیر و هرات هرکدام نام شاعری است.

۲. «یُمگان» نام روستایی است از توابع بدخشان که ناصرخسرو ۲۵ سال آخر عمر خود را در آنجا گذرانیده است.

۳. «آواره یمگان» لقبی است که دکتر عبدالحسین زرین کوب در کتاب «باکاروان حلّه» به ناصرخسرو داده است.

۴. این مصراع اشاره به این بیت معروف ناصرخسرو است:

من آنم که درپای خوکان نریزم — مراین قیمتی دُرّ لفظ دری را

۸

تو از «نای»[۱] مسعود سعد آمدی — خروشانتر از بانگ رعد آمدی
شدی شهریاری ظفر آفرین — ز فیّاض فکری هنرآفرین
ترا تیرگر داد سنجر به دست — معزّی از آن تیر بیداد خست[۲]
فلک روشن از ماه تابان توست — نظرگاه خورشید رخشان توست
۵ به «گرگان» اسد فخر دین تو بود — که منظومهٔ «ویس و رامین» سرود
شهیدی که راز تو لب تشنه گفت — زلالی شد و جویباری شکفت
به مسعودی‌ت با زبانی دری — بلند آمد اقبال با انوری
ز تاب تو خاقانی چیره‌دست — بر آن قلّهٔ روشنی‌ها نشست[۳]
سنایی ز تو آسمان سیر شد — از آن سوی شر آمد و خیر شد[۴]
۱۰ کمال از جمال[۵]ت صفی تافته — ز تو حشمتی آصفی یافته

تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

---

۱. «نای» علاوه بر اینکه نام شاعری است، نام قلعه‌ای است که مسعود سعد سلمان سالها در آن زندانی بوده است، و از نظر لغوی «ایهام» دیگری نیز دارد.

۲. این بیت اشاره دارد به مجروح شدن معزی از تیری که سلطان سنجر در شکارگاه بدو انداخت؛ علاوه بر این سنجر نام دو شاعر است و داد نیز نام یکی از مداحان سلطان سنجر بوده است.

۳. این بیت اشاره است به علاقهٔ بیش ازحد خاقانی به واژه صبح و روشنایی که به همین جهت او را «شاعر صبح» نیز نامیده‌اند.

۴. این بیت اشاره دارد به دو دوره زندگی سنایی که نیمه اول در دربار سلاطین و نیمه دوم در عزلت عرفانی گذشت.

۵. «کمال» و «جمال» اشاره به کمال الدین و جمال الدین دو قصیده‌سرای بزرگ ایران است که پدر و پسر بوده‌اند.

۹

سهای تو با کوکبنی مینوی / سعید آمد از سیّد غزنوی
ترا سوزنی زخمی افزوده کرد / به زشتی زبان خود آلوده کرد
نظامی حدیثی ز تو نو نوشت / ز شیرین شکر گنج خسرو[۱] نوشت
سرودی تر آورد چون روح آب / به شادابی چشمه آفتاب
۵ ز جام تو سرمست خیّام شد / رباعی‌ش حرفی به ایّام شد
فتوحی و حشمت مجیر تواند / بزرگی و شوکت بشیر تواند
ز بحر تو آمد برون مثنوی / درخشید و شد گوهری معنوی
تو در مولوی آتش افروختی / به «نی‌نامه»اش[۲] عالمی سوختی
چنان مست با جان‌ش آمیختی / که دریای دُر از لبش ریختی
۱۰ تو با صوفیان باده بی‌غش زدی / شدی شمس و در خرقه آتش زدی

تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگــو راستی یا دروغ

---

۱. «شیرین»، «شکر گنج» و «خسرو» نام سه شاعر و در منظومهٔ خسروشیرین نظامی، شیرین و شکر نام دوتن از معشوقه‌های خسرو است.

۲. «نی‌نامه» عنوانی است که برخی از شارحان مثنوی، به خاطر ابیات آغازین این کتاب، به آن داده‌اند.

۱۰

به قاف تو عطار عاشق‌تبار / به منطق شدش طیر[۱] جان آشکار[۲]

عراقی ز تو آنچه دانی گرفت / ز نقش[۳] تو مانی[۴] معانی گرفت

به چرخی که می‌تافت کیوان تو / سهیلی برافروخت قطران تو

جلال[۵] تو با جذبهٔ جوهری / اثیر آمد از دانش اختری

۵ ظهیرت ظهوری ادیبانه داشت / فقیه تو عیشی به «میخانه»[۶] داشت

امیر تو آن خسرو دهلوی / بلیغ آمد از نغمهٔ پهلوی

امامی همام تو مجد آفرین / ز سعد تو آمد بصیر وامین

تو با کاروان غزل آمدی / هم آوای شیخ اجل[۷] آمدی

سفر کردی و در «گلستان» شدی / به سعدی رسیدی و «بستان» شدی

۱۰ جهان گشته داند که آب حیات[۸] / صبوح تو بود از خم طیّبات

تو ای شعر ای راح روح و فروغ

چه هستی بگو راستی یا دروغ

---

۱. «منطق» و «طیر» اشاره به منطق‌الطیر عطار است و منطق و طیر هرکدام نام شاعری است.

۲. «آشکار» از شاعران شیفتهٔ عطار بوده که تمامی شعرهای عارفانه خود را به پیروی از وی سروده است.

۳. «نقش» و «معانی» نام دو شاعر است و باغ معانی نام تذکره‌ای است از شاعری به نام نقش دهلوی.

۴. «مانی» نام پیغمبر و نقاش معروف و نام شاعری که در تصویرگری استاد بوده است.

۵. «جلال» اشاره به جلال‌الدین علامه دوانی فیلسوف و دانشمند قرن نهم است که در شعر هم دست داشته است.

۶. «میخانه» نام تذکره‌ای است در احوال ساقینامه سرایان از ملاعبدالنبی فخرالزمانی قزوینی.

۷. «شیخ اجل» علاوه بر اینکه لقب سعدی است، شیخ و اجل هرکدام نام شاعری است.

۸. «جهان» و «حیات» هردو از زنان شاعره و هردو همسر شاه اسماعیل صفوی بوده‌اند و جهان گشته نام شاعری دیگر است.

۱۱

اسیری اسیری به بند تو بود — خیالی خیال بلند تو بود

دلیر آمد از «سربداری»[۱] امین — امیر یسار تو ابن‌یمین

معطّر ز تو گلشن راز[۲] دل — دراشراق شیخ[۳] تو اعجاز دل

تو با نوش از نیش گفتی به طنز — عبیدانه چون گل شکفتی به طنز

۵ کمالی کمال از«خجند» تو داشت — که شیرین لسانی ز قند تو داشت

به سلمان سری سرمدی داده‌ای — دلی روشن از اوحدی داده‌ای

تر آورده خواجو ز جویت غزل — روان نهری از آبرویت غزل

غزل با تو حافظ به افلاک برد — به جایی که ره نیست ادراک برد

چه کردی تو با خواجهٔ غیب‌گو — که در عرش خواند ملك شعر او[۴]

۱۰ به دیوان این رند صافی صفات — تو هستی «گل اندام»و«شاخ نبات»

تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

---

۱. این بیت اشاره است به هم‌زبانی و هم‌زمانی ابن یمین با سربداران.

۲. «گلشن راز» نام کتاب معروف شیخ محمود شبستری و گلشن و راز نام دو شاعر است؛ و معطر نام شاعری است از نوادگان شیخ محمود شبستری.

۳. «اشراق شیخ» مقلوب «شیخ اشراق» لقب شیخ شهاب‌الدین سهروردی است.

۴. این مصراع اشاره است به این بیت حافظ:

صبحدم از عرش می‌آمد خروشی عقل گفت — قدسیان گویی که شعرحافظ ازبر می‌کنند

۱۲

وزیـر تو سربـاز خود یـافتـه / رخ از شـاه شطـرنجیِ‌ت تـافته
به اسرارت آگه نه هر کاشفی‌ست / رضای تو منظور هر عارفـی‌ست
چه دردیِ‌ت در آخرین جام بود / که خوش جامی‌ات تا سرانجام بود[1]
همایـون همای[2] تو فـرّخ نـژاد / به اقبال سلطان گل رخ[3] گشاد
۵ امیری که از تو نشاطی نداشت / بر او رنگ شاهی بساطی نداشت
ز تو خوشـدل آمد گدایـی حقیر / غنـی شد ز فیض الهـی فقیـر
به سیفی که افراخت میر شرف / سراجِ‌ت برافـروخـت نور شعف
طبیبـی که بیمـار چشم تو بود / ز خود بیخود از کار چشم تو بود
ز خمخانه‌ات سرخوش آمد حبیب / به وجدی که بود از فقیهی عجیب[4]
۱۰ تو با محتشـم کربلایـی شدی / که چاووش خون خدایی شدی
تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگـو راستی یا دروغ

---

۱. اشاره به عقیدهٔ بعضی از صاحبنظران است که جامی را خاتم‌الشعرای شعر فارسی دانسته‌اند.

۲. «همایون هما» اشاره دارد به همای همایون اثر خواجوی کرمانی و همایون‌وهما هرکدام نام شاعری است.

۳. «سلطان» و «گلرخ» نام دو شاعر است؛ و گلرخ تخلص یکی از سلاطین شاعر نیز بوده است.

۴. این بیت اشاره است به استفادهٔ فراوان میرزا حبیب خراسانی فقیه و عالم عالیقدر از واژه‌هایی مانند: باده، می و مستی در اشعار خود.

۱۳

به خال تو فانی خیالی شده — حزین از فغانی هلالی شده
انیس تو رهبان دیری نبود — دل آشنا با تو غیری نبود
به روی تو مایل ملولی غریب — غریبی ز غوغای دل بی‌شکیب
پریشان عشق تو حالی خوش است — به هجران رسیدن وصالی خوش است
۵ ز شمعی که در انجمن داشتی — گل اشك در شعله می‌کاشتی
سحاب‌ت زمانی به زاری گریست — که مهجورت از بیقراری گریست
ترا هست گمنام مسکین بسی — که ژولیده حالند در بیکسی
سکوت از صفیر تو فریاد شد — صبوری ز صبر تو حدّاد شد
به اوجی که نجمی ز تو لامع است — فروغی فروغ تو در طالع است
۱۰ رواق سپهرت پر از کوکب است — سپهری که روشن زنجم شب است

تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگـــو راستی یا دروغ

۱۴

رفیقی رفیق شفیق تو بود — به جیحون همّت غریق تو بود
چه نطقی فصیحی ز غیرت شنید — که عبرت گریبان حیرت درید
ز شرقی که عنقای فکرت پرید — محبّت به سرحد رفعت رسید
نگاهی که پروای پروانه سوخت — به معراج شوق تو بیگانه سوخت
5 به بزمی که عشرت به شادی‌نشست — طرب با تو مخمور و مستوره مست
به شوقی که عرفیت ساغر شکست — خراب تو مینای باور شکست
ز جامی که صوفی صبوحی زده — حریف تو خوش راح روحی زده
در آن سیل اشکی که فرهاد بود — تو را شور شیرین دل شاد بود
به دشتی نسیم تو سرگشته گشت — که مجنون بیتاب و شیدا گذشت
۱۰ ز آهی که مفتون محزون کشید — شرارت شرر تا به گردون کشید

تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

۱۵

ز نقشی که نقاش فکرت نگاشت — به گیتی نظیری مصور نداشت
به تیغی هلال و جمالی جمیل — قتالی تو را بود و فوجی قتیل
قتیلی که وصل تواش آرزوست — حیاتی ز جاوید جویای اوست
عظیما شکوه سلیمانی‌ات — ضیائی از آن بدر نورانی‌ات
۵ به مصرت عزیزان صاحب جمال — جلالی و جاهی بود بی‌مثال
نوای‌ت ز داوود قدسی دم است — خلیل تو در آتشی خرّم است
کریما جهان گوید از پاکی‌ات — ز روح مسیحای افلاکی‌ات
ز سینای تو طالب آمد کلیم — کلیمی که دارد پیامی عظیم
به بیدل تو دل در ازل باختی — جهانی ز بیت‌الغزل ساختی
۱۰ به صائب کریمانه دادی نشان — مضامین ناگفتهٔ بی‌نشان

تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

۱۶

غزالی به دشت تو آزاد بود — که وارسته صیدی ز صیّاد بود
سپاهی مظفّر تو را مرزبان — به فضلی جهانگیر و عزمی گران
فریبت گر از چشم ساقی نبود — سروری به صهبای باقی نبود
چه گفتی به دیوانهٔ عاقلت — که مدهوش افتاد و شد بسملت
۵ جنونی که مجنونت آزرده یافت — فسونی به افسوس افسرده یافت
ز مهر تو ای مهربان محب — دل آرام شد بیدلی مضطرب
ز تو هر که آنی نهانی نداشت — نهالی به «باغ معانی»[1] نکاشت
تو «ترجیع» روحانی هاتفی — بیانی ز حیرانی هاتفی[2]
خزانی ندارد بهاران تو — سلامی به گلهای خندان تو
۱۰ به تنهایی و بیکسی‌های، دل — تو داری ز بیدل تمنّای دل

تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

---

۱. «باغ معانی» نام تذکره‌ای است از نقش دهلوی.
۲. به ترجیع بند معروف هاتف اصفهانی اشاره دارد.

۱۷

به صبحی که صادق صباحی دمید — طلوعی عیانی ز مهر تو دید
ز آهنگ رود شباهنگ توست — غنایی که در جوش فرهنگ توست
به آفاق تو موجی از مشتری — کند جلوه با پرتوی خاوری
ز هجر تو یعقوب دل آه داشت — عزیزش به سر تاجی از ماه داشت
۵ به دستور تو پادشاه‌ی فهیم — به سر داشت دیهیم هوشی سلیم
ریاض‌ت پر از عندلیب ادب — خرد با تو دارد عروجی عجب
به فردوس تو چشمه کوثری — زلال آمد از رحمت داوری
حکیم تو آن پیر روشن ضمیر — به شام تو آورد ماهی منیر
تو بودی در آغاز صبح نجات — قدیمی‌ترین قصّه خوان حیات
۱۰ سخن بی‌تو لطفی و آبی نداشت — زمین و زمان آفتابی نداشت

تو ای شعـر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

---

۱. اشاره است به عقیدهٔ گروهی از صاحبنظران که گفته‌اند اولین شعر را حضرت آدم در سوگ هابیل سروده و این سخن از انجیل است که: «ابتدا کلمه بوده و کلمه نزد خدا بود».

۱۸

به آفاق تو شاهدی شهره بود شکوهش به زیبایی زهره بود
چه رمزی و رازی در ایمای توست که خاموش چشمان گویای توست
به دامی که گسترده گیسوی تو اسیرند میران ابروی تو
به چنگ تو پیران چنگی خموش بر آمد ز شیران سنگی خروش
۵ خجسته خصالی که خضر تو داشت به آیین خالد فریدت نگاشت
نسیمی که راز تو ناگفته رفت بر آشفت زلفی و آشفته رفت
سراج منیر تو از روزبه ز انوار بدری شب افروز به
به رضوان جان ای بهشتی ترین طهوری و طوبای باغ یقین
صبای تو مشکی تر و تازه بیخت گلستانی از ژاله بر لاله ریخت
۱۰ چو برگی لطیفی بر آبی روان روانی همیشه به جوی زمان
تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

۱۹

عطایی سخی از سخای تو بود
نوایی ندیم ندای تو بود
اگر از تو امید وصلی نبود
جدایی تو را میل اصلی نبود
چه سرّی نهان در ضمیرتو بود
که وحشی و اهلی اسیر تو بود
فدایی فدای لقای تو شد
عزیزی فنا در بقای تو شد
۵ غزال تو با غمزهٔ بیغمی
خرامی کند خوشتر از خرّمی
به بوی تو ای یوسف گلبدن
بسی والهٔ کشته دارد سخن
چه‌شوری است درسوز مضمون تو
که غمگین زند ساز موزون تو
چه حزنی است در ناله خسته‌ات
که نالان شده نای بشکسته‌ات
تو را دید سجّاد تنهای عشق
به محرابی از نور مولای عشق
۱۰ حکیمی ز حکمت خموش آمدت
حریفی صراحی به دوش آمدت

تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

۲۰

شفائی که در لعل نوشین توست / در آن شهدی از کار شیرین توست
بهار تو بارانی لاله‌هاست / نسیمت نوازش‌گری آشناست
تو را گلبن و گلشنی پرگل است / ریاضی پر از نغمهٔ بلبل است
گلابی که دارد گلستانه‌ات / سرشکی‌ست از چشم دیوانه‌ات
5 به کیهان تو خنده اختران / گل کوکب افشانده بر خاوران
به رای تو پیران پاینده پی / حکیمانه کردند تمکین به می
به «میخانه»[1]ات پیری از میکشان / سماع خوشی داشت با سر خوشان
ز نجم تو انجم گل انداخته / شهابی سمائی به شب تاخته
رسول تو آن عقل کل احمد است / پیام آور ایزدی سرمد است
10 قیامت وقوعی قیامت خروش / که آورده وجدان عالم به جوش

تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

---

۱. نام تذکره‌ای است از تهرانی رازی که در سال ۱۰۴۰ هـ.ق. نوشته است.

۲۱

طریقی که درویش قابل گزید به مقصود و معنی‌ت کامل رسید
ز لعلی ندای تو مطلوب بود که الهام غیبی ز محبوب بود
حبیب تو در بحر سودای دوست به مرآت حق دیده سیمای دوست
فضولی که درکی زمستی نداشت بجز نیستی از تو هستی نداشت
۵ حجاب‌ت گل‌چهره محجوب‌داشت نجیبانه در پرده آشوب داشت
ز دانای کم گوی وخوشگوی توست شمیمی که در یاسمن بوی توست
تو اکسیر جانی تو جانانه‌ای تو مطبوع طبعی تو ریحانه‌ای
سهیل تو در مشرقی بارق است که شایق بر آن انجمی فایق است
به هر قطره «دریای گوهر»[۱] تویی به جولان هر ذرّه جوهر تویی
۱۰ تو عرشی ضمیری ز خاکی مگو حیات منی از هلاکی مگو
تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

---

۱. «قطره»، «دریا» و «گوهر» نام سه شاعر است که دریا فرزند قطره و دریای گوهر نام کتابی است از حمیدی شیرازی.

۲۲

ز آشوب چشمان یغماییت برآشفته دلهای سوداییت
شهاب تو با توسنی از شتاب ز دریای مرّیخ آورده آب
مرید تو آن قطب عالی‌جناب لوایی برافراشته ز آفتاب
ز داغی که می‌سوخت پیر بداغ سحر با تو افروخت صدها چراغ
۵ ز تو آذری آذر آورده بود شراری از آن مجمر آورده بود
ز تو ابر دل گوهر آورد و رفت خزان گل‌بهاری تر آورد و رفت
ز تو مانده از عاشقی یادگار نشانی ز بدعهدی و لطف یار
به نای تو خاتون قانون نواز نوایی‌ست دلسوز و عاشق‌گداز
به دشت جنون سوخت مجنون تو همان روح مجروح و محزون تو
۱۰ سروش تو در جلوه‌گاه بقا به یک جرعه شد مست قالوابَلیٰ
تو ای شعرای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

۲۳

به سامانت عمّان[1] پر گوهر است / صفای‌ت ز دهقان گل پرور است
به بزمی که آراست پیر مراد / وقار تو فرصت به صحبت نداد
ز عشقی که مشتاق تو سوخته / شعاع‌ت سراجی برافروخته
نشاط تو دارد بهار وصال / شمیم تو آرد نسیم شمال
۵ کلامی رسا داشت قاآنی‌ات / ادیب‌ی ز ملک فراهانی‌ات
رهی را که شوریده نادیده[2] رفت / وفا در غبار تو رنجیده رفت
تو را شهریاری شکر ریز بود / که مشهور و مجذوب تبریز بود
دهان تو با فرّخی دوختند / ز خونت چراغ دل افروختند
به چرخ تو شمس و قمر خوشه کرد / وز آن خوشه پروین سفر توشه کرد
۱۰ برون یافت نیما ز اوزان تو را / به آزادگی کرد میزان تو را

تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

---

۱. «سامان»، «عمان» و «عمان سامانی» نام سه شاعر است.

۲. «شوریده» و «دیده» نام دوشاعر است و مصراع اوّل این بیت اشاره دارد به نابینایی شوریده شیرازی شاعر قرن سیزدهم.

۲۴

تو ای گنج باد آور شایگان ظفرنامه‌ات نامهٔ خسروان
به هر انجمن شمع روشن تویی چراغ شبستان گلشن تویی
حقایق ز مرآت تو تافته وز آن خسروی گنج جان یافته
لباب تو الباب‌ی از رفعت است صفایت ز گلدستهٔ رحمت است
۵ ز تو نوبهار است صبح وطن بهاری و باران گل در چمن
به بستان عشّاق قدسی خصال شهاب تو فانوس سبز خیال
ز تو دلگشا هشت خلد برین همیشه بهارت سرور آفرین
روان در ریاض تو آب حیات به فردوس تو رسته «شاخ نبات»
ز تو دیده جمشید در جام جم که نو شد طبیعت ز شعر عجم
۱۰ ز آیینهٔ جام اسکندری به شب روز روشن برون آوری
تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

---

۱. گنج بادآور، گنج شایگان، ظفرنامه، نامهٔ خسروان.
۲. انجمن روشن، شمع انجمن شبستان، گلشن محمود.
۳. مرآت الحقایق، تذکرهٔ خسروی، گنج بازیافته.
۴. لباب الالباب، تذکرهٔ رفعت، مرآت الصفا، حدیقة‌الصفا، گلدسته رحمت.
۵. نوبهار، صبح وطن، بهار باران، چمن سرور.
۶. بستان العشاق، قدس خصال، تذکرهٔ شهاب، فانوس خیال.
۷. تذکرهٔ دلگشا، هشت خلد برین، خلدبرین، همیشه بهار، تذکرهٔ سرور.
۸. روان افزا، ریاض الافکار، ریاض العارفین، ریاض الفصحا، ریاض الشعرا، ریاض الفردوس، آب حیات. «فردوس خیال» و «شاخ نبات» نام معشوقهٔ خیالی حافظ است.
۹. تذکرهٔ دیده، جام جمشید، جام جم، تذکرهٔ طبیعت، شعرالعجم.
۱۰. آئینه اسکندری، روز روشن.

۲۵

تو آن سرو آزاد وارسته‌ای / که در باغ فردوس گلدسته‌ای
گل افشان صبا آمد از گلشنت / معانی ز گلزار باغ تنت
به بزم سخن بزم آرا تویی / گلستان گل‌های رعنا تویی
ملستان شوقت به گلبانگ گل / ز گلزار جاوید آورده مل
۵ ز تو صبح گلشن شده دلفریب / به باغ ارم نغمهٔ عندلیب
هنر کرده گل در گلستان تو / بهشت سخن سنبلستان تو
بهار بدخشان تو بی‌نظیر / بدخشان لعلت سراج منیر
به عقد ثریّای هفت آسمان / به هر ذرّه خورشیدت آتشفشان
ز تصنیف شاه سمرقند توست / اگر پارسی قند لبخند توست
۱۰ به خمخانه‌ات بادهٔ بی‌خمار / بهاری بود از عجم یادگار

تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

---

۱. سروآزاد، تذکرهٔ وارسته، باغ فردوس، گلدسته، گلدسته نشاط، گلدستهٔ کرناتك.
۲. گلشن صبا، گل افشان، گلزار معانی، باغ معانی.
۳. بزم سخن، بزم آرا، گلستان ارم، گل رعنا.
۴. ملستان، تذکرهٔ شوق، گلبانگ ترکی، گلزار جاویدان، گل و مل.
۵. صبح گلشن، باغ ارم، نغمهٔ عندلیب.
۶. گلستان هنر، بهشت سخن، سنبلستان.
۷. بهار بدخشان، تذکرهٔ بی نظیر، لعل بدخشان، سراج منیر.
۸. عقد ثریا، هفت آسمان، ذره و خورشید، آتشفشان.
۹. تذکرةالشعرا دولتشاه سمرقندی، قند پارسی.
۱۰ خمخانه، بادهٔ بی خمار، بهار عجم، یادگار بهادری، یادگار.

۲۶

تو سراط السطور سمٰوات تو | کند کعبهٔ دل خرابات تو
ز معراج عشاق تو در بهشت | فرشته به تاریخ فطرت نوشت
به تاریخ وصّافِ دُر سفتگان | مصور ز تو یادی از رفتگان
ز تو صبح صادق دل‌افروز شد | خزان از بهار تو نوروز شد
۵ به گلزارت اسکندری اعظم است | ترا نقل مجلس دُر شبنم است
در آیینهٔ ذهن دانشوران | «شعاع»ت شعاعیهٔ خاوران
صفیر تو در هفت اقلیم دل | کند مردم دیده را مشتعل
به مرآت عالم زواهر تویی | عجایب چراغ جواهر تویی
تو را هست گنجینه گنج سخن | حدیث دلآرای هر انجمن
۱۰ درخشنده از مهر تو آفتاب | چراغ هدایت* به عالم بتاب

تو ای شعرای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

---

۱. سراط السطور، سلم السموات، کعبه عرفان، خرابات.
۲. معراج العشاق، تاریخ فرشته، گلشن فطرت.
۳. تاریخ وصّاف، تذکرهٔ مصوّر، یادی از رفتگان.
۴. صبح صادق، دل‌افروز، بهار و خزان، نوروزنامه، نوروز و جمشید.
۵. گلزار اسکندری، گلزار اعظم، نقل مجلس، تذکرهٔ شبنم.
۶. آئینهٔ دانشوران، تذکرهٔ شعاعیه، تذکرهٔ خاور و «شعاع» نویسنده تذکرهٔ شعاعیه است.
۷. صفیر دل، هفت اقلیم، مردم دیده.
۸. مرآت العالم، جواهر زواهر، جواهرالعجایب.
۹. گنجینهٔ سخن، گنج سخن، حدیث دل، انجمن آرا.
۱۰. آفتاب درخشنده، مهر خاوری، چراغ هدایت، آفتاب عالمتاب.
* چراغ هدایت ــ علاوه بر نام کتاب سراج الدین علیخان آرزو اشاره به مجمع الفصحای رضاقلیخان هدایت نیز دارد.

۲۷

ز تو ساز قانون به سوز و گداز — به شام غریبان نوا کرده ساز
به مرآت و معراج سبز خیال — اشارات بینش تویی در کمال
به گلزار ابرار اسرار توست — فروغ جهانگیر افکار توست
ز شهد تو شیرین مذاق سخن — چراغ تو روشن به هر انجمن
۵ صدف‌های بحر تو پرگوهر است — گهرهای تابان چون اختر است
تو را داستان خوش از دوستان — کلام‌الملوك است و خیرالبیان
به بزم‌ی که خاقان و کیٔ می‌زده — ز نصر تو آباد شد میکده
سخنهای خوشگو به بزم وصال — به «اهل» تو آموخت سحر حلال
بیار آذر ین آب آتشکده — که زردشت فرزانگان آمده
۱۰ به میخانه پیمانه‌ی باقی‌ت — «دعای قدح»* دارد از ساقی‌ت
تو ای شعر ای راح روح و فروغ
چه هستی بگو راستی یا دروغ

---

۱. قانون، قانون‌الادب، سوزوگداز، شام غریبان، تذکرهٔ نوا.
۲. مرآت‌الخیال، معراج‌الخیال، اشارات بینش، معراج‌الکمال.
۳. گلزار ابرار، گلزار اسرار، فروغ افکار، تاریخ جهانگیری.
۴. مذاق سخن، چراغ انجمن، انجمن روشن.
۵. تذکرهٔ صدف، بحر مواج، بحرالعلوم، گوهرنامه یا گهرنامه، اختر تابان.
۶. داستان دوستان، کلام‌الملوك، خیرالبیان.
۷. بزم خاقان، تذکرهٔ نصرآبادی، تذکرهٔ میکده.
۸. سفینهٔ خوشگو، بزم وصال، سحر حلال.
۹. آتشکدهٔ آذر، فرزانگان زرتشتی.
۱۰. تذکرهٔ میخانه، تذکرهٔ پیمانه، تذکرهٔ باقی.

* دعای قدح ــ نام دعایی است که گرد قدح می نویسند گویند به معنی نماز استسقاست.
«دهخدا»

معرفی شاعران

۵/۱

شهید

شهید بلخی (م۳۲۵) از شاعـران و حکیمـان توانای معاصر رودکی (لباب، ج۲، ص۳/صفا، ج۱، ص۳۸۹)؛ ~ **لاهوری** (م۱۱۳۰) (سخنوران، ص۳۱۳)؛ ~ **تهرانی** (م۱۱۷۸) (همانجا)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن سیزدهم که بعد از سال ۱۲۷۰ درگذشته است (حدیقه، ج۲، ص۹۲۴/عجم، ص۵۶۰)؛ ~ **هندوستانی** از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۲، ص۹۲۵/روز، ص۴۴۹).

حنظله

حنـظله بادغیسی از شاعـران اواخـر قرن سوم و اوایل قرن چهـارم (صفـا، ج۱، ص۱۷۹/لباب، ج۲، ص۲).

کام

کامی سبزواری از شاعران قرن دهم که از ایران به هندوستان رفت و به دربار اکبرشاه راه یافت (نفیسی، ج۱، ص۴۳۳/ریحانه، ج۵، ص۳۷)؛ ~ **قمی** از شاعران قرن دهم که در جوانی به هندوستان رفته است (نفیسی، ج۱، ص۵۵۱)؛ ~ **لاهیجانی** از شاعران و دانشمندان نامی گیلان، قرن دهم (همان، ص۴۴۱)؛ ~ **اصفهانی** (م۱۲۱۹) از شاعران دوران قاجاریه (حدیقه، ج۲، ص۱۴۵۰/هدایت، ج۵، ص۸۹۳).

۵/۲

فیروزی

فیروزی بهمنی (م۸۲۵) از سلاطین شاعر (سخنوران، ص۴۵۸)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۲، ص۱۳۹۵/سخنوران، ص۴۵۸).

فیروز مشرقی (م۲۸۳) از شاعران معاصر عمروبن‌لیث صفاری (لباب، ج۲،

ص۲/صفا، ج۱، ص۱۸۱)؛ ~ **کابلی** از شاعران قرن دهم (سخنوران، ص۴۵۸)؛ ~ **زردشتی**، ~ **لاهوری**، ~ **تهرانی** (همان، ص۴۵۷، ۴۵۸).

ظهور

ظهور کرمانی از شاعران درویش مشرب کرمان (روز، ص۵۰۶/سخنوران، ص۳۶۲).

عروضی

عروضی، یوسف از شاعران قرن چهارم که اشعار او در *لغت فرس* اسدی و *المعجم* شمس قیس رازی آمده است (نفیسی، ج۱، ص۲۵/صفا، ج۱، ص۴۳۷)؛ **نظامی** ~ از شاعران و نویسندگان قرن ششم در دربار پادشاه غور و نویسندهٔ کتاب معروف *چهارمقاله* (نفیسی، ج۱، ص۹۰).

بدیع

بدیع بلخی از شاعران نیمه دوم قرن چهارم (صفا، ج۱، ص۴۲۲/ سخن، ص۴۳)؛ ~ **سیستانی** از شاعران قرن ششم (سخنوران، ص۸۱)؛ ~ **بیلقانی** از شاعران قرن هفتم (نفیسی، ج۱، ص۱۷۷)؛ ~ **گورکانی** (م۹۲۰) از شاهزادگان شاعر و فرزند سلطان حسین بایقرا (سخنوران، ص۸۱)؛ ~ **تبریزی** از شاعران و نویسندگان قرن دهم و شاگرد کمال خجندی (نفیسی، ج۱، ص۱۹۴)؛ ~ **سبزواری** از شاعران قرن یازدهم (همانجا)؛ ~ **سمرقندی** از شاعران قرن یازدهم و معاصر میرزامحمدطاهر نصرآبادی، صاحب تذکرهٔ معروف *نصرآبادی* (نصر، ص۴۴۲)؛ ~ **سنندجی**، ~ **شاهی**، ~ **کاتب**، ~ **اکبرآبادی**، ~ **انجدانی** (سخنوران، ص۸۰ و ۸۱).

بدیعی تبریزی حکیم و شاعر قرن دهم (همان، ص۸۲)؛ ~ **صفوی** پسر بهرام میرزا، پسر شاه‌اسماعیل صفوی از شعرای قرن دهم (همانجا).

بوشکور

بوشکور بلخی از شاعران اواخر عهد رودکی و اوایل زمان فردوسی که در نیمهٔ اول قرن چهارم می زیسته و در حدود سالهای ۳۳۳ تا ۳۳۶ به نظم *آفرین‌نامه* مشغول بوده است (لباب، ج۲، ص۲۱/هدایت، ج۱، ص۲۵).

۵/۳

خسروی

خسروی سرخسی از شاعران و دانشمندان قرن چهارم، معاصر صاحب بن عباد (م۳۸۵) (لباب، ج۲، ص۱۸/صفا، ج۱، ص۴۳۳)؛ ~ **بخارایی** از شاعران قرن ششم و مداح خسروملك، آخرین پادشاه غزنوی (۵۵۵ تا ۵۸۳) (سخنوران، ص۱۹۱/نفیسی، ج۱، ص۷۸)؛ ~ **هروی** (م۸۷۹) (نفیسی، ج۱، ص۳۴۴)؛ ~ **قهستانی** از شاعران قرن دهم و معاصر اکبرشاه (سخنوران، ص۱۹۱)؛ ~ **گنابادی** از شاعران دربار جلال الدین اکبرشاه در قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۴۲۵)؛ ~ **قاجار** (م۱۲۰۳) (هدایت، ج۱، ص۴۴/حدیقه، ج۱، ص۵۶۸)؛ ~ **کرمانشاهی** (م۱۲۸۴) (حدیقه، ص۵۶۹).

خسروانی

خسروانی، ابوطاهر (م۳۴۲) شاعر خراسانی عهد سامانی که در نیمهٔ دوم قرن چهارم می‌زیسته است، محمد عبده (وبه قولی، فردوسی) بیتی از او را در قطعه‌ای تضمین کرده است

به یاد جوانی کنون مویه دارم — بر آن بیت بوطاهر خسروانی
جوانی به بیهودگی یاد دارم — دریغا جوانی دریغا جوانی
(صفا، ج۱، ص۳۹۸/سخن، ص۲۶).

سرود

سرود خوانساری از سخن‌سرایان قرن دهم (روز، ص۲۵۳)؛ ~ **رشتی** از شاعران قرن یازدهم بوده که تاریخ فوت زندگان را به شوخی می‌سروده است (نصر، ص۳۷۸/سخنوران، ص۲۶۶).

۵/۴

خاطر

خاطر اشرفی از شاعران قرن سیزدهم (هدایت، ج۴، ص۲۸۲/حدیقه، ج۱، ص۵۰۵).

گل

گل بابابلخی (صبح، ص۳۴۸/سخنوران، ص۴۹۵).

سعدگل از شاعران قرن هشتم و به روایت تذکرهٔ *شمع انجمن*، از مریدان حافظ (گلزار، ج۲، ص۶۲۱/سخنوران، ص۲۶۸).

رودکی

رودکی سمرقندی (م۳۲۹) از شاعران بزرگ آغاز قرن چهارم در دربار نصربن احمد سامانی (۳۰۱ تا ۳۳۱) و استاد شاعران فارسی زبان که رشیدی سمرقندی دربارهٔ اشعار وی گوید:

شعر او را برشمردم سیزده‌ره صدهزار   هم فزون‌آید اگر چونانکه باید بشمری

ولی از آثار این شاعر بزرگ جز اندکی باقی نمانده است (لباب، ج۲، ص۶/هدایت، ج۱، ص۲۳۷/صفا، ج۱، ص۳۷۱).

۵/۵

سخن

سخن اکبرآبادی (م۱۱۴۱) از شاعران قرن یازدهم و دوازدهم و از شاگردان عبدالقادر بیدل (ریحانه، ج۲، ص۴۵۰/سخنوران، ص۲۶۳)؛ ~ **اصفهانی** (م۱۲۱۶) (ریحانه، ج۲، ص۴۵۰/صبح، ص۱۹۹)؛ ~ **شیرازی** از شاعران شیراز بوده، که علی حسن خان بهادر شرح احوال او را در تذکرهٔ *صبح گلشن* (تألیف ۱۲۹۳) آورده است (صبح، ص۱۹۸/گلزار، ج۲، ص۶۰۷).

دور

دوری هروی از شاعران قرن دهم در دربار جلال‌الدین اکبرشاه (نفیسی، ج۱، ص۴۱۹)؛ ~ **بلخی** از شاعران قرن دهم (همان، ص۵۸۹).

زمان

زمان از شاعران عهد جهانگیرشاه (سخنوران، ص۲۴۹)؛ ~ **بنگاله** از شاعران قرن یازدهم (همانجا)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن یازدهم (فارسنامه، ج۲، ص۱۱۶۹)؛ ~ **مشهدی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۱۶۰)؛ ~ **بخارایی** از شاعران قرن دوازدهم (سخنوران، ص۲۴۹)؛ ~ **هندی** ازشاعران عصر قاجاریه (حدیقه، ج۱، ص۷۰۸).

۵/۶

کسایی

کسایی مروزی از شاعران استاد قرن چهارم و از پیشوایان قصاید حکمی که تا سال ۳۴۱ زنده بوده و حکیم ناصرخسرو در اشعار خود بارها به وی اشاره کرده است (لباب، ج۲، ص۳۳/صفا، ج۱، ص۴۴۱).

امیر

امیر حسینی از شاعران و نویسندگان قرن هفتم و صاحب تألیفات فراوان (نفیسی، ج۱، ص۱۶۹)؛ ~ **حسن دهلوی** (م۷۳۱) از شعرا و عرفا و خوشنویسان زمان خویش (دهخدا)؛ ~ **بخاری** (م۷۷۳) (روز، ص۸۰)؛ ~ **کرمانی** از شاعران معاصر دولتشاه سمرقندی و خواجوی کرمانی، که در قرن هشتم می‌زیسته است (سخنوران، ص۶۰/دهخدا)؛ ~ **تبریزی** (م۹۸۳) از شعرا و رجال عهد شاه طهماسب صفوی (سخنوران، ص۹۵/دهخدا)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن یازدهم، درگذشت در زمان شاه عباس دوم (نصر، ص۴۱۹/سخنوران، ص۵۹).

مرو (مروی)

مروی از شاعران قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص۳۴۷).

سرخسی

سرخسی بهرام از شاعران مشهور عصر اول غزنوی و معاصر سلطان محمود غزنوی، درگذشته در اوایل قرن پنجم (لباب، ج۲، ص۵۵/صفا، ج۱، ص۵۶۷).

سرو(سروی)

سروی خراسانی از شاعران خراسان که تا سال ۹۲۸ زنده بوده است (مجالس، ص۳۹۲/سخنوران، ص۲۶۷)؛ ~ **خوشتری** از شاعران قرن دهم که تا سال ۹۶۲ زنده بوده است (نفیسی، ج۱، ص۶۲۲)؛ ~ **بخارایی** (م۱۲۷۷) (سخنوران، ص۲۶۷).

۵/۷

سخن ← ۵/۵

دقیقی

دقیقی از شاعران عهد سامانی و مداح نوح‌بن منصور (۳۶۵ تا ۳۸۷) بوده و نظم

شاهنامه را به امر همین امیر شروع کرد که پس از سرودن هزار بیت از آن، در جوانی به دست غلام خود کشته شد و فردوسی این هزار بیت را در *شاهنامهٔ* خود آورده است (لباب، ج۱، ص۱۱/صفا، ج۱، ص۴۰۸).

عیوقی

عیوقی از شاعران دورهٔ اول غزنوی و معاصر سلطان محمود غزنوی (نفیسی، ج۲، ص۷۲۶/صفا، ج۱، ص۶۰۱).

منطقی

منطقی رازی از شاعران قرن چهارم در دربار آل بویه و معاصر صاحب‌بن عباد (م۳۵۸) و از شاگردان بدیع‌الزمان همدانی (لباب، ج۲، ص۱۷/صفا، ج۱، ص۴۳۱/نفیسی، ج۱، ص۲۳)؛ ~ **میبدی** (م۹۹۸) از علما و شاعران نامی قرن نهم و از مشهورترین شاگردان علامهٔ دوانی (نفیسی، ج۱، ص۲۶۷).

تازه

تازه دهلوی از شاعران قرن دوازدهم (حدیقه، ج۱، ص۳۲۹/روز، ص۱۴۳).

۵/۸

فردوس

فردوس مطربه از زنان شاعر قرن ششم که اشعار اندکی از وی باقی مانده است (نفیسی، ج۱، ص۲۲۴)؛ ~ **شیرازی** (م۱۲۲۰) (هدایت، ج۵، ص۸۰۴/حدیقه، ج۲، ص۳۱۶/فارسنامه، ج۲، ص۱۱۷۶).

فردوسی ثانی از شاعران قرن دوازدهم (سخنوران، ص۴۴۰).

پیر

پیر جمال (م۸۷۹) از شاعران و عارفان قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص۲۴۴/دهخدا)؛ ~ **صدساله** معروف به پیر صوفی و درویش صوفی از شاعران قرن نهم که در علم طب هم دست داشته است (مجالس، ص۲۷۴/سخنوران، ص۱۰۶).

بیدار

بیدار هندی از شاعران قرن یازدهم (روز، ص۱۳۰/سخنوران، ص۹۶)؛ ~ **اکبرآبادی** از شاعران قرن دوازدهم (روز، ص۱۳۱/سخنوران، ص۹۶).

طوس

طوسی خراسانی (م۸۶۹) از شاعران نام‌آور قرن نهم و معاصر امیر جهانشاه (۸۳۹ـ۸۷۲) که دیوانش به خطا، به نام خواجه نصیرالدین طوسی چاپ شده است (نفیسی، ج۱، ص۶۴۵/صفا، ج۴، ص۴۵۸).

پیر بیدار طوس (فردوسی)

فردوسی، ابوالقاسم (م۴۱۱) بزرگ شاعر حماسه سرای ایران و از ستارگان درخشان سپهر ادب فارسی، که صاحبنظران و محققان، زنده ماندن زبان فارسی را مرهون رنج سی سالهٔ او در نظم *شاهنامه* دانسته‌اند. او در عرصهٔ ادبیات جهان، گردی بی‌مانند است که در مصاف خرد و حماسه، تاکنون هماوردی نداشته است (صفا، ج۱، ص۴۵۸/ سخن، ص۴۴).

طراز

طراز یزدی (م۱۲۶۱) از شاعران و نویسندگان قرن سیزدهم (حدیقه، ج۲، ص۱۱۰۷/هدایت، ج۵، ۷۱۹/یزد، ص۱۸۳).

رستم

رستم خوریانی (م۸۳۴) از شاعران دستگاه شاهزاده عمربن میرانشاه (نفیسی، ج۱، ص۲۹۷/صفا، ج۴، ص۲۱۸)؛ ~ **خراسانی** از شاعران خراسان که تا سال ۹۲۸ زنده بوده است (سخنوران، ص۲۲۷)؛ ~ **سمرقندی** (م۱۰۰۵) از شاعران قرن دهم در دستگاه سلطان سعیدخان (نفیسی، ج۱، ص۵۸۵)؛ ~ **بیک** معروف به رستم کوسه از شاعران و امیران قرن دهم در دستگاه سلطان محمد خدابنده (همان، ص۴۹۷).

۵/۹

توران

توران پشتی از شاعران و دانشمندان قرن هفتم (همان، ص۱۵۳).

وحشت

وحشت اردستانی از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۳۴۲)؛ ~ **بختیاری** از شاعران قرن یازدهم (ریاض، ص۲۵۵/سخنوران، ص۶۴۵)؛ ~ **تهانیسری** از شاعران قرن

دوازدهم و معاصر عبدالقادر بیدل (روز، ص۷۵۳)؛ ~ **لاهوری** از شاعران قرن دوازدهم (سخنوران، ص۶۴۹/مقالات، ص۸۲۷).

۵/۱۰

خرد

خرد سمرقندی از شاعران قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص۶)؛ ~ **فنایی** از شاعران قرن دهم در دربار اکبرشاه (همان، ص۵۸۱)؛ ~ **میانکالی** از شاعران قرن دهم (همانجا)؛ ~ **مازندرانی** (م۱۰۹۸) (هدایت، ج۴، ص۲۴۸/نگارستان، ص۱۸۶)؛ ~ **بلخی** (م۱۱۶۱) از شاعران ایرانی که به هندوستان رفته و در خدمت عالمگیر پادشاه می‌زیسته است (روز، ص۲۳۸/سخنوران، ص۱۸۷)؛ ~ **رشتی** از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۱، ص۵۴۷)؛ ~ **شیرازی** زنده تا سال ۱۲۹۳ (سخنوران، ص۱۸۷).

حکیم

حکیم غمناک از شاعران قرن چهارم (نفیسی، ج۱، ص۲۵)؛ ~ **میسری** از شاعران و پزشکان قرن هفتم که منظومه‌ای در طب، به نام *دانشنامه* از سال ۶۶۷ تا سال ۶۷۰ سروده است (نفیسی، ج۲، ص۷۴۷)؛ ~ **حبابی** از شاعران قرن هفتم (نفیسی، ج۱، ص۳)؛ ~ **یزدی** (م۱۲۸۷) از شاعران و طبیبان قرن سیزدهم (حدیقه، ج۱، ص۴۸۵)؛ ~ **شیرازی** (م۱۲۷۴) از شاعران و طبیبان قرن سیزدهم و دومین فرزند وصال شیرازی (همان، ص۴۷۹/فارسنامه، ج۲، ص۱۰۰۵/عجم، ص۳۵۹)؛ ~ **تهرانی** از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۱، ص۴۸۲).

سخن ← ۵/۵

حکیم سخن لقب حکیم ابوالقاسم فردوسی ← ۵/۸

۶/۱

نامی

نامی سبزواری از شاعران قرن نهم و معاصر عبدالرحمن جامی (نفیسی، ج۱، ص۳۴۸)؛ ~ از شاعران قرن دهم، معروف به خواجه خسرو (همان، ص۶۲۹)؛ ~ **اردوبادی** از شاعران قرن دهم (همان، ص۵۱۶)؛ ~ **تهرانی** از شاعران قرن دهم (نفیسی، ج۲، ص۶۸۹)؛ ~ **تبریزی** از شاعران قرن دهم (همان، ص۷۰۵)؛ ~ **هروی** از شاعران قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۵۶۱)؛ ~ **بهکری** (م۱۰۱۹) از

شاعـران و تاریخ نویسـان قرن دهم و اوایل قرن یازدهم (همـان، ص۳۵۸)؛ ~ **اصفهانی** (م۱۲۰۴) (هدایت، ج۲، ص۱۰۸۲)؛ ~ **کرمانشاهی** (م۱۲۳۸) از شاعـران دستگـاه نادرشاه (هدایت، ج۶، ص۱۰۸۶/سخنوران، ص۵۹۳)؛ ~ **خلجستانی** از شاعران قرن سیزدهم و معاصر فتحعلیشاه (هدایت، ج۶، ص۱۰۸۴).

اسد

اسـد کرمـانی (م۸۹۳) (سخنـوران، ص۳۸)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن دهم (همانجا/خوشگو، حرف الف)؛ ~ **تبریزی** (م۱۰۳۰) از شاعران قرن دهم و یازدهم (نصر، ص۳۱۰)؛ ~ **تورانی** از شاعران قرن یازدهم که تا سال ۱۰۳۷ حیات داشته است (سخنوران، ص۳۸)؛ ~ **قزوینی** از شاعران قزوین که تا سال ۱۰۲۶ زنده بوده است (همانجا)؛ ~ **شوشتری** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۱۳۸)؛ ~ **کاشی** از شاعران قرن یازدهم (همانجا)؛ ~ **سیرجانی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۳۸).

اسدی طوسی (م۴۶۵) از شاعران حماسه سرا و بزرگ قرن پنجم که منظومهٔ *گرشاسب‌نامه* رابه سال ۴۵۸ به پایان رسانیده است (آتشکده، ج۲، ص۴۵۸/صفا، ج۲، ص۴۰۳).

دبیر

دبیر هندی از شاعران قرن سیزدهم که تا سال ۱۲۰۵ حیات داشته است (حدیقه، ج۱، ص۶۱۸)؛ ~ **همـدانـی** (م۱۲۸۸) (سخنـوران، ص۲۰۶)؛ ~ **فارسی** (م۱۲۸۸) (حدیقه، ج۱، ص۶۱۵)؛ ~ **هندی** (م۱۲۹۲) از شاعران برهمایی هند که به دین اسـلام گروید و شعرهای زیبایی به زبان فارسی دارد و در منقبت ائمه طاهرین(ع) سروده است (دهخدا)؛ ~ **لاهوری** (م۱۳۰۵) (روز، ص۱۲۵۷)؛ ~ **تفرشی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۲۰۶).

نصیر

نصیر نیشـابـوری از شعرای نیشابور که تا سال ۹۲۸ حیات داشته است (همان، ص۶۰۶)؛ ~ **همدانی** از شاعران قرن دهم در دربار اکبرشاه (صبح، ص۵۲۲/مجمع، ص۲۸۹)؛ ~ **قزوینی** (م۱۰۷۹) (سخنوران، ص۶۰۶)؛ ~ **سیستانی** از شاعـران قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۴۵۳)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن یازدهم (سخنـوران، ص۶۰۵)؛ ~ **اصفهـانی** از شاعـران قرن یازدهم (دهخـدا/نصر،

ص۱۲۳)؛ ~ **تهرانی** از شاعران قرن یازدهم (دهخدا/نگارستان، ص۱۳۳)؛ ~ **بروجردی** از شاعران قرن یازدهم (دهخدا/نصر، ص۵۳۷)؛ ~ **هندوستانی** از شاعران قرن سیزدهم (دهخدا/صبح، ص۵۲۳)؛ ~ **نصرآبادی** از پارسی گویان مقیم هند (دهخدا/مقالات، ص۸۸۵).

نصیرالدین طوسی (م۶۷۲) از دانشمندان و نویسندگان مشهور و بزرگ ایران که آثار فراوانی از وی به نظم و نثر باقی مانده است (هدایت، ج۳، ص۱۴۰۶/صفا، ج۳/۲، ص۱۱۹۸).

خرد ←— ۵/۱۰

۶/۲

لبیبی

لبیبی شاعر مشهور اواخر قرن چهارم و اوایل قرن پنجم و معاصر و دوست فرخی (لباب، ج۲، ص۴۰/صفا، ج۱، ص۵۴۷).

بالیث(ابالیث)

ابالیث طبرستانی گرگانی از شاعران معاصر آل‌سبکتکین (لباب، ج۲، ص۶۶/صفا، ج۱، ص۵۹۸).

برهانی

برهانی نیشابوری از شاعران متقدم عصر سلجوقی (صفا، ج۲، ص۴۳۰)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران دوران قاجاریه (حدیقه، ج۱، ص۲۳۰).

برهان اردلانی ازشاعران قرن هفتم (سخنوران، ص۸۳)؛ ~ **نیشابوری** (م۹۱۹) (همان، ص۸۴)؛ ~ **سندی** شاعر معاصر جهانگیرشاه و شاهجهان (همانجا)؛ ~ **تبریزی** از شاعران قرن یازدهم (همان، ص۸۳)؛ ~ **کاشانی** از شاعران قرن یازدهم (همانجا)؛ ~ **ابرقوهی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۳۰۱/سخنوران، ص۸۳)؛ ~ **مازندرانی** (م۱۱۵۱) شاعر معاصر نادرشاه (سخنوران، ص۸۴)؛ ~ **قزوینی** از شاعران قرن سیزدهم (همان، ص۸۳).

رفیع

رفیع مروزی از شاعران دوران سلجوقیان (صفا، ج۲، ص۶۳۸)؛ ~ **شیرازی** از

شاعران قرن چهارم (سخنوران، ص۲۳۵)؛ ~ **لبنانی** شاعر مشهور اواخر قرن ششم و معاصر جمال‌الدین عبدالرزاق اصفهانی (لباب، ج۲، ص۴۰۰/صفا، ج۲، ص۸۴۶)؛ ~ **کرمانی** از شاعران قرن هفتم (سخنوران، ص۲۳۶)؛ ~ **نجاری** از شاعران و طبیبان قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۶۲۲)؛ ~ **شهرستانی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۱۶/سخنوران، ص۲۳۵)؛ ~ **مشهدی** زنده تا سال ۱۰۶۶ (سخنوران، ص۲۳۶)؛ ~ **کاشانی** از شاعران قرن یازدهم (همانجا).

قطب

قطب عتیقی (م۶۷۹) (نزهه، ص۴۸)؛ ~ **اهری** شاعر قرن هفتم (نفیسی، ج۱، ص۱۷۸)؛ ~ **شیرازی** (م۷۱۰) (سخنوران، ص۴۷۲)؛ ~ **سمرقندی** شاعر قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص۳۴۷)؛ ~ **سمنگانی** از شاعران قرن دهم (همان، ص۵۶۳)؛ ~ **اندجانی** زنده تا سال ۹۲۸ (سخنوران، ص۴۷۲)؛ ~ **فارسی** (م۱۱۷۳) (همانجا).

روحانی

روحانی سمرقندی از شاعران استاد قرن ششم (لباب، ج۲، ص ۲۸۲/صفا، ج۲، ص۶۱۰)؛ ~ **بخارایی** شاعر قرن هفتم (نفیسی، ج۲، ص۷۴۴)؛ ~ از شاعران قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص۲۲۷)؛ ~ **تبریزی** از شاعران قرن نهم، در دستگاه سلطان حسین بایقرا (روز، ص۳۱۵/سخنوران، ص۲۴۰)؛ ~ **شیرازی** (م۱۲۶۲) (ریحانه، ج۲، ص۳۳۷).

۶/۳

طاهر

طاهر همدانی معروف به باباطاهر عریان از شاعران اواسط قرن پنجم و معاصر طغرل‌بیك سلجوقی (هدایت، ج۲، ص۸۴۵/صفا، ج۲، ص۳۸۳)؛ ~ **چغانی** از امیران شاعر و معاصر دقیقی (لباب، ج۱، ص۲۷/صفا، ج۱، ص۴۲۸)؛ ~ **بخارایی** از شاعران قرن نهم (سخنوران، ص۳۵۲)؛ ~ **مشهدی** از شاعران قرن یازدهم (آتشکده، ج۲، ص۴۷۰)؛ ~ **تویسرکانی** از شاعران قرن یازدهم (سخنوران، ص۳۵۲/نصر، ص۸۳)؛ ~ **طالقانی** از شاعران قرن یازدهم (سخنوران، ص۳۵۲)؛ ~ **نایینی** شاعر دوران قاجار (حدیقه، ج۲، ص۱۰۹۵).

عریان

عریان کاشی از شاعران قرن یازدهم (سخنوران، ص۳۸۸/تذکره‌ها، ج۲، ص۸۰۰).

جان

جان سمرقندی از شاعران قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۵۷۵)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن دهم (همان، ص۵۸۶)؛ ~ **دهلوی** از شاعران هندوستان (روز، ص۱۶۴)؛ ~ **خراسانی** از شاعزان خراسان (همان، ص۱۶۳).

۶/۴

نوعی

نوعی جنوشانی (م۱۰۱۹) از شاعران بنام قرن دهم و اوایل قرن یازدهم در خراسان (اقلیم، ج۲، ص۳۰۷/آتشکده، ج۱، ص۳۸۶)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن دهم که در زمان اکبرشاه به هندوستان رفته است (نفیسی، ج۱، ص۶۴۷).

ذوقی

ذوقی از شاعران قرن پنجم (همان، ص۵۴)؛ ~ **کاشانی** (م۹۶۹) شاعر معاصر شاه طهماسب (نفیسی، ج۲، ص۷۰۱)؛ ~ **تونی** (م۹۷۵) از شاعران غزلسرای قرن دهم (همان، ص۶۷۶)؛ ~ **اردستانی** (م۱۰۵۴) (دهخدا/نصر، ص۲۷۵)؛ ~ **بسطامی** شاعر قرن سیزدهم که تا سال ۱۲۷۴ حیات داشته است (هدایت، ج۴، ص۲۹۹/سخنوران، ص۲۱۷)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۲۱۷)؛ ~ **ختلانی** زنده تا سال ۱۲۸۸ (همانجا)؛ ~ **کالوری** از شاعران قرن سیزدهم (همانجا)؛ ~ **حیدرآبادی**، ~ **هروی**، ~ **سمرقندی**، ~ **مل**، ~ **جامی**، ~ **خویی** (همان، ص۲۱۷ و ۲۱۸).

سرود ← ۵/۳

جلالی

جلالی خراسانی ازشاعران قرن نهم (صبح، ص۱۰۵/سخنوران، ص۱۳۳)؛ ~ **هروی** از شاعران قرن دهم در دربار همایون شاه (سخنوران، ص۱۳۳)؛ ~ ازشاعران دربار شاهجهان (پادشاه هندوستان) (روز، ص۱۷۶)؛ ~ **اردستانی** از شاعران قرن دوازدهم (سخنوران، ص۱۳۲)؛ ~ **بافقی** از شاعران دوران قاجاریه

(نگارستان، ص۱۷۷/هدایت، ج۴، ص۲۰۶)؛ ~ **هندی** ازشاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۱، ص۳۷۵)؛ ~ **قزوینی** از شاعران قرن سیزدهم (روز، ص۱۷۶/حدیقه، ج۱، ص۳۷۴)؛ ~ **بخارایی**، ~ **کاشانی**، ~ **اصفهانی**، ~ **ایرانی** (سخنوران، ص۱۳۳ و ۱۳۴).

معروفی

معروفی بلخی از شاعران عهد سامانی که در نیمهٔ اول قرن چهارم می‌زیسته و عبدالملك بن نوح (۳۴۳ـ۳۵۰) را مدح گفته است (لباب، ج۲، ص۱۶/صفا، ج۱، ص۴۱۹).

معروف تبریزی ازشاعران قرن دهم (سخنوران، ص۵۵۱)؛ ~ **اصفهانی** شاعر قرن یازدهم (نصر، ص۱۲۱/سخنوران، ص۵۵۱)؛ ~ **کشمیری**، ~ **بغدادی**، ~ **حیدرآبادی**، ~ **شیرازی** (سخنوران، ص۵۵۱).

۶/۵

خاطری

خاطری کاشانی از شاعران قرن دهم که در هندوستان می‌زیسته است (نفیسی، ج۲، ص۷۰۷).

عنصری

عنصری بلخی (م۴۳۱) از شاعران بزرگ قرن پنجم و سرآمد سخنوران پارسی در دربار سلطان محمود غزنوی (لباب، ج۲، ص۲۹/صفا، ج۱، ص۵۵۹).

مداح

مداح سلمانی از شاعران قرن هشتم (سخنوران، ص۵۳۱)؛ ~ از شاعران قرن دوازدهم (گلزار، ج۳، ص۱۳۱۷)؛ ~ **کشمیری** از شاعران دوران قاجار (حدیقه، ج۳، ص۱۶۲۴/صبح، ص۳۹۶).

۶/۶

طبیعت

طبیعت اکبرآبادی (م۱۱۵۵) از شاعران قرن دوازدهم در هندوستان (گلزار، ج۲،

ص۸۴۶/تذکره‌ها، ج۱، ص۳۰۹).

کتابی

کتابی بلخی ازشاعران قرن یازدهم در دستگاه عبدالعزیزخان حاکم بخارا (روز، ص۶۷۶/سخنوران، ص۴۸۴).

منوچهری

منوچهری دامغانی (م۴۳۲) از شاعران بزرگ نیمهٔ اول قرن پنجم و مداح پادشاهان غزنوی که ظاهراً مسمط از ابداعات اوست (لباب، ج۲، ص۵۳/دولتشاه، ص۳۴/صفا، ج۱، ص۵۸۰).

منظری

منظری سمرقندی از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۶۵/نفیسی، ج۱، ص۵۵۴)؛ ~ **کرمانشاهی** از شاعران قرن سیزدهم که در حدود سال ۱۲۸۳ در گذشته است (حدیقه، ج۳، ص۱۷۲۸/سخنوران، ص۵۶۹).

منظر اصفهانی از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۳، ص۱۷۲۲/هدایت، ج۵، ص۹۵۰)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۵۶۸/عجم، ص۵۶۸)؛ ~ **مازندرانی** از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۳، ص۱۷۲۷/سخنوران، ص۵۶۸).

۶/۷

فرخی

فرخی سیستانی (م۴۲۹) از شاعران بزرگ اواخر قرن چهارم و اوایل قرن پنجم در دربار سلطان محمود غزنوی (صفا، ج۱، ص۵۳۱/دولتشاه، ص۴۶)؛ ~ **شیروانی** از شاعران دربار شروانشاهان (نفیسی، ج۲، ص۷۲۵)؛ ~ **بروجنی** از شاعران معاصر فتحعلیشاه (سخنوران، ص۴۳۹)؛ ~ **یزدی** (م۱۳۱۸ش) از شاعران مبارز و آزادیخواه دوران مشروطه که در زندان دهانش را دوختند (دیوان کتابنامه).

شاعر

شاعر همدانی (م۱۰۵۷) از شاعران ایرانی که به هندوستان رفت و در دربار جهانگیرشاه و شاهجهان می‌زیست (ریحانه، ج۱، ص۱۶۹)؛ ~ **پنجابی** از شاعران قرن دوازدهم که تا سال ۱۱۶۶ زنده بوده است (سخنوران، ص۲۸۶)؛ ~

بگرامی (م۱۱۸۵) و ~ **لکهنویی** از شاعران قرن سیزدهم (همانجا).

بیان

بیان همدانی از شاعران قرن یازدهم (همان، ص۹۴)؛ ~ **هندی** از شاعران دوران قاجار (حدیقه، ج۱، ص۲۸۴/صبح، ص۷).

دل

دل آرتیمانی از شاعران قرن دوازدهم و شاگرد، شیخ علی حزین (روز، ص۲۶۱)؛ ~ **گوپاموی** (م۱۲۱۲) (سخنوران، ص۲۱۰).

۶/۸

فرقدی

فرقدی از شاعران بزرگ خراسان در اواخر قرن ششم (لباب، ج۲، ص۳۱۲/صفا، ج۲، ص۷۱۸).

عسجدی

عسجدی مروزی از شاعران نیمهٔ اول قرن پنجم در دربار سلطان محمود غزنوی (لباب، ج۲، ص۵۰/صفا، ج۱، ص۵۷۷).

رشیدی

رشیدی سمرقندی از شاعران استاد قرن ششم که با عمعق بخارایی و مسعود سعد سلمان مکاتبه داشته است (لباب، ج۲، ص۱۷۶/صفا، ج۲، ص۵۴۷)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن دهم و معاصر شاه طهماسب صفوی (نفیسی، ج۱، ص۶۵۱).

ارشدی

ارشدی سمرقندی از شاعران معاصر امیر معزّی و مداح سلطان ملکشاه بوده که برخی از تذکره‌نویسان وی را همان استاد رشیدی دانسته‌اند (هدایت، ج۱، ص۲۵۵/سخنوران، ص۳۶).

ارشد کازرونی (م۹۲۰) (نفیسی، ج۱، ص۳۴۳)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن نهم (همانجا).

۶/۹

فضل

فضل ربنجنی از شاعران استاد عهد سامانی (صفا، ج۱، ص۳۹۵)؛ ~ **سمرقندی** از شاعران قرن نهم (سخنوران، ص۴۴۹)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن نهم (همان، ص۴۵۰)؛ ~ **مشهدی** (م۹۱۴) (ریاض، ص۱۹۰)؛ ~ **خلخالی** (م۹۵۴) از شاعران و دانشمندان قرن دهم (نفیسی، ج۲، ص۷۰۲)؛ ~ **بدخشی** از شاعران قرن یازدهم و از ملازمان اکبرشاه (سخنوران، ص۴۴۹)؛ ~ **ایرانی** از شاعران قرن دوازدهم (همانجا)؛ ~ **هندی** از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۲، ص۱۳۷۵/روز، ص۶۳۱).

افضل

افضل کاشانی معروف به باباافضل (م۶۶۷) شاعر و حکیم و نویسندهٔ اوایل قرن هفتم هجری (سخنوران، ص۴۹۰)؛ ~ **کرمانی** از شاعران قرن نهم (روز، ص۶۷)؛ ~ **اصفهانی** (م۹۹۱) (مجمع، ص۴۳)؛ ~ **لاهیجی** از شاعران قرن دهم (سخنوران، ص۵۰)؛ ~ **هندی** (م۱۰۳۵) (صبح، ص۳۰)؛ ~ **اردستانی** از شاعران قرن یازدهم (سخنوران، ص۴۹/روز، ص۶۴)؛ ~ **الله‌آبادی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۵۰/شمع، ص۵۰).

فزونی

فزونی استرآبادی از شاعران معاصر شاه‌عباس صفوی (گلزار، ج۲، ص۱۰۸۰/روز، ۶۲۶)؛ ~ **سمنانی** از شاعران قرن یازدهم (گلزار، ج۲، ص۱۰۸۱/سخنوران، ص۴۴۷).

معین

معین اصم از شاعران قرن ششم (سخنوران، ص۵۵۵)؛ ~ **سنجری** (م۴۳۳) از شاعران ایرانی که در هندوستان می‌زیسته است (روز، ص۷۴۹/سخنوران، ص۵۵۵)؛ ~ **اسفراینی** از شاعران قرن نهم و معاصر سلطان حسین بایقرا (همانجا)؛ ~ **استرآبادی** از شاعران معاصر شاه طهماسب صفوی که تا سال ۹۷۶ حیات داشته است (همانجا)؛ ~ **هروی** از شاعران قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص۱۵۴)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن نهم (همان، ص۳۴۷)؛ ~ **خرم‌آبادی** از شاعران قرن دوازدهم (سخنوران، ص۵۵۵).

سیف

سیف اسفرنگی از شاعران معاصر خاقانی و مجیر بیلقانی و مداح ایل ارسلان خوارزمشاه (۵۵۱ـ۵۶۷) (دولتشاه، ص۹۶/صفا، ج۲، ص۷۹۴)؛ ~ **باخزری** (م۶۲۹) شاعر نسبتاً مشهور اواخر قرن ششم و اوایل قرن هفتم (صفا، ج۲، ص۸۵۶)؛ ~ **خوافی** (م۶۵۸) (سخنوران، ص۲۸۳)؛ ~ **فرغانی** از شاعران قرن هفتم و هشتم هجری بوده که با سعدی مکاتبه داشته است (صفا، ج۱/۳، ص۶۲۳)؛ ~ **کشمیری** (م۱۰۹۵) از شاعران قرن یازدهم (سخنوران، ص۲۸۳).

رونی

رونی، ابوالفرج (**بُلفرج**) از استادان مسلم شعر فارسی و مداح سلطان مسعود غزنوی (۴۹۲ـ۵۰۸) که مسعود سعد سلمان، خود را شاگرد او دانسته است، انوری به دیوان او علاقهٔ فراوان داشته و بعضی از قصاید او را استقبال کرده است (لباب، ج۲، ص۲۴۱/صفا، ج۲، ص۴۷۰).

۶/۱۰

خروشی

خروشی تبریزی شاعر معاصر شاه عباس اول (نصر، ص۷۵/سخنوران، ص۱۸۹).

مسعود

مسعود بخارایی از شاعران قرن ششم (نفیسی، ج۲، ص۷۵۵)؛ ~ **وراق** از شاعران قرن هفتم (نفیسی، ج۱، ص۴)؛ ~ **دهلوی** (م۸۳۶) (سخنوران، ص۵۳۸)؛ ~ **هندوستانی** از شاعران قرن نهم (همان، ص۵۳۹)؛ ~ **قمی** (م۸۹۰) (روز، ص۳۳۷)؛ ~ **شروانی** (م۹۰۵) (سخنوران، ص۵۳۸)؛ ~ **هروی** از شاعران قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۶۵۹)؛ ~ **کاشانی** شاعر قرن دهم (سخنوران، ص۵۳۹)؛ ~ **اصفهانی** (م۱۰۰۸) از خویشان ملانیکی اصفهانی (همان، ص۵۳۷)؛ ~ **تهرانی** شاعر قرن سیزدهم (همان، ص۵۳۹).

مسرور

مسرور طالقانی از شاعران استاد دوران سلطان محمود غزنوی که ابیات معدودی از وی باقی مانده است (لباب، ج۲، ص۴۲/هدایت، ج۳، ص۱۱۷۰/صفا، ج۱، ص۵۷۶)؛ ~ **بیگدلی** از شاعران قرن دوازدهم (سخنوران، ص۵۳۷)؛ ~ **قزوینی**

(م۱۱۱۲) (همانجا)؛ ~ **دهلوی** شاعر قرن سیزدهم (همانجا).

حلاج

حلاج، حسین بن منصور (م۳۰۹) از بزرگان عرفا و صوفیه که به جرم گفتن اناالحق به دار آویخته شد. تألیفاتی و از جمله دیوان شعر به او نسبت داده‌اند (صفا، ج۱، ص۲۵۵/دهخدا).

منصور

منصور اسفزاری از شاعران قرن ششم (سخنوران، ص۵۶۷)؛ ~ **مشهدی** شاعر قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص۳۳۴)؛ ~ **سبزواری** شاعر قرن نهم و استاد امیرعلیشیر نوایی در علم عروض (همانجا)؛ ~ **طوسی** (م۸۵۴) (سخنوران، ص۵۶۷)؛ ~ **جرجانی** از شاعران قرن نهم (همانجا)؛ ~ **هندی** از شاعران قرن دهم و معاصر جلال‌الدین اکبرشاه (نفیسی، ج۲، ص۶۶۰)؛ ~ **هروی** شاعر قرن یازدهم (نصر، ص۱۰۶)؛ ~ **اکبرآبادی** از شاعران قرن سیزدهم که به فارسی وارد و شعر می سروده است (روز، ص۷۷۳/سخنوران، ص۵۶۷).

۷/۱

رابعه

رابعهٔ قزداری دختر کعب قزداری بلخی از نخستین زنان شاعر و معاصر آل‌سامان که در قرن چهارم می‌زیست و به اتهام عشق به غلام برادرش به دست برادر خود کشته شد (لباب، ج۲، ص۶۱/صفا، ج۱، ص۴۴۹).

مهستی

مهستی گنجوی از زنان سخنور قرن ششم و معاصر سلطان سنجر سلجوقی (نفیسی، ج۱، ص۸۵).

۷/۲

خموشی

خموشی رازی از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۶۳/سخنوران، ص۱۹۶).

خموش

خموش طالقانی (م۱۱۸۵) از شاعران و خطاطان نامی ایران بوده که خط شکسته را به اوج کمال رسانیده است (روز، ص۲۵۹/سخنوران، ص۱۹۶)؛ ~ **تهرانی** از شاعران قرن سیزدهم که تا سال ۱۲۷۴ حیات داشته است (هدایت، ج۴، ص۲۳۴/سخنوران، ص۱۹۲)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن سیزدهم که تا سال ۱۲۸۰ زنده بوده است (حدیقه، ج۱، ص۵۸۲).

رازی

رازی، ابوالمعالی (م۵۴۱) از شاعران مشهور زمان سلجوقیان و معاصر حکیم سنایی، (هدایت، ج۱، ص۱۹۷/صفا، ج۲، ص۶۰۰)؛ ~ **(قوامی)** از شاعران معروف نیمهٔ اول قرن ششم درگذشته درحدود سال ۵۶۰ (صفا، ج۲، ص۶۹۵)؛ ~ **سبزواری** از شاعران قرن دهم که تا سال ۹۲۸ زنده بوده است (تحفه، ص۱۶۴/سخنوران، ص۲۲۵)؛ ~ **شوشتری** (م۹۳۸) (تحفه، ص۱۲۹/سخنوران، ص۲۲۰)؛ ~ **کاشانی** ازشاعران قرن دهم (سخنوران، ص۲۲۰/تحفه، ص۳۵)؛ ~ **خوافی** از شاعران معاصر عالمگیرشاه (سخنوران، ص۲۲۰)؛ ~ **اصفهانی** ازشاعران قرن دهم (همان، ص۲۱۹).

منوّر

منوّر، محمود از شاعران قرن هفتم (نفیسی، ج۱، ص۱۸۱)؛ ~ **رازی** از شاعران دورهٔ قاجار (حدیقه، ج۳، ص۱۷۴۱/طرائق، ج۳، ص۲۶۹).

بدر

بدرهروی از شاعران قرن ششم (لباب، ج۱، ص۲۵۰/سخنوران، ص۸۰)؛ ~ **جاجرمی** (م۶۸۶) از شاعران معروف قرن هفتم و معاصر مجدهمگر و امامی هروی (دولتشاه، ص۱۳۰/هدایت، ج۱، ص۴۳۳/صفا، ج۳/۱، ص۵۵۸)؛ ~ **چاچی** ازشاعران قرن هفتم و هشتم و مداح مخصوص دربار غیاث‌الدین محمدبن تغلقشاه (۷۲۵ـ۷۵۲) (هدایت، ج۱، ص۴۳۶/نفیسی، ج۱، ص۲۰۳)؛ ~ **تبریزی** (م۸۰۰) (سخنوران، ص۷۹)؛ ~ **شروانی** (م۸۵۴) (دولتشاه، ص۲۸۵/نفیسی، ج۱، ص۲۹۷)؛ ~ **نیشابوری** زنده تا سال ۹۲۸ (سخنوران، ص۸۰).

خبازی

خبازی نیشابوری از شاعران دوران قدیم و از سخنگویان زمان آل‌سامان و معاصر

رودکی و دقیقی (هدایت، ج۲، ص۶۰۰/صفا، ج۱، ص۴۳۸).

۷/۳

نقش

نقش دهلوی از شاعران قرن سیزدهم و مؤلّف تذکره‌ای به نام *باغ معانی* (حدیقه، ج۳، ص۱۹۰۷/گلزار، ج۳، ص۱۶۵۶).

زر، گر (زرگر)

زرگر رشتی از شاعران قرن دهم (مجمع، ص۲۳۶/سخنوران، ص۲۴۷)؛ ~ **اصفهانی** (م۱۰۸۰) از شاعران و بزرگان سلسلهٔ ذهبیه (ریاض، ص۱۲۳)؛ ~ **اصفهانی** (م۱۲۷۰) (هدایت، ج۴، ص۳۴۰/حدیقه، ج۱، ص۷۰۶).

شکوهی

شکوهی همدانی از شاعران همدان و معاصر شاه‌عباس اول (نصر، ص۲۳۹).

باباکوهی

باباکوهی شیرازی (م۴۴۲) از مشایخ و شعرای قرن پنجم و از مریدان شیخ عبدالله خفیف شیرازی که مرقدش هم‌اکنون در خارج شهر شیراز برفراز کوهی به همین نام معروف است (نفیسی، ج۱، ص۵۷).

۷/۴

دریا

دریای اصفهانی از شاعران قرن سیزدهم (هدایت، ج۴، ص۲۹۰/مکارم، ج۴، ص۱۱۲۸/حدیقه، ج۱، ص۶۲۰)؛ ~ **هندی** از شاعران قرن سیزدهم و از دوستان قاضی اختر (روز، ص۲۶۰/حدیقه، ج۱، ص۶۲۰).

طوفان

طوفان مازندرانی (م۱۱۹۰) از شاعران معاصر با آذربیگدلی صاحب تذکرهٔ آتشکده (هدایت، ج۵، ص۷۲۱)؛ ~ **قاینی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۳۵۹).

بوسعید (ابوسعید)

ابوسعید ابوالخیر (م۴۴۰) از بزرگترین عرفای اوایل قرن پنجم که رباعیات زیبایی از وی باقی مانده است (ریاض، ص۳۵/هدایت، ج۱، ص۱۴۲/صفا، ج۱، ص۶۰۳)؛ ~ **جرجانی** ازشاعران قرن پنجم (هدایت، ص۱۹۴)؛ ~ **شیرازی** از عرفا و شعرای قرن ششم و از اصحاب شیخ شهاب الدین سهروردی (روز، ص۲۱/هدایت، ج۱، ص۱۳۹)؛ ~ **کالیبی** شاعر معاصر اکبرشاه (سخنوران، ص۱۸)؛ ~ **ایرانی** از شعرای معاصر شاهجهان (نصر، ص۶۱).

عرفان

عرفان شهرستانی شاعر قرن یازدهم و خواهرزادهٔ شاه عباس صفوی (روز، ص۵۳۷/ نصر، ص۱۳)؛ ~ **تهرانی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۴۰۹)؛ ~ **یزدی** از شاعران قرن دوازدهم (سخنوران، ص۳۸۷)؛ ~ **هندوستانی** (م۱۱۴۷) (همانجا/روز، ص۵۳۷).

ساحل

ساحل نهاوندی از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۱، ص۷۱۷/سفینه، ج۱، ۳۷۱).

۷/۵

پیر ← ۵/۸

هرات

هراتی هروی از شاعران قرن نهم (سخنوران، ص۶۳۰).

پیر هرات (خواجه عبدالله انصاری)

خواجه عبدالله انصاری معروف به پیر هرات (م۴۸۱) از عارفان بنام و بزرگ قرن پنجم و معاصر الب ارسلان سلجوقی و خواجه نظام الملک که نثری فصیح و نظمی ملیح داشته است. آثار بسیاری در زبان فارسی به نظم ونثر، از وی باقی مانده که معروفترین آنها *مناجاتنامه* است (ریاض، ص۳۷/نفیسی، ج۱، ص۵۷).

نوا

نوای بیگدلی از شاعران قرن دوازدهم و از خویشان آذربیگدلی (سخنوران، ص۶۱۶)؛ ~ **دهلوی** از شاعران قرن سیزدهم هندوستان بوده که در سال ۱۲۹۹ به

قصد زیارت به ایران آمده است (هدایت، ج۶، ص۱۰۸۹/سفینه، ج۲، ص۶۰۱)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن سیزدهم (نگارستان، ص۲۶۸/عجم، ص۵۷۰)؛ ~ **یزدی** نیز از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۳، ص۱۹۲۱)؛ ~ **کاشانی** از شاعران قرن سیزدهم (هدایت، ج۶، ص۱۰۸۹/حدیقه، ج۳، ص۱۹۲۰)؛ ~ **زند** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۶۱۶).

ذات

ذاتی هروی از شاعران قرن نهم و معاصر میرعلیشیر نوایی (نفیسی، ج۱، ص۳۴۴)؛ ~ **قمی** از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۷۴)؛ ~ **کاشانی** (م۱۱۵۱) ازشعرا و مشایخ طریقهٔ خلوتیه (دهخدا).

۷/۶

عمادی

عمادی شهریاری یا غزنوی از شاعران معروف دربار سلجوقیان در قرن ششم (لباب، ج۲، ص۲۵۷/صفا، ج۲، ص۷۴۳).

عماد اسفراینی از شاعران قرن ششم (سخنوران، ص۴۰۶)؛ ~ **کرمانی** از شاعران قرن هشتم (همانجا)؛ ~ **یزدی** از شاعران قرن نهم (همان، ص۴۰۷)؛ ~ **هندوستانی** (م۱۰۷۵) (همانجا).

عمعق

عمعق بخارایی (م۵۴۲) از شاعران بنام ماوراءالنهر که در اوایل قرن ششم می‌زیسته است (لباب، ج۲، ص۱۸۱/صفا، ج۲، ص۵۳۵).

بقایی

بقایی خوارزمی از شاعران قرن نهم (سخنوران، ص۸۷)؛ ~ **سمرقندی** از سخنسرایان قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص۳۴۳)؛ ~ **هروی** ازشاعران قرن نهم (همانجا)؛ ~ **تفرشی** شاعر قرن دهم (سخنوران، ص۸۷)؛ ~ **اکبرآبادی** از شاعرانی که تا سال ۱۰۰۱ زنده بوده است (همانجا)؛ ~ **اسفراینی** (م۱۰۱۵) (همانجا)؛ ~ **بخارایی** از شاعران قرن دهم (همانجا)؛ ~ **تبریزی** زنده تا سال ۱۰۶۰ (نصر، ص۳۹۳).

طایی

طایی، سعید از شاعران نیمهٔ دوم قرن ششم و معاصر سلجوقیان (لباب، ج۲، ص۲۳۸/صفا، ج۲، ص۶۹۴).

۷/۷

شعیب

شعیب جوشقانی شاعر قرن یازدهم و معاصر شاه‌عباس ماضی (نصر، ص۷۹/سخنوران، ص۳۰۰)؛ ~ **خوانساری** (م۱۰۸۳) (نصر، ص۱۹۴/سخنوران، ص۳۰۰).

ابوشعیب هروی از شعرای قدیم دوران سامانی است که در قرن چهارم می‌زیست و اواخر زمان رودکی را دریافت (هدایت، ج۱، ص۱۳۹ و ۳۹۵/نفیسی، ج۱، ص۲۲).

منشوری

منشوری سمرقندی شاعر قرن پنجم، معاصر سلطان محمود غزنوی و استاد صنعت متلوّن (شعری که به دو وزن خوانده می‌شود) (لباب، ج۲، ص۴۴/نفیسی، ج۱، ص۳۷/صفا، ج۱، ص۵۵۳).

راستی

راستی تبریزی از شاعران معاصر شاه‌طهماسب (آتشکده، ج۱، ص۱۱۵/مجمع، ص۴۳/سخنوران، ص۲۲۰).

بشار

بشار مرغزی از شاعران قرن چهارم که هدایت نامش را در شمار شاعران قدیم آورده و نوشته که به فارسی و عربی شعر می‌سروده است (هدایت، ج۱، ص۴۴۰/صفا، ج۱، ص۴۵۱/نفیسی، ج۱، ص۲۴).

عماره

عمارهٔ مروزی از شاعران معروف اواخر عهد سامانی و اوایل دوران غزنوی که پس از سال ۳۹۵ درگذشته است (لباب، ج۲، ص۲۴/صفا، ج۱، ص۴۵۲).

۷/۸

ایوب

ایوب خراسانی از شاعران قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص۶۰۴/سخنوران، ص۷۳).

صابر

صابر ترمذی معروف به ادیب صابر از شاعران نیمهٔ اول قرن ششم و مداح سلطان سنجر که بزرگانی چون رشید وطواط و انوری وی را به استادی ستوده اند (صفا، ج۲، ص۶۴۳/سخنوران، ص۳۲۰)؛ ~ **سمرقندی**، شاعری که تا سال ۹۲۸ زنده بوده است (سخنوران، ص۳۲۰)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۶۴۵)؛ ~ **شیرازی** شاعر قرن یازدهم (نصر، ص۴۲۵/سخنوران، ص۲۲۱)؛ ~ **لاهیجانی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۳۷۶)؛ ~ **استرآبادی** از شاعران قرن دوازدهم (سخنوران، ص۳۲۰)؛ ~ **هندوستانی** از شاعران قرن دوازدهم (همان، ص۳۲۱)؛ ~ **رامپوری** (م۱۲۲۷) از شاعران دوران قاجار (حدیقه، ج۲، ص۹۴۶)؛ ~ **قاجار** (م۱۲۹۶) (همان، ص۹۵۱)؛ ~ **شیرازی** از شاعران عصر قاجار (همان، ص۹۴۶).

رضی

رضی گنجه از شاعران قرن هفتم (نفیسی، ج۱، ص۱۷۹)؛ ~ **آرتیمانی** (م۱۰۳۷) شاعر صوفی مشرب نیمهٔ نخست سدهٔ یازدهم، معاصر شاه‌عباس صفوی و سرایندهٔ ساقینامهٔ معروف:

الهی به مستان میخانه‌ات　　به عقل آفرینان دیوانه‌ات

(نصر، ص ۲۷۳/صفا، ج۵/۲، ص۱۰۶۹)؛ ~ **شیرازی** شاعر قرن یازدهم (نصر، ص۱۷۸)؛ ~ **قزوینی** از شاعران قرن یازدهم (همان، ص ۱۷۲)؛ ~ **لاهیجانی** از شاعران قرن یازدهم (همان، ص۱۱۸/سخنوران، ص۲۳۴)؛ ~ **شیرازی** از گویندگان قرن سیزدهم که تا سال ۱۲۷۸ زنده بوده است (سخنوران، ص۲۳۴).

رضی‌الدین نیشابوری (م۵۹۸) از شاعران و دانشمندان اواخر قرن ششم و اوایل قرن هفتم (هدایت، ج۲، ص۶۷۲/صفا، ج۲، ص۸۴۹).

راضی

راضی تبریزی از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۳۹۴/دهخدا)؛ ~ **اصفهانی** زنده تا سال ۱۱۱۲ (صبح، ص۱۷۰)؛ ~ **کشمیری** از شاعران قرن دوازدهم (روز، ص۲۸۱/سخنوران، ص۲۲۰).

شاکر

شاکر از شاعران معاصر با عالمگیر پادشاه که تا سال ۱۱۱۲ زنده بوده است (روز، ص۳۸۹)؛ ~ **تهرانی** از شاعران قرن دوازدهم (سخنوران، ص۲۸۷)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۲، ص۸۲۱)؛ ~ **تبریزی** از شعرای قرن سیزدهم (صبح، ص۲۱۷)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۲۸۷).

۷/۹

ازرقی

ازرقی هروی شاعر بزرگ قرن پنجم، پدر او اسماعیل وراق، همان است که حکیم فردوسی را در فرار از غزنین یاری کرد و شش ماه در خانهٔ خود به او پناه داد (لباب، ج۲، ص۸۷/هدایت، ج۱، ص۳۵۲/صفا، ج۲، ص۴۳۲).

رونقی

رونقی بخارایی شاعر دورهٔ اول سامانیان در قرن چهارم (روز، ص۳۲۰/نفیسی، ج۱، ص۲۰)؛ ~ **بدخشانی** از شاعران قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۶۳۸)؛ ~ **همدانی** (م۱۰۳۱) از شاعران قرن دهم و یازدهم و از نزدیکان کلیم کاشانی که در زمان شاهجهان به هندوستان رفت و در همانجا درگذشت (روز، ص۳۲۰)؛ ~ **باافقی** از شاعران قرن دوازدهم (سخنوران، ص۲۴۴).

رونق کرمانی (م۱۲۲۵) از مریدان نورعلیشاه کرمانی (ریاض، ۴۳۹/دهخدا)؛ ~ **سنندجی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۲۴۳)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن سیزدهم (همانجا).

رشید

رشید وطواط (م۵۷۸) از شاعران و کاتبان معروف در دستگاه خوارزمشاهیان که در قرن ششم می‌زیسته است (صفا، ج۲، ص۶۲۸)؛ ~ **اسفزازی** از شاعران قرن هفتم

(سخنوران، ص۲۲۸) ؛ ~ **کازرونی** (م۹۲۰) از معاصران جامی (روز، ص۲۹۴) ؛ ~ **تبریزی** از شاعران قرن یازدهم (سخنوران، ص۲۲۸) ؛ ~ **کاشانی** از شاعران قرن یازدهم (همان، ص۲۲۹ / نصر، ص۳۷۲) ؛ ~ **کشمیری** از گویندگان قرن سیزدهم (شمع، ص۱۸۳).

خسرو

خسرو اصفهانی (م۷۳۱) معروف به ناصرخسرو از شعرای صوفی مشرب قرن هشتم که ترجیع بند معروفی دارد. برخی وی را با حکیم ناصرخسرو قبادیانی شاعر معروف قرن پنجم اشتباه کرده‌اند (نفیسی، ج۱، ص۲۱۶) ؛ ~ **سمرقندی** از شاعران قرن نهم (همان، ص۲۴۴) ؛ ~ **خراسانی** زنده تا سال ۹۲۸ (سخنوران، ص۱۹۰) ؛ ~ **مازندرانی** (م۱۰۹۸) (همانجا) ؛ ~ **سنندجی** (م۱۲۴۹) پدر رضاقلیخان هدایت از شاعران دورهٔ قاجار (حدیقه، ج۱، ص۵۶۵).

۷/۱۰

آواره

آوارهٔ یزدی ازشاعران و نویسندگان عصر قاجاریه (حدیقه، ج ۲، ص ۹۹۹/ سخنوران، ص۱۱).

مردی

مردی از شاعران ایرانی که مدتی در هندوستان می‌زیسته و شفیق اورنگ آبادی، شرح احوال او را در تذکرهٔ *شام غریبان*، که در سال ۱۱۹۷ هـ. ق. تألیف کرده، آورده است (تذکره‌ها، ج۲، ص۸۴۳).

رها(رهایی)

رهایی ماوراءالنهری از شاعران قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص۳۴۴) ؛ ~ **سبزواری** از شاعران قرن دهم (نفیسی، ج۲، ص۶۷۶) ؛ ~ **تورانی** از شاعران قرن دهم (سخنوران، ص۲۳۹).

به یمگان شد آواره مردی رها (ناصرخسرو)

ناصرخسرو قبادیانی مروزی (م۴۸۱) از شاعران توانا و مشهور ایران و از گویندگان درجهٔ اول زبان فارسی بوده که به جهت نشر مذهب اسماعیلیه، سالها از عمر خود را

در رنج و آوارگی گذرانیده است (هدایت، ج۳، ص۱۳۵۹/صفا، ج۲، ص۴۴۳).

۸/۱

نای(نایی)

نایی هروی (م۹۷۳) از شاعران زمان صفویه که «نی» را نیز خوب می نواخته است (تحفه، ص۸۴/سخنوران، ص۵۹۳).

مسعود سعد

مسعود سعد سلمان (م۵۱۵) از شاعران بزرگ ایران در نیمهٔ دوم قرن پنجم و آغاز قرن ششم و از ارکان استوار شعر فارسی بوده که نزدیك به بیست سال از عمر خود را دربند سلاطین غزنوی در قلعهٔ «نای» ودیگر زندانها اسیر بوده است (صفا، ج۲، ص۴۸۳/مجمع، ج۱، ص۵۱۵/لباب، ج۲، ص۲۴۶).

رعد

رعد گنجه از گویندگان قرن هفتم (نفیسی، ج۱، ص۱۷۸)؛ ~ **حیدرآبادی** از شاعران[قرن چهاردهم هـ. ق.] معاصر ترکی (سخنوران، ص۲۳۴).

رعدی اواتپه ای از شاعران و دانشمندان قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۵۷۸).

۸/۲

شهریاری

شهریاری خراسانی از شاعران دربار خوارزمشاهیان در قرن ششم (همان، ص۹۵/سخنوران، ص۳۱۲).

ظفر

ظفر همدانی از شاعران معاصر ملکشاه بن ایل ارسلان سلجوقی (صفا، ج۲، ص۵۹۸/سخن، ص۱۵۴)؛ ~ **هندوستانی** از امیران شاعر بوده که در عهد شاهجهان (۱۰۳۷ـ۱۰۶۸) می زیسته است (سخنوران، ص۳۶۱)؛ ~ **اورنگ آبادی** شاعر قرن دوازدهم (همانجا)؛ ~ **کرمانی** از شاعران قرن سیزدهم و معاصر با قاآنی شاعر معروف این دوره (هدایت، ج۵، ص۷۲۹/حدیقه، ج۲، ص۱۱۳۵)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۵، ص۷۲۹).

آفرین

آفرین اصفهانی (م۱۱۲۵) از شاعران اصفهان که دیوان وی در فتنهٔ افغانها از میان رفته و تنها اشعار اندکی از آن به جا مانده است (روز، ص۱۱/دهخدا)؛ ~ **لاهوری** (م۱۱۵۴) شاعر توانا و نام‌آور قرن دوازدهم درهند (صفا، ج۵/۲، ص۱۴۰۳/سخنوران، ص۸)؛ ~ **مشهدی** (روز، ص۱۰/سخنوران، ص۸).

فیاض

فیاض دکنی از شاعران قرن دهم و برادر فیض دکنی (م۱۰۰۴) (آتشکده، ج۲، ص۸۴۶/نفیسی، ج۱، ص۳۶۳)؛ ~ **لاهیجی** (م۱۰۷۲) از حکما و شعرای مشهور سدهٔ یازدهم و شاگرد و داماد ملاصدرای شیرازی (ریاض، ص۳۸۲/صفا، ج۵/۲، ص۱۲۳۰)؛ ~ **جهرمی**، ~ **رازی**، ~ **عراقی** (سخنوران، ص۴۵۷).

فکری

فکری اردوبادی از شاعران آذربایجان در قرن دهم (مجمع، ص۱۷۶/نفیسی، ج۱، ص۵۱۰)؛ ~ **گیلانی** از شاعران درویش‌مشرب گیلان (ریاض، ص۱۹۰)؛ ~ **تاشکندی** دانشمند و شاعر قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۵۶۱)؛ ~ **محلاتی** از شاعران قرن دهم (همان، ۶۹۳)؛ ~ **استرآبادی** از شاعران قرن دهم (تحفه، ص ۱۶۹)؛ ~ **سبزواری** از شاعران قرن دهم (سخنوران، ص۴۵۳)؛ ~ **همدانی** از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۶۳)؛ ~ **اصفهانی** (م۱۰۲۰) از شاعران اصفهان و معاصر حکیم شفایی (روز، ص۶۳۶)؛ ~ **طالقانی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۱۹۵/سخنوران، ص۴۵۳)؛ ~ **دماوندی** از شاعران قرن دوازدهم و معاصر با آذر بیگدلی صاحب تذکرهٔ آتشکده (سخنوران، ص۴۵۳).

هنر

هنرشاهجهان آبادی (م۱۱۷۰) از شاعران معاصر میرغلامعلی آزاد بلگرامی (سخنوران، ص۶۳۵)؛ ~ **الله‌آبادی** از شاعران قرن دوازدهم (همانجا)؛ ~ **جهرمی** (م۱۲۵۰) از شاعران دورهٔ قاجار (حدیقه، ج۳، ص۲۱۰۵)؛ ~ **جندقی** شاعر قرن سیزدهم که تا سال ۱۲۸۸ زنده بوده است (سخنوران، ص۶۳۵).

۸/۳

تیر، گر (تیرگر)

تیرگر هروی از شاعران قرن نهم که روزگار را به تیرگری می گذرانیده است (نفیسی، ج۱، ص۳۳۴).

داد

داد بغدادی شاعر قرن ششم و مدّاح سلطان سنجر (روز، ص۲۵۲ /سخنوران، ص۲۰۱).

سنجر

سنجر از شاعران قرن دهم و نوادهٔ شاه نعمت اله ولی (نفیسی، ج۱، ص۶۴۴)؛ ~ **کاشانی** (م۱۰۲۱) از شاعران معروف قرن دهم و یازدهم که از ایران به هندوستان رفت و به دربار جلال الدین اکبرشاه راه یافت (صفا، ج۱/۵، ص۹۳۱).

معزّی

معزّی نیشابوری از شاعران نامی قرن ششم در دربار سلجوقیان و پسر برهانی شاعر، عوفی سبب قتلش را تیری می داند که به خطا از دست سلطان سنجر به وی اصابت کرد (لباب، ج۲، ص۶۹/صفا، ج۲، ص۵۰۸)؛ ~ **خراسانی** از شاعران خراسان که تا سال ۹۲۸ زنده بوده است (سخنوران، ص۵۵۲)؛ ~ **هروی** (م۹۸۲) (همانجا).

بیداد

بیداد بخارایی (م۱۲۲۴) (همان، ص۹۶).

۸/۴

فلک

فلکی شروانی (م۵۸۷) از شاعران بزرگ اواخر قرن ششم، مداح شروانشاهان که فن ادب و شعر را همانند خاقانی از ابوالعلا گنجوی آموخته است (صفا، ج۲، ص۷۷۴/سخن، ص۶۰۱).

روشن

روشن از شاعران قرن دوازدهم (سخنوران، ص۲۴۳ /مقالات، ص۲۵۹)؛ ~ **نوری**

شاعر قرن سیزدهم که تا سال ۱۲۵۳ زنده بوده است (حدیقه، ج۱، ص۶۹۵/سخنوران، ص۲۴۳)؛ ~ **شیرازی** (م۱۲۶۱) (فارسنامه، ج۲، ص۱۱۶۹)؛ ~ **اصفهانی** شاعر قرن سیزدهم که تا سال ۱۲۸۴ در قید حیات بوده است (حدیقه، ج۱، ص۶۹۱).

تابان

تابان دهلوی از شاعران قرن دوازدهم (سخنوران، ص۱۰۷).

ماه تابان

ماه تابان از زنان سخنور قرن سیزدهم و دختر فتحعلیشاه قاجار (همان، ص۵۰۵).

نظر

نظر نایینی (م۱۲۴۰) (همان، ص۶۱۰)؛ ~ **قزوینی** از شاعران قرن سیزدهم (همانجا)؛ ~ **قمشه‌ای**، ~ **لکهنویی** (همانجا).

خورشید

خورشید بلگرامی شاعر قرن دوازدهم (صبح، ص۱۴۰/سخنوران، ص۱۹۸)؛ ~ **بنارسی** نیز از شاعران همین قرن (روز، ص۲۴۸/سخنوران، ص۱۹۸)؛ ~ **لکهنوی** (سخنوران، ص۱۹۸).

رخشان

رخشان گرجی از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۱، ص۶۶۳)؛ ~ **تهرانی** بانو بدرالرجی معروف به مهرتاج رخشان از زنان شاعر اواخر قرن سیزدهم (سخنوران، ص۲۲۶).

رخشانی قاجار از شاعران قرن سیزدهم (همانجا).

۸/۵

اسد ← ۶/۱

اسدفخردین (فخرالدین اسعد گرگانی)

فخرالدین اسعد گرگانی از شاعران بزرگ قرن پنجم در دربار سلجوقیان بوده که درحدود سال ۴۴۶ داستان ویس و رامین را، که از داستانهای کهن فارسی است، به نظم دراورده است. (نفیسی، ج۱، ص۵۱/سخن، ص۲۶۲).

ویس

ویس تخلص شعری محمد امین اویسی یکی از شاعران پارسی‌گوی کشمیر است (تذکره‌ها، ج۱، ص۸۵).

سرود← ۵/۳

۸/۶

شهیدی

شهیدی قمی (م۹۳۶) از شاعران نامی اواخر قرن نهم و اوایل قرن دهم (هدایت، ج۴، ص۴۳/آتشکده، ص۲۳۸)؛ ~ **کاشغری** (م۹۷۹) شاعر قرن دهم و معاصر جلال‌الدین اکبرشاه (نفیسی، ج۲، ص۶۸۳/سخنوران، ص۳۱۳)؛ ~ **بختیاری** از شاعران معاصر با رضاقلیخان هدایت که در قرن سیزدهم می‌زیسته است (هدایت، ج۵، ص۵۳۰).

راز

راز اصفهانی (م۱۱۸۰) شاعر قرن دوازدهم (سخنوران، ص۲۱۹)؛ ~ **نیشابوری** شاعر ایرانی که در دهلی می‌زیسته است (روز، ص۲۸۱)؛ ~ **شیری** (م۱۲۸۶) از شاعران عصر قاجار و معاصر با رضاقلیخان هدایت (ریحانه، ج۲، ص۲۸۳/ریاض، ص۴۳۶/فارسنامه، ج۲، ص۴۱).

تشنه

تشنه شیرازی از شاعران قرن سیزدهم و معاصر فتحعلیشاه قاجار که در *مکارم الآثار* از وی به تشنهٔ تهرانی یاد شده است (مکارم، ج۲، ص۳۹۲/حدیقه، ج۱، ص۳۳۶)؛ ~ از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۱۱۴).

زلالی

زلالی هروی از شاعران درویش‌مشرب دربار سلطان حسین بایقرا بوده که در قرن نهم می‌زیسته است (نفیسی، ج۱، ص۳۲۶)؛ ~ **کرمانی** شاعر قرن دهم، پسر صفایی شاعر (همانجا)؛ ~ **خوارزمی** از شاعران قرن دهم و از مصاحبان محتشم کاشانی (همان، ص۶۴۴)؛ ~ **گیلانی** از شاعران قرن دهم (همان، ص۵۲۴)؛ ~ **تبریزی** از شاعران قرن دهم (نفیسی، ج۲، ص۶۹۸)؛ ~ **خوانساری** (م۱۰۲۵) شاعر مشهور اواخر سدهٔ دهم و اوایل سدهٔ یازدهم هجری و از مداحان شاه عباس صفوی

(اقلیم، ج۲، ص۴۸۴/صفا، ج۵/۲، ص۹۶۵)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۲۴۸).

جویباری

جویباری بخارایی شاعر معروف قرن چهارم (لباب، ج۲، ص۱۱/صفا، ج۱، ص۳۹۶)؛ ~ **مولانا** از شاعران قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۶۳۵).

۸/۷

مسعودی

مسعودی مروزی شاعر اواخر قرن سوم و اوایل قرن چهارم و اولین کسی که به نظم روایات تاریخی و حماسی ایران پرداخته و شاهنامهٔ منظومی پدید آورده است که اطلاع زیادی از آن در دست نیست (صفا، ج۱، ص۳۶۹)؛ ~ **هروی** ازشاعران قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص۳۴۷).

زبانی

زبانی یزدی (م۱۰۷۲) از شاعران دوره صفویه (یزد، ص۷۳/سخنوران، ص۲۴۶)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران دوران قاجار (سفینه، ج۱، ص۲۳۲).

دری

دری کازرونی از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۲۰۹).

اقبال

اقبال مازندرانی از شاعران قرن سیزدهم (هدایت، ج۴، ص۱۴۵)؛ ~ از شاعران زمان ناصرالدین شاه قاجار (سخنوران، ص۵۱)؛ ~ **لاهوری** (م۱۳۱۷هـ. ش.) از شاعران نامی معاصر پاکستان و پیشوای مسلمانان شبه قارهٔ هند در مبارزات ضداستعماری مردم با انگلستان (همانجا).

بلند آمد اقبال (بلند اقبال)

بلنداقبال شیرازی از شاعران دوران قاجار (فارسنامه، ج۲، ص۱۱۵۹/مکارم، ج۴، ص۱۲۵۱).

انوری

انوری ابیوردی (م۵۸۳) از شاعران نامدار نیمهٔ دوم قرن ششم هجری بوده که در تغییر

سبک سخن فارسی نقش بسزایی داشته است (لباب، ج۲، ص۱۲۵/هدایت، ج۱، ص۳۸۵/صفا، ج۲، ص۶۵۶)؛ ~ **بخاری** از شاعران قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص۳۴۳)؛ ~ **هروی** از شاعران قرن نهم بوده که در هرات می‌زیسته است (همان، ص۳۲۳)؛ ~ **بلخی** از شاعران قرن نهم (همان، ص۳۴۳).

انور شیرازی (م۱۲۱۶) از شاعران شیراز و فرزند کریم خان زند (سخنوران، ص۶۷)؛ ~ **قندهاری**، ~ **لاهوری**، ~ **محلاتی**، ~ **گلپوری**، ~ **یزدی** (همانجا).

۸/۸

خاقانی

خاقانی شروانی (م۵۹۵) یکی از بزرگترین شاعران قصیده‌سرا و از ارکان شعر فارسی بوده که در اواخر قرن ششم می‌زیسته است (صفا، ج۱، ص۷۷۶/سخن، ص۶۱۲)؛ ~ **محلاتی** از شاعران قرن سیزدهم که در جوانی به تهران رفته و ناصرالدین شاه به وی تخلص خاقانی داده است (حدیقه، ج۱، ص۵۱۸).

روشنی

روشنی بردعی (م۸۹۲) از شاعران صوفی مشرب قرن نهم (نفیسی، ج۲، ص۷۹۶)؛ ~ **بغدادی** شاعر قرن دهم (تحفه، ص۱۸۹)؛ ~ **همدانی** از شاعران قرن دهم که در زمان جلال‌الدین اکبرشاه به هندوستان رفته است (روز، ص۳۱۹/نفیسی، ج۲، ص۶۷۶).

۸/۹

سنایی

سنایی غزنوی (م۵۲۵) شاعر و عارف والا مقام قرن ششم که در آغاز کار، زندگی طرب انگیز شاعران درباری داشته است امّا یکباره انقلابی درونی او را از ظلمت رهایی بخشید و شیدای جمال حق ساخت (لباب، ج۲، ص۲۵۲/صفا، ج۲، ص۵۵۲)؛ ~ **رواسی** ازشاعران قرن هفتم (نفیسی، ج۱، ص۱۸۱).

سیر

سیری هروی از شاعران قرن نهم (همان، ص۳۴۵)؛ ~ **استرآبادی** شاعر قرن دهم

(همـان، ص۵۳۳)؛ ~ **تهرانی** شاعر قرن دهم و معاصر شاه طهماسب صفوی (همان، ص۶۵۲).

خیر

خیرکافی از شاعران دورهٔ سلجوقی، که عوفی رباعی را در هجو او از شاعر همعصرش در *لباب الالباب* آورده است (لباب، ج۲، ص۲۰۲)؛ ~ **تربتی**، ~ **بنارسی**، ~ **بندری**، ~ **مکرانی** (سخنـوران، ص۲۰۱).

۸/۱۰

کمال

کمال اصفهانی (م۶۳۵) از شاعران نامی قرن هفتم و فرزند جمال‌الدین عبدالرزاق اصفهانی، آخرین قصیده‌سرای بزرگ ایران که سراسر دوران وحشتناك مغول را درك کرد و قتل عامهای این قوم خونخوار را در سال ۶۳۳ در شهر اصفهان به چشم خود دید و در سال ۶۳۵ به دست یکی از مغولان درهمین شهر به قتل رسید (هدایت، ج۳، ص۱۱۴۴/صفـا، ج۲، ص۸۷۱)؛ ~ **کامیار** شاعـر قرن هفتم (نفیسی، ج۱، ص۱۷۸)؛ ~ **کنعانی** از شاعران قرن هفتم (همان، ص۱۷۹)؛ ~ **کحال** از شاعران قرن هفتم (همانجا)؛ ~ **بلخی** از شاعران قرن نهم (سخنوران، ص۴۸۸)؛ ~ **شیرازی** (م۹۲۵) (همـــان، ص۴۸۹)؛ ~ **سبـــزواری** از شاعـران قرن دهم (همانجا)؛ ~ **اسماعیل** از شاعران قرن دهم (همان، ص۴۸۷)؛ ~ **طبسی** شاعر اهل طبس که تا سال ۹۰۴ زنده بوده است (همان، ص۴۸۹).

جمال

جمال خجندی از شاعران قرن هفتم (نفیسی، ج۱، ص۱۷۷)؛ ~ **بخاری**، ~ **شروانی**، ~ **غزنوی**، ~ **مجدی**، ~ **محوی**، ~ **ملکشاه** از جمله شاعرانی بوده‌اند که در قرن هفتم می‌زیسته‌اند (همانجا).

جمال‌الدین اصفهانی (م۵۸۸) از شاعران نام‌آور و از قصیده‌سرایان بزرگ قرن ششم و پدر کمال‌الدین اسماعیل که بیشتر عمر خود را در شهر اصفهان گذرانده است (صفا، ج۲، ص۷۳۱/سخن، ص۵۴۷).

صفی

صفی اصفهانی شاعر قرن ششم (سخنوران، ص۳۳۹)؛ ~ **شروانی** از شاعران قرن

هفتم (نفیسی، ج۱، ص۱۷۸)؛ ~ **بلیقانی** از شاعران قرن هفتم (همانجا)؛ ~ **جردباقانی** از گویندگان قرن هفتم (همانجا)؛ ~ **عالی** شاعر قرن هشتم (همان، ص۲۲۶)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن دهم (سخنوران، ص۳۳۹)؛ ~ **رازی** از شاعران قرن دهم (همانجا)؛ ~ **رشتی** از شاعران قرن یازدهم (همان، ص۳۴۰)؛ ~ **یزدی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۲۹۸/سخنوران، ص۳۴۰)؛ ~ **کاشانی** از شاعـران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۳۴۰)؛ ~ **هندی** شاعر قرن سیزدهم در هنـدوستان (حدیقه، ج۲، ص۱۰۲۱)؛ ~ **علیشاه** (م۱۳۱۶) از فضلا و مشایخ متصوفه که درشعر هم دست داشته است (دهخدا/حدیقه، ج۲، ص۱۰۳۲).

حشمتی

حشمتی لاهـوری از شاعـران و خوشنویسان عهد جهانگیرشاه در هندوستان (روز، ص۲۱۷)؛ ~ **رشتی** شاعر قرن دهم (مجمع، ص۲۳۱/نفیسی، ج۱، ص۵۱۹)؛ ~ **خوانساری** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۳۲۰/صبح، ص۱۳۹).

آصفی

آصفی شیرازی شاعر قرن نهم و شاگرد عبدالرحمان جامی (سخنوران، ص۷)؛ ~ **مهستانی** (م۹۲۰) (همانجا).

آصف هروی (م۹۲۱) از شاعران معاصر علیشیرنوایی و از شاگردان و مریدان جامی (صفا، ج۴، ص۳۶۹/روز، ص۱۰/نفیسی، ج۱، ص۳۰۸)؛ ~ **بهبهانی** از شاعران بهبهان که تا سال ۱۰۱۵ زنده بوده است (سخنوران، ص۷)؛ ~ **قمی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۳۲۵/سخنوران، ص۷)؛ ~ **تویسرکانی** از شاعران قرن یازدهم (نصـر، ص۸۲/سخنـوران، ص۷)؛ ~ **هندی** (م۱۲۱۲) (حدیقه، ج۱، ص۵۶)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران دوران قاجار (همانجا).

۹/۱

سها

سهـای یزدی (م۱۲۶۲) (حـدیقـه، ج۱، ص۸۱۱)؛ ~ **تبریزی** از شاعران قرن سیزدهم (همـان، ص۸۰۸)؛ ~ **نائینی** از شاعــران قرن سیزدهم (سخنـوران، ص۲۷۸/حدیقه، ج۱، ص۸۱۰)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۱، ص۸۰۸/سخنوران، ص۲۷۸).

کوکبی

کوکبی مروزی از شاعران قرن پنجم و معاصر غزنویان (سخنوران، ص۴۹۳/نفیسی، ج۱، ص۳۵)؛ ~ **مشهدی** شاعر قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص۳۴۷)؛ ~ **بخارایی** از شاعران اواخر قرن نهم و اوایل قرن دهم (همان، ص۶۲۳/سخنوران، ص۴۹۳)؛ ~ **گرجی** از شاعران معاصر شاه‌عباس اول که تا سال ۱۰۳۳ زنده بوده است (سخنوران، ص۴۹۳/نصر، ص۳۱۳).

مینوی

مینوی شیرازی از شاعران نیمهٔ دوم قرن سیزدهم و شاگرد فرصت‌الدولهٔ شیرازی (عجم، ص۵۶۹/سخنوران، ص۵۸۳).

سعید

سعید همدانی از شاعران معاصر بهرامشاه غزنوی (روز، ص۳۵۷)؛ ~ **هروی** از شاعران قرن هفتم و مداح خواجه عزالدین طاهر فریومدی (هدایت، ج۲، ص۷۰۱/دولتشاه، ص۱۱۹/روز، ص۳۵۹)؛ ~ **کابلی و** ~ **خوارزمی** دوتن از شاعران قرن نهم (سخنوران، ص۲۷۰)؛ ~ **عظیم آبادی و** ~ **قمشه‌ای و** ~ **ملتانی** (م۱۰۸۷) سه تن از شاعران قرن یازدهم (همانجا/نصر، ص۷۶)؛ ~ **آذربایجانی** از شاعران قرن یازدهم (سخنوران، ص۲۶۹)؛ ~ **قصاب کاشانی** از شاعران قرن دوازدهم و معاصر صائب تبریزی (همان، ص۲۷۰).

سید

سیدبغدادی از شاعران قرن دهم و از صاحب‌منصبان عهد بابرشاه (همان، ص۲۸۱)؛ ~ **سبزواری** از شاعران معاصر شاه طهماسب صفوی (همانجا)؛ ~ **عاملی** از شاعران قرن یازدهم (همان، ص۲۸۲/نصر ۳۹۸)؛ ~ **اصفهانی** (م۱۱۳۳) و ~ **مشهدی** دو تن از شاعران قرن دوازدهم (سخنوران، ص۲۸۱و۲۸۲)؛ ~ **قزوینی** از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۱، ص۸۱۵/سخنوران، ص۲۸۲).

سیدغزنوی

سیدغزنوی، حسن (م۵۵۶) از شاعران بزرگ اواسط قرن ششم و مداح ملکشاه بن محمود سلجوقی (لباب، ج۲، ص۲۷۰/صفا، ج۲، ص۵۸۶).

۹/۲

سوزنی

سوزنی سمرقندی (م۵۶۹) از شاعران بنام قرن ششم که با بسیاری از سخنوران مشهور مانند سنایی، انوری، ادیب صابر، معزّی و عمعق، معاصر بوده و بیشتر آنان را با تیغ زبان خود آزرده است. وی شاعری بددهان بوده که در هجو، معانی خاصی آفرید و از بکار بردن زشت‌ترین کلمات پروایی نداشت (لباب، ج۲، ص۱۹۱/صفا، ج۲، ص۶۲۲/سخن، ص۳۱۵).

زخمی

زخمی هندی (م۱۲۶۷) از شاعران قرن سیزدهم که در ۱۲۶۴ به کسوت مسلمانی درآمد (حدیقه، ج۱، ص۷۰۵/صبح، ص۱۸۹)؛ ~ **هندی** (م۱۲۷۰) (حدیقه، ج۱، ص۷۰۶).

۹/۳

نظامی

نظامی گنجوی (م۶۱۴) از شاعران بزرگ و طراز اول شعر فارسی که شعر تمثیلی را در زبان فارسی به اوج تکامل رسانید. وی در ایجاد ترکیبات تازه و ابداع معانی نو و در به کار بردن تشبیهات و استعارات مطبوع و دل‌پسند به افقهای تازه‌ای دست یافته است (لباب، ج۲، ص۳۹۶/صفا، ج۲، ص۷۹۸).

نظام طوسی (م۴۸۵) شاعر و وزیر ملك سلجوقی (سخنوران، ص۶۰۸)؛ ~ **بخارایی** از شاعران قرن ششم (همان، ص۶۰۷)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن هفتم (همانجا)؛ ~ **قزوینی** از شاعران قرن هفتم (همان، ص۶۰۸)؛ ~ **هروی** از شاعران قرن نهم (همان، ص۶۰۹)؛ ~ **استرآبادی** (م۹۲۱) (همان، ص۶۰۷)؛ ~ **کاشانی** از شاعران قرن دهم (همان، ص۶۰۸).

حدیثی

حدیثی ازشاعران قرن هفتم (نفیسی، ج۱، ص۱۷۷)؛ ~ **ساوه‌ای** شاعر قرن دهم (سخنوران، ص۱۵۴).

شیرین

شیرین دهلی از زنان سخنور و دختر شمس‌الدین ایلقتمش پادشاه دهلی (همان،

ص۳۱۹)؛ ~ از شاعران قرن سیزدهم و صاحب مثنوی یوسف و زلیخا (همانجا)؛ ~ **بلخی** (همانجا).

شکرگنج

شکرگنج دهلوی (م۶۰۸) از عرفا و شاعران قرن ششم و از مشایخ بزرگ سلسلهٔ چشتیه (نفیسی، ج۱، ص۱۱۳/سخنوران، ص۳۰۳).

خسرو← ۷/۹

۹/۴

سرودی

سرودی شاعر قرن چهارم (نفیسی، ج۱، ص۲۵)؛ ~ **خوانساری** از شاعران قرن دهم و از استادان موسیقی (همان، ص۵۲۲/سخنوران، ص۲۶۶)؛ ~ از شاعران و خوشنویسان قرن دهم و واقعه‌نویس دربار عبدالله‌خان (نفیسی، ج۱، ص۶۳۱).

روح

روح شیرازی شاعر قرن هشتم (سخنوران، ص۲۴۰)؛ ~ **قزوینی** (م۹۴۸) از شاعران قزوین و برادر قاضی جهان (همانجا)؛ ~ **شهرستانی** (م۱۰۴۷) (نصر، ص۵۶)؛ ~ **بلگرامی** (م۱۱۵۱) (سخنوران، ص۲۴۰)؛ ~ **سندی** از شاعران قرن دوازدهم (مقالات/سخنوران، ص۲۴۰).

شادابی

شادابی جونپوری از شاعران هند که حسنعلی بهادر حسینی نام او را در تذکرهٔ صبح گلشن (تألیف ۱۲۹۵) آورده است (روز، ص۲۱۶/سخنوران، ص۲۸۶).

شاداب سمرقندی (سخنوران، ص۶۸۶).

چشمه

چشمهٔ ایروانی از شاعران قرن سیزدهم (هدایت، ج۴، ص۲۰۵/حدیقه، ج۱، ص۲۹۵).

آفتاب

آفتاب دهلوی (م۱۰۳۷) پسر کوچك جهانگیرشاه و از شاهزادگان شاعر (سخنوران، ص۸)؛ ~ **دهلوی** فرزند عالمگیرشاه دوم و از شاهان شاعر (همانجا)؛

~ **هندوستانی** (م۱۱۶۴) و ~ **تهرانی** (همانجا).

۹/۵

جام (شیخ جام)

شیخ جام از بزرگان طریقهٔ صوفیه که گویند نسب او با ۳۵ واسطه به اسماعیل بن ابراهیم خلیل(ع) می‌رسد. او بیشتر از ده کتاب داشته که یکی از آنها دیوان شعر او بوده است (دهخدا).

سرمست

سرمست آذربایجانی از شاعران آذربایجان که اسرار علیشاه، شرح احوال او را در تذکرهٔ *بهجة الشعرا* (تألیف ۱۲۹۶ــ۱۲۹۹) آورده است (ریحانه، ج۳، ص۱۷/تذکره‌ها، ج۱، ص۱۳۰).

خیام

خیام نیشابوری حکیم، ریاضیدان و شاعر بزرگ ایران که در اواخر قرن پنجم و اوایل قرن ششم می‌زیسته است. کهنترین مأخذی که نامی از او آورده *چهارمقاله* نظامی عروضی است. خلاصهٔ سخن نظامی دربارهٔ وی این است که به سال ۵۰۶ درکوی برده‌فروشان بلخ به خدمت خواجه امام عمر خیامی رسید و درمیان مجلس عشرت از وی شنید که می‌گفت: «گور من در موضعی باشد که هر بهاری، شمال برمن گل افشان کند.» و چون در سال ۵۳۰ به نیشابور رسید، چهارسال از وفات خیام می‌گذشت (صفا، ج۲، ص۵۲۳).

رباعی

رباعی مشهدی معروف به شیخ رباعی از شاعران قرن دهم که در زمان اکبرشاه به هندوستان مسافرت کرده است (نفیسی، ج۱، ص۵۲۷/سخنوران، ص۲۲۳)؛ **خواجه** ~ از شاعران همدان که در قرن دهم می‌زیسته و چون بیشتر، رباعی می‌گفته به خواجه رباعی معروف شده است (نفیسی، ج۱، ص۵۲۴).

حرفی

حرفی اصفهانی (م۹۷۱) خواهرزادهٔ نیکی اصفهانی (تحفه، ص۱۵۳/نفیسی، ج۱، ص۶۴۴).

۹/۶

فتوحی

فتوحی مروزی از شاعران نیمهٔ دوم قرن ششم و از معاصران و معارضان انوری بوده و با ادیب صابر دوستی نزدیك داشته است (لباب، ج۲، ص۱۴۸/صفا، ج۲، ص۱۸۸).

حشمت

حشمت بدخشانی (م۱۱۶۳) (سخنوران، ص۱۶۷)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن دوازدهم (همانجا)؛ ~ **عظیم‌آبادی**، ~ **قاجار**، ~ **زند** و ~ **شیرازی** چهارتن از شاعران قرن سیزدهم (همانجا).

مجیر

مجیر غیاثی از شاعران قرن چهارم (نفیسی، ج۱، ص۲۵)؛ ~ **بیلقانی** (م۵۸۶) از شاعران معاصر ارسلان‌بن طغرل سلجوقی و شاگرد خاقانی (لباب، ج۲، ص۲۲۳/صفا، ج۲، ص۷۲۱).

بزرگی

بزرگی کشمیری از زنان شاعر و معاصر شاهجهان در قرن یازدهم (سخنوران، ص۸۴).

بزرگ بکری از شاعران قرن یازدهم (همانجا).

شوکت

شوکت بخارایی (م۱۱۰۷) (ریاض، ص۲۵۵/نصر، ص۴۴۲)؛ ~ **قاجار** (م۱۲۴۷) (حدیقه، ج۲، ص۸۸۷)؛ ~ **قاجار** (م۱۲۸۰) فرزند فتحعلیشاه قاجار (همان، ص۸۸۵/سخنوران، ص۳۱۶)؛ ~ **اصفهانی** شاعر قرن سیزدهم که تا سال ۱۲۹۶ زنده بوده است (سخنوران، ص۳۱۶)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۲، ص۸۸۳/سخنوران، ص۳۱۶).

بشیر

بشیر هندی از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۱، ص۲۴۷/صبح، ص۶۵).

۹/۷

بحر

بحری میانجی شاعر قرن سیزدهم (سخنوران، ص۷۹).

گوهری

گوهری تبریزی از. شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۲، ص۱۴۸۴/سخنوران، ص۴۹۸).

معنوی

معنوی بخارایی شاعر اواخر عهد سامانیان و اوایل دورهٔ غزنویان (هدایت، ج۳، ص۱۱۸۳/نفیسی، ج۱، ص۳۵)؛ ~ **جونپوری** از شاعران قرن دهم (نفیسی، ج۲، ص۶۸۶/سخنوران، ص۵۵۴).

۹/۸

مولوی

مولوی، جلال‌الدین محمد بلخی معروف به مولوی و مولانا (م۶۷۲) یکی از بزرگترین و تواناترین گویندگان زبان فارسی و از عارفان نام‌آور و ستارهٔ درخشان و آفتاب فروزان آسمان ادب فارسی، شاعر حساس صاحب اندیشه و از متفکران بلامنازع عالم اسلام (صفا، ج۱/۳، ص۴۴۸/سخنوران، ص۵۷۷)؛ ~ **سیستانی** شاعر قرن دهم و معاصر ولی دشت بیاضی (نفیسی، ج۱، ص۶۶۰)؛ ~ **بخارایی** شاعر قرن یازدهم (نصر، ص۴۳۶/سخنوران، ص۵۷۷).

آتش

آتش فریدنی (م۱۲۴۰) (هدایت، ج۴، ص۱۴۰)؛ ~ **لکهنوی** (م۱۲۶۳) (سخنوران، ص۱).

عالمی

عالمی دارابگردی (م۹۷۵) از شعرای معروف قرن دهم در شیراز (روز، ص۵۱۶/نفیسی، ج۱، ص۴۷۰)؛ ~ **بخارایی** (شمع، ص۳۰۱/سخنوران، ص۳۷۲).

۹/۹

مست

مست اصفهانی از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۴۱۸)؛ ~ **هندوستانی** شاعر قرن

دوازدهم و شاگرد عبدالقادر بیدل (صبح، ص۴۰۲)؛ ~ **تبریزی** نام این شاعر در تذکرۀ صبح گلشن، تألیف ۱۲۹۳ آمده است (سخنوران، ص۵۳۶)؛ ~ از شاعران قرن سیزدهم که تا سال ۱۲۹۹ زنده بوده است (همانجا).

جان ← ۶/۳

دریا ← ۷/۴

درّ

درّی کابلی (م۱۰۴۰) از شاعران اواخر قرن دهم و اوایل قرن یازدهم (سخنوران، ص۲۰۹)؛ ~ **شوشتری** از شاعران قرن سیزدهم و نویسندۀ تذکرۀ خوشگو (همانجا).

۹/۱۰

صوفی ← ۱۴/۷

بی‌غش کرمانی

دیوانی درحدود ۲۰ هزار بیت داشته که در فتنه محمد خان قاجار به کرمان درسال ۱۲۱۰ ازبین رفته است (تذکره شاعران کرمان، ص۱۵۰)..

شمس

شمس تبریزی از اکابر مشایخ صوفیه و از پیشروان بزرگ این طایفه در قرن ششم و هفتم هجری است که به سبب تأثیر عظیمی که در مولوی داشت، وی *دیوان* کبیر خود را به نام او نامید. او در سال ۶۴۵ بدست گروهی از شاگردان جلال‌الدین مولوی، که گویا فرزند مولانا، علاءالدین نیز جزو آنها بوده، کشته و یا بقولی ناپدید شده است (صفا، ج۲/۳، ص۱۱۷۲)؛ ~ **بغدادی** معروف به شمس خاله، معاصر سلطان سنجرسلجوقی (سخنوران، ص۳۰۵)؛ ~ **سنجری** از شاعران قرن ششم (لباب، ج۲، ص۳۴۸)؛ ~ **کرمانی** از شاعران قرن ششم (سخنوران، ص۳۰۷)؛ ~ **کاشانی** از شاعران اواخر قرن ششم و اوایل قرن هفتم (همان، ص۳۰۶)؛ ~ **طبسی** (م۶۲۶) (لباب، ج۲، ص۳۰۷/روز، ص۴۳۵)؛ ~ **بلخی** ازشاعران قرن هفتم (لباب، ج۲، ص۴۲۰)؛ ~ **عراقی** از شاعران معاصر اکبرشاه (سخنوران، ص۳۰۶)؛ ~ **بدخشانی** از شاعران قرن دهم و معاصر اکبرشاه (همان، ص۳۰۵)؛ ~ **شهرستانی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۹۹)؛ ~ **لاهیجی** از شاعران قرن

دهم و معاصر شاه طهماسب (سخنوران، ص۳۰۶/روز، ص۴۳۴)؛ ~ **ادبا** از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۲، ص۸۷۱).

شمس‌الدین تبریزی از عرفا و شعرای نامی قرن هشتم و صاحب منظومه‌ای به نام *مرغوب‌القلوب* که آن را به سال ۷۵۷ به پایان رسانیده و تذکره‌نویسان او را با شمس تبریزی، عارف مشهور، اشتباه کرده‌اند (نفیسی، ج۱، ص۲۱۴).

آتش ← ۹/۸

۱۰/۱

عطار

عطار نیشابوری (م۶۲۷) ازشاعران و عارفان نام‌آور ایرانی که در قرن ششم و آغاز قرن هفتم می‌زیسته و به سال ۶۱۷ به دست مغولی کشته شد. وی تألیفات بسیاری دارد که مهمترین آنها *منطق‌الطیر* است (لباب، ج۲، ص۳۳۷/صفا، ج۲، ص۸۵۸)؛ ~ **لاهوری** از شاعران قرن دوازدهم (مقالات، ص۴۴۶/سخنوران، ص۳۳۹).

عاشق

عاشق سمرقندی (م۹۵۷) از شاعران قرن دهم که رباعی را خوب می‌سروده است (ریحانه، ج۴، ص۸۰/نفیسی، ج۱، ص۶۵۴)؛ ~ **بخارایی** (م۹۵۸) از شاعران قرن دهم و معاصر هلالی جغتائی که در بیشتر علوم دست داشته است (نفیسی، ج۱، ص۶۲۴)؛ ~ **سمنانی** (م۱۱۴۵) (سخنوران، ص۳۷۰)؛ ~ **هندوستانی** و ~ **اکبرآبادی** نیز دو تن از شاعران قرن دوازدهم (همانجا)؛ ~ **اصفهانی** (م۱۲۸۱) از شاعران قرن سیزدهم و معاصر آذربیگدلی و هاتف اصفهانی (ریحانه، ج۴، ص۸۰/هدایت، ج۵، ص۷۳۲)؛ ~ **لکهنوی** از شاعران قرن سیزدهم (روز، ص۵۱۳)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن سیزدهم (عجم، ص۵۶۳)؛ ~ **کرمانشاهی** از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۲، ص۱۱۴۹)؛ ~ **دارابی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۳۰۷).

تبار

تباری طارمی (م۹۸۳) (همان، ص ۱۱۰)

منطق← ۵/۷

طیر

طیری اصفهانی (م۱۱۵۹) گفته‌اند وقتی تاریخ وفات خود را می‌گفت، دوستانش او را مسخره کردند او از فرط خشم، خود را به چاه انداخت (آتشکده، ج۱، ص۳۵/روز، ص۵۰۵).

جان← ۶/۳

آشکار

آشکار، عبدالوهاب (م۱۲۴۲) از شاعران و عارفان نامی هندوستان بوده که غالب اشعارش به شیوه و تقلید از شیخ فریدالدین عطار بوده است (پارسی، ص۲۴۳).

۱۰/۲

عراقی

عراقی همدانی، شیخ فخرالدین (م۶۸۸) از مشایخ بزرگ و از شاعران بلندمرتبهٔ ایرانی در قرن هفتم (نفیسی، ج۱، ص۱۶۳/صفا، ج۳/۱، ص۵۶۷).

دانی

دانی تخلص میرزاهادی نایینی از علما و شعرای قرن سیزدهم و پدر شکیب نایینی است (حدیقه، ج۲، ص۸۷۰).

نقش← ۷/۳

مانی

مانی شیرازی (م۹۱۳) از شاعران و مقربان دربار شاه اسماعیل اول (نفیسی، ج۱، ص۴۴۵)؛ ~ **مشهدی** (م۹۱۳) از مداحان محمدمیرزا پسر سلطان حسین بایقرا (همان، ص۳۱۲)؛ ~ **تربتی** (م۹۲۸) (سخنوران، ص۵۰۵).

معانی

معانی یزدی از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۴۱).

۱۰/۳

چرخی

چرخی از شاعران قرن چهارم (نفیسی، ج۱، ص۲۵)؛ ~ **یعقوب** از نویسندگان و

شاعران قرن نهم و از پیشوایان معروف سلسلهٔ نقشبندیه (همان، ص۲۶۴/سخنوران، ص۶۵۸).

کیوان

کیوان تهرانی (م۱۲۹۱) (حدیقه، ج۲، ص۱۴۷۳/سخنوران، ص۴۹۴).

سهیلی

سهیلی از شاعران قرن چهارم (نفیسی، ج۱، ص۲۵)؛ ~ از شاعران قرن هشتم (همان، ص۲۲۶)؛ ~ **جغتایی** (م۹۱۸) از شعرا و امرای معروف دربار سلطان حسین بایقرا (همان، ص۳۰۷/سخنوران، ص۲۷۹).

قطران

قطران تبریزی (م۴۶۵) از مشاهیر شاعران ایران بوده که به نقل از سفرنامه، ناصرخسرو باوی ملاقاتی داشته است (صفا، ج۲، ص۴۲۱/سخن، ص۴۹۲).

۱۰/۴

جلال تبریزی از شاعران قرن هفتم (نفیسی، ج۱، ص۱۸۰)؛ ~ **خوارزمشاهی** (م۶۲۸) از شاعران معاصر سلطان محمد خوارزمشاه (سخنوران، ص۱۳۲)؛ ~ **عضد** از شاعران قرن هشتم و مداح شاه شیخ ابواسحاق اینجو بوده است (نفیسی، ج۱، ص۲۰۳/صفا، ج۲/۳، ص۹۲۵)؛ ~ **طبیب** از شاعران و پزشکان معروف دربار شاه شجاع مظفری، که به سال ۷۳۴ منظومهٔ گل و نوروز را ساخت و در سال ۷۵۴ مسافرتی به مصر داشته است (صفا، ج۲/۳، ص۱۰۳۲)؛ ~ **عکاشه** از شاعران بزرگ قرن هشتم در دستگاه جلال‌الدین مسعود اینجو وبرادرش شاه شیخ ابواسحاق اینجو (همان، ص۱۹۱)؛ ~ **عتیقی** از شاعران قرن هشتم و معاصر ابوسعید بهادرخان (م۷۳۶) (همان، ص۱۱۲۵)؛ ~ **هروی** از شاعران معاصر و از خویشان عبدالرحمان جامی (سخنوران، ص۱۳۲)؛ ~ **دوانی** (م۹۰۸) معروف به علامهٔ دوانی یکی از بزرگان علمای ایران بوده که شعر هم می سروده است (نفیسی، ج۱، ص۲۶۵/سخنوران، ص۱۳۲)؛ ~ **سیستانی** از شاعران قرن دهم و معاصر شاه اسماعیل (نفیسی، ج۱، ص۴۶۵)؛ ~ **کرمانی** از شاعران و خوشنویسان قرن دهم (همان، ص۳۴۱).

جذبه

جذبه کاشانی (م۱۱۶۰) از شاعران و طبیبان قرن دوازدهم (هدایت، ج۴، ص۲۰۴/روز، ص۱۶۶).

جوهری

جوهری هروی از شاعران قرن پنجم و مداح فرخ‌زادبن مسعودبن محمود غزنوی (لباب، ج۲، ص۲۰۹/هدایت، ج۱، ص۵۰۴)؛ ~ **بخارایی** از شاعران معاصر اثیر اخسیکتی (نفیسی، ج۱، ص۸۶/سخنوران، ص۱۴۱)؛ ~ **سمرقندی** از شاعران قرن نهم (روز، ص۱۸۶)؛ ~ **تبریزی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۱۳۶)؛ ~ **کردستانی** از شاعران قرن سیزدهم (هدایت، ج۴، ص۲۰۴).

اثیر

اثیر اخسیکتی (م۵۷۰) از شاعران مشهور و معاصر خاقانی و مجیر بیلقانی بوده است (لباب، ج۲، ص۲۲۴/صفا، ج۲، ص۷۰۷)؛ ~ **ابهری** از شاعران اواخر قرن ششم و اوایل قرن هفتم (نفیسی، ج۱، ص۱۷۳)؛ ~ **اومانی** از شاعران قرن هفتم (همان، ص۱۵۸/سخنوران، ص۲۶).

دانش

دانش مشهدی (م۱۰۶۵) از شاعران معاصر با شاهجهان (نصر، ص۲۵۲/سخنوران، ص۲۰۴)؛ ~ **شوشتری** (م۱۰۷۵) (سخنوران، ص۲۰۴)؛ ~ **تفرشی** (م۱۲۶۲) (حدیقه، ج۱، ص۵۹۷)؛ ~ **گیلانی** از شاعران گیلانی که تا سال ۱۲۹۶ زنده بوده است (سخنوران، ص۲۰۴)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۱، ص۵۹۹/سخنوران، ص۲۰۴)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۲۰۳/حدیقه، ج۱، ص۵۹۵).

اختری

اختری یزدی از شاعران معاصر شاه عباس اول (نصر، ص۲۸۵)؛ ~ **گنابادی** از شاعران اواخر قرن دهم و اوایل قرن یازدهم بوده که تاسال ۱۰۱۵ حیات داشته است (سخنوران، ص۳۲).

۱۰/۵

ظهیر

ظهیر فاریابی از شاعران استاد و از سخنسرایان بلیغ پایان قرن ششم و مداح طغرل بن ارسلان، آخرین پادشاه سلاجقهٔ عراق (لباب، ج۲، ص۲۹۸/صفا، ج۲، ص۷۵۰)؛ ~ **بیهقی** از شاعران قبل از قرن هفتم (سخنوران، ص۳۶۳)؛ ~ **سمرقندی** از شاعران قرن دهم و شاگرد مشفقی (نفیسی، ج۱، ص۶۰۴)؛ ~ **تفرشی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۱۷۰/سخنوران، ص۳۶۳)؛ ~ **هندوستانی** از شاعران هند بوده که تا سال ۱۱۰۱ حیات داشته است (سخنوران، ص۳۶۳)؛ ~ **استرآبادی** ازشاعران قرن سیزدهم (نصر، ص۴۱۴).

ظهوری

ظهوری دکنی از شاعران قرن دهم (سخنوران، ص۳۶۲)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن دهم و شاگرد وحشی بافقی (همانجا)؛ ~ **تبریزی** از شاعران آذربایجان که تا سال ۱۰۱۰ زنده بوده است (آتشکده، ج۱، ص۱۳۰)؛ ~ **ترشیزی** (م۱۰۲۶) از شاعران نام‌آور سدهٔ دهم و یازدهم در دربار نظامشاهیان و مداح برهان ثانی نظامشاه (۹۹۹ـ۱۰۰۳) (همان، ص۲۶۶/صفا، ج۵/۲، ص۹۷۷).

ادیب

ادیب طبری از شاعران قرن چهارم (نفیسی، ج۱، ص۲۳)؛ ~ **نطنزی** (م۴۹۷) ازشاعران و نویسندگان قرن پنجم (همان، ص۵۶)؛ ~ **کرمانشاهی** (م۱۲۸۰) (حدیقه، ج۱، ص۱۰۲)؛ ~ **تفرشی و ~ شیرازی و ~ تهرانی** نیز سه تن از شاعران قرن سیزدهم (همانجا)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۳۴)؛ ~ **مراغه‌ای** از شاعران قرن سیزدهم زنده تا سال ۱۲۴۵ (حدیقه، ج۱، ص۱۱۴).

فقیه

فقیه زاهد (م۵۹۲) (سخنوران، ص۴۵۲)؛ ~ **کرمانی** معروف به «عماد فقیه» (م۷۷۳) از علما و شعرای استاد قرن هشتم هجری و از معاصران سلطان ابوسعید بهادرخان، نخستین سلاطین آل مظفر (صفا، ج۳/۲، ص۹۸۵)؛ ~ **مولانا** از شاعران قرن دهم و از مریدان جامی (تحفه، ص۶۹/سخنوران، ص۴۵۲).

عیشی

عیشی هروی از شاعران معاصر شاه اسماعیل صفوی که به سال ۹۰۹ قصیده‌ای در مدح آن پادشاه سروده است (صفا، ج۴، ص۴۶۱)؛ ~ **شیرازی** از شاعران شیراز که تا سال ۹۲۸ زنده بوده است (سخنوران، ص۴۱۲)؛ ~ **حصاری** از شاعران معاصر اکبرشاه (همانجا)؛ ~ **اصفهانی** (م۱۲۰۹) (همانجا)؛ ~ **اردبیلی** از شاعران اردبیل، قبل از قرن سیزدهم (همانجا).

۱۰/۶

امیر توآن خسرو دهلوی (امیرخسرو دهلوی)

امیرخسرو دهلوی (م۷۲۵) از شاعران و عارفان بزرگ پارسی گوی هندوستان. درنیمهٔ دوم قرن هفتم و اوایل قرن هشتم بوده که صاحبنظران به وی لقب سعد هندوستان داده‌اند (نفیسی، ج۱، ص۱۷۰/صفا، ج۳/۲، ص ۷۷۱).

بلیغ

بلیغ جهانپوری از شاعران قرن سیزدهم و از ملازمان واجد علیشاه، فرمانروای ممالك اود درهندوستان (حدیقه، ج۱، ص۲۵۷/روز، ص۱۱۷)؛ ~ **فرخ آبادی** (نگارستان، ص۱۶/روز، ص۱۱۶).

نغمه

نغمهٔ خراسانی از شاعران قرن سیزدهم (ریاض، ص۵۵۹)؛ ~ **مازندرانی** از شاعران قرن سیزدهم و ازمداحان معتمدالدوله منوچهر خان (حدیقه، ج۳، ص۱۹۰۳/سخنوران، ص۶۱۳).

۱۰/۷

امامی

امامی ابوالیاس از شاعران قرن چهارم (نفیسی، ج۱، ص۲۵)؛ ~ **هروی** (م۶۸۶) از شاعران معروف ایران دراوایل عهد ایلخانی (دولتشاه، ص۱۲۵/ گزیده، ص ۷۱۶/ صفا، ج۳/۱، ص ۵۴۶)؛ ~ **خراسانی** (م۸۳۸) (سخنوران، ص۵۶)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن دهم و معاصر شاه طهماسب صفوی (روز، ص۷۸)؛

~ بخارایی از شاعران قرن دوزادهم (مقالات، ص ۶۶)؛ ~ لکهنوی از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۵۷).

همام

همام تبریزی (م۷۱۴) از شاعران معروف و مشایخ بزرگ ایرانی در عهد ایلخانان مغول که با شیخ اجل سعدی شیرازی نیز ملاقات و مکاتبه داشته است (ریاض، ص ۴۰۰/صفا، ج ۳/۲، ص ۷۱۲)؛ ~ **یزدی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص ۱۴۶/یزد، ص ۵۸).

مجد

مجد سرخکتی از شاعران قرن ششم و پسرمولانا ضیاءالدین عدنان (لباب، ج ۱، ص ۱۸۱)؛ ~ **دایه** (م۶۵۴) (سخنوران، ص۵۰۹)؛ ~ **همگر** (م۶۸۶) از شاعران استاد و مشاهیر گویندگان ایران در قرن هفتم و ملك الشعرای اتابك مظفرالدین ابوبکر بن سعد بن زنگی (۶۲۳-۶۵۸) (دولتشاه، ص ۱۳۳/گزیده، ص ۷۴۹/صفا، ج ۳/۱، ص ۵۲۳)؛ ~ **کاشانی** زنده تا سال ۹۲۸ (سخنوران، ص ۵۰۹)؛ ~ **خوافی** از شاعران ودانشمندان قرن دهم که درنظم و نثر فارسی دست داشته و کتابی به نام روضهٔ خلد دارد که آن را به تقلید از گلستان سعدی در سال ۷۳۳ به پایان رسانیده است (نفیسی، ج۲، ص ۷۵۸)؛ ~ **بغدادی** از شاعران بغداد و ازمریدان شیخ نجم‌الین کبری (روز، ص ۷۱۳)؛ ~ **دزفولی** از شاعران قرن دوازدهم که تا سال ۱۱۵۸ زنده بوده است (سخنوران، ص ۵۰۹).

آفرین ← ۸/۲

سعد

سعد همدانی؛ ازشاعران قرن ششم و معاصر بهرامشاه غزنوی (روز، ص ۳۵۷)؛ ~ **حموی** (م ۶۵۰) (ریاض، ص ۱۲۴)؛ ~ **سمرقندی** از شاعران قرن هفتم (نفیسی، ج ۱، ص ۱۷۸)؛ ~ **صفار** و ~ **گنجه** نیز دوتن از شاعران قرن هفتم (همانجا)؛ ~ **شرف** و ~ **وراق** دوتن از شاعران وگویندگان قرن هشتم (همان، ص ۲۲۶)؛ ~ **الهی** از شاعران قرن هشتم (همانجا)؛ ~ **تبریزی** از شاعران قرن نهم و مرید قاسم انوار (سخنوران، ص ۲۶۸).

بصیر

بصیر سمرقندی از شاعران قرن هشتم (روز، ص ۱۱۳)؛ ~ **سیستانی** از شاعران قرن دهم (سخنوران، ص۸۷)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن سیزدهم (همانجا).

امین

امین اصفهانی (م۷۴۴) از شاعران قرن هشتم و معاصر با حافظ (همان، ص ۶۱)؛ ~ **بلیانی کازرونی** (م۷۴۵) ازمشاهیر عرفا و شعرای نامی ایران درقرن هشتم و جانشین عارف و صوفی مشهور، «شیخ ابواسحاق کازرونی» (م۴۲۶) که بزرگانی چون خواجوی کرمانی و حافظ شیرازی به وی ارادت داشته اند (ریاض، ص ۴۰/صفا، ج ۳/۲، ص ۸۶۸)؛ ~ **بلخی** از شاعران قرن نهم (سخنوران، ص ۶۱)؛ ~ **تبریزی** از شاعران قرن دهم (تحفه، ص ۱۳۲)؛ ~ **مشهدی و** ~ **همدانی** دوتن از شاعران قرن دهم (سخنوران ، ص۶۳)؛ ~ **خوانساری** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص ۲۰۰)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن یازدهم (همان، ص ۷۸)؛ ~ **تبریزی** از شاعران قرن یازدهم (همان، ص۹۳)؛ ~ **قمی** از شاعران قرن یازدهم (همان، ص ۱۱۵)؛ ~ **نصرآبادی** از شاعران قرن یازدهم (سخنوران، ص۶۳).

۱۰/۸

شیخ

شیخ کرمانی از شاعران قرن هفتم(نفیسی، ج۱، ص ۱۷۸)؛ ~ **محمود شبستری** (م۷۲۰) از عرفا وشعرای نامی ایران بوده که در قرن هشتم می‌زیسته و از وی چند اثر به نظم و نثر باقی مانده که مهمتر از همه در نظم، گلشن راز است (آتشکده، ج۱، ص۱۳۸/ هدایت، ج۴، ص ۵۹/صفا، ج ۳/۲، ص ۷۶۳)؛ ~ **اطعمه** (م۸۳۰) از شاعران معروف قرن نهم که سبک گفتار شعرای پیشین را تغییر داد و درآنها اسامی خوردنیها را آورد (نفیسی، ج۱، ص۲۹۶)؛ ~ **پورانی** از شاعران قرن دهم (همان، ص۶۱۹).

اجل (سیداجل)

سید اجل از شاعران قرن هفتم (نفیسی، ج۱، ص۱۷۸).
شیخ اجل لقب سعدی شاعر بزرگ و پرآوازۀ ایرانی.

۱۰/۹

سعدی

سعدی شیرازی، مصلح الدین از شاعران و نویسندگان بزرگ ایران و جهان است که

به سال ۶۰۶ هجری در شیراز ولادت یافته و در سال ۶۹۱ درگذشته، او بی‌شک یکی از بلندترین قله‌های همیشه سرافراز ادب فارسی است، که دست یازیدن بر ستیغ آن، کاری بسیار دشوار می‌باشد. در دامنهٔ این قلهٔ رفیع گلستان و بوستان بی‌خزانی شکفته، که عطر گل‌افشانی آنها مشام جان مشتاقان شعر دری را در سرتاسر گیتی معطر ساخته است.

۱۰/۱۰

جهانگشته

جهانگشته از شاعران قرن هفتم (نفیسی، ج۱، ص۱۷۷).

حیات

حیات از زنان شاعر و همسر بقایی هروی در قرن نهم (نفیسی، ج۱ص۳۴۹)؛ ~ **شیرازی** از زنان سخنور و همسر شاه اسماعیل صفوی است، شوهر وی همسر دیگری نیز به نام جهان خانم داشته که او نیز شعر می‌سروده است؛ روزی هردو در کنار شاه بودند، جهان خانم این شعر را می‌خواند «تو پادشاه جهانی تورا جهان باید» و حیات می‌گوید: «اگر حیات نباشد جهان چه کار آید» (روز، ص۲۲۲/گلزار)؛ ~ **اصفهانی** (م۱۱۳۵) برادر نصیر اصفهانی شاعر قرن دوازدهم (سخنوران، ص۱۷۴)؛ ~ **بدینی** (مقالات، ص۱۸۴/سخنوران، ص۱۷۴).

صبوح

صبوح اصفهانی از شاعران قرن دوازدهم (روز، ص۴۷۰/گلزار، ج۲، ص۷۹۱).

طیب

طیب اصفهانی (م۱۱۸۰) (سخنوران، ص۳۶۰)؛ ~ **تتوی**، ~ **خوافی**، ~ **شیرازی** (همانجا).

۱۱/۱

اسیری

اسیری لاهیجی (م۹۱۲) از شاعران و بزرگان مشایخ طریقهٔ نوربخشیه بوده، که تألیفات معتبری در تصوف و عرفان داشته که مهمتر از همه شرحی بر *گلشن راز* به نام *مفاتیح‌الاعجاز* است (نفیسی، ج۱، ص۳۱۹/صفا، ج۴، ص۴۵۵)؛ ~ **رازی**

(م۹۸۲) (روز، ص۵۰/مجمع، ص۸۲)؛ ~ **هروی** از شاعران قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص۳۴۳)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن دهم (سخنوران، ص۴۲)؛ ~ **تربتی** از شاعران معاصر شاه‌عباس اول(روز، ص۵۰/مجمع، ص۲۵۳)؛ ~ **هندوستانی** (م۱۰۱۰) (سخنوران، ص۴۲)؛ ~ از شاعران معاصر شاه عباس ثانی (نصر، ص۴۶/سخنوران، ص۴۲)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن دوازدهم و معاصر آذربیگدلی (آتشکده، ج۱، ص۳۴/هدایت، ج۴، ص۱۶۴).

خیالی

خیالی بخارایی از شاعران قرن نهم و از معاصران و شاگردان خواجه عصمت بخاری که درحدود ۸۵۰ درگذشته و شیخ بهایی غزل معروف «ای تیر غمت را دل عشاق نشانه» را از وی تضمین کرده است (دولتشاه، ص۲۷۲/صفا، ج۴، ص۴۵۶/نفیسی، ج۱، ص۲۹۶)؛ ~ **ترک** (م۹۵۱) از شعرای صوفیه و سرآمد شعرای ترک زبان زمان خود (سخنوران، ص۱۹۹)؛ ~ **کشمیری** از شاعران قرن یازدهم و معاصر جهانگیرشاه (روز، ص۲۵۱)؛ ~ **کاشانی** (همان، ص ۲۵۲/ آتشکده، ج۱، ص۲۸)؛ ~ **خجندی**، ~ **تونی** (روز، ص۲۵۱).

خیال

خیال احمدآبادی (م۱۱۷۳) (همان، ص۲۵۰)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن دوازدهم (ریاض، ص۳۱۹/شمع، ص۱۴۳).

بلند

بلندی عراقی از شاعران دستگاه ابراهیم میرزا صفوی بوده که به علت برخورداری از قامت بلند، بلندی تخلص می کرده است (روز، ص۱۱۶/سخنوران، ص۸۸).

۱۱/۲

دلیر

دلیر هندوستانی از شاعران قرن دوازدهم (صبح، ص۱۶۵).

امین ← ۱۰/۷

امیر ← ۵/۶

یسار

یسار لاهوری از شاعران قرن چهاردهم هـ. ق. معاصر ترکی (سخنوران، ص۶۵۷).

ابن یمین

ابن یمین تخلص امیر فخرالدین فریومدی از شاعران معروف ایران در قرن هشتم هجری و معاصر سربداران و مداح بزرگان این گروه است (آتشکده، ج۱، ص۳۷/ریاض، ص۲۷۱/صفا، ج۲/۳، ۹۵۱).

۱۱/۳

معطر

معطرکرمانی (م۱۲۱۷) از عرفا و شعرای اواخر قرن دوازدهم و اوایل قرن سیزدهم و از نوادگان شیخ محمود شبستری (ریاض، ص۵۱۶)؛ ~ **بواناتی** (م۱۳۰۹) (سخنوران، ص۵۵۳).

گلشن

گلشن دهلوی (م۱۰۱۴) (ریاض، ص۲۰۲)؛ ~ **دهلوی** از زنان شاعر و شاگرد میرمحمدتقی خیال در قرن دوازدهم (نگارستان، ص۸۷)؛ ~ **برهانپوری** (م۱۱۴۱) از شاعران قرن دوازدهم و معاصر با عبدالقادر بیدل (روز، ص۶۹۰/سخنوران، ص۴۹۶)؛ ~ **جونپوری** از شاعران قرن دوازدهم (شمع، ص۴۰۸/سخنوران، ص۴۹۷)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن سیزدهم و پدر حکیم قاآنی شیرازی (حدیقه، ج۲، ص۱۴۷۶/هدایت، ج۵، ص۸۹۳)؛ ~ **نایینی** از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۲، ص۱۴۸۰)؛ ~ **گلپایگانی** از شاعران قرن سیزدهم (هدایت، ج۵، ص۸۹۹).

راز

راز اصفهانی (م۱۱۸۰) از شاعران اصفهان و فرزند علیمردان‌خان (سخنوران، ص۲۱۹)؛ ~ **شیرازی** (م۱۲۸۶) (ریاض، ص۴۲۶)؛ ~ **نیشابوری** (روز، ص۲۸۱).

اشراق

اشراق (شیخ اشراق)، ابوالفتح شهاب‌الدین سهروردی، از علما و دانشمندان بزرگ ایران در قرن ششم که در شعر نیز دست داشته و چون در بسیاری از موارد، خلاف

اندیشهٔ قدما، سخن می‌گفت، متعصبان وی را به الحاد متهم کردند و سرانجام، به دستور صلاح‌الدین ایوبی کشته شد (هدایت، ج۲، ص۸۱۹/دهخدا)؛ ~ **اصفهانی**، میرمحمدباقر (م۹۲۹) از حکما و شعرای فرزانه که در نجف درگذشته و مثنوی مشرق *الانوار* از اوست (هدایت، ج۴، ص۱۰)؛ ~ **بیرجندی** (م۱۲۲۹) (سخنوران، ص۴۳)؛ ~ **مراغه‌یی** (م۱۱۷۵) (همانجا)؛ ~ **بروجردی** ازشاعران قرن سیزدهم (سفینه، ص۱۴۸).

شیخ← ۸/۱۰

اعجاز

اعجاز مازندرانی از شاعران عهد سلاجقه (روز، ص۶۰)؛ ~ **هروی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۴۰۸)؛ ~ **شاهجهان آبادی** از شاعران قرن دوازدهم (سخنوران، ص۴۶)؛ ~ **دهلوی** (نتایج، ص۵۶/روز، ص۶۰).

۱۱/۴

نوش

نوش سبزواری از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۷۶/سخنوران، ص۶۲۱)؛ ~ **زند** از شاعران قرن سیزدهم (همان، ص۶۲۱)؛ ~ **بهوپالی** از شاعران قرن سیزدهم که تا سال ۱۲۹۰ زنده بوده است (شمع، ص۴۹۰/حدیقه، ج۳، ص۱۹۳۹).

عبید

عبید دهلوی از شاعران قرن هفتم (سخنوران، ص۳۸۳)؛ ~ **زاکانی** (م۷۷۱) از شاعران و نویسندگان مشهور ایرانی در قرن هشتم که منظومهٔ موش و گربهٔ او، که با لحنی کاملاً طنزآمیز و با مهارتی عجیب و به شیوهٔ قصه‌پردازان شوخ طبع ساخته شده، یکی از بهترین منظومه‌های انتقادی در ادب فارسی است (دولتشاه، ص۲۱۷/صفا، ج۳/۲، ص۹۶۳)؛ ~ **ازبک** از شاعران قرن دهم (مجمع، ص۱۵).

گل← ۴/۵

۱۱/۵

کمالی

کمالی بخارایی از شعرا و امرای بزرگ عهد سلجوقی که نظامی عروضی نام او را عمید

کمالی آورده و در شمار شاعران دولت آل سلجوق ثبت کرده است (لباب، ج۱، ص۸۶/صفا، ج۲، ص۶۸۱)؛ ~ **سبزواری** (م۱۰۲۰) از شاعران دربار شاه عباس اول (نفیسی، ج۱، ص۵۱۲).

کمال از خجند (کمال خجندی)

کمال خجندی (م۸۰۳) از مشاهیر عرفا و شعرای قرن هشتم هجری و معاصر سلطان حسین جلایر (۷۷۶ـ۷۸۴) (دولتشاه، ص۲۴۵/صفا، ج۳/۲، ص۱۱۳۱).

شیرین ← ۹/۳

لسانی

لسانی شیرازی (م۹۴۱) از شاعران نیمهٔ نخست سدهٔ دهم هجری و آغاز دوران صفوی، که از حمایت بزرگان عهد شاه اسماعیل و از آن جمله پسر دانشمندش سام میرزا و وزیر معروفش امیر نجم ثانی، برخوردار بوده است (آتشکده، ج۱، ص۱۱۶/نفیسی، ج۱، ص۴۳۶/صفا، ج۵/۲، ص۶۳۶)؛ ~ **کاشانی** (نگارستان، ص۸۸)؛ ~ **خجندی** (سخنوران، ص۵۰۰).

قند (قندی)

قندی از شاعران ماوراءالنهر بوده که از ایران به هندوستان رفته و در قرن دهم می‌زیسته است (نفیسی، ج۱، ص۵۵۱).

۱۱/۶

سلمان

سلمان ساوجی (م۷۷۸) از شاعران معروف قرن هشتم و مداح سلطان اویس ایلکانی (۷۵۷ـ۷۷۶) و از معاصران حافظ بوده که با وی مکاتبه نیز داشته است (صفا، ج۳/۲، ص۱۰۰۴)؛ ~ **اصفهانی** (م۹۹۱) از شعرای قرن دهم که در عهد شاه اسماعیل دوم به وزارت رسیده است (مجمع، ص۴۱/سخنوران، ص۲۷۴).

سرمدی

سرمدی اصفهانی (م۱۰۱۵) از شاعران اصفهان که در زمان اکبرشاه به هندوستان رفته است (روز، ص۳۵۳).

روشن ← ۸/۴

اوحدی

اوحدی کرمانی (م۶۳۵) از عرفا و شعرای مشهور قرن هفتم و پیشوای صوفیان بغداد در رباط، که با شمس‌الدین تبریزی نیز ملاقاتی داشته و بزرگانی چون فخرالدین عراقی و اوحدی مراغه‌ای از شاگردان وی بوده‌اند (سخنوران، ص۷۰/نفیسی، ج۱، ص۱۷۳)؛ ~ **مراغه‌ای** (م۷۳۸) از شاعران و عارفان معروف قرن هفتم و هشتم هجری (ریاض، ص۴۱/صفا، ج۲/۳، ص۸۳۱)؛ ~ **سبزواری** (۸۶۸) (سخنوران، ص۶۹)؛ ~ **مشهدی** (م۹۱۴) (روز، ص۹۱)؛ ~ **بلیانی** (م۱۰۲۴) از شعرا و نویسندگان قرن دهم و از تربیت شدگان شاه طهماسب اول، وی شاعری پرکار بوده که تذکرهٔ معروف *عرفات العاشقین* از آثار اوست (نفیسی، ج۱، ص۳۷۹).

۱۱/۷

خواجو

خواجوی کرمانی (م۷۵۰) از عرفا و شعرای بزرگ ایران در قرن هشتم و از پیروان شیخ امین‌الدین بلیانی و شیخ ابواسحاق کازرونی که به هر دوی آنها ارادتی خاص داشته است. اشعاری نیز در مدح این دو بزرگوار سروده که در دیوانش موجود است. از میان معاصران خواجو، ذکر نام حافظ شیرازی ضروری است که میان این دو استاد بزرگ شعر فارسی، دوستی و ارتباط تنگاتنگی وجود داشته است (ریاض، ص۱۰۶/صفا، ج ۳/۲، ص۸۸۶).

نهری

نهری مولانا از شاعران قرن دهم و از ملازمان عبدالرحیم خان خانان (سخنوران، ص۶۱۶).

آبرو

آبروی گیلانی از شاعران گیلان که قانع تتوی در تذکرهٔ *مقالات الشعرا*، که در نیمهٔ دوم قرن دوازدهم نوشته، نام و شعرش را آورده است (همان، ص۱).

۱۱/۸

حافظ

حافظ شیرازی (م۷۹۲) از بزرگترین شاعران نغزگوی ایران و از اعاظم گویندگان جهان

و از «اکابر گردنکشان نظم» فارسی است. دیوان وی در بیشتر خانه‌ها در کنار قرآن مجید است که وی آن را با چهارده روایت از حفظ می‌خوانده است. اگر مردم او را لسان‌الغیب می‌خوانند، بی‌شك به دلیل انسی بوده است که وی با قرآن داشته است و به قول خودش هرچه دارد همه از دولت قرآن دارد. تذکره‌نویسان پدرش را اصفهانی و مادرش را کازرونی دانسته‌اند. محمد گلندام، که دوست و همدرس وی بود، مقدمه‌ای بر دیوان او نوشته و وفاتش را به سال ۷۹۲ هجری ذکر کرده است (ریاض، ص۲۸۶/صفا، ج۳/۲، ص۱۰۶۴)؛ ~ **اصفهانی و ~ بخارایی** دوتن از شاعران قرن نهم (نصر، ص۵۲۷/سخنوران، ص۱۴۷)؛ ~ **تبریزی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۳۸۹).

افلاك ← ۱۵/۷

ادراك

ادراك کازرونی از شاعران اواخر قرن سیزدهم (سخنوران، ص۳۴).

ادراکی لاری (م۱۰۱۰) (مقالات، ص۱۱/سخنوران، ص۳۴).

۱۱/۹

خواجه

خواجه جهان (م۸۸۶) (سخنوران، ص۱۹۷)؛ ~ **اصفهانی** (م۹۲۷) (همانجا)؛ ~ **قزوینی** از شاعران قرن دهم و معاصر اکبرشاه (روز، ص۲۴۷)؛ ~ **سمنانی** از شاعران قرن دهم و از ملکزادگان سمنان (تحفه، ص۷۸).

۱۱/۱۰

دیوان

دیوان بیگی از شاعران اواخر قرن سیزدهم که تذکرهٔ *حدیقة‌الشعرا* از آثار اوست (سخنوران، ص۲۱۴).

رند

رند (م۱۲۵۶) از شعرا و حکام هندوستان که رند تخلص می‌کرده است (حدیقه، ج۳، ص۱۹۲۷).

رندی بغدادی از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۵۱/روز، ص۳۱۲).

صافی

صافی اصفهانی از شاعران قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۵۳۹)؛ ~ **بمی** از شعرا و امرای قرن دهم در کرمان (همان، ص۴۶۹)؛ ~ **قمی** از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۳۰)؛ ~ **تبریزی** از شاعران قرن دهم (نفیسی، ج۲، ص۶۹۹)؛ ~ **خراسانی** از شاعران قرن دهم (سخنوران، ص۳۲۵)؛ ~ **کازرونی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۳۸۷)؛ ~ **کرمانی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۳۲۶)؛ ~ **یزدی** از شاعران قرن سیزدهم (همانجا).

صفات

صفاتی هندی از شاعران معاصر اکبرشاه (همان، ص۳۳۷).

نبات

نباتی تبریزی از شاعران قرن دهم (نفیسی، ج۲، ص۷۰۶).

۱۲/۱

وزیر

وزیر دهلوی (م۱۲۸۶) (حدیقه، ج۳، ص۱۹۸۶)؛ ~ **شاهجهان آبادی** از زنان شاعر و شاگرد اکبرخان خاور سیستانی در قرن سیزدهم (صبح، ص۵۹۰/سخنوران، ص۶۴۸).

سرباز

سرباز بروجردی از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۱، ص۷۵۲/سفینه، ج۱، ص۳۷۲).

شاه

شاه بورجا از شاعران مشهور غزنین و معاصر نظامی عروضی در اواسط قرن ششم (لباب، ص۲۷۶/صفا، ج۲، ص۶۱۵)؛ ~ **شجاع** از سلاطین معروف آل مظفر که از سال ۷۷۶ تا ۷۶۰ در فارس حکومت داشته و در سرودن شعر مهارت داشته است (دولتشاه، ص۲۲۵/صفا، ج۳/۲، ص۱۰۸۹)؛ ~ **نعمت‌الله ولی** (م۸۳۴) از عرفا و شعرای بزرگ و مشهور قرن نهم و مؤسس سلسلهٔ نعمت‌اللهیه (نفیسی، ج۱، ص۱۷۸/صفا، ج۴، ص۲۲۸)؛ ~ **داعی الی‌الله شیرازی** نیز از عرفا و شعرای قرن نهم است، که شرحی نیز بر مثنوی مولانا نگاشته (هدایت، ج۴، ص۳۳)؛ ~ **طاهر**

دکنی (م۹۵۳) از شاعران و عارفان و نویسندگان و از پیشروان مشهور مذهب اسماعیلیه در قرن دهم (اقلیم، ج۳، ص۲۰۳/صفا، ج۵/۲، ص۶۶۲)؛ ~ اصفهانی از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۲۱).

رخ از شاه (شاهرخ)

شاهرخ گورکان از شاهزادگان شاعر و فرزند امیر تیمور گورکان در قرن نهم (مجالس، ص۳۱۴/سخنوران، ص۲۹۰).

شطرنجی

شطرنجی از شاعران بزرگ اواخر قرن ششم ماوراءالنهر که هدایت او را از اهالی سمرقند و در شیوهٔ شاعری، شاگرد سوزنی دانسته است (لباب، ج۲، ص۱۹۹/صفا، ج۲، ص۶۳۶).

۱۲/۲

اسرار

اسرار، تخلص حاج ملاهادی سبزواری (م۱۲۸۹) از دانشمندان بزرگ ایران در قرن سیزدهم است که در شعر هم دست داشته و تألیفات بسیاری از وی مانده، که مهمترین آنها شرح منظومه در حکمت است (ریاض، ص۴۰۵/دهخدا/سخنوران، ص۳۹)؛ ~ **تبریزی** (سخنوران، ص۳۹).

آگه

آگه شیرازی (م۱۲۴۴) از شاعران معروف شیراز در قرن سیزدهم و برادر بسمل شیرازی (ریاض، ص۴۰۳/سخنوران، ص۱۰/دهخدا).

کاشفی

کاشفی از شاعران مقیم عثمانی در قرن نهم که منظومه ای به نام *غزانامهٔ روم* در تاریخ جنگ سلطان مزاد دوم (۸۲۴ـ۸۵۵) با دولتهای اروپایی سروده است (نفیسی، ج۱، ص۳۳۸)؛ ~ **سبزواری** (م۹۱۰) از شاعران و دانشمندان پرکار قرن نهم و آغاز قرن دهم که وسعت اطلاعات و توانایی وافرش در تألیف و تصنیف، وی را در شمار نویسندگان مشهور فارسی درآورده است (همان، ص۲۴۵/صفا، ج۴، ص۵۲۳)؛ ~ **کالپی** (م۱۰۸۴) (شمع، ص۴۰۱/سخنوران، ص۴۷۹)؛ ~ **بدخشانی** از شاعران قرن یازدهم (سخنوران، ص۴۷۹/صبح، ص۳۳۶).

کاشف شیرازی (م ۱۰۶۰) (صبح، ص۳۳۶)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران معاصر شاه عباس اول (سخنوران، ص۴۷۹/صبح، ص۳۳۶).

رضا

رضا سبزواری (م۸۵۶) (نفیسی، ج۱، ص۳۰۵)؛ ~ **کاشانی** از شاعران قرن نهم (سخنوران، ص۳۸۱)؛ ~ **شیرازی** از شاعران و دانشمندان قرن دهم که در زمان اکبرشاه به هندوستان رفته است (نفیسی، ج۲، ص۷۰۹)؛ ~ **تبریزی** (م۱۰۳۴) از شاعران قرن یازدهم که در عباس‌آباد اصفهان می‌زیسته است (نصر، ص۶۹)؛ ~ **قزوینی** از شاعران معاصر شاه عباس اول (صبح، ص۱۷۶/سخنوران، ص۲۳۱)؛ ~ **خوانساری** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۳۸۱)؛ ~ **کازرونی** معروف به صدرالسادات (سخنوران، ص۲۳۱)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن دوازدهم و معاصر سلطان حسین صفوی (همان، ص۲۳۰).

منظور

منظور عاملی از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۳۷۵)؛ ~ **شیرازی** (م۱۲۵۴) (ریاض، ص۵۲۵).

عارفی

عارفی هروی (م۸۵۳) از شاعران نامی زبردست قرن نهم که مثنوی گوی و چوگان از آثار اوست (دولتشاه، ص۳۳۱/نفیسی، ج۱، ص۳۰۲)؛ ~ **گورکان** از سلاطین شاعر و فرزند سلطان محمودمیرزا پسر سلطان ابوسعید میرزای گورکان در قرن نهم (سخنوران، ص۳۶۸)؛ ~ **نهاوندی** از شاعران معاصر جهانگیرشاه (روز، ص۵۱۱)؛ ~ **هروی** (م ۹۴۰) (سخنوران، ص۳۶۹)؛ ~ **رازی** از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۵۱)؛ ~ **قزوینی** از شاعران قرن دهم (همان، ص۱۷۳).

عارف اردبیلی از شاعران دربار سلطان اویس جلایر و شروانشاه (۷۴۵ـ۷۷۴) (نفیسی، ج۲، ص۷۶۹)؛ ~ **سمرقندی** از شاعران قرن نهم (سخنوران، ص۳۶۷)؛ ~ **استرآبادی** (م۹۲۸) (همان، ص۳۶۶)؛ ~ **یزدی** از شاعران قرن دهم (همان، ص۳۶۸)؛ ~ **بخارایی** از شاعران قرن دهم (همان، ص۳۶۶)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۶۵۴)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن دهم (همانجا)؛ ~ **بلگرامی** (م۱۱۸۷) (سخنوران، ص۳۶۶)؛ ~ **اسفراینی** (م۱۲۸۸) (همانجا)؛ ~ **تبریزی** (م ۱۲۲۰) (همانجا)؛ ~ **قزوینی** (م۱۳۱۲ش)

(همان، ص۳۶۷).

۱۲/۳

دردی

دردی سمرقندی (م۹۶۶) از شاعران نامی دربار همایون شاه در قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۴۱۱)؛ ~ **تویسرکانی** و ~ **افشار** دو تن از شاعران قرن دهم (همان، ص۵۰۴/سخنوران، ص۲۰۷).

جام ← ۹/۵

جامی

جامی، عبدالرحمان (۸۹۸) از شاعران و نویسندگان قرن نهم و بزرگترین استاد سخن پس از زمان حافظ و به نظر گروهی از پژوهندگان، خاتم الشعرای زبان فارسی است. تخلص او در شعر جامی است و او خود گفته که این تخلص را به دو سبب برگزیده است: نخست از آنروی که مولد او شهر جام بوده و دیگر آنکه رشحات قلمش از جرعهٔ جام شیخ الاسلام احمد جام معروف به «ژنده‌پیل» سرچشمه می گرفته است (دولتشاه، ص۳۶۳/صفا، ج۴، ص۳۴۷)؛ ~ **خراسانی** از شاعران قرن نهم و برادر عبدالرحمان جامی (سخنوران، ص۱۲۴).

انجام

انجام کابلی (م۱۱۵۹) (صبح، ص۴۲)؛ ~ **ارسنجانی** و ~ **شیرازی** دوتن از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۶۴).

۱۲/۴

همایون

همایون اسفراینی (م۹۰۲) از شاعران معروف قرن نهم و از ملازمان سلطان یعقوب (نفیسی، ج۱، ص۳۱۱/صفا، ج۴، ص۲۷۴)؛ ~ **عراقی** از شاعران قرن نهم در ماوراءالنهر (نفیسی، ج۱، ص۶۱۳)؛ ~ **هندوستانی** از شاهان شاعر وپسر بابرشاه در قرن دهم (سخنوران، ص۶۳۳)؛ ~ **همدانی** از شاعران قرن یازدهم و فرزند ملاشکوهی همدانی (نصر، ص۳۲۴/شمع، ۵۳۴)؛ ~ **فریدنی** (م۱۲۳۰) از شاعران معاصر صفویه (هدایت، ج۶، ص۱۱۸۴)؛ ~ **قاجار** (م۱۲۷۳) یکی از

فرزندان فتحعلیشاه قاجار (سخنوران، ص۶۳۳).

همای

همای کشمیری از شاعران قرن دوازدهم (همان، ص۶۳۲)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن سیزدهم که حدود سال ۱۲۸۹ درگذشته است (هدایت، ج۶، ص۱۱۷۲)؛ ~ **مروزی** از شاعران قرن سیزدهم (همان، ص۱۱۸۶/سخنوران، ص۶۳۲).

فرخ

فرخ لاهوری از شاعران قرن دوازدهم (شمع، ص۳۶۹)؛ ~ **مازندرانی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۴۳۹)؛ ~ **زند** از شاعران قرن سیزدهم که تاسال ۱۲۳۷ زنده بوده است (همانجا)؛ ~ **تبریزی** از شاعران قرن سیزدهم (همانجا)؛ ~ **قاجار** از شاعران قرن سیزدهم (همانجا).

اقبال ← ۸/۷

سلطان

سلطان ولد (م۷۱۲) از شاعران قرن هشتم و فرزند شاعر و عارف بزرگ ایران، جلال‌الدین محمد مولوی (صفا، ج۳/۲، ص۷۰۵)؛ ~ **جابری** (م۹۹۰) (سخنوران، ص۲۷۲)؛ ~ **قمی** از شاعران قرن دهم (همانجا)؛ ~ **سیستانی** از شعرا و امرای دربار اکبرشاه در قرن دهم (همانجا)؛ ~ **داغستانی** از زنان شاعر و دختر حسنعلی خان عم علیقلی خان والهٔ داغستان در قرن دوازدهم (همانجا)؛ ~ **قاجار** از زنان شاعر و دختر محمودمیرزا پسر فتحعلیشاه قاجار در قرن سیزدهم (همانجا).

گلرخ

گلرخ لودهی (م۹۲۳) از سلاطین شاعر بوده که در دهلی می‌زیست و گلرخ تخلص می‌کرده است (صبح، ص۳۴۸/سخنوران، ص۴۹۶)؛ ~ **هندوستانی** (م۱۰۰۶) از زنان سخنور و دختر بابرشاه (همانجا).

۱۲/۵

امیری

امیری بدخشانی از شاعران توانای قرن نهم که قصایدی غرّا در مدح شاهرخ و فرزندانش سروده و به سال ۸۹۶، که زمان تألیف *مجالس النفائس* بوده، در بدخشان

درگذشته است (نفیسی، ج۱، ص۳۰۳)؛ ~ **رازی** (م۹۸۲) از شاعران و ملازمان اکبرشاه (سخنوران، ص۶۱)؛ ~ **هروی** ازشاعران قرن نهم و از مداحان شاهرخ میرزا (دولتشاه، ص۲۳۲)؛ ~ **افشار** از شاعران قرن دهم (مجمع، ص۱۲۷)؛ ~ **کازرونی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۱۲۲)؛ ~ **فیروزکوهی** از شاعران معاصر که در شعر، بیشتر از سبک قدما پیروی می کرد (سخنوران، ص۶۰).

نشاطی

نشاطی از شاعران قرن ششم (نفیسی، ج۱، ص۱۰۰)؛ ~ **دهلوی** از شاعران قرن دهم و معاصر اکبرشاه (همان، ص۶۶۱)؛ ~ **شوشتری** از شاعران قرن دهم و از ملازمان امرای قزلباش (تحفه، ص۱۵۲)؛ ~ **هزارجریبی** (م۱۲۶۲) و ~ **گرجی** ~ **اصفهانی** (م۱۲۳۴) (هدایت، ج۶، ص۱۰۴۱/سخنوران، ص۶۰۲).

اورنگ

اورنگ شیرازی از شاعران شیراز و نوهٔ وصال شیرازی و فرزند میرزا ابوالقاسم فرهنگ در قرن سیزدهم (حدیقه، ج۱، ص۲۰۰/عجم، ۳۶۳).

شاهی

شاهی سبزواری (م۸۵۷) از شاعران معروف قرن نهم و از نوادگان امیران سربداری و خواهرزادهٔ خواجه علی مؤید سربداری (۷۶۶ـ۷۸۸) (نفیسی، ج۱، ص۳۰۱/صفا، ج۴، ص۳۸۰)؛ ~ **شرقی** از شاعران قرن دهم و از نزدیکان شاه اسماعیل اول (سخنوران، ص۲۹۱)؛ ~ **کالپیی** از شاعران قرن دهم و از ملازمان اکبرشاه (نفیسی، ج۱، ص۶۴۵)؛ ~ **لولی** از زنان شاعر که در قرن دهم می زیسته و حکیم ابوالفتح گیلانی را هجو کرده است (سخنوران، ص۲۹۱).

بساطی

بساطی سمرقندی (م۸۱۴) از شاعران دستگاه سلطان خلیل بن امیرانشاه گورکانی و معاصر عصمت بخاری (صفا، ج۴، ص۴۵۶)؛ ~ **شوشتری** (م۹۵۵) از شاعران دستگاه عبدالله‌خان ازبك (روز، ص۱۰۹)؛ ~ **افشار** از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۱، ص۲۳۳).

۱۲/۶

خوشدل

خوشدل از شاعران قرن دوازدهم (مقالات، ص۲۰۳/سخنوران، ص۱۹۸)؛ ~

شاهجهان آبادی (م۱۱۶۶) (صبح، ص۱۵۶)؛ ~ **هندی** (م۱۲۲۵) (حدیقه، ج۱، ص۵۸۷)؛ ~ **کرمانشاهی** از شاعران قرن سیزدهم که تا حدود سال ۱۲۸۵ زنده بوده است (همان، ص۵۸۶/سخنوران، ص۱۹۸).

گدایی

گدایی هروی از شاعران قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص۳۴۷)؛ ~ **دهلوی** (م۹۷۶) از شاعران قرن دهم و معاصر بیرام خان (همان، ص۵۴۰)؛ ~ **سمرقندی** (م۹۹۷) از شاعران اواخر قرن دهم که در پایان عمر از سمرقند به هندوستان رفته و در همانجا درگذشته است (همان، ص۵۹۳)؛ ~ **تتوی** از شاعران قرن یازدهم و مداح عبدالرحیم خان خانان (صبح، ص۳۴۶/سخنوران، ص۴۹۴).

حقیر

حقیرالله آبادی از شاعران قرن دوازدهم (صبح، ص۱۴۰)؛ ~ **مرندی** از شاعران قرن سیزدهم که تا سال ۱۲۸۲ زنده بوده است (سخنوران، ص۱۶۹)؛ ~ **طبسی** از شاعران قرن سیزدهم (همانجا).

غنی

غنی همدانی از شاعران قرن دهم که به خاطر دوستی با یادگارخان در هندوستان به فرمان اکبرشاه کشته شده است (نفیسی، ج۱، ص۶۸۶)؛ ~ **لاهیجی** از شاعران و بزرگزادگان شهر لاهیجان در قرن دهم (همان، ص۵۲۱/مجمع، ص۲۳۸)؛ ~ **کشمیری** (م۱۰۷۹) از بزرگترین و نیز مشهورترین شاعران پارسی گوی کشمیر (نصر، ص۴۴۵/صفا، ج۲/۵، ص۱۲۵۵)؛ ~ **تفرشی** از شاعران معاصر شاه عباس اول (نصر، ص۲۶۴).

فیض

فیض کاشانی (م۱۰۰۰) از عرفا و شعرای معاصر شاه‌عباس ثانی، که آثار فراوانی در تفسیر، حدیث و علوم دیگر دارد (هدایت، ج۴، ص۴۸/سخنوران، ص۴۵۸)؛ ~ **شوشتری** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۵۳۵)؛ ~ **حیدرآبادی** (م۱۲۸۲) (سخنوران، ص۴۵۸).

الهی

الهی قندهاری از شاعران اواخر قرن نهم و معاصر بابرشاه (نفیسی، ج۲، ص۶۷۰)؛ ~ **شروانی** از شاعران قرن دهم (همان، ص۶۹۱)؛ ~ **کاشانی** از شاعران کاشان

که در حدود سال ۱۰۳۲ درگذشته است (سخنوران، ص۵۶)؛ ~ **همدانی** (م۱۰۶۳) (نصر، ص۲۵۵)؛ ~ **اسدآبادی** (م۱۰۶۴) از شاعران معروف قرن یازدهم و درشمار ستایشگران شاهجهان، که با حکیم شفایی و قدسی مشهدی معاشرت و دوستی داشته است (صفا، ج۲/۵، ص۱۱۸۲)؛ ~ **تبریزی** از شاعران معاصر نادرشاه (صبح، ص۳۵/سخنوران، ص۵۵)؛ ~ **قمشه‌ای** از بزرگان و دانشمندان و عرفای معروف معاصر که شعر نیز می سرود (سخنوران، ص۵۵).

فقیر

فقیر بلگرامی (م۱۱۶۷) (شمع، ص۳۷۵)؛ ~ **شوشتری** (م۱۱۷۳) از شاعران قرن دوازدهم و مؤلف *تذکرهٔ شوشتری* (سخنوران، ص۴۵۲)؛ ~ **دهلوی** (م۱۱۸۳) از شاعران دهلی و صاحب مثنوی *واله و سلطان* (ریاض، ص۱۸۹/سخنوران، ص۴۵۲).

۱۲/۷

سیفی

سیفی نیشابوری از شاعران نیمهٔ دوم قرن ششم و مداح سلطان تکش (۵۶۸–۵۹۸)، کتابی دارد حاوی صدنامهٔ عاشقانه، که عاشق به معشوق نوشته است (لباب، ج۲، ص۱۵۹/روز، ص۳۸۵/صفا، ج۲، ص۶۲۶)؛ ~ **هروی** از شاعران و دبیران توانای قرن هشتم، تنها اثری که از وی باقی مانده، کتابی است به نام *تاریخ‌نامهٔ هرات*، که آن را درحدود سال ۷۲۱ به پایان برده است (نفیسی، ج۱، ص۱۶۷)؛ ~ **بخارایی** از شاعران قرن نهم (نصر، ص۵۱۳)؛ ~ **دهلوی** (م۹۹۰) از شاعران اواخر قرن دهم بوده که در نظم و نثر دست داشته است (روز، ص۳۸۵)؛ ~ **خراسانی** از شاعران قرن دهم که تا سال ۹۲۸ زنده بوده است (مجالس، ص۴۰۳)؛ ~ **کشمیری** از شاعران قرن سیزدهم و از دوستان قاضی اختر (روز، ص۳۸۴).

میر

میرکرمانی از شاعران قرن هشتم و معاصر خواجوی کرمانی (سخنوران، ص۵۸۰)؛ ~ **سیستانی** از شاعران قرن نهم (صبح، ص۴۸۰)؛ ~ **دهلوی** (م۹۹۶) از شاعران معاصر بابرشاه (همان، ص۴۸۱)؛ ~ **سبزواری** از شاعران سبزوار که تاسال ۹۲۸ زنده بوده است (سخنوران، ص۵۸۰)؛ ~ **اکبرآبادی** از شاعران قرن دوازدهم (نتایج، ص۶۸۶).

شرف

شرف اصفهانی از شاعران معاصر سلطان ارسلان بن طغرل (روز، ص۴۱۶)؛ ~ **شفروه** از شاعران اواخر قرن ششم و از نزدیکان جمال‌الدین عبدالرزاق اصفهانی و مداح طغرل‌بن ارسلان (۵۷۳ـ۵۹۰) (صفا، ج۲، ص۷۴۰)؛ ~ **فراهی** از شاعران قرن ششم (روز، ص۴۱۷)؛ ~ **عراقی** (م۷۲۴) از شاعران مُعاصر شمس‌الدین تبریزی و جلال‌الدین مولوی (ریاض، ص۱۴۸/سخنوران، ص۲۹۶)؛ ~ **قزوینی** (درحدود م۷۴۰) از شاعران معاصر شاه طهماسب (هدایت، ج۴، ص۴۴)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن هشتم (روز، ص۴۱۷)؛ ~ **تبریزی** (م۷۹۵) (همانجا)؛ ~ **یزدی** از شاعران قرن نهم و مؤلف *ظفرنامه تیموری* (ریاض، ص۳۵۴/روز، ص۴۱۹)؛ ~ **اردستانی** از شاعران قرن دهم (روز، ص۴۱۶)؛ ~ **بافقی** (م۹۷۴) از شعرا و ندمای سام‌میرزا (همان، ص۴۱۷/سخنوران، ص۲۹۵).

سراج

سراج بلخی از شاعران قرن ششم و از مصاحبان خوارزمشاه سلجوقی (روز، ص۳۵۱)؛ ~ **لاهوری** از شاعران قرن هفتم (لباب، ج۱، ص۲۸۴)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن یازدهم (روز، ص۳۵۲)؛ ~ **اورنگ‌آبادی** (م۱۱۷۷) (صبح، ص۲۰۰)؛ ~ **یزدی** از شاعران قرن یازدهم و معاصر شاه سلیمان صفوی (یزد، ص۵۲/سخنوران، ص۲۶۴).

سراج‌الدین مختاری (م۵۴۴) از شاعران بزرگ دربار غزنویان در اواخر قرن پنجم و نیمه اول قرن ششم (صفا، ج۲، ص۵۰۱).

نور

نور اصفهانی از شاعران معاصر شاه عباس اول (نصر، ص۸۹)؛ ~ **هروی** و ~ **رازی** دو تن از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۷۷)؛ ~ **اصفهانی** (م۱۲۱۲) (سخنوران، ص۶۱۸).

شعف

شعف قمی از شاعران قرن دوازدهم (روز، ص۴۲۵/سخنوران، ص۳۰۰).

۱۲/۸

طبیبی

طبیبی کاشانی (م۹۳۰) از شاعران و طبیبان قرن دهم (نفیسی، ج۲، ص۶۸۵/روز،

ص۴۹۹)؛ ~ از شاعران صوفی مشرب (همانجا).
طبیب نیشابوری از شاعران قرن هشتم (سخنوران، ص۳۵۶)؛ ~ **اصفهانی** (م۱۱۶۸) طبیب و شاعر شاه سلطان حسین صفوی (هدایت، ج۵، ص۷۱۹/سفینه، ج۱، ص۲۵۲)؛ ~ **قزوینی** (م۱۲۲۵) سفینه، ج۱، ص۲۶۲)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن سیزدهم (هدایت، ج۵، ص۷۲۱)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن سیزدهم (سفینه، ج۱، ص۲۶۲)؛ ~ **بروجردی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۲۶۲).

بیمار
بیمار شیرازی از شاعران قرن سیزدهم (هدایت، ج۴، ص۱۸۸).

بیخود
بیخود لاهوری (م۱۰۸۴) (شمع، ص۸۸)؛ ~ **عظیم آبادی** (م۱۱۹۰) (روز، ص۱۳۰)؛ ~ **دهلوی** (م۱۲۰۱) (همان، ص۱۲۹/ سخنوران، ص۹۵)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن سیزدهم (هدایت، ج۴، ص ۱۸۲).

۱۲/۹

خمخانه
خمخانه از شاعران قرن ششم بوده که سوزنی در هجو او، راه مبالغه و اصرار در پیش گرفته است؛ عوفی از این شاعر به نام حکیم جلال یاد کرده است (صفا، ج۲، ص۶۲۳).

سرخوش
سرخوش کشمیری (م۱۱۲۶) از شاعران دستگاه اورنگ زیب عالمگیر (۱۰۶۹ — ۱۱۱۸) و استاد خوشگو صاحب سفینهٔ خوشگوست (صفا، ج۵/۲، ص۱۳۷۲)؛ ~ از شاعران قرن دوازدهم که تا سال۱۱۶۹ زنده بوده است (سخنوران، ۲۶۵)؛ ~ **هراتی** از شاعران قرن سیزدهم که در حدود ۱۲۸۰ در گذشته است (حدیقه، ج۱، ص۷۵۵)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن سیزدهم سخنوران، ص۲۶۵).

حبیب
حبیب خراسانی از شاعران قرن نهم و معروف به میر حبیب‌الله عود نواز (دهخدا)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن دهم (مجمع، ص۴۴) ~ **رازی** از شاعران

قرن یازدهم (نصر، ص۲۰۳)، ~ **دهلوی** از شاعران قرن دوازدهم (روز، ص۱۹۵)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن دوازدهم (شمع، ص۱۲۸)؛ ~ **شیرازی** (م۱۲۴۶) از شاعران قرن سیزدهم و از سادات دستغیب (حدیقه، ج۱، ص۴۱۵)؛ ~ **خراسانی** (م۱۳۲۷) از علما و شعرای بزرگ و نامی خراسان بوده که بیشتر اشعارش عارفانه و در دیوان او از کلمهٔ «باده» و «مستی» بسیار استفاده شده است (دهخدا/ سخنوران، ص۱۵۲)؛ ~ **یزدی** از شاعران قرن سیزدهم(یزد، ص۸۵)؛ ~ **قزوینی** از شاعران قرن سیزدهم (سفینه، ج۱، ص۲۴۹).

وجدی

وجدی خراسانی (م۱۲۳۲) از شاعران معروف خراسان (هدایت، ج۶ ص۱۱۵۶)؛ ~ **شیرازی** (م۱۲۹۲) (عجم، ص۵۷۱)؛ ~ **هندوستانی** نیز از شاعران قرن سیزدهم (هدایت، ج۶، ص۱۰۹۱/ سخنوران، ص۶۴۴).

فقیهی

فقیهی مروزی از شعرای قرن ششم و مداح سلاطین سلجوقی (نفیسی، ج۱ ص۸۸/سخنوران، ص۴۵۲).

عجیب

عجیب بلگرامی (م۱۱۴۰) (شمع، ص۳۱۷)؛ ~ **مازندرانی** (م۱۲۸۹) (هدایت، ج۵، ص۷۴۰/سخنوران، ص۳۸۵).

۱۲/۱۰

محتشم

محتشم کاشانی (م۹۹۶) از شاعران نامی قرن دهم و مداح شاه طهماسب صفوی، که شهرتش بیشتر به خاطر ترکیب بند معروفی است که در سوگ سالار شهیدان سروده است (نفیسی، ج۱ ص۴۴۳/ صفا، ج۲/۵، ص۷۹۲)؛ ~ **قاینی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۱۹۱)؛ ~ **شاهجهان آبادی** از شاعران قرن دوازدهم (سخنوران ص۵۱۵).

کربلایی

کربلایی سبزواری از شاعران مهذب و پرهیزکار در قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۵۳۸).

چاووش

چاووش غوری از شعـرا و امـرای دربـار سلطان سنجـر در قرن ششم (همـان، ص۸۸/سخنوران، ص۱۴۳).

خدایی

خدایی، عبدالوهاب از شاعران و عارفان بزرگ نیمهٔ اول قرن سیزدهم هندوستان که گاهی در شعر، خدایی و گاهی، آشکار تخلص می کرده است (پارسی، ص۲۴۳).

۱۳/۱

خال

خالی هندی (م۱۰۲۱) (صبح، ص۱۴۹/سخنوران، ص۱۸۴).

فانی

فانی سمرقندی از شاعران قرن نهم (سخنوران، ص۴۲۹)؛ ~ **بخارایی** از شاعران قرن دهم که تا سال ۹۹۷ زنده بوده است (نفیسی، ج۱، ص۵۹۵)؛ ~ **تبریزی** از شاعـران قرن دهـم (تـحفـه، ص۱۳۷/نفیسی، ج۱، ص۵۲۸)؛ ~ **شیرازی** (م۱۰۱۶) (ریاض، ص۳۸۴)؛ ~ **کشمیری** (م۱۰۸۲) از شاعران پارسی گوی قرن یازدهم و استاد غنی کشمیری (نصر، ص۴۴۷/صفا، ج۲/۵، ص۱۲۸۵)؛ ~ **رازی** از شاعران قرن دهم بوده که در زمان اکبرشاه به هندوستان رفته و در آغاز قرن یازدهم درگذشته است (نفیسی، ج۱، ص۶۵۸)؛ ~ **زنوزی** از شاعران اوایل قرن سیزدهم که تا سال۱۲۱۶ زنـده بوده است (سخنـوران، ص۴۲۹)؛ ~ **اصفهانی** (م ۱۲۲۲) (ریاض؛ ص۴۶۱).

خیالی ← **۱۱/۱**

حزین

حزین لاهیجی (م۱۱۸۰) وی زندگی و مسافرتهای پر ماجرایی داشته است (مقدمهٔ دیوان حزین، ص۱۳۵۰/ سخنوران، ص۱۵۵).

فغانی

فغانی از شاعان قرن نهم (نصر، ص۴۴۸)؛ ~ **کشمیری** از شاعران قرن یازدهم (همانجا).

بابافغانی شیرازی (م۹۲۵) از شاعران مشهور و شوریدهٔ نیمه دوم قرن نهم و

اوایل قرن دهم که در غزل سرآمد شاعران زمان خود بود (ریاض، ص۱۹۳/صفا، ج۴، ص۴۱۱).

هلالی

هلالی هروی از شاعران هرات که تا سال ۸۹۰ زنده بوده است (سخنوران، ص۶۳۱)؛ ~ **جغتایی** (م۹۳۶) از شاعران مشهور و توانای پایان عهد تیموری که به اتهام شیعه بودن به دست عبدالله‌خان ازبك در هرات به شهادت رسید (آتشکده، ج۱، ص۹۴/نفیسی، ج۱، ص۴۰۹/صفا، ج۴، ص۴۳۲)؛ ~ **قزوینی** از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۲۸)؛ ~ **ماوراءالنهری** از شاعران قرن دهم که در دربار شیبان‌خان می‌زیسته و در سمرقند درگذشته است (نفیسی، ج۱، ص۶۲۵).

۱۳/۲

انیس

انیس تبریزی از شاعران معاصر شاه طهماسب که تا سال ۹۶۴ زنده بوده است (روز، ص۹۰)؛ ~ **طباطبائی** از شاعران قرن سیزدهم (هدایت، ج۴، ص۱۳۴/حدیقه، ج۱، ص۱۹۸)؛ ~ **اصفهانی** و ~ **نهاوندی** (م۱۲۳۷) نیز دو تن از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۱، ص۱۹۹).

رهبان

رهبان اصفهانی از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۲۳۹).

دیری

دیری قمی از شاعران معاصر شاه عباس اول (روز، ص۲۶۸)؛ ~ از شاعران دربار همایون شاه در قرن دهم (سخنوران، ص۲۱۴)؛ ~ **ترشیزی** از شاعران اوایل قرن یازدهم که تا سال ۱۰۲۴ زنده بوده است (همان، ص۲۱۳)؛ ~ **دهلوی** از شاعران قرن یازدهم و معاصر شاهجهان و عالمگیرشاه (روز، ص۲۶۹).

دل ← ۶/۷

آشنا

آشنای کرمانی از شاعران قرن نهم و خلف شاه نعمت‌الله (همان، ص۹)؛ ~ **هندی** (م۱۰۷۳) و ~ **شاهجهان** دو تن از شاعران قرن یازدهم (دهخدا/نصر، ص۵۸)؛ ~ **نهاوندی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۶).

غیری

غیری کرمانی (م۱۰۱۷) از شاعران صوفی مشرب و معاصر تقی الدین اوحدی بلیانی در اواخر قرن دهم و اوایل قرن یازدهم (ریاض، ص۱۸۸/نفیسی، ج۲، ص۷۰۸).

۱۳/۳

روی

روی ماوراءالنهری از شاعران ماوراءالنهر که صدیق حسن‌خان بهادر در تذکرهٔ *نگارستان سخن*، که در سال ۱۲۹۲ تألیف کرده، از وی یاد کرده است (نگارستان، ص۳۵/سخنوران، ص۲۴۴).

مایل

مایل دهلوی (م۱۱۳۹) از شاعران منصب‌دار در دستگاه عالمگیرشاه (سخنوران، ص۵۰۶)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن دوازدهم (همانجا)؛ ~ **تهرانی** از شاعران قرن دوازدهم (همانجا).

ملولی

ملولی اصفهانی (م۹۶۹) از شاعران قرن دهم و از رجال معروف دربار شاه طهماسب صفوی (نفیسی، ج۱، ص۴۴۷)؛ ~ **شیرازی** از زنان سخنور آغاز قرن دوازدهم (سخنوران، ص۵۶۴).

ملول لکهنویی معروف به «شاه ملول» از شاعران قرن دوازدهم (همانجا).

غریب

غریب سبزواری از شاعران قرن نهم و معاصر سلطان حسین میرزا (روز، ص۵۸۵)؛ ~ **گورکانی** (م۹۰۲) از شاهزادگان شاعر و فرزند سلطان حسین بایقرا (سخنوران، ص۴۱۷)؛ ~ **بلگرامی** (م۱۱۶۹) (شمع، ص۳۴۴).

غریبی

غریبی کابلی از شاعران قرن نهم (سخنوران، ص۴۱۷)؛ ~ **کاشی** از شاعران قرن دهم و ملک‌الشعرای دربار احمدخان در گیلان (نفیسی، ج۱، ص۵۱۸)؛ ~ **خراسانی** از شاعران قرن دهم و از ملازمان همایون شاه (همان، ص۶۵۵)؛ ~ **کازرونی** از شاعران قرن دهم و از بازماندگان شیخ اوحدالدین عبدالله بلیانی (نفیسی، ج۲، ص۷۱۰)؛ ~ **استرآبادی** از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۶۹)؛

~ **قزوینی** از شاعران گیلان که در قزوین می زیسته است (روز، ص۵۸۵).

غوغا

غوغـای سوادکـوهی (م۱۲۸۹) (حدیقه، ج۲، ص۱۲۶۹)؛ ~ **مازندرانی** و ~ **عراقی** دو تن از شاعران قرن سیزدهم (همان، ص۱۲۷۱/سخنوران، ص۴۲۲).

دل ← ۶/۷

شکیب

شکیب اصفهانی از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۱۲۲/ریاض، ص۴۴۲)؛ ~ **شیرازی** (م۱۱۲۵) (ریاض، ص۱۵۳)؛ ~ **شیرازی** (م۱۲۶۰) از شاعـران قرن سیزدهم و شاگرد وصال شیرازی (حدیقه، ج۱، ص۸۶۹)؛ ~ **نایینی** از شاعران قرن سیزدهم (همان، ص۸۷۰).

۱۳/۴

پریشان

پریشان شیرازی از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۱، ص۳۲۱)؛ ~ **قراگزلو** از شاعران قرن سیزدهم (هدایت، ج۴، ص۱۸۴).

عشق

عشق قزوینی از شاعران قرن یازدهم و معاصر میرزاطاهر نصرآبادی (روز، ص۵۴۷)؛ ~ **اصفهانی** از شاهزادگان شاعر و پسر شاه عباس دوم در قرن دوازدهم (همانجا)؛ ~ **جامی** از شاعران قرن دوازدهم (شمع، ص۲۹۴).

حالی

حالی سبزواری (م۹۳۹) از شاعران نیمهٔ اول قرن دهم و معاصر سلطان حسین بایقرا (آتشکده، ج۱، ص۲۵۴/نفیسی، ج۱، ص۵۵۸)؛ ~ **آذربایجانی** از شاعران قرن دهم که تا سال ۱۰۰۱ زنده بوده است (سخنوران، ص۱۵۰)؛ ~ **کاشانی** از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۵۵)؛ ~ **عراقی** (م۱۰۱۲) و ~ **یزدی** دو تن از شاعران قرن دهم و معاصر شاه عباس اول (روز، ص۱۹۳)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۳۴۳).

هجران

هجران از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۶۲۸).

وصالی

وصالی کاشانی از شاعران کاشان که تا سال ۹۲۸ زنده بوده است (همان، ص۶۴۸)؛ ~ **رازی** (م۹۳۲) از شاعران قرن دهم که در اقسام شعر دست داشته است (تحفه، ص۷۳/نفیسی، ج۲، ص۶۶۵)؛ ~ **تبریزی** از شاعران قرن دهم (نفیسی، ج۲، ص۷۰۶)؛ ~ **مازندرانی** از شاعران قرن سیزدهم که تا سال ۱۲۸۰ زنده بوده است (هدایت، ج۶، ص۱۱۵۷).

۱۳/۵

شمعی

شمعی همدانی از شاعران قرن یازدهم و نوادهٔ حسن‌خان حاکم همدان (نصر، ص۴۳/روز، ص۴۳۸).

انجمن

انجمن فارسی از شاعران قرن سیزدهم که در حدود سال ۱۲۸۰ درگذشته است (حدیقه، ج۱، ص۱۸۲).

اشک

اشک قزوینی از شاعران قرن دهم که در زمان اکبرشاه به هندوستان رفته است (روز، ص۵۴/نفیسی، ج۲، ص۶۶۷)؛ ~ **لکهنوی** (م۱۲۸۱) (صبح، ص۲۵).

شعله

شعله از شاعران قرن یازدهم (سخنوران، ص۳۰۰)؛ ~ **گلپایگانی** (م۱۱۷۵) (همانجا)؛ ~ **هندی** و ~ **اصفهانی** دو تن از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۲، ص۸۵۱/هدایت، ج۵، ص۵۶۲/روز، ص۴۲۱).

۱۳/۶

سحاب

سحاب اصفهانی (م۱۲۲۲) فرزند هاتف اصفهانی (هدایت، ج۴، ص۴۵۲).

سحابی استرآبادی (م۱۰۱۰) از شاعران و عارفان اوایل قرن یازدهم (صفا،

ج۲/۵، ص۸۵۸).

زمانی

زمانی آملی از شاعران قرن نهم (سخنوران، ص۲۴۹)؛ ~ **یزدی** (م۱۰۲۱) (صفا، ج۲/۵، ص۹۱۷)؛ ~ **لاهیجانی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۳۹۵)؛ ~ از شاعران قرن دوازدهم (مقالات، ص۲۶۵).

زاری

زاری هروی از شاعران قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص۳۴۴)؛ ~ **مشهدی** (م۹۷۹) از شاعران و دانشمندان قرن دهم (همان، ص۶۵۲)؛ ~ **تهرانی** از شاعران قرن دهم (سخنوران، ص۲۴۵)؛ ~ **لکهنویی** از شاعران قرن سیزدهم (روز، ص۳۲۲).

مهجور

مهجور استرآبادی، ~ **اصفهانی**، ~ **قمی** و ~ **کرمانشاهی** چهار تن از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۵۷۱).

بیقرار

بیقرار دهلوی از شاعران قرن سیزدهم و از دوستان قاضی اختر (روز، ص۱۳۴).

۱۳/۷

گمنام

گمنام دهلوی از شاعران قرن سیزدهم که تا سال ۱۲۶۳ زنده بوده است (روز، ص۶۹۳).

مسکین

مسکین هندی و ~ **تتوی** دو تن از شاعران قرن دوازدهم (سخنوران، ص۵۴۰)؛ ~ **اکبرآبادی** (م۱۲۷۱) (صبح، ص۴۰۷/حدیقه، ج۳، ص۱۶۲۵)؛ ~ **مازندرانی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۵۴۰)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۳، ص۱۶۳۳).

ژولیده

ژولیدهٔ اصفهانی از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۱، ص۷۱۴).

بیکسی

بیکسی غزنوی (م۹۷۳) (سخنوران، ص۹۹)؛~ **شیرازی** از شاعران قرن دهم و

معاصر غزالی مشهدی (مجمع، ص۳۰۷/نفیسی، ج۱، ص۵۳۶)؛ ~ **شوشتری** از شاعران قرن دهم (همان، ص۴۵۷/تحفه، ص۱۴۷)؛ ~ **استرآبادی** از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۴۷).

بیکس حیدرآبادی از شاعران قرن یازدهم (سخنوران، ص۹۹).

۱۳/۸

سکوت

سکوت، میرزا ابوالقاسم شیرازی معروف به «سکوت» (م۱۲۳۹) از عرفای نامی شیراز و استاد وصال شیرازی (طرائق، ج۳، ص۲۴۷).

صفیر

صفیر قمی از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۳۶۵).

فریاد

فریاد عظیم‌آبادی از شاعران قرن دوازدهم که تا سال ۱۱۹۶ زنده بوده است (صبح، ص۳۱۶)؛ ~ **هندی** از شاعران قرن سیزدهم که تا سال ۱۲۶۴ زنده بوده است (حدیقه، ج۲، ص۱۳۷۲).

صبوری

صبوری تبریزی از شاعران قرن دهم (نفیسی، ج۲، ص۷۰۰)؛ ~ **همدانی** از شاعران قرن دهم و معاصر اکبرشاه (نفیسی، ج۱، ص۵۴۷)؛ ~ **خوانساری** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۳۸۱)؛ ~ **لکهنوی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۳۳۲).

صبور کاشانی (م۱۲۲۸) برادرزاده فتحعلی خان صبا (همانجا).

صبر

صبری اصفهانی از شاعران قرن دهم (مجمع، ص۱۵۴)؛ ~ **عراقی** و ~ **تهرانی** از شاعران قرن دهم (سخنوران، ص۳۳۱).

حداد

حداد نام این شاعر در تذکرهٔ *مقالات الشعرا* که میرعلیشیر قانع تتوی آن را در نیمهٔ دوم قرن دوازدهم نگاشته، آمده است (سخنوران، ص۱۵۴).

حدادی **تبریزی** از شاعران قرن دهم و پسر وقوعی (نفیسی، ج۱، ص۵۱۲).

۱۳/۹

اوجی

اوجی درگزینی از شاعران قرن دهم (مجمع، ص۲۶۸/نفیسی، ج۱، ص۵۲۷)؛ ~ **کشمیری** (م۱۰۳۲) (نفیسی، ج۱، ص۴۵۳)؛ ~ **نطنزی** از شاعران نیمهٔ اول قرن یازدهم (نصر، ص۲۴۹/صفا، ج۲/۵، ص۱۱۴۴).

نجمی

نجمی مشهدی از شاعران قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص۳۴۸)؛ ~ **شروانی** از شاعران اواخر قرن نهم و اوایل قرن دهم که تا سال ۹۲۸ زنده بوده است (همانجا)؛ ~ **کشمیری** از شاعران قرن دهم و شاگرد مولانا قاسم کاهی، که درسال ۹۸۸ از کشمیر به ماوراءالنهر رفته است (همان، ص۵۹۲).

لامع

لامع همدانی از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۳۲۱/سخنوران، ص۴۹۹)؛ ~ **نسفی** از شاعران قرن یازدهم (سخنوران، ص۴۹۹).

لامعی گرگانی از شاعران بزرگ اواسط قرن پنجم و معاصر سلاطین سلجوقی (نفیسی، ج۱، ص۵۰/صفا، ج۲، ص۳۸۶).

فروغی

فروغی نیشابوری از شاعران قرن نهم (روز، ص۶۱۹)؛ ~ **تبریزی** از شاعران قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۴۶۳)؛ ~ **قزوینی** از شاعران قرن دهم و معاصر شاه عباس اول (مجمع، ص۲۸۴/نفیسی، ج۱، ص۴۶۱)؛ ~ **سمرقندی** از شاعران قرن دهم و از استادان غزل (نفیسی، ج۱، ص۶۳۸)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن دهم (سخنوران، ص۴۴۵)؛ ~ **کشمیری** (م۱۰۷۷) از شاعران معاصر رضاقلیخان هدایت (هدایت، ج۵، ص۸۲۹/حدیقه، ج۲، ص۱۳۴۳)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن دوازدهم (حدیقه، ج۲، ص۱۳۳۸)؛ ~ **بسطامی** (م۱۲۷۴) از غزلسرایان معروف و معاصر قاآنی (هدایت، ج۵، ص۸۲۹).

فروغ

فروغ کشمیری (م۱۰۷۰) (صبح، ص۳۱۵)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن سیزدهم

(حدیقه، ج۲، ص۱۳۲۹)؛ ~ **کاشانی** از شاعران قرن سیزدهم و پسر فتحعلی خان صبا (همان، ص۱۳۳۳).

طالع

طالع سمرقندی از شاعران قرن دهم که تا سال ۹۲۸ زنده بوده است (سخنوران، ص۳۵۱)؛ ~ **اکبرآبادی** از شاعران قرن یازدهم و معاصر عالمگیر پادشاه (روز، ص۴۹۴)؛ ~ **دهلوی** از شاعران قرن یازدهم (صبح، ص۷۱)؛ ~ **گیلانی** از شاعران قرن دوازدهم (همان، ص۲۷۶)؛ ~ **کازرونی** (م۱۳۰۲) (عجم، ص۵۶۲).

۱۳/۱۰

سپهر

سپهر کاشانی (م۱۲۹۷) (حدیقه، ج۱، ص۷۴۲)؛ ~ **کاشانی** از شاعران قرن سیزدهم و فرزند سپهر کاشانی که این تخلص را از پدرش به ارث برده است. (همان، ص۷۴۶/سخنوران، ص۲۶۰).

کوکب

کوکب شیرازی از زنان شاعر و دختر سعدی که در قرن هفتم می‌زیسته است (سخنوران، ص۴۹۲)؛ ~ **استرآبادی** از شاعران قرن دوازدهم (همانجا)؛ ~ **خراسانی** (م ۱۲۷۲) (هدایت، ج۵، ص۸۹۴)؛ ~ **یزدی** (م ۱۲۴۰) (نگارستان، ص۱۲۳/هدایت، ج۵، ص۸۹۲)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن سیزدهم (هدایت، ج۵، ص۸۹۳)؛ ~ **دهلوی** از شاعران قرن سیزدهم (شمع، ص۴۰۶).

سپهری

سپهری بخارایی از شاعران قرن چهارم در عهد سامانیان (نفیسی، ج۱، ص۲۰)؛ ~ **زواره‌ای** (م۹۷۹) از شاعران معاصر اکبرشاه (همان، ص۵۲۳)؛ ~ **هندوستانی** از شاهان شاعر هندوستان در قرن دهم (مجمع، ص۱۸/نفیسی، ج۱، ص۴۸۹).

روشن ← ۸/۴

نجم

نجم کبری از عرفا و گویندگان نامی قرن ششم (هدایت، ج۳، ص۱۴۰۶)؛ ~ **طوفی** و ~ **گنجه** دو تن از شاعران قرن هفتم (نفیسی، ج۱، ص۱۷۹)؛ ~

کشمیری (م۱۱۶۸) (سخنوران، ص۵۹۶).

نجم‌الدین دایه (م۶۵۴) (همان، ص۵۹۵).

۱۴/۱

رفیقی

رفیقی از شاعران قرن هفتم (نفیسی، ج۱، ص۱۸۱)؛ ~ **همدانی** از شاعران قرن نهم و از مداحان سلطان یعقوب (سخنوران، ص۲۳۷)؛ ~ **هروی** از شاعران قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص۳۳۳)؛ ~ **آملی** از شاعران قرن دهم و از ملازمان اکبرشاه (همان، ص۶۵۱)؛ ~ **یزدی** از شاعران قرن دهم و شاگرد میرصفی (مجمع، ص۲۹۷/نفیسی، ج۱، ص۵۳۴)؛ ~ **تبریزی** از شاعران قرن دهم که به مطربی روزگار می گذرانید (نفیسی، ج۲، ص۶۹۸)؛ ~ **اصفهانی** (م۹۹۰) (سخنوران، ص۲۳۷)؛ ~ **کشمیری** (م۱۲۷۸) (همانجا)؛ ~ **مازندرانی** از شاعران قرن سیزدهم (همانجا).

رفیق

رفیق اصفهانی (م۱۲۱۲) از شاعران اصفهان و معاصر هاتف و آذر (روز، ص۳۰۶/هدایت، ج۴، ص۳۲۰)؛ ~ **بنارسی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۲۳۷).

شفیق

شفیق بلخی (م۱۷۴) از عرفا و شعرای قرن دوم (ریاض، ص۱۴۷/نفیسی، ج۱، ص۱۹)؛ ~ **اورنگ آبادی** از شاعران قرن دوازدهم (صبح، ص۳۳۶)؛ ~ **کلهنوی** از شاعران قرن سیزدهم (روز، ص۴۲۷).

جیحون

جیحون اصفهانی از شاعران قرن سیزدهم که تا سال ۱۲۹۵ زنده بوده است (حدیقه، ج۱، ص۳۸۹)؛ ~ **یزدی** از شاعران قرن سیزدهم و برادر سیحون که پس از سال ۱۳۰۰ درگذشته است (همانجا).

همت

همت اصفهانی از شاعران قرن دهم (مجمع، ص۲۴۲)؛ ~ **بدخشی** (م۱۰۹۲) از

شاعران قرن یازدهم و معاصر اورنگ زیب (روز، ص۹۳۸)؛ ~ **سیستانی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۳۸)؛ ~ **اردبیلی** و ~ **لاهیجی** دو تن از شاعران قرن یازدهم (همان، ص۱۳۴).

غریق

غریق هندی از شاعران قرن سیزدهم (روز، ص۵۸۵/حدیقه، ج۲، ص۱۲۶۴).

۱۴/۲

نطقی

نطقی شروانی از شاعران قرن دهم (سخنوران، ص۶۰۶)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۴۶)؛ ~ **تبریزی** از شاعران قرن دوازدهم (همان، ص۶۰۷)؛ ~ **نیشابوری** از شاعران قرن سیزدهم (همانجا).

فصیحی

فصیحی رونی ازشاعران قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص ۳۴۶)؛ ~ **هروی** از شاعران اواخر قرن دهم و اوایل قرن یازدهم (نصر، ص۲۴۷)؛ ~ **یزدی** از شاعران قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۵۲۶)؛ ~ **تبریزی** از شاعران قرن دهم و معاصر شاه‌طهماسب (نفیسی، ج۲، ص۷۰۲)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۵۶۴).

غیرت

غیرت همدانی از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۳۲۳)؛ ~ **دهلوی** (م۱۱۲۵) (سخنوران، ص۴۲۴)؛ ~ **اصفهانی** (م۱۲۱۵) (همانجا).

عبرت

عبرت شاهجهان آبادی (م۱۱۲۵) (همان، ص۳۸۳)؛ ~ از شاعران قرن دوازدهم و شاگرد بیدل دهلوی (همانجا)؛ ~ **هندی** از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۲، ص۱۱۸۳)؛ ~ **نایینی** (م۱۳۲۱) (سخنوران، ص ۳۸۳).

حیرت

حیرت مشهدی از شاعران قرن دوازدهم (روز، ص۲۲۹)؛ ~ **لاهوری** از شاعران قرن دوازدهم (سخنوران، ص۱۷۸)؛ ~ **هروی** از شاعران قرن دوازدهم (همانجا)؛ ~ **بخارایی** از شاعران قرن سیزدهم (همانجا).

۱۴/۳

شرقی

شرقی قزوینی از شاعران معاصر شاه عباس اول که تا سال ۱۰۰۳ حیات داشته است (مجمع، ص۲۱۰)؛ ~ **یزدی** از شاعران قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۵۰۰).

عنقا

عنقای شیرازی از شاعران قرن دهم (سخنوران، ص۴۱۰)؛ ~ **لاهوری** از شاعران قرن دوازدهم و شاگرد آفرین لاهوری (روز، ص۵۷۹)؛ ~ **اصفهانی** و ~ **قاجار** دوتن از شاعران قرن سیزدهم (هدایت، ج۵، ص۷۴۰).

فکرت

فکرت شیرازی از شاعران قرن یازدهم (روز، ص۶۳۵)؛ ~ **لاریجانی** (م۱۲۲۹) از شاعران قرن سیزدهم و معاصر فتحعلیشاه قاجار (هدایت، ج۵، ص۸۰۴/سخنوران، ص۴۵۳).

محبت

محبت مازندرانی از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۳، ص۱۵۳۸)؛ ~ **شیرازی** و ~ **قاینی** و ~ **شاهجهان آبادی** نیز سه تن از شاعران قرن سیزدهم (همان، ص۱۵۳۶/سخنوران، ص۵۱۴).

سرحد

سرحد قهفرخی (م ۱۲۴۷) (سخنوران، ج۱، ص۴۴۶)

سرحدی اصفهانی از شاعران قرن سیزدهم (همان، ص۲۶۵).

رفعت

رفعت و ~ **فیروزآبادی** دو تن از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۱۸۹)؛ ~ **قاجار** از شاهزادگان شاعر در قرن سیزدهم (سخنوران، ص۲۳۵)؛ ~ **نهاوندی** و ~ **الله‌آبادی** (م۱۲۵۸) دوتن از شاعران قرن سیزدهم (هدایت، ج۴، ص۳۰۳/روز، ص۳۰۱).

۱۴/۴

نگاهی

نگاهی کابلی از شاعران قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۵۹۰)؛ ~ **نیشابوری** از

شاعـران قرن دهم (تحفـه، ص۱۴۴)؛ ~ **هروی** از شاعـران قرن دهم (همان، ص۱۶۱)؛ ~ **بهبهانی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۱۲۴/سخنوران، ص۶۱۵).

پروانه

پروانـه عراقی از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۱۰۳)؛ ~ **اصفهانی و ~ شیرازی و ~ هنـدی** نیز سه تن از شاعـران قرن سیزدهـم (حـدیقـه، ج۱، ص۳۱۸/سخنوران، ص۱۰۲).

معراج

معراج نام این شاعر در *تذکرهٔ افسر*، که در نیمهٔ دوم قرن سیزدهم نوشته شده، آمده است (تذکره‌ها، ج۱، ص۱۸۶).

شوق

شوق اکبرآبادی (م۱۲۰۰) (صبح، ص۲۲۶/حدیقه، ج۲، ص۸۸۱)؛ ~ **هندی** از شاعران قرن سیزدهم (ریحانه، ج۳، ص۲۶۲/صبح، ص۲۲۷)؛ ~ **کاکوروی** نیز از شاعران قرن سیزدهم (صبح، ص۲۲۷/سخنوران، ص۳۱۵).

بیگانه

بیگانه نیشابوری از شاعران قرن یازدهم (صبح، ص۷۴/سخنوران، ص۹۹).

۱۴/۵

بزمی

بزمی خراسانی از شاعران قرن نهم و معاصر علیشیرنوایی (نفیسی، ج۱، ص۳۴۳)؛ ~ **اردبیلی** (م۹۸۷) (نفیسی، ج۲، ص۶۹۳)؛ ~ **استرآبادی** از شاعران قرن دهم (مجمـع، ص۲۱۹/نفیسی، ج۱، ص۵۱۸)؛ ~ **قزوینی** از شاعـران قرن دهم (تحفـه، ص۱۴۹)؛ ~ **دهلوی** از شاعران قرن یازدهم و از صاحب‌منصبان عهد جهـانگیرشـاه (صبح، ص۶۲/سخنوران، ص۸۵)؛ ~ **کاشانی و ~ شیرازی** از شاعران قرن سیزدهم بوده‌اند (سخنوران، ص۸۵).

عشرت

عشرت شیرازی از شاعران قرن سیزدهم و معاصر بسمل شیرازی (همان، ص۳۹۱)؛

~ **فراهانی** از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۲، ص۱۱۹۷)؛ ~ **قاجار** از شاهزادگان شاعر در قرن سیزدهم (همان، ص۱۲۰۱).

شادی

شادی بخارایی از شاعران قرن دهم و از مردم روستای جویبار بخارا (نفیسی، ج۲، ص۶۰۹)؛ ~ **هروی** (اقلیم، ج۲، ص۱۶۴/روز، ص۳۸۷).

طرب

طرب شیرازی (م۱۲۶۲) (حدیقه، ج۲، ص۱۱۱۲)؛ ~ **همدانی** از شاعران قرن سیزدهم (دهخدا/حدیقه، ج۲، ص۱۱۱۶)؛ ~ **نایینی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۳۵۶).

مخمور

مخمور تبریزی (م۱۱۶۴) (شمع، ص۴۴۴)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن سیزدهم و نوهٔ میرزاابوالقاسم سکوت که درحدود سال ۱۲۶۰ درگذشته است (حدیقه، ج۳، ص۱۲۲۳)؛ ~ **ملایری** نیز از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۵۳۰)؛ ~ **بلخی** ازشاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۳، ص۱۶۲۳).

مستوره

مستورهٔ غوْری (م۱۲۴۵) از زنان سخنور در قرن سیزدهم (سخنوران، ص۵۳۶)؛ ~ **کردستانی** (م۱۲۶۳) از زنان سخنور و همسر خسروخان والی سنندج (همانجا)؛ ~ **زند** از زنان شاعر و همسر فتحعلیشاه قاجار (همانجا).

مست ← ۹/۹

۱۴/۶

شوقی

شوقی تبریزی (م۹۵۴) از شاعران دستگاه سام میرزا صفوی که از ایران به هندوستان رفت و به دربار اکبرشاه راه یافت (نفیسی، ج۱، ص۶۵۳)؛ ~ **یزدی** (م۹۶۳) (همان، ص۴۶۹)؛ ~ **بخارایی** از شاعران قرن دهم (همان، ص۶۰۸)؛ ~ **دارابجردی** از شاعران قرن دهم (صبح، ص۲۲۸)؛ ~ **کاشی** از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۵۷)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن دهم (همان، ص۱۷۵)؛ ~ **اردستانی** از شاعران معاصر جهانگیرشاه (سخنوران، ص۳۱۵).

عرفی

عرفی شیرازی (م۹۹۹) از شاعران مرتبهٔ اول قرن دهم و یکی از مبتکران سبك هندی (اقلیم، ج۱، ص۲۳۸/صفا، ج۵/۲، ص۷۹۹)؛ ~ **مشهدی** از شاعران معاصر اکبرشاه (روز، ص۵۳۷/سخنوران، ص۳۸۷).

ساغر

ساغر تبریزی از شاعران قرن دوازدهم (سخنوران، ص۲۵۴)؛ ~ **شیرازی** (م۱۲۱۴) از شاعران معاصر رضاقلیخان هدایت (ریاض، ص۴۴۰/سخنوران، ص۲۵۴).

خراب

خراب قاجار (م۱۲۸۳) از شاعران و شاهزادگان قرن سیزدهم و صاحب *تذکرهٔ خرابات* که از بیم محمدشاه به دولت عثمانی پناه برد و در همانجا درگذشت (تذکره‌ها، ج۱، ص۴۸۲).

مینا

مینای افشار (م۱۲۳۵) (حدیقه، ج۳، ص۱۷۷۴)؛ ~ **شیرازی** (م۱۳۰۲) (عجم، ص۵۶۹/حدیقه، ج۳، ص۱۷۷۵).

۱۴/۷

جامی ← ۱۲/۳

صوفی

صوفی از شاعران قرن نهم (سخنوران، ص۳۴۴)؛ ~ **اردستانی** از شاعران قرن دهم (روز، ص۴۸۴/تحفه، ص۱۳۱)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۳۶۱)؛ ~ **تبریزی** از شاعران قرن یازدهم و معاصر شاه عباس دوم (سخنوران، ص۳۴۳)؛ ~ **مازندرانی** از شاعران مازندران که تا سال ۱۰۳۵ زنده بوده است (همانجا)؛ ~ **شیرازی**، ~ **کرمانی**، ~ **همدانی**، ~ **یزدی** چهار تن از شاعران قرن یازدهم (همان، ص۳۴۳ و ۳۴۴).

صبوحی

صبوحی جغتایی (م۹۷۳) از شاعران مقیم هندوستان در قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۶۵۳)؛ ~ **خراسانی** از شاعران قرن نهم (سخنوران، ص۳۳۱)؛ ~ **کابلی** از شاعران دربار اکبرشاه (همانجا)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن دهم (تحفه،

ص۱۴۱)؛ ~ **خوانساری** (م۱۰۸۷) (نصر، ص۳۵۷)؛ ~ **آذربایجانی** از شاعران قرن سیزدهم که تا سال ۱۲۸۵ زنده بوده است. (سخنوران، ص۳۳۱)؛ ~ **شاطرعباس** (م۱۳۱۵) (همانجا).

حریف

حریف جندقی (م۱۲۳۰) (هدایت، ج۴، ص۲۰۹)؛ ~ **ایروانی** از شاعران قرن سیزدهم (آذربایجان، ص۱۱۳).

روحی

روحی خراسانی از شاعران قرن نهم (سخنوران، ص۲۴۱)؛ ~ **بخارایی** از شاعران بخارا که تا سال ۹۲۸ زنده بوده است (نفیسی، ج۱، ص۳۴۴)؛ ~ **ساوجی** از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۵۳/روز، ص۲۶۱)؛ ~ **تبریزی** نیز از شاعران قرن دهم (مجمع، ص۲۷۶)؛ ~ **همدانی** از شاعران معاصر با شاه عباس اول (صبح، ص۱۸۴/سخنوران، ص۲۴۱)؛ ~ **رازی** از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۶۳).

۱۴/۸

سیل

سیل اخباری از شاعران قرن سیزدهم و معاصر با هلاکو میرزا قاجار صاحب تذکرهٔ *خرابات* (تذکره‌ها، ج۱، ص۴۹۵/خرابات، ص۹۶).

اشکی

اشکی قمی (م۹۷۲) از شاعران قرن دهم که از ایران به هندوستان رفته و به دربار اکبرشاه راه یافته است (نفیسی، ج۱، ص۴۳۱).

فرهاد

فرهاد قاجار از شاهزادگان شاعر قرن سیزدهم (هدایت، ج۱، ص۹۵/سخنوران، ص۴۴۳).

شور

شور کابلی از زنان شاعر در قرن سیزدهم (سخنوران، ص۳۱۴)؛ ~ **فرانسوی** از شاعران قرن سیزدهم (روز، ص۴۳۹).

شیرین ← ۹/۳

شاد

شاد مرشدآبادی از شاعران قرن سیزدهم و از دوستان قاضی اختر (همان، ص۳۸۶/سخنوران، ص۲۸۵)؛ ~ **اکبرآبادی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۲۸۵).

دلشاد

دلشاد جلایر از زنان سخنور و دختر امیرعلی جلایر همسر امیرحسن جلایر که سلمان ساوجی از مداحان وی بوده است (دهخدا/سخنوران، ص۲۱۰)؛ ~ **پسروری** از شاعران قرن دوازدهم (همانجا)؛ ~ **ایرانی** از بانوان سخنور و همسر فتحعلیشاه قاجار (همانجا).

۱۴/۹

دشتی

دشتی فارسی (م۱۲۹۹) از شاعران جنوب که دشتی تخلص می‌کرده و سالها در دشتستان حکومت داشته است (دشتستان، ص۱۹/حدیقه، ج۱، ص۶۲۱).

نسیم

نسیم شاملو از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۴۳)؛ ~ **دهلوی** از شاعران قرن دوازدهم (صبح، ص۵۱۶/سخنوران، ص۶۰۰).

سرگشته

سرگشتهٔ گرجی از شاعران قرن سیزدهم که گاهی «سرگشته» و گاهی «اشتها» تخلص می‌کرده و درحدود سال ۱۲۹۰ درگذشته است (حدیقه، ج۱، ص۱۲۵).

مجنون

مجنون مشهدی از شاعران نیمهٔ دوم قرن نهم و اوایل قرن دهم (تحفه، ص۸۴)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۳۸۵)؛ ~ **تویسرکانی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۵۱۲)؛ ~ **شیرازی**، ~ **تهرانی** دو تن از شاعران قرن سیزدهم (همانجا).

بیتاب

بیتاب احمدآبادی (م۱۱۵۰) (صبح، ص۷۱)؛ ~ **بلگرامی** از شاعران قرن سیزدهم (روز، ص۱۲۷/سخنوران، ص۹۵).

شیدا

شیدای فتحپوری (م۱۰۸۰) (نصر، ص۴۴)؛ ~ **لاهیجی** از شاعران قرن یازدهم (روز، ص۴۵۱)؛ ~ **اصفهانی** (م۱۲۱۴) (سخنوران، ص۳۱۸)؛ ~ **یزدی** (م۱۲۲۹) (همانجا).

۱۴/۱۰

آهی

آهی مشهدی از شاعران معروف قرن نهم که در اواخر دورهٔ سلطان حسین بایقرا در هرات می‌زیسته است (نفیسی، ج۱، ص۳۳۹)؛ ~ **هروی جغتایی** از شعرا و امرای اواخر قرن نهم و اوایل قرن دهم در دستگاه شاه غریب فرزند سلطان حسین بایقرا که در سال ۹۲۷ یا ۹۳۸ درگذشته است (همان، ص۶۴۳/سخنوران، ص۱۱).

مفتون

مفتون هندوستانی (م۱۱۶۸) (سخنوران، ص۵۵۷)؛ ~ **دنبلی** (م۱۲۴۳) از شاعران معروف قرن سیزدهم (همانجا)؛ ~ **فارسی** و ~ **شیرازی** دو تن از شاعران قرن سیزدهم (همانجا)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن سیزده و نوهٔ نشاط اصفهانی (همانجا).

محزون

محزون تبریزی (م۹۸۲) (سخنوران، ص۵۱۷)؛ ~ **بلگرامی** از شاعران قرن دوازدهم که تا سال ۱۱۶۶ زنده بوده است (شمع، ص۴۴۴)؛ ~ **هندوستانی** (م۱۲۷۴) (سخنوران، ص۵۱۷).

شرار

شرار اصفهانی از شاعران قرن سیزدهم که هلاکو میرزا شرح حالش را در *تذکرهٔ خرابات* آورده است (تذکره‌ها، ج۱، ص۵۰۷).

شرر

شرر شیرازی (م۱۱۰۷) (سخنوران، ص۲۹۵)؛ ~ **قزوینی** از شاعران قرن دوازدهم (همانجا)؛ ~ **بیگدلی** و ~ **خراسانی** و ~ **لکهنوی** سه تن از شاعران قرن سیزدهم (همانجا).

گردون

گردون (شتری خراسانی) از شاعران قرن سیزدهم، وی در نامه‌ای که به دیوان بیگی صاحب تذکرهٔ *حدیقة الشعرا* نوشته، خود را گردون معرفی کرده است (حدیقه، ج۳، ص۱۶۴۸).

۱۵/۱

نقشی

نقشی دهلوی (م۹۸۸)از شعرا و عرفای قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۵۵۱).

نقاش

نقاش تبریزی معروف به دیوانهٔ نقاش از شاعران قرن دهم و از ندیمان دستگاه سلطان یعقوب (نفیسی، ج۲، ص۶۹۸)؛ ~ **کاشانی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۳۷۰)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن سیزدهم و معاصر داور شیرازی صاحب *تذکرهٔ داور* (سخنوران، ص۶۱۴)؛ ~ **نایینی** از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۳، ص۱۹۰۶).

فکرت ← ۱۴/۳

گیتی

گیتی‌شاه از شاعران قرن هفتم (نفیسی، ج۱، ص۱۸۱).

نظیری

نظیری قمی از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۶۶)؛ ~ **نیشابوری** (م۱۰۰۱) از شاعران بلندآوازهٔ قرن دهم و اوایل قرن یازدهم و به حق از بازماندگان نام‌آور استادانی است که در پایان قرن نهم و آغاز قرن دهم در خراسان می‌زیسته‌اند (آتشکده، ج۲، ص۵۹۰/اقلیم، ج۲، ص۲۷۵/صفا، ج۲/۵، ص۸۹۷).

نظیر مشهدی از شاعران معاصر با نظیری نیشابوری بوده که در سال ۱۰۰۳ از خراسان به مکه و از آنجا به هند رفته و در خدمت عادلشاه ثانی می‌زیسته است (صفا، ج۲/۵، ص۹۰۲).

مصور

مصور عراقی از شاعران و نقاشان قرن دهم که از عراق به هندوستان رفته و به دربار اکبرشاه راه یافته است (مجمع، ص۹۷)؛ ~ **کاشانی** از شاعران قرن یازدهم (نصر،

ص۴۱۴)؛ ~ **مشهدی** از شاعران قرن سیزدهم که تا سال ۱۲۸۵ زنده بوده است (هدایت، ج۵، ص۹۵۳).

۱۵/۲

هلال

هلال قاینی از شاعران قرن ششم و معاصر خوارزمشاهیان (نفیسی، ج۱، ص۹۶)؛ ~ **کاشانی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۶۳۱)؛ ~ **قاجار** از زنان شاعر واز نوادگان فتحعلیشاه قاجار در قرن سیزدهم (همانجا).

جمالی

جمالی سمرقندی از شاعران قرن هفتم (نفیسی، ج۱، ص۱۸۰)؛ ~ **تبریزی** دختر امیر یادگار و از سخنسرایان اواخر قرن نهم و اوایل قرن دهم، او و خواهرش فخرالنسا، که نسایی تخلص می‌کرده، هر دو، غزل را استادانه می‌سروده‌اند (نفیسی، ج۲، ص۶۹۵)؛ ~ **دهلوی** (م۹۲۵) از مشاهیر صوفیهٔ هندوستان و از شاعران زبردست قرن دهم که همایون پادشاه به وی ارادت می‌ورزیده است (روز، ص۱۷۹/نفیسی، ج۱، ص۴۶۵)؛ ~ **کاشانی** از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۵۵/روز، ص۱۸۱)؛ ~ **شوشتری** از شاعران اوایل دورهٔ صفویه تا زمان شاه اسماعیل دوم که در سال ۹۹۴ منظومه‌ای به نام *فتوح‌العجم* را به پایان رسانید (نفیسی، ج۱، ص۴۹۷).

جمیل

جمیل کاپیی از شاعران قرن دهم و معاصر اکبرشاه (همان، ص۵۴۴)؛ ~ **فرخ‌آبادی** از شاعران قرن سیزدهم (روز، ص۱۸۲).

قتالی

قتالی خوارزمی معروف به پوریای ولی (م۷۲۲) از شاعران و عارفان و پهلوانان نامدار قرن هشتم (نفیسی، ج۲، ص۷۷۰/سخنوران، ص۴۶۸).

فوجی

فوجی نیشابوری از شاعران قرن یازدهم و فرزند قیدی نیشابوری که تا سال ۱۰۶۰ زنده بوده است (صبح، ص۳۲۲/سخنوران، ص۴۵۷).

قتیل

قتیل دهلوی (م۱۲۳۲) (شمع، ص۳۹۰/نتایج، ص۵۷۳)؛ ~ **گلپایگانی** از شاعران قرن سیزدهم (هدایت، ج۵، ص۸۹۰).

۱۵/۳

قتیلی

قتیلی بخارایی از شاعران قرن دهم و از مقربان عبدالعزیزخان ازبک (صبح، ص۳۳۰/سخنوران، ص۴۶۸).

آرزو

آرزوی سمرقندی از زنان سخنور و معاصر بی‌بی ضعیفی در قرن نهم (ریحانه، ج۱، ص۴۷)؛ ~ **اکبرآبادی** مشهور به خان آرزو (م۱۱۶۹) (همانجا)؛ ~ **عراقی** از شاعران قرن سیزدهم (هدایت، ج۴، ص۱۳۷/سخنوران، ص۳).

حیاتی

حیاتی دهلوی (م۹۵۹) از شاعران قرن دهم و پسر جمالی دهلوی که مانند پدر در نظم و نثر دست داشته است (نفیسی، ج۲، ص۸۱۰)؛ ~ **کاشانی** از شاعران کاشان که به هندوستان رفت و به دربار جهانگیرشاه راه یافت و تا سال ۱۰۱۹ زنده بود (مجمع، ص۲۴۰/نفیسی، ج۱، ص۵۲۱)؛ ~ **گجراتی** از شاعران قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۵۴۴)؛ ~ **گیلانی** (م۱۰۲۸) از شاعران معروف اوایل قرن یازدهم که از ایران به هند رفت و در آنجا توسط حکیم ابوالفتح به دربار اکبرشاه راه یافت (نفیسی، ج۱، ص۴۲۵/صفا، ج۲/۵، ص۱۰۰۷)؛ ~ **کرمانی** (م۱۲۱۳) از زنان سخنور و خواهر رونقعلی شاه و زوجهٔ نورعلیشاه (سخنوران، ص۱۷۵).

جاوید

جاوید مازندرانی (م۱۰۷۰) (روز، ص۱۶۵)؛ ~ **نهاوندی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۱۲۶).

جویا

جویای تبریزی (م۱۱۱۸) از شاعران قرن یازدهم و آغاز قرن دوازدهم که از تبریز به هند رفت و در کشمیر سکونت گزید و سلاطینی مانند اورنگ‌زیب‌شاه و بهادرشاه را مدح گفته است (صفا، ج۲/۵، ص۱۳۵۳/سخنوران، ص۱۴۱).

۱۵/۴

عظیما

عظیمای ایرانی از شاعران قرن یازدهم (سخنوران، ص۳۹۷)؛ ~ **نیشابوری** (م۱۱۱۱) از شاعران نیشابور و پسر ملاقیدی نیشابوری و برادر ملافوجی (نصر، ص۳۱۶/صفا، ج۲/۵، ص۱۳۵۱).

شکوه

شکوه شیرازی (م۱۲۷۰) (حدیقه، ج۲، ص۸۶۷)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن سیزدهم (همانجا/سخنوران، ص۳۰۳).

سلیمانی

سلیمانی هروی از شاعران قرن نهم و از ملازمان بابرمیرزا (نفیسی، ج۱، ص۳۴۵).

سلیمان سلجوقی از شاهزادگان شاعر و برادرزادهٔ سنجر بن ملکشاه سلجوقی در قرن ششم (سخنوران، ص۲۷۵)؛ ~ **تهرانی** از شاعران قرن یازدهم (همانجا).

ضیایی

ضیایی فریومدی از شاعران قبل از قرن ششم (همان، ص۳۴۹)؛ ~ **اردوبادی** (م۹۲۷) از شاعران قرن نهم در دستگاه امیرعلیشیر نوایی که پس از تزلزل در بنای دولت گورکانی به تبریز رفت و در همانجا درگذشت (تحفه، ص۱۱۹/نفیسی، ج۱، ص۳۱۸)؛ ~ **بخارایی** از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۶۵)؛ ~ **کازرونی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۳۴۹).

بدر←۲/۷

نورانی

نورانی نام شاعری است از خویشان شیری لاهوری که ملاعبدالباقی نهاوندی در تذکرهٔ *مآثر رحیمی*، که در اوایل قرن یازدهم تألیف کرده نام او را آورده است (همان، ص۶۱۹).

۱۵/۵

عزیزان

عزیزان خواجه (م۷۲۱) از شعرا و مشایخ طریقهٔ نقشبندی در قرن هشتم (نفیسی،

ج۱، ص۲۲۰)؛ ~ **خوش‌محمد** از مشایخ قرن دهم (همان، ص۶۲۰).

صاحب

صاحب استرآبادی از شاعران قرن نهم (مجالس، ص۲۴۳)؛ ~ **بلخی** نیز از شاعران قرن نهم (همان، ص۱۹۰)؛ ~ **هندوستانی** از شاعران قرن یازدهم (سخنوران، ص۳۲۲)؛ ~ **کاشانی** از شاعران قرن دوازدهم (نصر، ص۱۷۵)؛ ~ **مازندرانی** از شاعران قرن سیزدهم (هدایت، ج۵، ص۲۳۷).

جمال ← **۸/۱۰**

جلالی ← **۶/۴**

جاهی

جاهی بخارایی (م۹۵۶) از شاعران قرن دهم و معاصر همایونشاه (سخنوران، ص۱۲۶)؛ ~ **صفوی** (م۹۸۴) (آتشکده، ج۱، ص۵۰).

مثال

مثال قهپایه‌ای (م۱۰۷۶) (نصر، ص۳۹۷)؛ ~ **تبریزی** از شاعران تبریز (سخنوران، ص۵۰۸/صبح، ص۳۶۲).

مثالی کاشانی از شاعران قرن دهم (سخنوران، ص۵۰۸)؛ ~ **کاشانی** از شاعران قرن دوازدهم (همانجا).

۱۵/۶

نوا ← **۷/۵**

داوود

داوود تویسرکانی از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۲۰۱/روز، ص۲۵۶)؛ ~ **اصفهانی** (م۱۱۳۳) از شاعران اصفهان و فرزند میرزا عبدالله مستوفی متخلص به عشق (نصر، ص۱۴/سخنوران، ص۲۰۵).

قدسی

قدسی هروی از شاعران قرن نهم و از معاصران سلطان حسین بایقرا (شمع، ص۳۳۰)؛ ~ **سبزواری** از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۲۴)؛ ~ **تفرشی** (م۹۹۲) (سخنوران، ص۴۶۹)؛ ~ **گیلانی** از شاعران قرن دهم (همانجا)؛ ~ **مشهدی** (م۱۰۵۶) از شاعران اواخر قرن دهم و اوایل قرن یازدهم که از ایران به هندوستان رفته

و به دربار شاهجهان راه یافته است (نصر، ص۲۲۵/ صفا، ج۵/۲، ص۱۱۴۷)؛ ~ **گلپایگانی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۴۶۹)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن سیزدهم (همانجا)؛ ~ **مشهدی** (م۱۳۶۸ش) از شاعران معاصر و از نوادگان قدسی مشهدی.

خلیل

خلیل همدانی از شاعران قرن دهم (مجمع، ص۹۳)؛ ~ **تبریزی** از شاعران قرن دهم (روز، ص۲۴۴)؛ ~ **کاشانی و ~ شوشتری** دوتن از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۳۳۲/روز، ص۴۴۵)؛ ~ **حیدرآبادی** از شاعران معاصر عالمگیرشاه (صبح، ص۱۵۳)؛ ~ **خراسانی** از شاعران خراسان که حدود سال ۱۰۶۰ درگذشته است (سخنوران، ص۱۹۵)؛ ~ **بیات** از شاعران قرن دوازدهم (همانجا)؛ ~ **طالقانی** از شاعران قرن دوازدهم (همان، ص۱۹۶)؛ ~ **قزوینی** (م۱۲۸۱) (همانجا).

آتشی

آتشی شیرازی (م۹۲۸) (نفیسی، ج۱، ص۳۴۲)؛ ~ **قندهاری** (م۹۷۶) از شاعران قرن دهم در دربار ظهیرالدین بابر (همان، ص۵۴۲)؛ ~ **مراغه‌ای** از شاعران معاصر فتحعلیشاه (سخنوران، ص۱)؛ ~ **شروانی** از شاعران قرن سیزدهم که قبل از آتشی مراغه‌ای می‌زیسته است (همانجا).

خرم

خرم مازندرانی (م۱۰۹۸) (همان، ص۱۸۸)؛ ~ **مازندرانی و ~ مشهدی** دوتن از شاعران قرن سیزدهم (همانجا)؛ ~ **شیرازی** از شاعران دوران فتحعلیشاه قاجار (همانجا)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن سیزدهم (همانجا).

۱۵/۷

کریما

کریمای شیرازی از شاعران قرن یازدهم و فرزند کوچك ملاقیدی و برادر ملاعظیما (نصر، ص۳۱۷/صفا، ج۵/۲، ص۱۳۵۳).

جهان

جهان از زنان سخنور و همسر شاه اسماعیل اول در قرن دهم (سخنوران، ص۱۳۹)؛ ~ **هندوستانی** (م۱۰۹۲) از زنان سخنور و دختر شاهجهان پادشاه هندوستان

(همانجا)؛ ~ **قاجار** (م۱۲۹۰) از زنان شاعر و دخترزاده فتحعلیشاه (همانجا).

پاکی

پاکی هروی از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۷۱/سخنوران، ص۱۰۱).

روح ← ۹/۴

مسیحا

مسیحای تهرانی از شاعران قرن یازدهم (سخنوران، ص۵۴۱)؛ ~ **کاشانی** (م۱۰۶۶) از شاعران و پزشکان معروف سدهٔ دهم و یازدهم هجری (صفا، ج۵/۲، ص۱۱۹۳)؛ ~ **بنگاله‌ای** و ~ **پایی‌پتی** دوتن از شاعران قرن یازدهم (سخنوران، ص۵۴۱).

افلاکی

افلاکی (م۷۶۱) از مهمترین آثار او کتابی است به نام *مناقب‌العارفین* در احوال جلال‌الدین مولوی و نیز مشایخ سلسلهٔ مولویه (نفیسی، ج۱، ص۱۴۳/صفا، ج۳/۲، ص۱۲۸۲)؛ ~ **تبریزی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۳۱۴/نفیسی، ج۲، ص۶۹۰).

۱۵/۸

سینا

سینا از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۱، ص۳۷۶).

طالب

طالب جاجرمی (م۸۵۴) از شاعران قرن نهم وشاگرد آذری (نفیسی، ج۱،ص۳۰۱)؛ ~ **هروی** از شاعران قرن نهم و از مصاحبان امیرعلیشیر نوایی (سخنوران، ص۳۵۱)؛ ~ **اصفهانی** معروف به باباطالب از شاعران قرن دهم و از بندگان اکبرشاه (اقلیم، ج۲، ص۴۳۰)؛ ~ **تبریزی** (م۱۰۱۵) (نصر، ص۶۸)؛ ~ **آملی** (م۱۰۳۵) از شاعران معروف ایران در قرن یازدهم واز شاعران طراز اول زمان خودوملک الشعرای دربار جهانگیرشاه (همان، ص۲۲۳/صفا، ج۵/۲، ص۱۰۵۶).

کلیم

کلیم کاشانی (م۱۰۶۲) از شاعران معروف قرن یازدهم که در عهد پادشاهی جهانگیر به هندوستان رفته است (هدایت، ج۴، ص۵۴/صفا، ج۵/۲، ص۱۱۷۰).

کلیمی

کلیمی تبریزی و ~ **گیلانی** دوتن از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۸۹ و ۱۵۱/سخنوران، ص۴۸۷).

پیامی

پیامی هروی و ~ **مروزی** دوتن از شاعران قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص۳۴۳)؛ ~ **جبل عاملی** از شاعران اواخر قرن نهم و اوایل قرن دهم که در زمان نظامشاه بهمنی (۸۶۵ـ۸۶۷) به هندوستان رفته است (نفیسی، ج۲، ص۶۷۲).

عظیم

عظیم رازی از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۴۲)؛ ~ **دهلوی** از شاعران قرن دوازدهم (ریاض، ص۱۷۱)؛ ~ **بلگرامی** (م۱۱۶۳) (شمع، ص۳۱۸)؛ ~ **عباسی** از شاعران قرن دوازدهم (مقالات، ص۴۴۸).

۱۵/۹

بیدل

بیدل گیلانی از شاعران معاصر جهانگیرشاه (سخنوران، ص۹۷)؛ ~ **دهلوی** (م۱۱۳۳) از بزرگترین و نام‌آورترین شاعران پارسی گوی هندوستان که در نوآوری و ترکیب‌سازی و مضمون‌آفرینی، تحولی شگفت در شعر فارسی به وجود آورد (نصر، ص۴۵۱/صفا، ج۵/۲، ص۱۳۷۶)؛ ~ **شیرازی** (م۱۲۵۸) (هدایت، ج۴، ص۱۸۳)؛ ~ **کرمانشاهی** (م۱۲۸۹) (همان، ص۱۶۵)؛ ~ **نیشابوری** از شاعران قرن سیزدهم (همان، ص۱۸۱)؛ ~ **یزدی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۹۷).

دل ← ۶/۷

ازل

ازل (م۱۱۳۵) (شمع، ص۶۱)؛ ~ **حیدرآبادی** از شاعران قرن چهاردهم هـ. ق. معاصر ترکی (سخنوران، ص۳۷).

جهانی

جهانی دهلوی از زنان سخنور و همسر یکی از امرای هندوستان که به روایت روز روشن، پس از وفات همسرش، در کوچهٔ آوارگی قدم نهاده است (روز، ص۱۸۶/گلزار، ج۱، ص۳۴۶).

۱۵/۱۰

صائب

صائب تبریزی (م۱۰۸۱) از شاعران طراز اول و از استادان بزرگ شعر فارسی درعهد صفوی که ناقدان و صاحبنظران دربارهٔ این سخن‌پرداز معناآفرین، نکات بسیاری نوشته‌اند (نصر، ص۲۱۷/صفا، ج۵/۲، ص۱۲۷۱)؛ ~ **هندوستانی** ازشاعران هندوستان و صاحب منظومهٔ *مرآة‌الجمال* (سخنوران، ص۳۲۹).

کریم

کریم نیشابوری و ~ **طوسی** دوتن از شاعران قرن هفتم (نفیسی، ج۱، ص۱۷۸)؛ ~ ازشاعران قرن دوازدهم (سخنوران، ص۴۸۴).

بی‌نشان

بی‌نشان از زنان سخنور که در اواخر قرن نهم و اوایل قرن دهم می‌زیست و دیوانی درحدود ۱۵۰۰ بیت در قالب غزل از وی باقی مانده است (نفیسی، ج۱، ص۳۴۰)؛ ~ **پیشاوری** از شاعران قرن سیزدهم (روز، ص۱۳۷/سخنوران، ص۱۰۰).

۱۶/۱

غزالی

غزالی طوسی، حجة‌الاسلام امام محمد غزالی طوسی (م۵۰۵) یکی از بزرگترین دانشمندان ایران و اسلام که در قرن پنجم می‌زیست. او در نظم و نثر عربی فارسی دست داشت و در نثر فارسی یکی از زبردست‌ترین نویسندگان و سرآمد همهٔ دانشمندان است (نفیسی، ج۱، ص۶۶/صفا، ج۲، ص۹۳۲)؛ ~ **مشهدی** (م۹۸۰)از شاعران بزرگ و نام‌آور قرن دهم و ملک‌الشعرای دربار اکبرشاه (نفیسی، ج۱، ص۴۱۴/صفا، ج۵/۲، ص۷۰۰)؛ ~ **ابهری** از شاعران قرن دهم

(سخنوران، ص۴۱۷)؛ ~ **بلخی** زنده تا سال ۸۵۵ (همان، ص۴۱۸)؛ ~ **تبریزی** ازشاعران قرن دهم (همانجا).

آزاد

آزاد یزدی از شاعـران قرن نهم (همان، ص۵)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران معاصر نادرشاه (روز، ص۶)؛ ~ **بلگرامی** (م۱۲۰۰) (شمع، ص۵۱)؛ ~ **کشمیری و ~ حبشی** دوتن از شاعران قرن سیزدهم (هدایت، ج۴، ص۱۳۶/سخنوران، ص۴).

وارسته

وار سته چکنی (م۱۰۷۰)(نصر، ص۳۳۵)؛~ **لاهوری** از شاعران قرن دوازدهم که در حدود سال ۱۱۸۰ درگذشته است (صبح، ص۵۸۰/سخنوران، ص۶۳۸).

صیدی

صیدی از شاعـران قرن دهم و از مداحـان عبـدالـرحیم خان‌خانـان (سخنـوران، ص۳۴۴)؛ ~ **تهرانی** (م۱۰۶۹) از شاعران قرن یازدهم که در سال ۱۰۶۵ به دربار شاهجهان راه یافته و مورد عنایت آن پادشاه و دخترش جهان‌آرا بیگم قرار گرفته است (نصر، ص۳۵۸/صفا، ج۵/۲، ص۱۲۲۲).

صیاد

صیاد اصفهانی از شاعران قرن دوازدهم و معاصر با نادرشاه که در دهلی می‌زیسته و درصید مضامین استاد بوده است (روز، ص۴۸۷/سخنوران، ص۳۴۴).

۱۶/۲

سپاهی

سپـاهی خراسانی ازشاعران قرن نهم (سخنوران، ص۲۶۰)؛ ~ **ازغونی** (م۹۶۲) (صبح، ص۱۹۷)؛ ~ **اندجانی** (م۹۷۹) (نفیسی، ج۱، ص۵۴۷)؛ ~ **تورانی** از شاعران قرن یازدهم (سخنوران، ص۲۶۰)؛ ~ **بلگرامی** (م۱۲۲۱) از شاعران اوایل قرن سیزدهم و فرزند شیخ نورمحمد کازرونی (روز، ص۳۴۸).

مظفر

مظفر خوافی (م۷۸۱) از شاعران مشهور قرن هشتم و معروف به خاقانی دوم، گویند به هنگام مرگ، دیوان اشعار خود را به آب انداخت و گفت: پس از من هیچکس قدر

سخن مرا نخواهد دانست (نفیسی، ج۱، ص۲۰۸/صفا، ج۲/۳، ص۱۰۳۷)؛ ~ **تربتی** از شاعران قرن دهم (سخنوران، ص۵۴۸)؛ ~ **فارسی** (م۶۵۸) (همان، ص۵۴۹)؛ ~ **کاشانی** از شاعران قرن دهم (همانجا)؛ ~ **گورکان** از شاعران قرن نهم و دهم (همانجا)؛ ~ **کرمانی** از شاعران قرن دهم (مجمع، ص۳۰۰)؛ ~ **کاشانی** ازشعرا و عرفای عهد شاه عباس اول (نصر، ص۱۰)؛ ~ **تبریزی** از شاعران قرن یازدهم (صبح، ص۴۲۵).

مرزبان

مرزبان فارسی ازشاعران قرن ششم ومعاصر سلجوقیان (نفیسی، ج۱، ص۸۹/سخنوران، ص۵۳۴).

فضلی

فضلی بخارایی از شاعران اواخر قرن ششم و اوایل قرن هفتم که تا سال ۶۱۸ زنده بوده است (نفیسی، ج۱، ص۷۸)؛ ~ **هروی** از شاعران قرن نهم (همان، ص۳۶۴)؛ ~ **نوشادی** از شاعران قرن دهم و معاصر با مشفقی شاعر (همان، ص۵۷۵)؛ ~ **بغدادی** از شاعران قرن دهم (سخنوران، ص۴۵۰)؛ ~ **شبستری** زنده تا سال ۹۲۷ (همانجا)؛ ~ **کرمانی** از شاعران قرن دهم (همانجا).

جهانگیر

جهانگیر هندوستانی (م ۱۰۳۶) از شاهزادگان شاعر و فرزند جلال‌الدین اکبرشاه پادشاه هندوستان (شمع، ص۱۰۶).

عزمی

عزمی بخارایی از شاعران قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۶۳۶)؛ ~ **تبریزی** (م۱۰۱۰) از شاعران قرن دهم که قصاید بسیاری در مدح حضرت رسول(ص) و خاندان آن حضرت سروده است (نفیسی، ج۲، ص۷۰۱/سخنوران، ص۳۸۹)؛ ~ **ماوراءالنهری** از شاعران قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۶۲۹)؛ ~ **یزدی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۴۱۲)؛ ~ **جویباری** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۳۸۹).

۱۶/۳

فریب

فریب کرمانی از شاعران معاصر شاه عباس اول (صبح، ص۳۱۷)؛ ~ **اصفهانی** از

شاعران قرن سیزدهم (هدایت، ج۵، ص۸۲۰/حدیقه، ج۲، ص۱۳۷۲).
فریبی سمنانی ازشاعران قرن دهم (مجمع، ص۹۳).

ساقی

ساقی خراسانی از شاعران قرن نهم (سخنوران، ص۲۵۵)؛ ~ **اصفهانی** (م۹۴۱) (تحفه، ص۱۲۱/نفیسی، ج۲، ص۶۷۷)؛ ~ **هروی** از شاعران قرن نهم ودهم زنده تا سال ۹۲۸ (نفیسی، ج۱، ص۳۴۴)؛ ~ **جزایری** از شاعران قرن دهم در دربار اکبرشاه که تا سال ۱۰۰۴ زنده بوده است (همان، ص۴۳۲).

سروری

سروری کاشانی و ~ **کابلی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۲۹۱)؛ ~ **یزدی** از شاعران قرن یازدهم و از ملازمان شاه عباس اول (روز، ص۳۵۵)؛ ~ **لکهنویی** از شاعران قرن سیزدهم (همان، ص۳۵۴).

صهبا

صهبای هندوستانی از شاعران قرن یازدهم (صبح، ص۲۵۷)؛ ~ **قمی** (م۱۱۹۱) از شاعران معاصر آذر که تخلص خود را از مشتاق اصفهانی گرفته است (گلزار، ج۲، ص۸۲۲/هدایت، ج۵، ص۶۹۹)؛ ~ **دهلوی** از شاعران قرن سیزدهم (شمع، ص۲۶۲).

باقی

باقی نعمت‌اللهی (م۹۲۰) از شاعران قرن دهم و از فرزندان شاه نعمت‌الله ولی (تحفه، ص۲۱)؛ ~ **دهلوی** (م۱۰۱۲) از شاعران و دانشمندان قرن دهم و از پیشوایان طریقهٔ نقشبندیه (روز، ص۹۹/نفیسی، ج۲، ص۶۷۱)؛ ~ **مشهدی** از شاعران قرن دهم و شاگرد ضمیری اصفهانی (نفیسی، ج۱، ص۶۰۱)؛ ~ **کاشانی** از شاعران قرن دهم (همان، ص۶۳۸)؛ ~ **بخارایی** از شاعران قرن دهم (همان، ص۵۹۲).

۱۶/۴

دیوانه

دیوانهٔ تبریزی از شاعران قرن نهم (تحفه، ص۱۹۰)؛ ~ **هروی** از شاعران قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص۳۴۴)؛ ~ **نیشابوری** از شاعران قرن نهم (همانجا)؛ ~ **بلخی**

(م۹۲۸) (همانجا/سخنوران، ص۲۱۴).

عاقل

عاقل خوافی (م۱۱۰۷) (مرآة، ص۲۳۸)؛ ~ **شاهجهان آبادی** از شاعران قرن دوازدهم (شمع، ص۳۰۹).

مدهوش

مدهوش اصفهانی ازشاعران قرن یازدهم (نصر، ص۲۹)؛ ~ **لاهوری** از شاعران قرن یازدهم (صبح، ص۳۹۷)؛ ~ **گلپایگانی** از شاعران قرن سیزدهم (هدایت، ج۶، ص۱۰۰۶/سخنوران، ص۵۳۲).

بسمل

بسمل اصفهانی و ~ **دامغانی** دوتن از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۳۵۴/سخنوران، ص۸۶)؛ ~ **بدخشانی** (م۱۱۳۷) (سخنوران، ص۸۵)؛ ~ **شیرازی** (م۱۲۴۷) (همان، ص۸۶)؛ ~ **شیرازی** (م۱۲۶۳) (هدایت، ج۴، ص۱۸۲).

۱۶/۵

جنونی

جنونی همدانی از شاعران قرن نهم (تحفه، ص۱۴۴)؛ ~ **بدخشانی** از شاعران دربار همایون پادشاه هندوستان که در سال ۹۲۷ قصیده‌ای در فتح بدخشان سروده است (روز، ص۱۸۴/نصر، ص۸۱۲)؛ ~ **قندهاری** ازشاعران قرن دهم (مجمع، ص۲۸۶/سخنوران، ص۱۳۸).

جنون کشمیری (م۱۱۰۰) (سخنوران، ص۱۳۸)؛ ~ **کشمیری** (م۱۱۳۴) (همانجا)؛ ~ **لاهوری** از شاعران قرن دوازدهم (همانجا).

مجنون ← **۱۴/۹**

آزرده

آزردهٔ دهلوی (م۱۲۸۵) (شمع، ص۷۰/سخنوران، ص۵).

فسونی

فسونی قمی (م۱۰۲۰) (سخنوران، ص۴۴۸)؛ ~ **تبریزی** (م۱۰۲۷) از شاعران

دربار اکبرشاه که در علم نجوم نیز دست داشت (مجمع، ص۲۰۳/نفیسی، ج۱، ص۵۱۴)؛ ~ **استاجلو** از شاعران عهد شاه عباس اول (مجمع، ص۱۱۵/سخنوران، ص۴۴۷).

افسوس

افسوس خوافی (م ۱۲۲۱) (سخنوران، ص۴۹)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن سیزدهم (همانجا).

افسرده

افسرده شیرازی (م ۱۳۲۰) (همان، ص۴۸).

۱۶/۶

مهر

مهر اکبرآبادی (م۱۲۹۶) (روز، ص ۷۸۰)؛ ~ **جهانبانی** از زنان شاعر و نوهٔ فتحعلیشاه قاجار (سخنوران، ص۵۷۳).

مهری هروی از زنان سخنور و معروف قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص۳۴۹).

مهربان

مهربان اورنگ آبادی (م۱۲۰۴) (شمع، ص۴۱۴/سخنوران، ص۵۷۳).

محب

محب بلگرامی (م۱۱۶۵) (شمع، ص۴۴۳/سخنوران، ص۵۱۴).

دل ←۶/۷

آرام

آرام از شاعران عهد شاه عباس اول (سخنوران، ص۳)؛ ~ **یزدی** از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۱، ص۲۳/هدایت، ج۴، ص۱۳۵/دهخدا).

دل آرام (دلارام)

دلارام بانویی سخنور و همسر یکی از سلاطین هند (سخنور، ج۲، ص۱/سخنوران، ص۳).

بیدلی

بیدلی هروی از زنان شاعر قرن نهم (شمع، ص۸۶/سخنوران، ص۹۷)؛ ~ **خیابانی** از شاعران قرن نهم ودهم که تا سال ۹۲۸ زنده بوده است (سخنوران،

ص۹۷) ~ همدانی از شاعران قرن دهم (همانجا/مجمع، ص۲۷۴).

مضطرب

مضطرب (م۱۳۱۰) یکی از شاعران روشندل شیراز (عجم، ص۵۶۸/سخنوران، ص۵۴۷).

۱۶/۷

آنی

آنی کشمیری از شاعران معاصر اکبرشاه (شمع، ص۶۷/سخنوران، ص۱۱)؛ ~ **کولی** ازشاعران قرن دهم و از سپاهیان شاهزاده دانیال که آنی تخلص می کرده است (نفیسی، ج۱، ص۶۰۳).

نهانی

نهانی کرمانی از زنان سخنور و خواهر خواجه فضل کرمانی در قرن نهم (صبح، ص۵۷۰)؛ ~ **اصفهانی** از زنان شاعرو همسر سلطان حسین بایقرا در قرن نهم (همان، ص۵۶۹)؛ ~ **اکبرآبادی** از زنان سخنور و معاصر اکبرشاه که تا سال ۱۰۰۴ زنده بوده است (نفیسی، ج۱، ص۶۶۴/صبح، ص۵۶۹)؛ ~ **شیرازی** بانوی شاعری که کمی پس از عبدالرحمان جامی می زیست (سخنوران، ص۶۱۵)؛ ~ از زنان شاعر و همنشین مادر شاه صفوی در قرن دهم (صبح، ص۵۶۹/سخنوران، ص۶۱۶).

نهالی

نهالی سمرقندی از زنان سخنور قرن نهم (سخنوران، ص۶۱۵).

معانی ← ۱۰/۲

۱۶/۸

روحانی ← ۶/۲

هاتف

هاتف اصفهانی (م۱۱۹۸) از شاعران مشهور و نامی نیمهٔ اول قرن دوازدهم که

ترجیع بند معروف درخشان وی در تاریخ ادبیات ایران کم نظیر است (هدایت، ج۶، ص۱۱۷۵/سخنوران، ص۶۲۵).

بیانی

بیانی هروی از شاعران قرن نهم (صبح، ص۷۱)؛ ~ **تبریزی** از شاعران اواخر قرن نهم و اوایل قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۵۲۸/مجمع، ص۲۷۱)؛ ~ **کرمانی** (م۹۲۲) ازشاعران و نویسندگان معروف قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۲۵۹)؛ ~ **یزدی** از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۷۵/سخنوران، ص۹۵).

حیرانی

حیرانی همدانی (م۹۰۳) از شاعران زبردست قرن دهم که بیشتر از صدهزاربیت شعر حفظ بوده است (نفیسی، ج۱، ص۵۱۰/سخنوران، ص۱۷۸)؛ ~ **نیشابوری** از شاعران قرن دهم و شاگرد امیدی (نفیسی، ج۱، ص۵۸۰)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن یازدهم (سخنوران، ص۱۷۷)؛ ~ **دهلوی** (م۱۲۵۴) (همانجا)؛ ~ **رشتی** از شاعران قرن یازدهم (همانجا)؛ ~ **یزدی** (م۱۲۶۵) (همانجا)؛ ~ **کردستانی** از شاعران قرن سیزدهم (همانجا).

هاتفی

هاتفی قزوینی (م۹۲۱) (تحفه، ص۱۲۸)؛ ~ **جامی** (م۹۲۷) از شاعران نامی اواخر قرن نهم و اوایل قرن دهم و خواهرزادهٔ مولانا جامی (هدایت، ج۴، ص۱۱۶/نفیسی، ج۱، ص۳۱۴).

۱۶/۹

خزانی

خزانی سمرقندی از شاعران قرن نهم و دهم که تا سال ۹۲۸ زنده بوده است (نفیسی، ج۱، ص۴۴)؛ ~ **هروی** و ~ **شیرازی** و ~ **قمی** سه تن از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۶۴/نفیسی، ج۲، ص۷۱۰)؛ ~ **یزدی** از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۱، ص۵۶۴/سخنوران، ص۱۹۰).

بهار

بهار از شاعران قرن یازدهم و از مداحان عبدالرحیم خان خانان (سخنوران،

ص۹۰)؛ ~ **اللّه‌آبادی** از شاعران قرن دوازدهم (روز، ص۱۱۹)؛ ~ **دهلوی** از شاعران قرن دوازدهم و از شاگردان سراج‌الدین علیخان آرزو (صبح، ص۶۹/روز، ص۱۱۸)؛ ~ **دارابی** از شاعران قرن سیزدهم متوفای حدود سال ۱۲۶۰ (هدایت، ج۴، ص۱۸۱)؛ ~ **خراسانی محمدتقی ملک‌الشعرا** (م۱۳۳۰ش) از شاعران مشهور و بلندآوازهٔ دوران مشروطه (سخنوران، ص۹۰).

سلامی

سلامی از شاعران قرن نهم در دربار سلطان یعقوب (همان، ص۲۷۲)؛ ~ **خراسانی** (م۹۲۸) (صبح، ص۲۰۹)؛ ~ **هروی** از شاعران قرن نهم (سخنوران، ص۲۷۲)؛ ~ از شاعران دربار سلطان یعقوب در قرن نهم (همانجا)؛ ~ **اصفهانی** و ~ **اردبیلی** دو تن از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۴۳/مجمع، ص۲۷۹/نفیسی، ج۱، ص۵۳۰).

خندان

خندان خراسانی از شاعران اواخر قرن نهم و نیمهٔ اول قرن دهم که تا سال ۹۲۸ زنده بوده است (نفیسی، ج۱، ص۳۴۵/سخنوران، ص۱۹۶).

۱۶/۱۰

تنهایی

تنهایی بیک از شاعران قرن دهم که تنهایی تخلص می کرده است (مجمع، ص۱۳۰/نفیسی، ج۱، ص۵۰۷).

بیکسی ← ۱۳/۷

بیدل ← ۱۵/۹

تمنا

تمنای شیرازی (م۱۱۱۸) (سخنوران، ص۱۱۸)؛ ~ **کابلی** (م۱۱۶۰) (صبح، ص۹۵)؛ ~ **یزدی** از شاعران قرن سیزدهم که تا سال ۱۲۴۲ زنده بوده است (حدیقه، ج۱، ص۳۴۱/سخنوران، ص۱۱۸).

۱۷/۱

صبحی

صبحی اوبهی از شاعران قرن نهم (هدایت، ج۱، ص۳۴۵)؛ ~ **ساوه‌ای** (م۹۷۳) (مجمع، ص۲۸۱/نفیسی، ج۱، ص۵۳۰)؛ ~ **همدانی** از شاعران دستگاه شاهجهان در قرن یازدهم (صبح، ص۳۳۰)؛ ~ **مازندرانی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۴۱۹/سخنوران، ص۳۳۰)؛ ~ **کشمیری** از شاعران قرن یازدهم (صبح، ص۲۴۷)؛ ~ **تویسرکانی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۳۲۳).

صادق

صادق اردوبادی از شاعران قرن دهم و معاصر شاه طهماسب که تا سال ۹۷۰ زنده بوده است (مجمع، ص۹۰/نفیسی، ج۱، ص۵۳۰)؛ ~ **افشار** (م۹۴۰) از شاعران و نقاشان نامی قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۴۵۷)؛ ~ **تویسرکانی** از شاعران عهد اکبرشاه (نصر، ص۱۹۵)؛ ~ **سمرقندی** (م۱۰۰۵) (نفیسی، ج۱، ص۵۸۷)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۲۱۱/سخنوران، ص۳۲۲).

صباحی

صباحی هروی از شاعران قرن دهم و معاصر اکبرشاه (روز، ص۴۶۹/سخنوران، ص۳۳۰)؛ ~ **کاشانی** (م۱۲۰۶) از شاعران معاصر هاتف اصفهانی و آذر بیگدلی (هدایت، ج۵، ص۵۶۵/حدیقه، ج۲، ص۹۸۸).

طلوعی

طلوعی خوانساری از شاعران قرن یازدهم (روز، ص۵۰۳/نصر، ص۳۱۷)؛ ~ **کشمیری** از شاعران عهد جهانگیرشاه (صبح، ص۲۷۵)؛ ~ **تبریزی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۳۵۸).

عیانی

عیانی شیرازی از شاعران قرن دهم که تا سال ۹۲۸ زنده بوده است (نفیسی، ج۱، ص۳۴۶)؛ ~ **استرآبادی** از شاعران قرن نهم (همانجا)؛ ~ **هروی** از شاعران قرن دهم (سخنوران، ص۴۱۲/مجمع، ص۲۳۱).

مهر ← ۱۶/۶

۱۷/۲

آهنگ

آهنگ یزدی از شاعران معاصر جهانگیرشاه (سخنوران، ج۱، ص۱۴)؛ ~ **تهرانی** از شاعران قرن سیزدهم (همانجا)؛ ~ **شیرازی** (م۱۳۰۸) از شاعران شیراز و نوهٔ وصال شیرازی (عجم، ص۳۶۴/ریحانه، ج۱، ص۶۵/سخنوران، ص۱۱).

شباهنگ

شباهنگ رازی از شاعران قرن سیزدهم و معاصر رضاقلی خان هدایت (هدایت، ج۴، ص۴۷۰/طرائق، ج۳، ص۵۸۳).

غنایی

غنایی ماوراءالنهری از شاعران اوایل قرن یازدهم (نفیسی، ج۲، ص۸۴۱).

جوش

جوش پنجابی از شاعران هندوستان که نامش در تذکرهٔ *نگارستان سخن*، که صدیق‌خان بهادر آن را در ۱۲۹۲ تألیف کرده، آمده است (نگارستان، ص۲۲/سخنوران، ص۱۴۰)؛ ~ **عظیم‌آبادی** (روز، ص۱۸۵/سخنوران، ص۱۴۰).

فرهنگ

فرهنگ هندی از شاعران قرن یازدهم که تا سال ۱۰۹۸ زنده بوده است (مقالات، ص۴۹۵)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن سیزدهم که تا سال ۱۲۶۰ حیات داشته است (حدیقه، ج۲، ص۱۳۵۹)؛ ~ **نایینی** از شاعران قرن سیزدهم (همان، ص۱۳۷۱)؛ ~ **شیرازی** (م۱۳۰۹) از فرزندان وصال شیرازی (هدایت، ج۱، ص۸۰۷/حدیقه، ج۲، ص۱۳۶۰/سخنوران، ص۴۴۴).

۱۷/۳

آفاق

آفاق هروی از زنان سخنور و دختر میرعلی جلایر در قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص۳۴۹/سخنوران، ص۸).

موجی

موجی بدخشی (م۹۷۹) از شاعران و امرای دربار همایونشاه (نفیسی، ج۱، ص۵۵۲)؛ ~ **گرجی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۵۱/سخنوران، ص۵۷۶).

مشتری

مشتری استرآبادی از شاعران قرن نهم و معاصر جامی (نفیسی، ج۱، ص۳۴۷)؛ ~ **هندی** (م۱۱۶۹) (مقالات، ص۷۶۰)؛ ~ **مشهدی** (م۱۲۹۹) (حدیقه، ج۳، ص۱۶۴۶)؛ ~ **شیرازی** از زنان شاعر و همسر فتحعلیشاه قاجار در قرن سیزدهم (سخنوران، ص۵۴۲).

جلوه

جلوه اصفهانی (م۱۲۷۳) (حدیقه، ج۱، ص۳۷۵)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن سیزدهم که تا سال ۱۲۹۳ حیات داشته است (همان، ص۳۸۷/سخنوران، ص۱۳۴)؛ ~ **نهاوندی** ازشاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۱، ص۳۷۹).

پرتوی

پرتوی تبریزی از زنان شاعر قبل از قرن نهم (سخنوران، ص۱۰۲)؛ ~ **شیرازی** (م۹۲۸) از شاعران اوایل قرن دهم و از شاگردان علامه دوانی (نفیسی، ج۱، ص۴۶۵/صفا، ج۵/۲، ص۶۴۸)؛ ~ **اسفراینی** از شاعران عهد شاه عباس اول (سخنوران، ج۱، ص۱۶۵).

خاوری

خاوری سمرقندی از شاعران اواخر قرن نهم و اوایل قرن دهم در دستگاه عادلشاه (نفیسی، ج۱، ص۶۲۶)؛ ~ **تونی** از شاعران قرن دهم (سخنوران، ص۱۸۶)؛ ~ **شیرازی** (م۱۲۶۷) (حدیقه، ج۱، ص۵۳۵)؛ ~ **کوزه‌کنانی** نیز از شاعران قرن سیزدهم (همان، ص۵۳۳/سخنوران، ص۱۸۶)؛ ~ **هروی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۱۸۶)؛ ~ **مازندرانی** از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۱، ص۵۴۳).

۱۷/۴

هجر

هجر نورالهدی از شاعران قرن سیزدهم و از دوستان صادق‌خان اختر (صبح،

ص۶۰۶)؛ ~ از شاعران قرن سیزدهم (شمع، ص۵۳۵/سخنوران، ص۶۲۸).

یعقوب

یعقوب اردبیلی از شاعران قرن دهم (سخنوران، ص۷۰۷)؛ ~ **کشمیری** از شاعران معاصر اکبرشاه (همان، ص۶۵۸)؛ ~ **استاجلو** (م ۹۵۰) ازشاعران و امرای دربار شاه طهماسب اول (گلزار، ج۳، ص۱۷۶۷/سخنوران، ص۶۵۸)؛ ~ **کرمانشاهی** (م۱۲۹۲) (حدیقه، ج۳، ص۲۲۰).

دل ← ۶/۷

آه

آه هندی از شاعران قرن سیزدهم هندوستان که شعر فارسی را از قاضی اختر و شعر اردو را از مولوی محمد اشك آموخته است (حدیقه، ج۱، ص۶۲).

عزیز

عزیز نسفی (م۶۱۶) از عرفا و شعرای معاصر خوارزمشاه (ریاض، ص۱۶۶)؛ ~ **ابهری** (م۹۸۸) (تحفه، ص۳۲)؛ ~ **کاشانی** از شاعران قرن دهم (روز، ص۵۴۰)؛ ~ **بارهه‌ای** و ~ **پیشاوری** دوتن از شاعران قرن دوازدهم (مقالات، ص۴۳۹/سخنوران، ص۳۹۰).

تاجی

تاجی کاشی (م۹۳۵) (روز، ص۱۴۳)؛ ~ **اندجانی** از شاعران قرن یازدهم (سخنوران، ص۱۰۹).

ماه

ماه کرمانی از زنان سخنور و معاصر امیرعلیشیر نوایی و عبدالرحمن جامی در قرن نهم (همان، ص۵۰۵).

۱۷/۵

دستور

دستور قزوینی از شاعران قرن دهم و اوایل قرن یازدهم که تا سال ۱۰۱۴ حیات داشته است (نصر، ص۲۷۰/سخنوران، ص۲۰۹).

پادشاه

پادشاه خاتون قراختایی (م۶۹۴) از زنان شاعر دختر قطب‌الدین محمد کرمانی

(سخنوران، ص۱۰۱)؛ ~ از شاهزادگان شاعر و فرزند غازی‌الدین حیدر پادشاه در قرن سیزدهم (همانجا).

فهیم

فهیم دکنی از شاعران قرن چهاردهم هـ. ق. معاصر ترکی (سخنوران، ص۴۵۷). **فهیمی بخارایی** از شاعران قرن ششم (همانجا)؛ ~ **هروی** زنده تا سال ۱۰۲۴ (همانجا).

دیهیم

دیهیم اصفهانی (م۱۱۰۵) (روز، ص۲۷۱/سخنوران، ص۲۱۴).

هوشی

هوشی شیرازی از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۲۵)؛ ~ **خراسانی** از شاعران قرن دهم که تا سال ۹۲۸ زنده بوده است (سخنوران، ص۶۳۶)؛ ~ **سنغری** از شاعران قرن دهم (مجمع، ص۲۴۹).

سلیم

سلیم رومی (م۹۲۶) از شاعران اوایل قرن دهم و فرزند سلطان بایزید (تحفه، ص۱۹)؛ ~ **تهرانی** (م۱۰۷۵) (حدیقه، ج۱، ص۷۰۲/سخنوران، ص۲۷۵).

۱۷/۶

ریاض

ریاض رازی از شاعران قرن سیزدهم زنده تا سال ۱۲۹۵ (حدیقه، ج۱، ص۷۰۲)؛ ~ **همدانی** (م۱۲۶۸) (هدایت، ج۴، ص۳۳۱/سخنوران، ص۲۴۴).

عندلیب

عندلیب تبریزی از شاعران قرن دهم (آذربایجان، ص۲۸۲)؛ ~ **دارابی** از شاعران قرن سیزدهم (عجم، ص۱۰۲)؛ ~ **کاشانی** از شاعران قرن سیزدهم و پسر فتحعلیخان صبا (هدایت، ج۵، ص۷۷۴/حدیقه، ج۲، ص۱۲۳۰).

ادب

ادب کرمانشاهی از شاعران قرن سیزدهم درگذشته درحدود سال ۱۲۸۰ (حدیقه،

ج ۱، ص۱۰۲ / سخنوران، ص۳۳).

خرد ← ۵/۱۰

عروجی

عروجی دهلوی از شاعران عهد جهانگیرشاه (سخنوران، ص۳۸۸).

عجب

عجب حیدرآبادی از شاعران قرن چهاردهم هـ.ق. معاصر ترکی (همان، ص۳۸۴).

عجبی خجندی از شاعران قرن ششم (همانجا).

۱۷/۷

فردوس ← ۵/۸

چشمه ← ۹/۴

کوثری

کوثری بخارایی (م۸۸۰) (مجالس، ص۲۱۹ / نفیسی، ج ۱، ص۳۴۷)؛ ~ از شاعران قرن نهم (مجالس، ص۲۴۲)؛ ~ **همدانی** از شاعران قرن یازدهم و معاصر شاه عباس اول (نصر، ص۲۷۸ / سخنوران، ص۴۹۱).

کوثر همدانی (م۱۲۴۷) (سخنوران، ص۴۹۱)؛ ~ **یزدی** (م۱۲۸۷) (همانجا).

زلال

زلال شیرازی از شاعران قرن سیزدهم (عجم، ص۵۶۰ / سخنوران، ص۲۴۸).

رحمت

رحمت مدرس از شاعران قرن یازدهم که تا سال ۱۰۷۳ زنده بوده است (مقالات، ص۲۴۷)؛ ~ **کوزه‌کنانی** از شاعران قرن سیزدهم (ریاض، ص۴۳۷ / سخنوران، ص۲۵۵).

داوری

داوری ارانی از شاعران قرن دهم (نصر، ص۳۰۸)؛ ~ **شیرازی** (م۱۲۸۳) از

فرزندان وصال شیرازی (عجم، ص۳۵۹/هدایت، ج۴، ص۲۹۳)؛ ~ **کردستانی** نیز از شاعـران قـرن سیزدهم (هدایت، ج۴، ص۲۹۲/سخنوران، ص۲۰۶).

۱۷/۸

حکیم ← ۵/۱۰
پیر ← ۵/۸
روشن ← ۸/۴

ضمیر

ضمیر منهی (م۱۰۷۷) از شاعـران قرن یازدهم و از خدمتگزاران عالمگیر (شمع، ص۲۶۹)؛ ~ **اصفهـانی** ازشاعران قرن یازدهم (نصر، ص۴۱۹)؛ ~ **دهلوی** از شاعران قرن دوازدهم (روز، ص۴۸۹/سخنوران، ص۳۴۶).

روشن ضمیر

روشن‌ضمیر دهلوی (م۱۰۷۷) (روز، ص۲۱۸/نصر، ص۶۰).

شام

شامی دامغانی از شاعران قرن نهم (مجالس، ص۶۲/سخنوران، ص۲۸۷).

ماهی

ماهی جلایر از زنان سخنور در قرن نهم (صبح، ص۳۵۹/سخنوران، ص۵۰۶).

منیر

منیر لاهـوری (م۱۰۵۴) (روز، ص۷۷۴)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن دوازدهم (صبح، ص۴۶۳)؛ ~ **شکرآبادی** از شاعران قرن سیزدهم که تا سال ۱۲۹۲ زنده بوده است (سخنوران، ص۵۷۱).

۱۷/۹

آغاز

آغاز ارسنجانی از شاعران قرن سیزدهم (عجم، ص۵۵۳/سخنوران، ص۸).

نجات

نجات اصفهانی (م۱۱۴۰) (نصر، ص۳۴۰)؛ ~ **لاهوری** از شاعران قرن دوازدهم

(صبح، ص۵۰۴/سخنوران، ص۵۹۴).

قدیمی

قدیمی گیلانی از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۳۸/سخنوران، ص۴۷۰).

قصه‌خوان

قصه‌خوان قاسم از شاعران قرن دهم که قصه را با شور و هیجان می‌خوانده است (تحفه، ص۸۴)؛ ~ **آشفته** نیز از شاعران قرن دهم و مشهور در قصه‌خوانی (همانجا).

حیات ← ۱۰/۱۰

۱۷/۱۰

سخن ← ۵/۵

لطفی

لطفی رونی از شاعران قرن نهم (مجالس، ص۲۲۳)؛ ~ **مشهدی** و ~ **شیرازی** نیز دوتن از شاعران قرن نهم (صبح، ص۳۵۵/ریاض، ص۲۸۹)؛ ~ **نیشابوری** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۳۱۵)؛ ~ **تبریزی** از شاعران معاصر جهانگیرشاه (اقلیم، ج۳، ص۲۴۸/سخنوران، ص۵۰۲).

آبی

آبی ترشیزی از شاعران ایران بوده که در دهلی می‌زیسته است (روز، ص۵/سخنوران، ص۱).

زمان ← ۵/۵

آفتابی

آفتابی تخلص شاعری از مردم ساوه (شمع، ص۶۵/سخنوران، ص۸).

۱۸/۱

آفاق ← ۱۷/۳

شاهدی

شاهدی قمی (م۹۲۵) (سخنوران، ص۲۹۰)؛ ~ **مولوی** از شاعران قرن دهم و

مشایخ طریقهٔ مولویه که منظومه‌ای به نام گلشن توحید را درسال ۹۳۷ به پایان رسانیده است (نفیسی، ج۴، ص۴۶۸)؛ ~ **بلگرامی** (م۱۰۱۷) (همانجا/سخنوران، ص۲۹۰).

شهره

شهرهٔ کازرونی از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۳۱۲)؛ ~ **قاجار** از شاعران قرن سیزدهم و پسر فتحعلیشاه قاجار (هدایت، ج۱، ص۷۲).

به آفاق تو شاهدی شهره (شهرهٔ آفاق)

شهرهٔ آفاق از شاعران قرن چهارم (نفیسی، ج۱، ص۲۵/سخنوران، ص۳۱۲).

شکوه ← ۱۵/۴

زیبایی

زیبایی هروی از شاعران قرن نهم (مجالس، ص۲۵۷/نفیسی، ج۱، ص۳۴۴/سخنوران، ص۲۵۱).

زهره

زهرهٔ لکهنویی از زنان سخنور و همسر یکی از بزرگان هندوستان (گلزار، ج۱، ص۵۸۰).

۱۸/۲

رمزی

رمزی اصفهانی (م۹۷۸) از شاعران معاصر شاه طهماسب صفوی (روز، ص۳۱۱)؛ ~ **سبزواری** و ~ **همدانی** نیز دوتن از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۴۸/سخنوران، ص۲۳۸)؛ ~ **کاشانی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۳۷۳)؛ ~ **بخارایی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۲۳۸).

رازی ← ۷/۲

ایما

ایمای بلگرامی (م۱۱۱۹) (شمع، ص۵۳)؛ ~ **اصفهانی** (م۱۱۳۲) (روز، ص۹۵/سخنوران، ص۷۲).

خاموش

خاموش یزدی از شاعران قرن سیزدهم (یزد، ص۹۵/سخنوران، ص۷۲).

گویا

گویا از شاعران قرن یازدهم و برادرزادهٔ میرابوالمعالی (نصر، ص۱۱۲)؛ ~ **تبریزی** از شاعران قرن دوازدهم و برادر جویای تبریزی (آذربایجان، ص۳۲۰/سخنوران، ص۴۹۸).

۱۸/۳

دامی

دامی یزدی یکی از شعرای متقدم (سخنوران، ص۲۰۳)؛ ~ **همدانی** (م۱۱۷۲) (روز، ص۲۵۴).

گیسو (میرگیسو)

میرگیسو از شاعران غزلسرای ماوراءالنهر در قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۶۱۳).

اسیر

اسیر شهرستانی (م۱۰۴۹) شاعر استاد عهد صفوی که در زمان شاه عباس بزرگ و شاه صفی و شاه عباس دوم می‌زیست (صفا، ج۲/۵، ص۱۲۱۲)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن دوازدهم (سفینه، ج۱، ص۱۴۷)؛ ~ **تبریزی** از شاعران قرن سیزدهم و کاتب بهمن میرزاقاجار (سخنوران، ص۴۱)؛ ~ **سنندجی** و ~ **گلپایگانی** نیز دوتن از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۱، ص۱۳۰/سفینه، ج۱، ص۱۴۳)؛ ~ **هندی** زنده تا سال ۱۲۹۸ (حدیقه، ج۱، ص۱۳۲).

میران

میران (م۹۴۹) از شاعران قرن دهم و فرزند مولانا یعقوب (مقالات، ص۷۸۴/سخنوران، ص۵۸۰).

ابرو (حافظ ابرو)

حافظ ابرو (م۸۳۴) از بزرگترین مورخان ایرانی و یکی از تاریخ نویسان معروف پایان

قرن هشتم و اوایل قرن نهم که در شعر نیز دست داشت (نفیسی، ج۱، ص۲۳۷/صفا، ج۴، ص۴۸۷).

۱۸/۴

چنگی (ابن چنگی)

ابن چنگی از شاعران و موسیقیدانان قرن دهم است (نفیسی، ج۱، ص۶۰۱).

خموش ← ۷/۲

پیر خموش

پیر خموش از شاعران قرن نهم (همان، ص۳۴۳).

شیر (شیری)

شیری هندوستانی (م۹۸۹) از امرا و شعرای دربار اکبرشاه (سخنوران، ص۳۱۹)؛ ~ **شیرازی** برادر اشکی همدانی (همانجا).

سنگی

سنگی فرغانه‌ای از غزلسرایان استاد قرن دهم (روز، ص۳۷۲/نفیسی، ج۱، ص۶۱۸).

۱۸/۵

خجسته

خجسته سرخسی از شاعران قرن چهارم (نفیسی، ج۱، ص۲۵)؛ ~ **اصفهانی** (م۱۱۹۰) (سخنوران، ص۱۸۷)؛ ~ **کاشانی** از شاعران قرن سیزدهم (هدایت، ج۴، ص۲۴۸).

خصالی

خصالی هروی از شاعران قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص۳۴۴)؛ ~ **کاشانی** از شاعران

قرن دهم و شاگرد محتشم کاشانی (همان، ص۶۵۰)؛ ~ **جغتایی** ازشاعران قرن یازدهم (شمع، ص۱۶۴/سخنوران، ص۱۹۲).

خضر

خضرسبزواری از شاعران معاصر سلطان‌حسین میرزا در قرن نهم (روز، ص۲۴۰)؛ ~ **استرآبادی** نیز از شاعران قرن نهم (همانجا)؛ ~ **خراسانی** و ~ **تونی** دوتن از شاعران قرن سیزدهم (هدایت، ج۴، ص۲۴۶/سخنوران، ص۱۹۲).

آیین

آیین نیشابوری (م۱۱۵۱) (نتایج، ص۵۷).

امیر(امیرخالد)

امیرخالد از شاعران و امیران قرن ششم و معاصر انوری، که با وی مکاتبه داشته و بیشتر در خدمت علاءالدین جهانسوز بوده است (لباب، ج۲، ص۱۳۸/صفا، ج۲، ص۶۰۴).

فرید

فرید کافی از شاعران و نویسندگان قرن ششم (نفیسی، ج۱، ص۸۹)؛ ~ **احول** از شاعران استاد و معروف قرن هفتم و معاصر با اتابك ابوبکربن سعدبن زنگی (اقلیم، ج۲، ص۳۸۶/صفا، ج۱/۳، ص۴۰۸)؛ ~ **خوارزمی** ازشاعران قرن هفتم (نفیسی، ج۱، ص۱۷۸).

۱۸/۶

نسیمی

نسیمی نیشابوری از شاعران قرن هشتم (همان، ص۲۲۵)؛ ~ **شیرازی** (م۸۳۷) از معروفترین شاعران اوایل قرن نهم که گویند عقاید خویش را بی‌پروا بیان می‌کرد و کلماتی خلاف ظاهر می‌گفت و سرانجام او را به دار کشیدند (ریاض، ص۳۹۷/نفیسی، ج۱، ص۳۵۵)؛ ~ **هروی** از شاعران قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص۳۴۸/سخنوران، ص۶۰۱)؛ ~ **فرخاری** از شاعران قرن دهم که تا سال ۹۲۸

زنده بوده است (نفیسی، ج۱، ص۳۴۸/سخنوران، ص۶۰۱).

راز ← ۸/۶

زلفی

زلفی بلخی از شاعران غزلسرای قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۵۸۹).

آشفته

آشفته هروی ازشاعران قرن دوازدهم درگذشته درحدود سال ۱۱۷۲ (روز، ص ۹)؛ ~ **شیرازی** (م ۱۲۸۸) (عجم، ص ۴۳۳/ حدیقه، ج ۱، ص ۳۹)؛ ~ **ایروانی** و ~ **اصفهانی** نیز دوتن از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۱، ص ۳۸/ سخنوران، ص۶)؛ ~**قاجار** زنده تا سال ۱۲۷۴ (حدیقه، ج۱، ص ۵۰).

۱۸/۷

سراج ← ۱۲/۷

منیر ← ۱۷/۸

روزبه

روزبه نکتی ازشاعران نیمهٔ اول قرن پنجم و از مداحان سلطان مسعودبن محمود غزنوی (صفا، ج۱، ص۶۰۰)؛ ~ از زنان شاعر عهد سلطان سلیم که تا سال ۹۲۸ زنده بوده است (مجالس، ص ۴۰۰/سخنوران، ص۲۴۲).

انوار

انوار تبریزی (قاسم انوار) از مشایخ اهل تصوف و از شاعران پارسی گوی نیمهٔ دوم قرن هشتم و نیمهٔ اول قرن نهم (صفا، ج۴، ص۲۵۲)؛ ~ **همدانی** (م۹۳۳) (نفیسی، ج۲، ص۶۸۱)؛ ~ **قندهاری** از شاعران معاصر بابرشاه و همایونشاه (سخنوران، ص۶۶)؛ ~ **بخاری** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۴۴۳)؛ ~ **لاهیجی** از شاعران قرن دوازدهم (سخنوران، ص۶۶).

بدری

بدری غزنوی از شاعران دربار غزنویان در قرن پنجم (لباب، ج۲، ص۶۷/نفیسی، ج۱، ص۳۵).

۱۸/۸

رضوان

رضوان قاجار از شاهزادگان شاعر در قرن سیزدهم (حدیقه، ج۱، ص۶۷۴)؛ ~ **نایینی** ازشاعران قرن سیزدهم (همانجا/سخنوران، ص۲۳۳).

جان ← ۶/۳

بهشتی

بهشتی آمالی از شاعران قرن هشتم (نفیسی، ج۲، ص۷۷۲)؛ ~ **هروی** از گویندگان قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص۳۴۳)؛ ~ **حصاری** از شاعران قرن نهم (همانجا)؛ ~ **هروی** ازشاعران قرن یازدهم و شاگرد فصیحی هروی (سخنوران، ص۹۳).

طهوری

طهوری شیرازی از شاعران قرن دهم و شاگرد وحشی بافقی (همان، ص۳۵۹).

طوبا

طوبا (م۱۱۷۴) (همانجا)؛ ~ **کاشانی** از شاعران قرن سیزدهم (همانجا)؛ ~ **نایینی** از شاعران قرن سیزدهم (همانجا).

یقین

یقین کاشانی از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۳۳۶/سخنوران، ص۶۵۹).

۱۸/۹

صبا

صبای کاشانی (م۱۲۳۸) از شعرای قرن سیزدهم و ملك الشعرای دربار فتحعلیشاه قاجار (هدایت، ج۵، ص۵۷۲/سخنوران، ص۳۲۹).

مشکی

مشکی اصفهانی و ~ **تبریزی** دو تن از شاعران قرن دهم (مجمع، ص۲۳۸/تحفه، ص۱۷۵).

تازه ← ۵/۷

گلستانی

گلستانی، اشرف از شاعران قرن هشتم (نفیسی، ج۱، ص۲۲۶)؛ ~ **شمس‌الدین** نیز از شاعران قرن هشتم (همانجا).

ژاله

ژالهٔ فراهانی (م۱۳۲۵) از زنان سخنور و مادر پژمان بختیاری (سخنوران، ص۲۵۳).

لاله

لاله‌خاتون از زنان سخنور قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص۳۴۹)؛ ~ **فرخ‌آبادی** از شاعران قرن سیزدهم و از شاگردان قاضی اختر (صبح، ص۳۵۱/سخنوران، ص۴۴۹).

۱۸/۱۰

برگی

برگی تبریزی از شعرای قرن دهم بوده که فکری محلاتی، وی را با کارد کشته است (نفیسی، ج۲، ص۶۹۳/سخنوران، ص۸۳).

لطیفی

لطیفی هروی از شاعران قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص۳۴۷)؛ ~ **اردبیلی** م ۹۳۰) از شاعران و تاریخ نویسان معروف قرن دهم (همان، ص۲۵۴/سخنوران، ص۵۰۳).

آبی ← ۱۷/۱۰

روانی

روانی اکبرآبادی ازشاعران قرن یازدهم (صبح، ص۱۸۴/سخنوران، ص۲۴۰).

زمان ← ۵/۵

۱۹/۱

عطایی

عطایی از شاعران قرن هشتم (نفیسی، ج۱، ص۲۲۶)؛ ~ (م۹۲۵) (همان، ص۳۴۶)؛ ~ **مشهدی** از شاعران نامی اواخر قرن نهم و اوایل قرن دهم ومداح مخصوص امیرعلیشیر نوایی که در سال ۹۲۵ رساله‌ای در فن شعر و قوافی نوشته است (همان، ص۳۲۴)؛ ~ **جونپوری** از شاعران دربار اکبرشاه در قرن دهم (نفیسی، ج۲، ص۶۸۶)؛ ~ **سبزواری** از شاعران قرن دهم (سخنوران، ص۳۹۷)؛ ~

کاشی ازشاعران قرن دهم (همانجا).

سخی

سخی کاشانی از شاعران قرن دهم و یازدهم و از شاعران مقرب دربار شاه طهماسب که در جوانی درگذشته است (نفیسی، ج۲، ص۶۷۸/سخنوران، ص۲۶۳)؛ ~ **کرمانی** از شاعران قرن یازدهم و مداح شاه عباس اول (نصر، ص۲۴۵/سخنوران، ص۲۶۳).

سخا

سخای لاری (م۱۱۴۶) (شمع، ص۲۰۶/سخنوران، ص۲۶۲)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن سیزدهم (هدایت، ج۴، ص۴۰۱).

نوایی

نوایی جغتایی (م۹۰۶) معروف به امیرعلیشیر، از مشهورترین رجال قرن نهم و بزرگترین امیر دربار سلطان حسین بایقرا که نقش بسزایی در پیشرفت ادبیات قرن نهم داشته است. او شاعر و نویسنده‌ای توانا بوده که آثار فراوانی به زبان فارسی و جغتایی از خود باقی گذاشته و تذکرهٔ *مجالس النفائس* از جمله آثار اوست (نفیسی، ج۱، ص۲۸۹/سخنوران، ص۶۱۶)؛ ~ **خراسانی** (م۹۲۸) (سخنوران، ص۶۱۷)؛ ~ **کربلایی** (م۱۰۰۰) (صبح، ص۵۴۰)؛ ~ **کاشانی** از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۷۶)؛ ~ از شاعران قرن سیزدهم (هدایت، ج۶، ص۱۰۵۲).

ندیم

ندیم کشمیری ازشاعران قرن یازدهم (نصر، ص۴۴۷)؛ ~ **مشهدی** از شاعران قرن دوازدهم که تا سال ۱۱۵۸ زنده بوده است (صبح، ص۵۱۳)؛ ~ **مازندرانی** (م۱۲۴۱) (حدیقه، ج۳، ص۱۸۶۸)؛ ~ **فسایی** از شاعران قرن سیزدهم (همان، ص۱۸۶۷)؛ ~ **شیرازی** (م۱۲۶۳) شاعر و برادر قاآنی شیرازی (همان، ص۱۸۶۳/سخنوران، ص۵۹۸).

ندیمی بخارایی از شاعران قرن نهم که در شعر ندیمی تخلص می کرده است (نفیسی، ج۱، ص۲۹۷).

ندا

ندای اردستانی از شاعران اردستان که در اصفهان نشو ونما کرده است (گلزار، ج۳، ص۱۶۱۴).

ندایی هروی از شاعران قرن نهم (صبح، ص۵۱۱)؛ ~ **نیشابوری** از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۵۰/سخنوران، ص۵۹۸).

۱۹/۲

امید

امید کرمانشاهی (م۱۲۸۸) (هدایت، ج۴، ص۱۴۸)؛ ~ **نهاوندی** و ~ **اصفهانی** نیز دوتن از شاعران قرن سیزدهم (همان، ص۱۵۶/سخنوران، ص۵۸).

وصلی

وصلی هروی از شاعران قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص۳۴۸)؛ ~ **سمرقندی** از شاعران قرن نهم (همانجا)؛ ~ **عراقی** (م۹۷۷) از شاعران ایرانی که به هند رفته و در آنجا به دربار قطب‌شاه دکنی راه یافته است (همان، ص۵۵۶)؛ ~ **تبریزی** و ~ **تهرانی** و ~ **سارانی** از شاعران قرن دهم (سخنوران، ص۶۴۹)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن یازدهم که تا سال ۱۰۲۸ زنده بوده است (همانجا).

جدایی

جدایی تبریزی از شاعران و نقاشان قرن دهم در دربار اکبرشاه و معاصر غزالی مشهدی (نفیسی، ج۱، ص۴۲۴)؛ ~ **دهلوی** از شاعران قرن دهم (سخنوران، ص۱۲۷)؛ ~ **افشار** از شاعران قرن دوازدهم و فرزند نادرشاه افشار (هدایت، ج۱، ص۳۴/سخنوران، ص۱۲۷).

میل

میلی حصاری از شاعران قرن نهم که تا سال ۹۲۸ زنده بوده است (نفیسی، ج۱، ص۳۴۸)؛ ~ **هروی** (م۹۷۹) (شمع، ص۴۲۴)؛ ~ **تبریزی** از شاعران غزلسرای قرن دهم (تحفه، ص۱۴۴/نفیسی، ج۲، ص۷۰۵).

اصلی

اصلی مشهدی از شاعران قرن نهم که خط نستعلیق را خوش می نوشته است (آتشکده، ج۲، ص۴۶۲)؛ ~ **قمی** (م۱۰۰۳) (سخنوران، ص۴۵).

۱۹/۳

سرّی

سرّی ترشیزی از شاعران قرن نهم (مجالس، ص۲۴۰)؛ ~ **هروی** نیز از شاعران قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص۳۴۴).

ضمیر ← ۱۷/۸

وحشی

وحشی بافقی (م۹۹۱) از شاعران معروف و زبردست قرن دهم و معاصر شاه طهماسب صفوی که در شعر خود، وی را ستوده است (آتشکده، ج۲، ص۶۳۴/صفا، ج۲/۵، ص۷۶۰)؛ ~ **کاشانی** (م۱۰۱۳) از شاعران اواخر قرن دهم و از شاگردان محتشم کاشانی (نفیسی، ج۱، ص۵۱۷)؛ ~ **دولت‌آبادی** (م۱۰۶۳) (شمع، ص۵۲۲/سخنوران، ص۶۴۶).

اهلی

اهلی جغتایی (م۹۰۲) از شاعران و امیران دربار سلطان حسین بایقرا (روز، ص۹۴)؛ ~ **ترشیزی** (م۹۳۴) از شاعران نامی دربار سلطان حسین بایقرا و سلطان یعقوب در اواخر قرن نهم و اوایل قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۴۴۰)؛ ~ **شیرازی** (م۹۴۲) از شاعران مشهور قرن نهم و اوایل قرن دهم و سرایندهٔ مثنوی سحرحلال است. این مثنوی که در شمار شاهکارهای ادب فارسی است ابیاتش همه ذو بحرین و ذو قافیتین و ذو جناس است (نصر، ص۵۱۱/نفیسی، ج۱، ص۴۴۰/صفا، ج۴، ص۴۷۷).

اسیر ← ۱۸/۳

۱۹/۴

فدایی

فدایی لاهیجی از شاعران قرن نهم و پسر اسیری لاهیجی و از ملازمان شاه اسماعیل صفوی (روز، ص۶۹۰)؛ ~ **تبریزی** از شاعران اواخر قرن نهم و اوایل قرن دهم (تحفه، ص۱۶۹/نفیسی، ج۲، ص۷۰۲)؛ ~ **بلخی** از شاعران قرن دهم و شاگرد قاسم کاهی (نفیسی، ج۱، ص۵۹۴)؛ ~ **قندهاری** از شاعران معاصر اکبرشاه (روز، ص۶۱۱/سخنوران، ص۴۳۶)؛ ~ **استرآبادی** از شاعران قرن دهم

(سخنوران، ص۴۳۶)؛ ~ **تهرانی** از شاعران قرن یازدهم (همانجا)؛ ~ **مشهدی** از شاعران قرن دوازدهم (همان، ص۴۳۷)؛ ~ **یزدی** از شاعران قرن سیزدهم (همانجا).

فدا

فدای کشمیری (م۱۱۹۸) (روز، ص۶۰۸)؛ ~ **هندی** از شاعران قرن دوازدهم (مقالات، ص۴۸۸)؛ ~ **اردستانی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۴۳۶)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن سیزدهم (همانجا).

لقا

لقا معروف به فرخ‌لقا از زنان شاعر قرن دوازدهم و اواخر عهد صفوی (همان، ص۵۰۳)؛ ~ **ابرقویی** از زنان سخنور و دختر مجدالشعرا در قرن سیزدهم (حدیقه، ج۳، ص۲۱۹۱ / سخنوران، ص۵۰۳).

عزیزی

عزیزی خراسانی از شاعران قرن ششم (لباب، ج۱، ص۱۵۹)؛ ~ **قزوینی** (م۹۶۹) (تحفه، ص۱۴۲ / سخنوران، ص۳۹۱).

فنا

فنای کشمیری از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۴۴۶)؛ ~ **هندوستانی** نیز از شاعران قرن یازدهم و معاصر جهانگیرشاه (سخنوران، ص۴۵۵)؛ ~ **جلندری** و ~ **اصفهانی** دو تن از شاعران قرن سیزدهم (همانجا).

بقا

بقای سهارنپوری از شعرای قرن یازدهم و مؤلف کتاب *مرآت جهان‌نما* (همان، ص۸۷)؛ ~ **اکبرآبادی** از شاعران قرن سیزدهم که تا سال ۱۲۲۰ زنده بوده است (روز، ص۱۱۴)؛ ~ **دهلوی** از شاعران قرن سیزدهم که تا سال ۱۲۶۰ حیات داشته است (همانجا)؛ ~ **اصفهانی** نیز از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۱، ص۲۴۶ / سخنوران، ص۸۷).

۱۹/۵

غزال

غزال کرمانی از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۴۱۷).

غمزه

غمزهٔ بخارایی از شاعران اواخر قرن نهم که تا سال ۹۲۸ زنده بوده است (نفیسی، ج۱، ص۳۴۶).

بیغمی

بیغمی نطنزی (م۹۹۴) از شاعران قرن دهم و از ملازمان حمزه میرزا صفوی که در جنگ با ترکان کشته شده است (همان، ص۶۴۹)؛ ~ **ترمذی** از شاعران زبردست قرن دهم (همان، ص۵۸۴).
بیغم کاشی (م۱۰۵۲) (سخنوران، ص۹۸)؛ ~ **بیراگی** (م۱۱۳۲) (همانجا).

خرامی

خرامی تبریزی از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۴۲/سخنوران، ص۱۸۷).

خوشتر

خوشتر دهلوی از شاعران قرن دوازدهم (روز، ص۲۴۹)؛ ~ **حیدرآبادی** از شاعران قرن چهاردهم هـ.ق. معاصر ترکی (سخنوران، ص۱۹۸).

خرمی

خرمی از شاعران دربار سلطان یعقوب در قرن نهم (همان، ص۱۸۹)؛ ~ **هروی** از شاعران قرن نهم (مجالس، ص۴۰۱)؛ ~ **جرجانی** (م۹۴۵) (تحفه، ص۴۹).

۱۹/۶

یوسف

یوسف غزنوی از شاعران قرن ششم و از مداحان سلطان خسروملك (لباب، ج۱، ص۹۶)؛ ~ **دربندی** از شاعران قرن ششم (هدایت، ج۳، ص۱۴۵۰/لباب، ج۱، ص۱۰۶)؛ ~ **کابلی** (م۹۵۹) (روز، ص۹۵۲)؛ ~ **دهلوی** از شاعران قرن دهم در دربار اکبرشاه (صبح، ص۶۱۸)؛ ~ **لاری** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۲۰۴/سخنوران، ص۶۶۱)؛ ~ **بلگرامی** (م۱۱۷۲) (شمع، ص۵۴۱)؛ ~ **سنندجی** از شاعران قرن سیزدهم (هدایت، ج۶، ص۱۲۰۴).

گلبدن

گلبدن هندوستانی از زنان سخنور و دختر بابرشاه در قرن دهم (صبح، ص۳۴۸/سخنوران، ص۴۹۵).

واله

والهٔ مشهدی از شاعران قرن نهم و از مداحان بابرمیرزا (مجالس، ص۲۱۴)؛ ~ **اصفهانی** و ~ **شیرازی** دو تن از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۸۲)؛ ~ **هروی** نیز از شاعران قرن یازدهم و از مصاحبان عبدالقادر بیدل (روز، ص۸۸۶)؛ ~ **داغستانی** (م۱۲۶۵) (هدایت، ج۶، ص۱۱۵۳/سخنوران، ص۶۴۲).

کشته

کشتهٔ نطنزی از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۴۸۵).

سخن ← ۵/۵

۱۹/۷

شوری

شوری اصفهانی از شاعران قرن سیزدهم (هدایت، ج۵، ص۵۳۷/سخنوران، ص۳۱۴).

سوز

سوز دهلوی معروف به «میرسوز» از شاعران قرن دوازدهم (روز، ص۳۷۳/سخنوران، ص۲۷۹).

مضمون

مضمون عظیم‌آبادی از شاعران عظیم‌آباد هندوستان و معاصر عبدالجلیل علامه بلگرامی (روز، ص۷۴۳/سخنوران، ص۵۴۷).

غمگین

غمگین نصرپوری از شاعران قرن یازدهم (مقالات، ص۴۷۴/سخنوران، ص۴۱۲).

موزون

موزون ناگوری از شاعران قرن دهم (اقلیم، ج۱، ص۸۶)؛ ~ **سمرقندی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۴۴۰)؛ ~ **اکبرآبادی** (م۱۱۷۹) (صبح، ص۴۷۰)؛

~ **عظیم آبادی** (م۱۱۸۷) (همانجا).

۱۹/۸

حزنی

حزنی هروی معروف به حزنی عراقی از شاعران قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۵۸۸)؛ ~ **استرآبادی** (م۹۳۹) (نفیسی، ج۲، ص۶۷۴)؛ ~ **اصفهانی** (م۹۷۷) از شاعران دربار اکبر شاه در قرن دهم (نفیسی ج۱، ص۶۴۴/ سخنوران، ص۱۵۵).

ناله

نالهٔ شیرازی از شاعران قرن دوازدهم و از مقربان جعفرخان پسر صادق‌خان زند (سخنوران، ص۵۹۲)؛ ~ **استانبولی** از شاعران قرن سیزدهم (صبح، ص۵۰۱/ سخنوران، ص۵۹۱).

خسته

خستهٔ مازندرانی از شاعران قرن سیزدهم (تذکره‌ها، ج۱، ص۵۰۶).

نالان

نالان لکهنوی از شاعران قرن سیزدهم (صبح، ص۵۰۱).

شکسته

شکستهٔ کابلی از شاعران قرن یازدهم (شمع، ص۲۳۴)؛ ~ **قاجار**، (م۱۲۷۰) از شاهزادگان شاعر و شجاع و فرزند فتحعلیشاه قاجار (حدیقه، ج۲ ص۸۵۲/ سخنوران، ص۳۰۳).

۱۹/۹

سجاد

سجاد طبسی از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۲۶۱).

تنها

تنهای ارسباری از شاعران قرن دهم (مجمع، ص۱۳۰)؛ ~ **پنجابی** از شاعران قرن یازدهم (شمع، ص۹۸)؛ ~ **قمی** نیز از شاعران قرن یازدهم (سخنوران، ص۱۱۹).

عشق ← ۱۳/۴

محرابی

محرابی کرمانی از شعرا و نویسندگان اواخر قرن نهم و اوایل قرن دهم که تا سال ۹۳۹ زنده بوده است (نفیسی، ج۱، ص۲۵۷).

نور ← ۱۲/۷

مولا

مولای اصفهانی (م۱۱۶۲) (صبح، ص۴۷۳/ سخنوران، ص۵۷۷).

عشق ← ۱۳/۴

۱۹/۱۰

حکیمی

حکیمی ترمذی از شاعران صوفی مشرب اواخر قرن هشتم و از پیروان شاه نعمت‌الله ولی (نفیسی، ج۱، ص۲۱۷)؛ ~ **طبسی** (م۸۸۱) از شاعران زبردست قرن نهم و از مریدان نسیمی شاعر و عارف معروف (همان، ص۳۲۱)؛ ~ **سمرقندی** از شاعران قرن نهم (همان، ص۳۴۴)؛ ~ **قزوینی** از شاعران معاصر شاه اسماعیل اول (سخنوران، ص۱۷۱).

حکمت

حکمت جونپوری از شاعران قرن دوازدهم و معاصر حزین لاهیجی (روز، ص۲۱۹)؛ ~ **قاینی** از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۱، ص۴۷۸).

خموش ← ۷/۲

حریفی

حریفی ساوجی (م۹۶۷) از شاعران قرن دهم و معاصر شاه طهماسب (مجمع، ص۳۰۸/ نفیسی، ج۱، ص۵۳۶)؛ ~ **نهاوندی** از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۵۳/ سخنوران، ص۱۵۵).

صراحی

صراحی آرتیمانی معروف به محترم النسا از زنان سخنور و همسر میر مرتضی شاه (روز، ص۴۷۴).

۲۰/۱

شفایی

شفایی محلاتی از شاعران قرن دهم (نصر، ص۴۲۲)؛ ~ **اصفهانی** (م۱۰۳۷) از معروفترین پزشکان و شاعران و دانشمندان دربار صفویه در نیمهٔ دوم قرن دهم و نیمهٔ اول قرن یازدهم (صفا، ج۵/۲، ص۱۰۷۵/ نفیسی، ص۵۱۴)؛ ~ **تبریزی** (م۱۲۰۸) (سخنوران، ص۳۰۱).

لعل

لعل از شاعران و همراهان نواب همت دلیرخان صوبه‌دار تته (سخنوران، ص۵۰۳)؛ ~ **بدخشی** از شاعران قرن دهم و پسر شاه قلی سلطان بدخشی (نفیسی، ج۱، ص۵۵۲).

شهدی

شهدی بدخشانی از شاعران غزلسرای قرن دهم (همان، ص۵۹۲)؛ ~ **قزوینی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوارن، ص۳۱۱)؛ ~ **بختیاری** نیز از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۲، ص۹۱۲).

کارشیرین (شیرین‌کار)

شیرین کار (نظام‌الدین احمد) از شاعران قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص۳۴۳).

۲۰/۲

بهار ← ۱۶/۹

بارانی

بارانی از شاعران قرن چهارم (همان، ص۲۵).

لاله ← ۱۸/۹

نسیم ← ۱۸/۶

نوازش

نوازش لکهنوی از شاعران هندوستان و فرزند حسینعلی خان (صبح، ص۵۵۶).

آشنا ← ۱۳/۲

۲۰/۳

گلبن

گلبن کازرونی (م۱۲۶۶) از شعرا و عرفای قرن سیزدهم بوده، که فتحعلیشاه در زمان حکومتش برای دیدار وی به کازرون رفته است (فارس، ج۴، ص۲۵۹)؛ ~ **قاجار** از زنان سخنور و دختر برادر فتحعلیشاه قاجار در قرن سیزدهم (سخنوران، ص۴۹۶).

گلشنی

گلشنی آذربایجانی (م۹۴۰) (آذربایجان، ص۳۱۸)؛ ~ **کاشانی** از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۳۳)؛ ~ **شبستری** از شاعران قرن دهم (همان، ص۱۴۲)؛ ~ **شیرازی** از شاعران معاصر جهانگیرشاه (صبح، ص۳۴۹).

گل ← ۵/۴

ریاضی

ریاضی تربتی (م۸۸۴) (نفیسی، ج۱، ص۳۳۹)؛ ~ **سمرقندی** از شاعران نامی ماوراءالنهر در آغاز قرن نهم (مجالس، ص۲۲۱)؛ ~ **زاوه‌ای** (م۹۲۱) (سخنوران، ص۲۴۴)؛ ~ **لاهوری** (م۱۱۴۵) (صبح، ص۱۸۷).

نغمه ← ۱۰/۶

بلبل

بلبل (م۱۱۸۹) (سخنوران، ص۸۸)؛ ~ **خراسانی** از شاعران قرن سیزدهم (صبح، ص۶۷).

۲۰/۴

گلابی

گلابی از شاعران قرن ششم (نفیسی، ج۱، ص۱۰۰).

گلستانه

گلستانه، محمود از شعرا و ادبای قرن هشتم که شعر فارسی و تازی را خوب می سروده است (همان، ص۲۱۷).

سرشکی

سرشکی کابلی از شاعران کابل که علی حسن‌خان بهادر حسینی نجاری نامش

را در تذکرهٔ صبح گلشن، که در سال ۱۲۹۳ تألیف کرده، آورده است (صبح، ص۲۰۲/ سخنوران، ص۲۶۵).

دیوانه ← ۱۶/۴

۲۰/۵

کیهان

کیهان شیرازی از شاعران شیراز و فرزند وجدی شاعر قرن سیزدهم (عجم، ص۵۶۶).

اختر

اختر اجمیری (م۱۱۵۳) (سخنوران، ص۳۱/ دهخدا)؛ ~ **تیموری** از شاعران قرن دوازدهم و معاصر اورنگ زیب عالمگیر (سخنوران، ص۳۱)؛ ~ **گرجی** (م۱۲۳۲) (هدایت، ج۴، ص۱۵۴)؛ ~ **طوسی** و ~ **مازندرانی** نیز دو تن از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۱، ص۹۶/ هدایت، ج۴، ص۱۴۷/ سخنوران، ص۳۲)؛ ~ **هندی** از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۱، ص۹۶).

کوکب ← ۱۳/۱۰

گل ← ۵/۴

افشان

افشان اصفهانی از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۴۹).

خاور

خاور آذربایجانی (م۱۲۶۰)(هدایت، ج۴، ص۲۷۹)؛ ~ **قاجار** از شاعران قرن سیزدهم و فرزند فتحعلیشاه قاجار (هدایت، ج۱، ص۴۵)؛ ~ **افشار** از شاعران قرن سیزدهم و نوهٔ نادرشاه که تا سال ۱۲۸۵ نیز زنده بوده است (سخنوران، ص۱۸۵)؛ ~ **کابلی** از شاعران قرن سیزدهم (همان، ص۱۸۴)؛ ~ **کرمانشاهی** از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۱، ص۵۳۲).

۲۰/۶

رای

رای منوهر از شاعران قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۶۶۰)؛ ~ **هندی** از شاعران

هندوستان که در شعر «رای» تخلص می کرده و عمر را به سیر و سیاحت گذرانیده است (روز، ص۲۸۷ / سخنوران، ص۲۲۳).

پیر ← ۵/۸

پاینده

پاینده بخارایی از شاعران قرن دهم که به هند رفته و به دربار اکبر شاه راه یافته است (نفیسی، ج۱، ص۵۱۶)؛ ~ **ترخان** از شاعران قرن دهم (سخنوران، ص۱۰۶).

حکیم ← ۵/۱۰

تمکین

تمکین بمی از شاعران کرمان و از بازماندگان شاه نعمت‌الله ولی در قرن یازدهم (ریاض، ص۶۴)؛ ~ **کشمیری** (م۱۱۳۲) (صبح، ص۹۱)؛ ~ **مولوی** نیز از شاعران قرن دوازدهم (همان، ص۹۰)؛ ~ **شروانی** (م۱۲۵۳) (ریاض، ص۴۱۲/ سخنوران، ص۱۱۷)؛ ~ **حیدر آبادی** از شاعران قرن سیزدهم (روز، ص۱۵۷/ سخنوران، ص۱۱۷).

۲۰/۷

پیری

پیری خراسانی از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۳۳)؛ ~ **ترکمان** و ~ **اصفهانی** نیز دو تن از شاعران قرن دهم (مجمع، ص۱۲۰/ روز، ص۱۴۱/ سخنوران، ص۱۰۷).

میکش

میکش دهلوی از شاعران دهلی که در زمان تألیف تذکرهٔ *آفتاب عالمتاب* حیات داشته است (روز، ص۷۸۷)؛ ~ **هندی** از شاعران قرن چهاردهم هـ. ق. معاصر ترکی (سخنوران، ص۵۸۲).

خوشی

خوشی تاشکندی از شاعران قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۵۶۴)؛ ~ **لاهوری** از شاعران قرن یازدهم (سخنوران، ص۱۹۹).

سرخوش ← ۱۲/۹

۲۰/۸

نجم ← ۱۳/۱۰

انجم

انجم یزدی از شاعران قرن سیزدهم که تا سال ۱۲۶۰ حیات داشته است (حدیقه، ج۱، ص۱۸۰)؛ ~ **شیرازی** (م۱۲۶۹) (همانجا)؛ ~ **شیرازی** و ~ **کرمانشاهی** نیز دو تن از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۶۵).

گل ← ۵/۴

شهابی

شهابی خجندی از شاعران قرن ششم (همان، ص۳۱۱)؛ ~ **سمرقندی** از شاعران قرن ششم (هدایت، ج۲، ص۸۱۴/ نفیسی، ج۱، ص۹۹)؛ ~ (م۹۹۳) از شاعران و خوشنویسان قرن دهم که در موسیقی نیز دست داشته است (دهخدا)؛ ~ از شاعران قرن دهم که در هند می‌زیسته و یك مثنوی پنجهزار بیتی در اخلاق به نام *عروة‌الوثقی* را در سال ۷۵۹ به پایان رسانیده است (نفیسی، ج۲، ص۷۶۹)؛ ~ **قزوینی** از شاعران قرن دهم (سخنوران، ص۳۱۱)؛ ~ **کاشانی** از شاعران قرن یازدهم (همانجا)؛ ~ **ترشیزی** از شاعران قرن سیزدهم و معاصر رضا قلی‌خان هدایت (هدایت، ج۵، ص۵۳۷/ حدیقه، ج۲، ص۹۱۱).

سمایی

سمایی مروزی از شاعران بزرگ عهد سلجوقی و معاصر سلطان سنجر در نیمهٔ دوم قرن ششم (لباب، ج۲، ص۱۴۵/ صفا، ج۲، ص۶۸۵)؛ ~ (م۹۲۳) (نفیسی، ج۱، ص۳۴۵)؛ ~ **کمال** (م۱۰۰۱) (همان، ص۶۵۲).

۲۰/۹

رسول

رسول بارهه‌ای از شاعران قرن دهم (مقالات، ص۲۵۱/ سخنوران، ص۲۲۸).

عقل

عقل کنجاهی از شاعران پارسی گویِ گجرات (سخنوران، ص۳۹۸).

عقل کل

عقل کل هندی از شاعران معاصر شاهجهان (همانجا).

احمد

احمد کرمانی (م۵۶۲) (همان، ص۳۰)؛ ~ **تبریزی** از شاعران قرن هشتم (آذربایجان، ص۳۲)؛ ~ **جلایر** (م۸۱۳) (سخنوران، ص۲۹)؛ ~ **استرآبادی** (م۹۵۲) (نفیسی، ج۱، ص۶۶۶)؛ ~ **سمنانی** از شاعران قرن دهم که تا سال۹۶۸ حیات داشته است (همانجا)؛ ~ **نیشابوری** از شاعران قرن دهم (نفیسی، ج۲، ص۶۶۶)؛ ~ **گیلانی** از شاعران قرن دهم (سخنوران، ص۳۰)؛ ~ **قزوینی** از شاعران قرن دهم (همانجا).

پیام

پیام اکبرآبادی (م۱۱۶۶) (شمع، ص۹۴/ سخنوران، ص۱۰۶).

ایزدی

ایزدی یزدی از شاعران قرن دهم (ریاض، ص۵۲)؛ ~ **شیرازی** از شاعران معاصر اکبرشاه (صبح، ص۴۸)؛ ~ **کازرونی** (م۱۳۲۲) از شاعران معاصر ناصرالدین شاه قاجار (عجم، ص۳۳۰).

سرمد

سرمد کاشانی (م۱۰۷۰) از شاعران شیفتهٔ قرن یازدهم و شاگرد ملاصدرای شیرازی، که از ایران به هند رفته و همانجا ماند و کشته شد (نصر، ص۳۱۰/ صفا، ج۵/۲، ص۱۲۲۸).

۲۰/۱۰

قیام (شاه‌قیام)

شاه قیام از شاعران قرن یازدهم که به فرمان حکمران زمان خود در تبریز کشته شده است (نفیسی، ج۱، ص۶۱۶).

وقوعی

وقوعی نیشابوری (م۱۰۰۲) از شاعران معاصر اکبرشاه (همان، ص۴۲۵)؛ ~ **تبریزی** (م۱۰۱۸) از شاعران اواخر قرن دهم و پسر حدادی شاعر (همان، ص۵۱۲)؛ ~ **سمنانی** از شاعران قرن دهم در دربار اکبرشاه (همان، ص۷۱۰/

سخنوران، ص۶۵۲)؛ ~ **هروی** از شاعران معاصر اکبرشاه (سخنوران، ص۶۵۲).

قیامت

قیامت عراقی از شاعران قرن دهم و معاصر طرزی یزدی (نفیسی، ج۱، ص۶۰۲)؛ ~ **هندی** از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۲، ص۱۴۴۳).

وجدان

وجدان سهرندی (م ۱۱۶۰) (شمع، ص۴۹۱/ سخنوران، ص۶۴۴).

عالم

عالم بیهقی از شاعران قرن نهم و معاصر جامی (روز، ص۵۱۵)؛ ~ **سمرقندی** از شاعران قرن نهم (همانجا)؛ ~ **کابلی** معروف به عالم خان از شاعران قرن دهم و از ملازمان اکبر شاه (همان، ص۵۱۶/ سخنوران، ص۳۷۲)؛ ~ **بلخی** از شاعران قرن یازدهم و شاگرد صاحب تبریزی (روز، ص۵۱۵)؛ ~ **لکهنوی** معروف به عالم شاه (همان، ص۵۱۶).

جوش (جوشی) ←۲/۱۷

۲۱/۱

طریقی

طریقی ساوجی از شاعران قرن دهم در دربار اکبر شاه (نفیسی، ج۱، ص۴۲۱)؛ ~ از شاعران و موسیقیدانان قرن دهم (سخنوران، ص۳۵۷).

درویش

درویش دهکی از شاعران قرن نهم و معاصر سلطان یعقوب (نفیسی، ج۱، ص۳۱۶)؛ ~ **سمرقندی** از گویندگان قرن نهم (سخنوران، ص۲۰۸)؛ ~ **خراسانی** از شاعران قرن دهم و از شاگردان بهزاد نقاش که تا سال ۹۲۸ حیات داشته است (همانجا)؛ ~ **شیرازی** از شاعران معاصر اکبر شاه (همانجا)؛ ~ **خوانساری** از شاعران قرن یازدهم (همانجا).

قابل

قابل بلگرامی (م۱۱۳۲) (شمع، ص۳۹۴)؛ ~ **هندوستانی** (م۱۱۴۰) از شاعران هندوستان و شاگرد عبدالقادر بیدل (صبح، ص۳۲۵)؛ ~ **شیرازی** و ~ **کشمیری** دو تن از شاعران قرن دوازدهم (شمع، ص۳۸۶/ سخنوران، ص۴۶۰).

مقصود

مقصود کازرونی از شاعران قرن نهم (مجالس، ص۳۰۹)؛ ~ **قزوینی** (م۹۷۷) (روز، ص ۷۵۹)؛ ~ **کاشانی** (م۹۸۳) (تحفه، ص۱۴۶)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن دهم (همـان، ص۶۰/ سخنـوران، ص۵۵۹)؛ ~ **هروی** زنده تا سال۹۲۸ (سخنوران، ص ۵۶۰).

معنی

معنی استرآبادی از شاعران قرن نهم و معاصر سلطان یعقوب (همان، ص۵۵۴)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن نهم (همانجا)؛ ~ **فسایی** (م۱۱۱۵) (نصر، ص۱۷۴)؛ ~ **دهلوی** از شاعران قرن دوازدهم (صبح، ص۴۳۱).

کامل

کامـل شیرازی از شاعـران قرن دهم که در زمـان اکبر شاه به هندوستان رفته است (نفیسی، ج۲، ص۶۸۸)؛ ~ **کاشانی** از شاعران قرن دهم و یازدهم و خواهرزادهٔ تقی الدین اوحدی (نفیسی، ج۱، ص۶۵۷)؛ ~ **اصفهانی** (م۱۰۸۲) (سخنوران، ص۴۸۱)؛ ~ **جهرمی** از شاعران معاصر اکبر شاه (همان، ص۴۸۲).

۲۱/۲

لعلی

لعلی بدخشی از شاهان شاعر قرن نهم که لعلی تخلص می کرده است (مجالس، ص۳۶)؛ ~ **ایروانی** (م۱۳۲۵) از شاعران و طبیبان ناصرالدین شاه (گلزار، ج۲، ص۱۲۱۲).

ندا ← ۱۹/۱

مطلوب

مطلوب تقوی از شاعران قرن دوازدهم (سخنوران، ص۵۴۸).

الهام

الهام هندوستانی از شاعران قرن ششم (همان، ص۵۵)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۳۴۲)؛ ~ **رضوی** (م۱۱۲۶) (مقالات، ص۳۶).

غیبی

غیبی شیرازی از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۷۰)؛ ~ **مازندرانی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۴۲۴).

محبوب

محبوب لاهوری از شاعران [قرن چهاردهـ هـ. ق.] معاصر ترکی (همان، ص۵۱۴).

۲۱/۳

حبیب ← ۱۲/۹

سودا

سودای دهلوی (م۱۱۹۵) (شمع، ص۲۱۴)؛ ~ **بخارایی** (م۱۲۹۰) (سخنوران، ص۲۷۹).

دوست

دوست طارمی از شاعران قرن نهم (همان، ص۲۱۲)؛ ~ **هروی** از شاعران قرن نهم (مجالس، ص۲۵۱)؛ ~ **اسفزاری** (م ۹۲۸) (سخنوران، ص۲۱۲)؛ ~ **هروی** (م۹۴۹) (تحفه، ص۸۳)؛ ~ **کشمیری** از شاعران معاصر شاهجهان (همانجا).

مرآت

مرآت کرمانشاهی از شاعران اواخر قرن سیزدهم (سخنوران، ص۵۳۳)؛ ~ **کازرونی** (م۱۳۳۷) (فارس، ص۴۰۶).

حق

حق کنتوری از شاعران و سادات رضوی، که میر علیشیر قانع نامش را در تذکرهٔ *مقالات الشعرا*، که در نیمهٔ دوم قرن دوازدهم تألیف کرده، آورده است (مقالات، ص۱۸۲).

دیده

دیدهٔ ترکمان از شاعران قرن دوازدهم (شمع، ص۱۵۷/ سخنوران، ص۲۱۳)؛ ~ **تبریزی** (م۱۲۸۷) (آذربایجان، ص۱۵۱/ سخنوران، ص۲۱۳).

سیما

سیمای بخارایی از شاعران قرن سیزدهم که تا سال۱۲۸۸ حیات داشته است

(سخنوران، ص۲۸۴)؛ ~ **نطنزی** از شاعران قرن سیزدهم (همانجا).

۲۱/۴

فضولی

فضولی بغدادی (م۹۷۰) از شاعران پارسی سرا و ترکی گوی قرن دهم در بغداد و مدّاح سلطان سلیمان قانونی (صفا، ج۲/۵، ص۶۷۴).

درکی

درکی نهاوندی از شاعران قرن دهم (روز، ص۲۵۸)؛ ~ **قمی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۲۶۷)/ سخنوران، ص۲۰۷).

مستی

مستی رازی از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۶۸/ سخنوران، ص۵۳۷).

نیستی

نیستی تبریزی از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۴۴)؛ ~ **رازی** نیز از شاعران قرن دهم (همان، ص۱۶۳/ سخنوران، ص۲۲۴).

۲۱/۵

حجاب

حجاب قزوینی از شاعران معاصر عالمگیر شاه (دهخدا)؛ ~ **تبریزی** از شاعران قرن دوازدهم (سخنوران، ص۱۵۳)؛ ~ **شیرازی** (م۱۲۶۹) (همانجا)؛ ~ **یزدی** از شاعران قرن سیزدهم که تا سال۱۲۷۸ زنده بوده است (حدیقه، ج۱).

گلچهره

گلچره بیگم (م۱۰۰۶) از زنان سخنور و دختر ظهیرالدین بابر در قرن دهم (نفیسی، ج۱، ص۶۵۷).

محجوب

محجوب ترشیزی (م۱۲۵۶) (سخنوران، ص۵۱۶)؛ ~ **هروی** (م۱۲۶۴) از زنان سخنور و دختر اسکندر خان نظام الدوله (همانجا)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن سیزدهم (همانجا).

نجیب

نجیب ترمذی از شاعران عهد سلاجقه (همان، ص۵۹۷)؛ ~ **گلپایگانی** از شاعران قرن ششم و هفتم (همانجا)؛ ~ **تبریزی** (م۱۰۷۵) از شعرا و مشایخ سلسلهٔ ذهبیه (همانجا)؛ ~ **کاشانی** از شاعران قرن یازدهم (همانجا)؛ ~ **شاهجهانی** از شاعران قرن سیزدهم (همانجا).

آشوب

آشوب مازندرانی (م۱۰۹۹) (نصر، ص۳۰۹)؛ ~ **همدانی** از شاعران قرن یازدهم (همان، ص۳۲۵)؛ ~ **هندوستانی** از شاعران قرن دوازدهم (سخنوران، ص۷/ دهخدا)؛ ~ **ایروانی** از شاعران قرن سیزدهم و از مداحان فتحعلیشاه (سخنوران، ص۶)؛ ~ **تهرانی** از شاعران قرن سیزدهم (همانجا/ دهخدا).

۲۱/۶

دانا

دانای لاهوری از شاعران قرن یازدهم و معاصر عالمگیر (روز، ص۲۵۵)؛ ~ **کشمیری** (م۱۱۵۰) (صبح، ص۱۶۰)؛ ~ **مازندرانی** و ~ **دهلوی** دو تن از شاعران قرن دوازدهم (شمع، ص۱۴۹/ روز، ص ۲۵۵)؛ ~ **سندی** از شاعران قرن دوازدهم (سخنوران، ص۲۰۳).

کم گو

کم‌گوی کشمیری از شاعران قرن یازدهم (روز، ص۶۸۵/ سخنوران، ص۴۹۱).

خوشگو

خوشگوی دهلوی از شاعران قرن دوازدهم و مؤلف سفینهٔ خوشگو (روز، ص۲۴۹/ سخنوران، ص۱۹۸).

شمیمی

شمیمی یزدی از شاعران اواخر قرن دهم و اوایل قرن یازدهم که تا سال ۱۰۲۸ زنده بوده است (روز، ص۴۳۸/ گلزار، ج۲، ص۷۳۱).

یاسمن بو

یاسمن‌بوی دامغانی از زنان سخنور و همسر میرزا عسگری دامغانی که پس از مرگ

شوهر با یکی از بزرگان دربار تیموری به دهلی رفته و تا پایان عمر در آنجا به عزت زیسته است (گلزار، ج۳، ص۱۷۶۲).

۲۱/۷

اکسیر

اکسیر اصفهانی (م۱۱۶۹) (ریحانه، ج۱، ص۱۶۵/ روز، ص۷۲)؛ ~ **قمی** ازشاعران قرن دوازدهم (روز، ص۷۲/ سخنوران، ص۵۳).

جانی

جانی قزوینی از شاعران قرن نهم (سخنوران، ص۱۲۶)؛ ~ **بخارایی** (م۹۸۵) از شاعران قرن دهم و از ملازمان همایونشاه (صبح، ص۱۰۰)؛ ~ **تهرانی** از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۶۲)؛ ~ **فسایی** (م۱۲۱۲)(سخنوران، ص۱۲۶).

جانان

جانان بیگم (م۱۰۷۰) از زنان سخنوران و دختر عبدالرحیم خان خانان (روز، ص۱۶۳).

جان جانان

جان جانان هندی (م۱۱۹۵) (سخنوران، ص۱۲۵).

مطبوع

مطبوع شیرازی (م۱۲۳۷)(هدایت، ج۵، ص۹۴۵).

طبعی

طبعی اصفهانی (م۹۴۴) از شاعران و پزشکان قرن دهم (نفیسی، ج۲، ص۶۸۵)؛ ~ **بخارایی** از شاعران قرن یازدهم (سخنوران، ص۳۵۵).

ریحانه

ریحانهٔ طوسی از شاعران قرن ششم (گلزار ج۱/ هدایت، ج۲، ص۶۸۹/ نفیسی، ج۱، ص۸۸)[1].

---

۱. در گلزار جاویدان، نام شاعر ریحانه آمده است؛ نفیسی و هدایت نام وی را ریحانی آورده‌اند.

۲۱/۸

سهیل

سهیل کرمانشاهی از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۱، ص۸۱۲)؛ ~ **شیرازی** از شاعران معاصر داور صاحب تذکرهٔ *مرآة الفصاحه* (سخنوران، ص۲۷۸).

مشرقی

مشرقی مشهدی از شاعران قرن نهم (مجالس، ص۲۱۵)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن دهم و یازدهم (سخنوران، ص۵۴۳)؛ ~ **کاشانی** (م۱۲۹۹)(همانجا).

بارق

بارق کرمانشاهی (م۱۲۸۳) (حدیقه، ج۱، ص۲۱۷).

شایق

شایق کشمیری (م۱۱۸۲) (روز، ص۴۱۰)؛ ~ **دهلوی** از شاعران قرن دوازدهم (نگارستان، ص۴۴)؛ ~ **اصفهانی** و ~ **سنندجی** دو تن از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۲، ص۸۲۵/ سخنوران، ص۲۹۲)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۲، ص۸۲۷).

انجمی

انجمی بخارایی (م۱۰۰۲) از شاعران اواخر قرن دهم و از مقربان اکبر شاه (نفیسی، ج۱، ص۵۹۳).

فایق

فایق اصفهانی از شاعران قرن یازدهم (صبح، ص۳۱۰)؛ ~ **لاهوری** از شاعران قرن یازدهم (روز، ص۵۹۹)؛ ~ **آشتیانی** از شاعران قرن سیزدهم که تا سال ۱۲۹۵ حیات داشته است (حدیقه، ج۲، ص۱۲۸۳)؛ ~ **ابرقویی** از شاعران قرن سیزدهم (همان، ص۱۲۸۵/ سخنوران، ص۴۳۰).

۲۱/۹

قطره

قطرهٔ اصفهانی از شاعران قرن سیزدهم و مداح فتحعلیشاه قاجار و پدر دریای اصفهانی (حدیقه، ج۲، ص۱۴۳۴/ سخنوران، ص۴۷۳).

دریا ← ۷/۴

گوهر

گوهر آذربایجانی (م ۱۲۷۱) (حدیقه، ج۲، ص۱۴۸۲)؛ ~ **قاجار** از زنان سخنور و دختر موسی خان قاجار در قرن سیزدهم (سخنوران، ص۴۹۸)؛ ~ **کرمانی** از شاعران قرن سیزدهم (هدایت، ج۵، ص۸۹۹/ حدیقه، ج۲، ص ۱۴۸۳)؛ ~ **هندی** از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۲، ص۱۴۸۴).

جولان

جولان شاهجهان آبادی از شاعران شاهجهان آباد هندوستان که علی حسن‌خان بهادر حسینی بخاری، نامش را تذکرهٔ صبح گلشن (تألیف سال ۱۲۹۳) آورده است (صبح، ص۱۰۹/ سخنوران، ص ۱۴۰).

ذره

ذرهٔ اصفهانی (م ۱۱۷۳) (صبح، ص۱۱۶)؛ ~ **بلگرامی** (م۱۲۴۰) (روز، ص۲۷۴)؛ ~ **شیرازی** (م۱۲۹۰) (عجم، ص۵۵۶/ سخنوران، ص۲۱۶).

جوهر

جوهر تبریزی (م۱۱۹۴) از شاعران تبریز و پسر حاج کاظم تبریزی (سخنوران، ص۱۴۱)؛ ~ **بلیانی** و ~ **لکهنوی** دوتن از شاعران قرن سیزدهم (روز، ص۱۸۵).

۲۱/۱۰

عرشی

عرشی یزدی از شاعران قرن دهم و از ارکان دولت صفوی (مجمع، ص۶۱/ نصر، ص۲۶۶)؛ ~ **اکبرآبادی** (م ۱۰۹۱) (صفا، ج۲/۵، ص۱۳۱۰)؛ ~ **خیرآبادی** از شاعران قرن یازدهم (سخنوران، ص۳۸۶)؛ ~ **قنوجی** (م۱۲۷۷) (همانجا).

ضمیری

ضمیری شاعری باستانی است (دهخدا)؛ ~ **اصفهانی** (م۹۷۳) از شاعران معروف قرن دهم که در محضر غیاث‌الدین منصور دشتکی شیرازی دانش آموخته و علم طب و ریاضی و نجوم فرا گرفته است. او در رمل مهارت یافت و از همین راه به خدمت شاه طهماسب و خاندان وی راه یافت (تحفه، ص۱۲۴/ مجمع، ۱۳۶/ صفا، ج۲/۵، ص۶۹۵)؛ ~ **همدانی** از شاعران قرن دهم (تحفه، ص۱۲۵).

خاکی

خاکی بهاری (م۱۰۲۱) از شاعران عهد جهانگیرشاه (صبح، ص۱۴۹)؛ ~ **خراسانی** (م۱۰۷۷) (سخنوران، ص۱۸۲)؛ ~ **خراسانی** (م۱۲۳۴) (هدایت، ج۴، ص۲۴۲)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن سیزدهم درگذشته درحدود سال ۱۲۵۰ (همان، ص۲۴۱ / سخنوران، ص۱۸۳).

حیات ← ۱۰/۱۰

هلاکی

هلاکی هروی از شاعران قرن نهم و از مصاحبان جامی (سخنوران، ص۶۳۰)؛ ~ از شعرای عهد سلطان ابوسعید تیموری درگذشته درحدود سال ۹۰۰ (صفا، ج۴، ص۴۵۷)؛ ~ **همدانی** از شاعران قرن دهم و از ملازمان سلطان حسین میرزا (مجمع، ص۱۷۴ / تحفه، ص۱۲۷).

۲۲/۱

آشوب ← ۲۱/۵

یغما

یغمای جندقی (م۱۲۷۰) از شاعران معروف قرن سیزدهم (هدایت، ج۶، ص۱۲۰۵ /سخنوران، ص۶۵۸).

آشفته ← ۱۸/۶

سودایی

سودایی ابیوردی معروف به باباسودایی (م۸۵۳) (سخنوران، ص۲۷۹)؛ ~ **گجراتی** از شاعران قرن دهم (صبح، ص۲۱۲ / سخنوران ص۲۷۹)؛ ~ **دهلوی** (م۱۱۹۵) (شمع، ص۲۱۴ / سخنوران، ص۲۷۹)؛ ~ **زواره‌یی** از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۱، ص۸۰۷).

۲۲/۲

شهاب

شهاب بداونی از شاعران معاصر فیروز شاه که تا سال ۶۳۲ زنده بوده است (سخنوران، ص۳۰۹)؛ ~ **سهروردی** (م۶۳۲) (همان، ص۳۱۰)؛ ~ **ترشیزی** از

شاعران قرن نهم (همان، ص۳۰۹)؛ ~ **هروی** (م۹۴۲) (همان، ص۳۱۰)؛ ~ **اصفهانی** (م۱۲۹۱) (همان، ص۳۰۹).

توسنی

توسنی تبریزی از شاعران معاصر اکبرشاه (روز، ص۱۵۸/ سخنوران، ص۱۱۹)؛ ~ **هندی** از شاعران عهد اکبرشاه (سخنوران، ص۱۱۹/ شمع، ص۱۰۰).

شتاب

شتاب ایرانی از شاعران قرن یازدهم و معاصر شاهجهان (سخنوران، ص۲۹۳).

شتابی گنابادی از شاعران قرن یازدهم (همانجا).

دریا ← ۷/۴

مریخ

مریخ قاجار از شاعران قرن سیزدهم (همان، ص۵۳۵).

۲۲/۳

مرید

مرید سوستانی (م۱۱۷۱) (مقالات، ص۷۳۹).

قطب ← ۶/۲

عالی

عالی بلخی از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۴۱۰)؛ ~ **بخارایی** از شاعران قرن یازدهم (همان، ص۴۳۳)، ~ **شیرازی** (م۱۱۲۱) (سخنوران، ص۳۷۳)؛ ~ **شیرازی** (م۱۲۳۶) (هدایت، ج۵، ص۷۴۲)؛ ~ **کردستانی** از شاعران قرن سیزدهم (همانجا)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۳۷۲).

جناب

جناب اصفهانی (م۱۱۳۵) (صبح، ص۱۰۸/ سخنوران، ص۱۳۷).

لوایی

لوایی سبزواری (م۹۹۵) (سخنوران، ص۵۰۴)؛ ~ **قمی** از شاعران معاصر شاه‌عباس اول (نصر، ص۲۸۴).

افراشته

افراشته رشتی (ت۱۲۸۷) (سخنوران، ص۴۷).

آفتاب ←۹/۴

۲۲/۴

داغی

داغی مشهدی از شاعران قرن دهم (روز، ص۲۵۴/ سخنوران، ص۲۰۲).

پیر ←۵/۸

پیر بداغ

پیر بداغ از سلاطین شاعر در قرن نهم (مجالس، ص۴۰).

سحر

سحر کاشانی از شاعران قرن یازدهم (سخنوران، ص۲۶۲)؛ ~ **هندی** (م۱۲۴۹) (همانجا).

چراغ

چراغ دهلی (م۷۵۷) از بزرگان و مشایخ قرن هشتم هندوستان که در نظم و نثر دست داشته است (نفیسی، ج۱، ص۱۹۵)؛ ~ **دربیله‌ای** از شاعران قرن دوازدهم (مقالات، ص۱۶۳).

۲۲/۵

آذری

آذری (م۷۶۰) (سخنوران، ص۳)؛ ~ **طوسی** (م۸۶۶) از مشاهیر مشایخ و شعرای معروف قرن نهم (هدایت، ج۴، ص۸/ صفا، ج۴، ص۳۲۳)؛ ~ **بروجردی** از شاعران معاصر فتحعلیشاه (سخنوران، ص۲).

آذر

آذر کیوان (م۱۰۲۷) (روز، ص۶)؛ ~ **بیگدلی** (م۱۱۹۵) از شاعران اواخر قرن دوازدهم که تذکرۀ معروف آتشکده از آثار اوست (هدایت، ج۴، ص۱۵۹/ سخنوران، ص۲).

شراری

شراری استرآبادی از شاعران قرن نهم (مجالس، ص۲۶۱)؛ ~ **همدانی** از شاعران قرن دهم (مجمع، ص۲۹۱).

مجمر

مجمر اصفهانی (م۱۲۲۵) از شاعران معروف معاصر با آذر و رضاقلی خان هدایت (هدایت، ج۵، ص۹۷۱/ گلزار، ج۳، ص۱۲۳۷).

۲۲/۶

ابر

ابربلند شهری از شاعران بلند شهر است که از نی کلکش قند و شکر می بارد (روز، ص۱۳/ سخنوران، ص۱۲).

دل ← ۶/۷

گوهر ← ۲۱/۹

خزان

خزان نوری از شاعران قرن سیزدهم که تا سال ۱۲۴۰ حیات داشته است (حدیقه، ج۱، ص۵۶۴/ سخنوران، ص۱۸۹).

گل ← ۵/۴

بهاری

بهاری اصفهانی (م۹۵۰) از شاعران معاصر شاه طهماسب (روز، ص۱۱۹/ تحفه، ص۱۶۸)؛ ~ **کاشانی** از شاعران قرن یازدهم (سخنوران، ص۹۱)؛ ~ **کازرونی** معروف به نوروز شاه از امیران شاعر که صاحب تذکرهٔ روزروشن از وی به عنوان سواری دلیر و امیری چابك سوار یاد کرده است. (روز، ص۱۲۰/ سخنوران، ص۹۱).

گل بهاری

گل بهاری کابلی از شاعران قرن دهم (سخنوران، ص۴۹۶).

۲۲/۷

عاشقی

عاشقی هروی از شاعران قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص۳۴۶)؛ ~ **تربتی** (م۹۴۵) (تحفه، ص۳۴/ روز، ص۵۱۳)؛ ~ **خراسانی** نیز از شاعران قرن دهم (روز، ص۵۱۴/ تحفه، ص۱۳۹).

یادگار

یادگار خراسانی از شاعران قرن نهم (مجالس، ص۲۰۴/ روز، ص۳۸۳)؛ ~ از شاعران قرن دهم (مجمع، ص۶۹/ سخنوران، ص۶۵۴).

نشانی

نشانی دهلوی (م۱۰۲۰) از شاعران دربار اکبرشاه (روز، ص۸۲۰).

عهدی

عهدی باکویی (م۹۶۵) (صبح، ص۲۹۵)؛ ~ **ساوه‌ای** از شاعران قرن دهم (مجمع، ص۲۶۵/ سخنوران، ص۴۱۰)؛ ~ **خراسانی** از شاعران قرن دهم و معاصر اکبرشاه (روز، ص۵۸۰)؛ ~ **بغدادی** از شاعران قرن دهم (سخنوران، ص۴۱۰)؛ ~ **بداونی** از شاعران قرن دهم (همانجا).

لطف

لطف نیشابوری از شاعران قرن هشتم و از مداحان تیمور گورکان (دولتشاه، ص۲۳۹)؛ ~ **بخارایی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۴۳۱/ سخنوران، ص۵۰۱)؛ ~ **افشار** از شاعران قرن یازدهم (سخنوران، ص۵۰۱).

یار

یار اورنگ آبادی (م۱۱۸۹) ازشاعران هندوستان (همان، ص۶۵۵).

یاری استرآبادی از شاعران قرن نهم (نفیسی، ج۱، ص۳۴۸)؛ ~ **هروی** و ~ **شیرازی** دوتن از شاعران قرن نهم (همانجا)؛ ~ **یزدی** (م۹۵۲) از شاعران قرن دهم و معاصر وحشی بافقی (نفیسی، ج۲، ص۶۹۴).

۲۲/۸

خاتون

معروف به «جهان خاتون» اززنان سخنور و دختر جلال‌الدین مسعودشاه بن شرف‌الدین محمود شاه اینجو در قرن هشتم (صفا، ج۳/۲، ص ۱۰۴۵) ؛ ~ **عاملی** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۱۵۹).

خاتونی (ابوطاهر م۵۳۰) از شاعران و بزرگان دولت سلجوقیان (سخن، ص۵۱۵/ سخنوران، ص۱۹).

نواز

نواز حیدرآبادی از شاعران قرن چهاردهم هـ.ق. معاصر ترکی (سخنوران، ص۲۱۸).

قانون نواز

قانون نواز، میرابراهیم معروف به قانونی از شاعران قرن دهم که تا سال ۹۲۸ حیات داشته و به گفته سام میرزا صاحب تذکرهٔ *تحفه سامی* در نغمات پرآهنگ و ساز، قانون را خوب می نواخته است (تحفه، ص۴۶/ گلزار، ج۲، ص۱۱۲۶).

نوایی ← ۱۹/۱

دلسوز

دلسوز تبریزی از شعرای قرن سیزدهم آذربایجان (ریحانه، ج۲، ص۲۲۶/ آذربایجان، ص۱۵۱).

عاشق ← ۱۰/۱

۲۲/۹

جنون ← ۱۶/۵

مجنون ← ۱۴/۹

روح ← ۹/۴

مجروح

مجروح جاجمویی از شاعران هندوستان که علی حسن‌خان بهادر حسینی بخاری در تذکرهٔ صبح گلشن (تألیف ۱۲۹۳) شرح حالش را آورده است (صبح، ص۳۶۵/

سخنوران، ص۵۱۱)...

محزون ← ۱۴/۱۰

۲۲/۱۰

سروش

سروش اصفهانی (م۱۲۸۵) (هدایت، ج۴، ص۴۰۶/ سخنوران، ص۲۶۷).

سروشی از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۴۶).

جلوه ← ۱۷/۳

بقا ← ۱۹/۴

جرعه

جرعه تبریزی از شاعران قرن سیزدهم که تا سال ۱۲۷۳ حیات داشته است (سخنوران، ص۱۲۸).

مست ← ۹/۹

۲۳/۱

سامان

سامان جونپوری (م۱۱۴۷) از شاعران پارسی گوی هندوستان (ریحانه، ج۲، ص۴۱۵)؛ ~ اللهآبادی از شاعران قرن دوازدهم (روز، ص۳۴۵).

عمان

عمان سمرقندی از شاعران سمرقند و ملازم عبدالعزیزخان (همان، ص۵۶۹)؛ ~ نایینی از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۲، ص۱۲۲۷).

به سامان ت عمان (عمان سامانی)

عمان سامانی (م۱۳۲۲) از شاعران اصفهان و نوهٔ عبدالوهاب قطره و برادرزادهٔ دریای اصفهانی که زیباترین آثار وی منظومه *گنجینة الاسرار* است که در سوگ سالار شهیدان و یاران باوفایش سروده است (همان، ص۱۲۲۶/ تذکره‌ها، ج۲، ص۱۷۴).

گوهر ← ۲۱/۹

صفا

صفای نایینی (م۱۰۸۵) (نصر، ص۱۹۷)؛ ~ **قمی** از شاعران (قرن یازدهم) (همان، ص۳۱)؛ ~ **شیرازی** (م۱۱۶۰) (دهخدا)؛ ~ **لواسانی** (م۱۲۹۹) (سخنوران، ص۳۳۷)؛ ~ **اصفهانی** (م۱۳۰۹) (همانجا).

دهقان

دهقان خوزی از شاعران قبل از قرن ششم (همان، ص۲۱۱)؛ ~ **سامانی** (م۱۳۲۶) (همانجا).

گل ← ۵/۴

۲۳/۲

بزمی ← ۱۴/۵

پیر ← ۵/۸

مراد

مراد قزوینی (م۹۴۳) (تحفه، ص۱۳۷)؛ ~ **کوکنی** از شاعران قرن دوازدهم (مقالات، ص۷۵۲).

پیرمراد

پیرمراد از شاعران قرن هشتم که شرحی نیز بر *دیوان حافظ* نوشته است (نفیسی، ج۱، ص۲۰۶)

وقار

وقار شیرازی (م۱۲۸۹) از شاعران شیراز و فرزند وصال شیرازی است (هدایت، ج۶، ص۱۱۳۲/ سخنوران، ص۶۵۲).

فرصت

فرصت از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۴۸)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن سیزدهم و چهاردهم (سخنوران، ص۴۴۳).

صحبت

صحبت اصفهانی از شاعران و طبیبان قرن یازدهم و معاصر عالمگیر پادشاه (روز، ص۴۷۲)؛ ~ **لاری** (م۱۲۵۱) (سخنوران، ص۳۳۳).

۲۳/۳

عشقی

عشقی خراسانی از شاعران قرن نهم (مجالس، ص۲۸۳)؛ ~ **هروی** از شاعران قرن نهم (همان، ص۲۱۴)؛ ~ **کاشانی** و ~ **همدانی** دو تن از شاعران قرن دهم (روز، ص۵۴۸/ تحفه، ص۱۴۸)؛ ~ **بلگرامی** (م۱۱۴۲) (سخنوران، ص۳۹۳)؛ ~ **میرزاده** (م۱۳۰۳ش) از شاعران آزادیخواه زمان مشروطه (معین، ج۵).

مشتاق

مشتاق تویسرکانی از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۱۹۶)؛ ~ **اصفهانی** (م۱۱۷۰) (سخنوران، ص۵۴۱)؛ ~ **شوشتری** و ~ **کشمیری** نیز دوتن از شاعران قرن دوازدهم (صبح، ص۴۱۱)؛ ~ **کرمانی** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۵۴۲).

سوخته

سوختهٔ کرمانی از شاعران کرمان که محمد مظفرحسین صبا در تذکرهٔ روز روشن از وی به عنوان شاعری سوخته‌دل یاد کرده است (روز، ص۳۷۲/ سخنوران، ص۲۷۹).

شعاع

شعاع شیرازی از شاعران قرن سیزدهم و چهاردهم که *تذکرهٔ شعاعیه* و *شکرستان فارس* از آثار اوست (سخنوران، ص۲۹۹).

سراجی

سراجی خراسانی از شاعران قرن ششم (نفیسی، ج۱، ص۷۸)؛ ~ **اسفراینی** از شاعران قرن ششم (همان، ص۹۴)؛ ~ **بلخی** از شاعران قرن ششم (همان، ص۸۹/ سخنوران، ص۲۶۴).

۲۳/۴

نشاط

نشاط دهلوی از شاعران قرن یازدهم و معاصر عالمگیر (صبح، ص۵۱۸)؛ ~ **شیرازی** (م۱۱۷۲) (سخنوران، ص۶۰۱)؛ ~ **اصفهانی** (م۱۲۴۴) (همانجا).

بهار ← ۱۶/۹

وصال

وصال شیرازی (م۱۲۶۲) از شاعران معروف شیراز بوده که انواع خطوط را در کمال زیبایی می‌نوشته و شیرین و فرهاد ناتمام وحشی را تمام کرده است (عجم، ص۳۵۸/سخنوران، ص۶۴۸)؛ ~ **قاجار** نیز از شاعران قرن سیزدهم (عجم، ص۳۵۸)؛ ~ **قندهاری** از شاعران قرن سیزدهم (سخنوران، ص۶۴۸).

شمیم

شمیم اصفهانی (م۱۱۵۹) (شمع، ص۲۳۸)؛ ~ **شیرازی** از شاعران قرن سیزدهم (عجم، ص۵۵۹/سخنوران، ص۳۰۸).

شمال

شمالی دهستانی از شاعران قرن ششم و معاصر ادیب صابر (سخنوران، ص۳۰۴).

نسیم شمال

نسیم شمال، اشرف‌الدین حسینی از شاعران و روزنامه نویسان صدر مشروطیت (دهخدا).

۲۳/۵

کلامی

کلامی مروزی از شاعران قرن هشتم و از معاصران بغداد خاتون (روز، ص۶۷۹)؛ ~ **دکنی** (م۹۷۷) (همانجا)؛ ~ **جغتایی** و ~ **خوافی** از شاعران قرن دهم (شمع، ص۳۹۵/ تحفه، ص۱۵۸)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن یازدهم (سخنوران، ص۴۸۶)؛ ~ **شیرازی** (م۱۲۹۹) (عجم، ص۴۷۷).

رسا

رسای اکبرآبادی از شاعران قرن یازدهم (شمع، ص۱۶۷)؛ ~ **همدانی** (م۱۱۷۴) (همان، ص۱۷۷)؛ ~ **پنجابی** از شاعران قرن دوازدهم (روز، ص ۲۹۰/ سخنوران، ص۲۷۷).

قاآنی

قاآنی شیرازی (م۱۲۷۰) از شاعران معروف قرن سیزدهم و مداح ناصرالدین شاه (هدایت، ج۵، ص۸۴۴/ سخنوران، ص ۴۶۰).

ادیبِ زملک فراهانی (ادیب الممالک فراهانی)

ادیب الممالک فراهانی (م۱۳۳۶) از شاعران قرن سیزدهم و چهاردهم (معین، ج۵، ص۱۱۱/ دهخدا).

۲۳/۶

رهی

رهی مشهدی از شاعران قرن دهم (مجمع، ص۲۶۴)؛ ~ **شاملو** از شاعران قرن یازدهم (نصر، ص۲۷)؛ ~ **اصفهانی** از شاعران قرن دوازدهم (سخنوران، ص۲۳۹)؛ ~ **معیری** (م۱۳۴۷ش) (سایه).

شوریده

شوریدهٔ اصفهانی از شاعران قرن نهم (روز، ص۴۴۰)؛ ~ **شیرازی** (م۱۳۴۵) از شاعران معروف شیراز که در زمان کودکی بینایی خود را از دست داد (عجم، ص۲۶۶/ سخنوران، ص۳۱۴).

دیده ← ۲۱/۳

وفا

وفای اصفهانی (م۱۱۹۳) (شمع، ص۵۱۹)؛ ~ **فراهانی** (م۱۲۰۹) (هدایت، ج۴، ص۱۰۸۹)؛ ~ **شرفی** از شاعران قرن سیزدهم (هدایت، ج۶، ص۱۰۹۱/ سخنوران، ص۶۴۹).

غبار

غبار رازی (م۱۲۷۲) (حدیقه، ج۲، ص۱۲۵۸)؛ ~ **یزدی** از شاعران قرن سیزدهم (همان، ص۱۲۶۰/ سخنوران، ص۴۱۶)؛ ~ **همدانی** (م۱۳۲۲) (سخنوران، ص۴۱۶).

رنجی

رنجی تهرانی (م۱۳۳۹ش) (همان، ص۲۳۹/ دیوان رنجی).

۲۳/۷

شهریار

شهریار زوزنی از شاعران قرن هفتم (نفیسی، ج۱، ص۱۷۸)؛ ~ **تبریزی**

(م۱۳۶۷ش) (سخنوران، ص۳۱۲).

شکرریز

شکرریز یزدی از شاعران قرن سیزدهم (حدیقه، ج۲، ص۸۵۲/ سخنوران، ص۳۰۲).

مشهور

مشهور تبریزی از شاعران قرن یازدهم که تا سال ۱۰۵۰ حیات داشته است (صبح، ص۴۱۹/ سخنوران، ص۵۴۵)؛ ~ از شاعران قرن یازدهم (سخنوران، ص۵۴۵).

مجذوب

مجذوب از شاعران قرن نهم (مجالس، ص۲۰۲)؛ ~ **همدانی** (م۱۲۳۹) (هدایت، ج۵، ص۹۴۳/سخنوران، ص۵۱۰).

مجذوب تبریز (مجذوب تبریزی)

مجذوب تبریزی از شاعران قرن یازدهم که تا سال ۱۰۸۸ حیات داشته است (نصر، ص۱۹۲).

۲۳/۸

فرخی ← ۶/۷

چراغ ← ۲۲/۴

دل ← ۶/۷

۲۳/۹

شمس ← ۹/۱۰

قمر

قمر اورنگ آبادی از شاعران قرن دوازدهم (شمع، ص۳۹۵)؛ ~ **بهکری** از شاعران قرن دوازدهم (مقالات، ص۶۵۴)؛ ~ **قاجار** از زنان سخنور قرن سیزدهم (سخنوران، ص۴۷۴).

پروین

پروین خاتون از زنان سخنور قبل از قرن ششم (همان، ص۱۰۳)؛ ~ **اعتصامی** (م۱۳۲۰ش) از معروفترین زنان سخنور قرن چهاردهم (همانجا).

۲۳/۱۰

نیما

نیما یوشیج (م۱۳۳۸ش.) از شاعران قرن چهاردهم هجری شمسی و مبتکر شعر نو در ایران (همان، ص۶۲۴).

آزاد← ۱۶/۱

معرفی کتابها

۲۴/۱

گنج بادآور
اثر حسینقلی خان کرمانشاهی متخلص به سلطانی شاعر و نویسنده قرن سیزدهم، در شرح لغات و اشارات پارسی است.

گنج شایگان
اثر میرزاطاهر نگار اصفهانی متخلص به شعری، پیرامون زندگی و آثار گروهی از شاعران و شاهزادگان است و در سال ۱۲۷۲ هـ. ق. تألیف شده است.

ظفرنامه
اثر حمدالله مستوفی قزوینی است. وی کتاب دیگری را به نام *تاریخ گزیده* در سال ۷۳۰ هـ. ق. نوشته است.

نامه خسروان
اثر صدیق‌خان حشمت بخاری، در ذکر احوال شاهان و شاهزادگان شاعر، که در نیمه اول قرن چهارم هجری تألیف شده است.

۲۴/۲

انجمن روشن
اثر سیدعبدالواسع صفار زواره‌ای، پیرامون احوال و آثار سخنوران اصفهان، که در سال ۱۲۶۸ هـ. ق. تألیف شده است.

شمع انجمن
اثر امیرالملک محمد صدیق‌خان بهادر، در ذکر احوال ۹۷۱ شاعر، که در سال ۱۲۹۲ هـ. ق. تألیف شده است.

شبستان
تذکره‌ای است عمومی، اثر محمدعلی مدرسی یزدی متخلص به شهلا، که قسمت اعظم آن پیرامون احوال شاعران است و بین سالهای ۱۲۷۴ــ۱۲۷۷ تألیف شده

است.

گلشن محمود

اثر محمود میرزای قاجار، در اوایل محرم ۱۲۳۶ هـ. ق. نوشته است.

۲۴/۳

مرآت الحقایق

اثر عبدالطیف عباسی گجراتی، شرحی بر حدیقه *نسایی* است. وی کتاب دیگری به نام *خلاصة الشعرا* در سال ۱۰۲۱ هـ. ق. نوشته است.

تذکره خسروی

اثر محمدقلی میرزا متخلص به خسروی و ملقب به ملك آرا که در نیمه اول قرن سیزدهم نوشته شده است.

گنج بازیافته

اثر دکتر محمد دبیرسیاقی، پیرامون شرح احوال شعرای قدیم فارسی زبان و در سال ۱۳۳۴ هـ. ش. تألیف شده است.

۲۴/۴

لباب الالباب

اثر محمد عوفی بخاری، تذکره‌ای است معروف و معتبر در ذکر احوال شاعران فارسی زبان در سال ۶۱۸ هجری، تألیف شده است.

تذکرهٔ رفعت

اثر سیدمرتضی رفعت که در سال ۱۲۸۸ هـ. ق. نوشته شده است.

مرآت الصفا

نوشته میرمحمدعلی حسین برهانپوری، تاریخی است مفصل از عهد قدیم تا زمان مؤلف همراه با شرح احوال گروهی از شاعران در سال ۱۱۷۹ هـ. ق. تألیف شده است.

حدیقة الصفا

اثر یوسف بن علی بن غلامعلی خان، تاریخی است مفصل از فرهنگ شاعران فارسی گو که در سال ۱۱۷۳ هـ. ق. تألیف شده است.

گلدستهٔ رحمت

اثر رحمت موسوی، گزیده‌ای است از اشعار شاعران فارسی گوی همراه با شرح حال مختصری از آنان، و در سال ۱۳۴۳ شمسی تألیف شده است.

۲۴/۵

نوبهار

اثر محمد رفیع قندهاری، تذکره‌ای است پیرامون زندگی ۶۲ تن از شعرای عارف، که در سال ۱۲۱۶ هجری، تألیف شده است.

صبح وطن

اثر محمد غوث‌خان، متخلص به اعظم، کتابی است در ذکر احوال ۹۱ تن از شاعران کرناتك و در سال ۱۲۵۷ هـ. ق. تألیف شده است.

بهار یاران

اثر رأی تیکچند متخلص به بهار، صاحب فرهنگ معروف *بهار عجم*، شرحی است بر بوستان سعدی.

چمن سرور

اثر دُرّی شوشتری، در ۲۴ فصل، پیرامون اشعار گروهی از شاعران، در موضوعهای مختلف.

۲۴/۶

بستان العشاق

اثر علیرضا قاجار، متخلص به شهره، تذکره شرح احوال ۴۴۰ شاعر غز لسرا است، و در سال ۱۲۶۶هـ. ق. تألیف شده است.

قدس خصال

اثر کمال‌الدین حسین ضمیری اصفهانی شاعر معروف اواخر قرن دهم و اوایل قرن یازدهم است.

تذکرهٔ شهاب

تذکره‌ای منظوم است که میرزا عبدالله شهاب ترشیزی در اوایل قرن سیزدهم نوشته است.

فانوس خیال

نام تذکره‌ای است که محمد عبدالغنی فرخ‌آبادی متخلص به غنی به عنوان مأخذ در *تذکرةالشعرای* خود از آن نام برده است.

۲۴/۷

تذکره دلگشا

تذکره‌ای است از حاج علی اکبر نواب شیرازی، متخلص به بسمل، که بین سالهای ۱۲۳۷ــ۱۲۴۰ پیرامون زندگی شاعران زمان خود نوشته است.

هشت خلد برین

اشاره به کتاب هشت بهشت امیرخسرو دهلوی است که به سال ۷۰۱ در برابر هفت پیکر نظامی سروده است.

خلدبرین

اثر محمد یوسف واله قزوینی در قرن یازدهم، که مجلس هشتم آن در ذکر احوال شاعران است.

همیشه بهار

اثر اخلاص جهان آبادی، تذکره‌ای است در ذکر احوال ۳۰۷ شاعر که در سال ۱۱۳۶هـ.ق. تألیف شده است.

تذکرهٔ سرور

اثر لاله هیأت پرشاد متخلص به سرور، تذکره‌ای است در احوال گروهی از شاعران، که در قرن سیزدهم نوشته شده است و مؤلف هر شاعر را با یك رباعی معرفی کرده است.

۲۴/۸

روان افزا

اثر ابوالقاسم محتشم شروانی نویسنده تذکرهٔ *اختر تابان*، در سال ۱۲۹۸ هـ.ق. تألیف شده است.

ریاض‌الافکار

اثر وزیر علی عبرتی عظیم‌آبادی، تذکره‌ای است در احوال گروهی از شاعران و نثرنویسان و در سال ۱۲۶۸ هـ.ق. تألیف شده است.

ریاض العارفین

اثر رضاقلی خان هدایت، تذکره‌ای است معروف در شرح احوال و آثار ۳۵۴ تن از شعرای عارف و در سال ۱۲۶۰ هـ. ق. تألیف شده است.

ـــــ: اثر منشی آفتاب رای لکهنوی، تذکره‌ای است در شرح احوال ۲۱۴۲ شاعر و در سال ۱۳۰۰ هـ. ق. تألیف شده است.

ریاض الفصحا

اثر غلام همدانی، متخلص به مصحفی؛ پیرامون زندگی ۳۲۱ شاعر، که بین سالهای ۱۲۲۱-۱۲۳۶ نوشته شده است.

ریاض الشعرا

اثر واله داغستانی، تذکره‌ای است عمومی در شرح احوال ۲۵۹۴ شاعر و در سال ۱۱۶۱ هـ. ق. تألیف شده است.

ریاض الفردوس

اثر مولوی محمدحسین خان شاهجهان‌پوری، تذکره‌ای است در شرح احوال گروهی از شاعران عرب، فارس و اردو زبان، که در سال ۱۲۷۶ هـ. ق. تألیف شده است.

آب حیات

اثر آزاد دهلوی، در شرح احوال گروهی از شاعران هندوستان، که بین سالهای ۱۲۴۵-۱۳۲۸ هـ. ق. نوشته شده است.

فردوس خیال

اثر تقی الدین محمد اوحدی بلیانی، مجموعه‌ای است از اشعار شاعران قدیم و در سال ۱۰۲۰ هجری تألیف شده است.

۲۴/۹

تذکرهٔ دیده

تذکره‌ای است منسوب به آغرخان بهادر ترك جنگ متخلص به دیده که در زمان محمدشاه گورکانی می‌زیسته است.

جام جمشید

اثر قدرت‌الله گویا موتی متخلص به شوق، تذکره‌ای است در شرح احوال برخی از شاعران قدیم و جدید، که در اوایل قرن سیزدهم نوشته شده است.

جام جم

مثنوی معروفی از اوحدی مراغه‌ای شاعر قرن هشتم است که آن را به سال ۷۳۳ به پایان رسانیده است.

ـــــ: مثنویی از نویدی اصفهانی شاعر قرن دهم است که به وزن خسرو و شیرین نظامی سروده است.

تذکرهٔ طبیعت

تذکره‌ای است از شیخ سیف‌الدین طبیعت اکبرآبادی که در نیمه اول قرن دوازدهم نوشته است.

شعرالعجم

اثر محمد شبلی نعمانی، که در اوایل قرن چهاردهم به زبان اردو نوشته است و فضلای افغانستان آن را در سالهای ۱۳۰۴ـ۱۳۰۶ هـ. ش. به فارسی ترجمه کرده‌اند.

۲۴/۱۰

آئینه اسکندری

مثنویی از امیرخسرو دهلوی شاعر قرن هفتم است که در برابر *اسکندرنامه* نظامی سروده و آن را به سال ۶۹۹ به پایان رسانیده است.

روز روشن

تذکره‌ای است در ذکر احوال ۲۴۱۱ شاعر نوشته محمدمظفر حسین لکهنوی متخلص به صبا در سال ۱۲۹۷ هـ. ق.

۲۵/۱

سرو آزاد

اثر میرغلامعلی آزاد بلگرامی، در شرح احوال قافیه سنجان که در سال ۱۱۶۶ هـ. ق. تألیف شده است.

تذکرهٔ وارسته

اثر وارسته لاهوری، تذکره‌ای پیرامون زندگی گروهی از شعراست که در قرن دوازدهم نوشته شده است.

باغ فردوس

اثر ملااحمدالهامی، شاعر قرن سیزدهم، پیرامون شهادت امام حسین(ع).

گلدسته

منتخبی از تذکره کعبه عرفان است که عبدالوهاب عالمگیر در سال ۱۱۵۵هـ. ق. آن را تنظیم کرده است.

گلدسته نشاط

مجموعه‌ای از اشعار شعرای متقدم و متأخر به زبان فارسی و اردو، در هفت گلدسته است که منولال به عهد جارج آکلند در سال ۱۲۵۲ هجری تألیف کرده است.

گلدسته کرناتك

اثر حکیم باقر حسین‌خان، متخلص به رایق، تذکره‌ای است در ذکر احوال ۷۰ شاعر که از اواخر قرن دوازدهم تا اوایل قرن سیزدهم هجری در کرناتك می‌زیسته‌اند و در سالهای ۱۲۱۰ـ۱۲۴۰هـ. ق. نوشته شده است.

۲۵/۲

گلشن صبا

نام مجموعه‌ای از بهترین شعرهای صبای کاشی، شاعر عصر قاجار است.

گل افشان

منظومه‌ای از ملاقاسم کاهی کابلی شاعر قرن دهم است که به شیوهٔ بوستان سعدی سروده است.

گلزار معانی

اثر احمد گلچین معانی نویسنده و شاعر معاصر.

باغ معانی

اثر نقش علی دهلوی، تذکره‌ای است مشتمل بر هفت چمن که در سالهای ۱۲۷۴ـ۱۲۹۰هـ. ق. نوشته شده است. چمن پنجم آن پیرامون شرح احوال ۳۲۲ شاعر است که از آغاز شعر فارسی تا سال ۸۰۰ هجری می‌زیسته‌اند.

۲۵/۳

بزم سخن

اثر فقیری، تذکره‌ای پیرامون شرح احوال ۱۹۷ شاعر قدیم و جدید، که در سال ۱۳۴۳هـ. ش. تألیف شده است.

بزم‌آرا

اثر سیدعلی بن محمودالحسینی، تذکره‌ای مشتمل بر دو بخش است: بخش اول؛ تذکرهٔ *لباب الالباب* عوفی است و بخش دوم؛ در شرح احوال گروهی از شعرا، امرا و فضلای زمان اکبرشاه است که در سال ۱۰۰۰ هجری تألیف شده است.

گلستان ارم

منظومه‌ای است از مولانا عبدالرحمن شفقی شاعر قرن دهم که به شیوهٔ نظامی سروده است.

گل رعنا

کتابی است در شرح احوال شاعران فارسی‌گوی هندوستان اثر شفیق اورنگ آبادی که در سال ۱۱۸۲هـ. ق. تألیف کرده است.

۲۵/۴

ملستان

نام این کتاب در تاریخ *تذکره‌های فارسی* (ج۲، ص۵۱۵) آمده است.

تذکره شوق

حیرت اکبرآبادی در تذکرهٔ *مقالات الشعرا* که به سال ۱۱۷۴هـ. ق. تألیف کرده است، این کتاب را به عنوان یکی از مأخذهای خود معرفی می کند.

گلبانگ ترکی

کتابی است از ترک علیشاه ترکی، قلندر نورمحلی نویسنده و شاعر قرن سیزدهم.

گلزار جاویدان

اثر محمود هدایت، تذکره‌ای است در شرح احوال ۶۰۰۰ شاعر از آغاز شعر فارسی تا عصر مؤلف.

گل و مل

کتابی است منظوم از عزیزالله عزیزی سیفی حسنی قزوینی شاعر و دانشمند قرن دهم.

۲۵/۵

صبح گلشن

تذکره‌ای است عمومی در شرح احوال ۲۰۲۴ تن از شاعران قدیم و جدید، اثر سیدعلی حسن‌خان بهوپالی متخلص به سلیم، که در سال ۱۲۹۵ هـ. ق. تألیف شده است.

باغ ارم

مثنوبی است از کمال‌الدین شیرعلی بنایی هروی شاعر قرن نهم.

نغمهٔ عندلیب

اثر محمدرضا طباطبایی متخلص به نجم، کتابی است در شرح احوال ۴۵۰ شاعر، همراه با معرفی صنایع مختلف شعری که در سال ۱۲۶۱ هـ. ق. تألیف یافته است.

۲۵/۶

گلستان هنر

تذکره‌ای است در شرح احوال گروهی از نقاشان و خوشنویسان و شاعران عصر صفوی، که قاضی احمد حسینی ابراهیمی قمی در سال ۱۰۰۶ هـ. ق. تألیف کرده است.

بهشت سخن

اثر دکتر حمیدی شیرازی، کتابی است شامل گزیدهٔ آثار و نقد اشعار شاعران ۵ قرن اول از حنظله بادغیسی تا قطران تبریزی.

سنبلستان

کتابی است به روش *گلستان* سعدی تألیف محمود میرزا قاجار در شرح احوال طبقهٔ نسوان. همچنین *سنبلستان* عنوان تذکره‌ای است از نام شعرا.

۲۵/۷

بهار بدخشان

اثر میرعبدالکریم حسینی بدخشی، تذکره‌ای است در ذکر احوال فضلای متقدم و معاصر بدخشان، که در سال ۱۳۰۲ هـ. ش. تألیف شده است.

تذکرهٔ بی نظیر

تذکره‌ای در شرح احوال ۱۳۵ شاعر فارسی گوی هندی و ایرانی، اثر عبدالوهاب افتخار بخاری دولت آبادی است که در سال ۱۱۷۲ هـ. ق. تألیف شده است.

لعل بدخشان

تذکره‌ای است ناتمام، اثر میریاربیگ خان بدخشی، که در سال ۱۲۸۹ هـ. ش. قبل از تکمیل آن درگذشته است.

سراج منیر

مجموعه‌ای است منظوم، از سراج الدین علیخان آرزو متوفی ۱۱۶۹ هجری.

۲۵/۸

عقد ثریا

تذکره‌ای است در شرح احوال ۱۴۹ تن از شاعران فارسی گوی ایران و هند، که غلام مصحفی همدانی در سال ۱۱۹۹ هـ. ق. آن را تألیف کرده است.

هفت آسمان

شرحی است در معرفی شاعران مثنوی‌گوی و بحور هفتگانه مثنوی، تألیف مولوی احمد علی احمد، که در سال ۱۲۸۵ هـ. ق. قبل از اتمام آن در گذشته است.

ذره و خورشید

نام کتابی است از میرتشبیهی کاشی شاعرقرن دهم.

آتشفشان

تذکره‌ای است در ذکر احوال شاعران هرات با نمونه‌ای از اشعار آنان، که محمد یعقوب خان ادیب فراهی متوفی ۱۳۱۲ هـ. ش. آن را تألیف کرده است.

۲۵/۹

تذکرة‌الشعرأ دولتشاه سمرقندی

تذکره‌ای است معروف از امیر دولتشاه‌بن علاءالدوله بختیشاه غازی سمرقندی که در سال ۸۹۶ هجری نوشته شده است.

قند پارسی

تذکره‌ای است از مولوی عبدالغفور بهادر متخلص به نساح که در اواخر قرن سیزدهم نوشته شده است و گروهی از تذکره نویسان هندوستان به عنوان مأخذ از آن یاد

کرده اند.

۲۵/۱۰

خمخانه

منظومه ای است در قالب مثنوی، از آزاد کشمیری شاعر و نویسنده قرن سیزدهم.

_____: نام ساقینامه ای است شورانگیز در ۶۰۰ بیت، از سنجر کاشانی شاعر قرن دهم.

بادهٔ بی‌خمار

اثر محمود میرزای قاجار در شرح احوال گروهی از شاعران که در وصف شراب شعر سروده اند و در سال ۱۲۴۷ تألیف شده است.

بهار عجم

فرهنگی است مشهور اثر رای تیکچند متخلص به بهار، که خلاصه آن در حاشیهٔ *مصطلحات الشعرا* وارسته لاهوری آمده است.

یادگار بهادری

تاریخی است عمومی از بهادر شاهجهان آبادی، که چند باب آن در احوال ادبا و شعراست و در سال ۱۲۴۹ هـ. ق. تألیف شده است.

یادگار

اثر سیداسماعیل حسینی گرگانی نویسنده و طبیب معروف قرن ششم.

۲۶/۱

سراط السطور

رساله ای است منظوم، درباب قواعد خط نستعلیق، که سلطانعلی مشهدی شاعر و خطاط معروف قرن دهم آن را سروده است.

سُلّم السموات

تذکره ای است در شرح احوال گروهی از شعرای گذشته و جمعی از حکمای جهان، همراه با نمونه ای از آثار آنان، اثر شیخ ابوالقاسم انصاری کازرونی متخلص به قاسمی، که در سال ۱۰۱۴ هـ. ش. تألیف کرده است.

کعبهٔ عرفان

اثر تقی الدین اوحدی بلیانی کازرونی، خلاصه‌ای است از تذکرهٔ *عرفات العاشقین* که در سال ۱۰۳۶هـ. ق. تألیف کرده است (*عرفات العاشقین* اثر همین مؤلف و در سال ۱۲۰۴ تألیف شده است).

خرابات

تذکره‌ای است در شرح احوال شعرای قرن نهم هجری تا ربع قرن یازدهم که بین سالهای ۱۰۱۰-۱۰۲۵ هجری در دست تألیف بوده است و نویسندهٔ آن معلوم نیست.

ــــــــــ: تذکره‌ای است در شرح احوال شعرای قدیم و جدید با مطالب گوناگون در صنایع و بدایع شعری، اثر هلاکو میرزای قاجار متخلص به خراب، که در سال ۱۲۵۶هـ. ق. تألیف کرده است.

۲۶/۲

معراج العشاق

روایتی است از عشق لیلی و مجنون که وزیر علی عظیم آبادی متخلص به عبرتی آن را در سال ۱۲۵۱ نوشته است.

تاریخ فرشته

کتابی است معتبر و مشهور از محمدقاسم هندوشاه استرآبادی معروف به فرشته که در سال ۱۰۱۵هـ. ق. نوشته شده است.

گلشن فطرت

تذکره‌ای است در شرح احوال گروهی از شعرا تألیف موسوی مشهدی شاعر قرن دهم.

۲۶/۳

تاریخ وصاف

کتابی است شامل وقایع حکومت مغولان همراه با شرح حال گروهی از شاعران و دانشمندان، تألیف شهاب الدین شیرازی ملقب به وصاف الحضرة متوفی ۷۱۹هـ. ق.

تذکرهٔ مصور

اثر زین‌الدین راوندی قدیمیترین تذکره است که با تصاویر گروهی از شعرا به قلم جمال نقاش اصفهانی در سال ۵۸۰هـ. ق. تألیف شده است.

______: تذکره‌ای است از ظفرخان تربتی متخلص به احسن، که در نیمه دوم قرن یازدهم نوشته شده است.

یادی از رفتگان

تذکره‌ای است در شرح احوال ۶۰ شاعر که مولوی خان محمد خسته ختلانی در سال ۱۳۸۱هـ. ق. تألیف کرده است.

۲۶/۴

صبح صادق

کتابی است در ذکر احوال رجال برجسته سیاسی و ادبی که میرزا محمدصادق مینای اصفهانی متخلص به صادق در سال ۱۰۴۸هـ. ق. تألیف کرده است.

دل‌افروز

اثر ابوالقاسم شروانی بهوپالی متخلص به محتشم، مؤلف کتاب دیگری به نام اختر تابان در سال ۱۲۹۸هـ. ق. تألیف کرده است.

بهار و خزان

کتابی است منظوم، از کمال‌الدین حسین ضمیری اصفهانی شاعر زبردست اواخر قرن دهم و اوایل قرن یازدهم.

نوروزنامه

اثر حکیم عمر خیام نیشابوری شاعر و ریاضیدان بزرگ اواخر قرن پنجم و اوایل قرن ششم.

نوروز و جمشید

اثر محمدباقر رشحه اصفهانی که در سال ۱۲۵۰هـ. ق. نوشته شده است.

۲۶/۵

گلزار اسکندری

تذکره‌ای است از میرزامحمد رضا بارفروشی متخلص به مونس که در قرن سیزدهم نوشته شده است.

گلزار اعظم

تذکره‌ای است در شرح احوال ۱۴۱ تن از شعرای کرناتك که محمدغوث خان بهادر متخلص به اعظم در سال ۱۲۶۹هـ.ق. تألیف کرده است.

نقل مجلس

تذکره‌ای است پیرامون زندگی ۳۰ شاعر در ۴ مجلس که محمودمیرزای قاجار در سال ۱۲۴۱هـ.ق. تألیف کرده است.

تذکره شبنم

تذکره‌ای است در شرح احوال ۱۹۳ شاعر که اسماعیل یزدی در سال ۱۳۴۶هـ.ش. تألیف کرده است.

۲۶/۶

آئینه دانشوران

خلاصه‌ای است از تذکرهٔ میکده، که سیدعلیرضا ریحان یزدی در سال ۱۳۱۴هـ.ق. تألیف کرده است.

شعاعیه

تذکره‌ای است در شرح احوال ۱۰۵ شاعر که محمدحسین شعاع شیرازی در سالهای ۱۳۲۰ــ۱۳۲۱هـ.ق. نوشته است.

تذکرهٔ خاور

منتخبی است از شعرای قدیم و جدید که حیدرقلی میرزا متخلص به خاور در قرن سیزدهم نوشته است.

۲۶/۷

صفیردل

منظومه‌ای است در قالب مثنوی از شیخ محمدعلی حزین لاهیجی شاعر قرن دوازدهم.

هفت اقلیم

تذکره‌ای است تاریخی و معتبر پیرامون احوال ۱۵۶۰ تن از شعرا، عرفا و امرا که امین احمد رازی در بین سالهای ۹۹۶-۱۰۰۲ نوشته است.

مردم دیده

تذکره‌ای است که عبدالحکیم حاکم لاهوری در سال ۱۱۷۵هـ. ق. تألیف کرده است.

۲۶/۸

مرآت‌العالم

کتابی است که محمدبقا در سال ۱۰۷۸هـ. ق. تألیف کرده است و به اشتباه به بختاورخان نسبت داده شده است.

جواهر زواهر

تذکره‌ای است از شفیق اورنگ آبادی، که در قرن دوازدهم نوشته شده است.

جواهرالعجایب

تذکره‌ای است در شرح احوال و آثار ۲۵ تن از زنان سخنور، که سلطان محمدهروی متخلص به فخری در سال ۹۶۳ هجری تألیف کرده است.

۲۶/۹

گنجینهٔ سخن

کتابی است در شرح احوال و آثار نویسندگان بزرگ زبان فارسی از دکتر ذبیح‌الله صفا.

گنج سخن

تذکره‌ای است دقیق و معتبر در شرح احوال شاعران بزرگ پارسی گوی اثر دکتر ذبیح‌الله صفا.

حدیث دل

مجموعه شعری است از نظام وفا که به قول خودش، این کتاب طومار حیات ادبی اوست.

انجمن آرا

تذکره‌ای است که احمدبیگ گرجی متخلص به اختر، در بین سالهای ۱۲۲۲ـ۱۲۳۲هـ. ق. در احوال شعرای عصر کریم‌خان زند تا اواسط عهد فتحعلی شاه قاجار نوشته است.

۲۶/۱۰

آفتاب درخشنده

کتابی است که در تاریخ *تذکره‌های فارسی* (ج۱، ص۲) از آن یاد شده است.

مهرخاوری

نام دیوان شعر میرزا افضل‌الله حسینی شیرازی متخلص به خاوری است که در قرن سیزدهم می‌زیسته است.

چراغ هدایت

نام کتابی است از سراج‌الدین علیخان آرزو صاحب مجمع *النفائس* و نیز اشاره است به تذکرهٔ معروف مجمع *الفصحا* که رضاقلی خان هدایت به سال ۱۲۸۴هـ.ق. در احوال و آثار ۸۶۷ شاعر، از روزگار قدیم تا زمان خود نوشته است.

آفتاب عالمتاب

تذکره‌ای است در شرح احوال ۴۲۶۴ شاعر که قاضی محمدصادق‌خان اختر در سال ۱۲۶۹هـ.ق. تألیف کرده است.

۲۷/۱

قانون

نام کتاب معروفی است در طب از شیخ الرئیس ابوعلی سینا، حکیم و دانشمند نامی قرن چهارم.

قانون الادب

نام کتابی است در لغت عربی به فارسی که شرف‌الدین ابوالفضل نفیسی نویسندهٔ قرن ششم تألیف کرده است.

سوز و گداز

نام کتابی است در قالب مثنوی از شیخ احمد جام معروف به احمد ژنده‌پیل.

ــــــــــ: نام مثنویی است که آذر بیگدلی با الهام از *آتشکدهٔ* آقا صادق تفرشی سروده است.

ــــــــــ: نام منظومهٔ سوزناکی است در قالب مثنوی از نوعی خبوشانی شاعر قرن دهم.

شام غریبان

تذکره‌ای است که شفیق اورنگ‌آبادی در سال ۱۱۸۲هـ.ق. در شرح حال

شعرای ایرانی که به هندوستان رفته اند نوشته است.

تذکرهٔ نوا

منتخبی است از آثار شعرای قدیم و جدید که درویش حسین نوایی به سال ۱۲۵۳هـ. ق. نوشته است.

۲۷/۲

مرآت الخیال

تذکره‌ای است در شرح احوال ۱۳۱ شاعر، که شیرعلی خان لودی در سال ۱۱۰۲هـ. ق. تألیف کرده است.

معراج الخیال

تذکره‌ای است در شرح احوال ۲۵ شاعر غزلسرای قرن دوازدهم و سیزدهم که وزیرعلی عبرتی عظیم آبادی در سال ۱۲۵۷هـ. ق. تألیف کرده است.

اشارات بینش

تذکره‌ای است در شرح احوال ۷۲ شاعر، که سیدمرتضی بینش حسینی در سال ۱۲۶۵هـ. ق. تألیف کرده است.

معراج الکمال

کتابی است از محمود دارابی شیرازی متخلص به عارف. مؤلف تذکرهٔ دیگری به نام *لطایف الخیال* دارد که در سالهای ۱۰۷۶ــ۱۰۷۸هـ. ق. نوشته است.

۲۷/۳

گلزار ابرار

تذکره‌ای است در شرح احوال شعرا و عرفا، که شیخ محمد مندوی متخلص به غوثی درسال ۱۰۲۲هـ. ق. تألیف کرده است.

گلزار اسرار

اثر شیخ اسدالله گلپایگانگی متخلص به شمس صاحب تذکرهٔ *شمس التواریخ*.

فروغ افکار

مجموعه‌ای است از رباعیات و قطعات عرفا و شعرا، همراه با شرح حال مختصری از آنان، که سیداحمد افتخار کرمانی در سال ۱۳۲۸ گردآورده است.

تاریخ جهانگیری

تذکره‌ای است که مطربی الاصم السمرقندی بین سالهای ۱۰۳۴ـ۱۰۳۶ در شرح احوال گروهی از شعرا و سلاطین نوشته است.

۲۷/۴

مذاق سخن

تذکره‌ای است در ذکر احوال معروفترین شاعران پارسی گو از شاه حیدرحسن الله‌آبادی که در سال ۱۳۰۰هـ. ق. در هندوستان چاپ شده است.

چراغ انجمن

تذکره‌ای است در شرح احوال فضلا و شعرای افغانستان که در سال ۱۳۰۹هـ. ق. به نام محمدشاه غازی تألیف شده است.

انجمن روشن ←۲۴/۲

۲۷/۵

تذکرهٔ صدف

منتخبی است از آثار ۲۴ تن از شعرا نوشته دکتر داریوش صبور.

بحر مواج

کتابی است در تفسیر فارسی از شهاب الدین راولی دولت‌آبادی نویسندهٔ قرن نهم.

بحرالعلوم

کتابی است در هفت بحر نوشته محمدحسن زنوزی متخلص به فانی در سال ۱۰۲۹ هجری.

گوهرنامه یا گهرنامه

نام کتابی است منظوم از خواجوی کرمانی که آن را در سال ۷۴۶ هجری به پایان رسانیده است.

اختر تابان

تذکره‌ای است در شرح احوال ۸۲ تن از زنان سخنور، که ابوالقاسم محتشم شروانی بهوپالی در سال ۱۲۹۸هـ. ق. تألیف کرده است.

۲۷/۶

داستان دوستان

تذکره‌ای است در شرح احوال ۴۰ تن از شعرا و ادبای آذربایجان که محمدعلی صفوت تبریزی در سال ۱۳۱۸هـ. ش. تألیف کرده است.

کلام‌الملوك

اثر میرزا محمد یوسف لاهیجانی که در قرن سیزدهم تألیف شده است.

خیرالبیان

تذکره‌ای است در ذکر احوال برخی از شعرا و علما، که شاه حسین بهاری سیستانی در سال ۱۰۱۶هـ. ق. تألیف کرده است.

۲۷/۷

بزم خاقان

تذکره‌ای است مشتمل بر یك بزم و پنج انجمن، که سیف‌الدوله محمدقاجار متخلص به سلطان در سال ۱۲۴۵هـ. ق. تألیف کرده است.

تذکرهٔ نصرآبادی

تذکره‌ای است معروف که میرزا محمدطاهر نصرآبادی بین سالهای ۱۰۸۳ـ۱۰۹۰هـ. ق. در شرح احوال شعرای عهد صفوی به نام شاه سلیمان صفوی نوشته است.

تذکرهٔ میکده

تذکره‌ای است در ذکر شعرای یزد، که میرزا سیدمحمدعلی مدرسی یزدی متخلص به وامق در بین سالهای ۱۲۵۵ـ۱۲۶۲هـ. ق. نوشته است.

ــــــــ: تذکره‌ای است که احمدقلی خان صارمی افغانی در نیمه دوم قرن دوازدهم در شرح احوال شعرای افغان نوشته است.

۲۷/۸

سفینهٔ خوشگو

تذکره‌ای است معتبر و معروف مشتمل بر سه دفتر در شرح احوال ۱۴۱۸ شاعر که بندر ابن داس متخلص به خوشگو در بین سالهای ۱۱۳۷ـ۱۱۴۷هـ. ق. نوشته است.

بزم وصال

کتابی است منظوم از وصال شیرازی که در بحر تقارب سروده شده است و قریب به هفت هزار بیت است.

سحرحلال

مثنویی است ذوقافیتین و ذوبحرین از مولانا اهلی شیرازی شاعر نامدار اواخر قرن نهم و اوایل قرن دهم، در ۵۲۰ بیت، که در هر بیت آن ۳ صنعت مهم و انواع جناس به کار گرفته شده است. اهلی در این مثنوی آن‌چنان شیرینی گفتار و صناعات ادبی را درهم آمیخته که نظر همگان را به خود جلب کرده است.

۲۷/۹

آتشکدهٔ آذر

تذکره‌ای است رایج و مشهور در ذکر احوال گروهی از شعرا که آذربیگدلی در بین سالهای ۱۱۷۴ـ۱۱۹۳هـ. ق. نوشته است.

فرزانگان زرتشتی

تذکره‌ای است در شرح احوال زرتشتیان ایران و منتخب اشعار تنی چند از شاعران زرتشتی که رشید شهمردان در سال ۱۳۳۹هـ. ش. نوشته است.

۲۷/۱۰

تذکرهٔ میخانه

تذکره‌ای است در شرح احوال ساقینامه سرایان و ذکر ساقینامه‌های آنان که ملاعبدالنبی فخرالزمانی قزوینی در سال ۱۰۲۸هـ. ق. نوشته است.

ـــــــــ: تذکره‌ای است در شرح احوال برخی از شعرا، عرفا و امرا، که حسن تهرانی رازی در سال ۱۰۴۰هـ. ق. تألیف کرده است.

ـــــــــ: تذکره‌ای است در شرح احوال گروهی از شعرای یزد که حاج میرزا سیدحسین مدرسی یزدی در اواخر قرن سیزدهم نوشته است.

تذکرهٔ پیمانه

تذکره‌ای است در شرح احوال و آثار ساقینامه سرایان، که گلچین معانی در ذیل تذکرهٔ میخانه نوشته است.

تذکرۀ باقی

تذکره‌ای است از خواجه باقی نقشبندی دهلوی متوفی ۱۰۱۲ هـ. ق.

بخش سوم

فهرست نام شاعران

فهرست نام کتابها

فهرست منابع

راهنمای اختصاری منابع

فهرست نام شاعران

الف

ب

پ

چ

ح

ص

ض

ق

مظفر خوافی، ~ تربتی، ~ فارسی، ~ کاشانی، ~ کورکان، ~ کرمانی، ~ کاشانی، ~ تبریزی.

معانی یزدی ۱۰/۲

معراج ۱۴/۴

معروفی ۶/۵

معروفی بلخی

معروف تبریزی، ~ اصفهانی، ~ کشمیری، ~ بغداهی، ~ حیدرآبادی، ~ شیرازی.

معزّی ۸/۳

معزّی نیشابوری، ~ خراسانی، ~ هروی.

معطر ۱۱/۳

معطر کرمانی، ~ بواناتی.

معنوی ۹/۷

معنوی بخارایی، ~ جونپوری.

معنی ۲۱/۱

معنی استرآبادی، ~ شیرازی، ~ فسایی، ~ دهلوی.

معین ۶/۹

معین اصم، ~ سنجری، ~ اسفراینی، ~ استرآبادی. ~ هروی، ~ شیرازی، ~ خرم آبادی.

مفتون ۱۴/۱۰

مفتون هندوستانی، ~ دنبلی، ~ فارسی، ~ شیرازی، ~ اصفهانی.

مقصود ۲۱/۱

مقصود کازرونی، ~ قزوینی، ~ کاشانی، ~ شیرازی، ~ هروی.

ملولی ۱۳/۳

ملولی اصفهانی، ~ شیرازی.

ملول لکهنویی

منشوری سمرقندی ۷/۷

منصور ۶/۱۰

منصور اسفزاری، ~ مشهدی، ~ سبزواری، ~ طوسی، ~ جرجانی، ~ هندی، ~ هروی، ~ اکبرآبادی.

منطقی ۵/۷

منطقی رازی، ~ میبدی.

منظری ۶/۶

منظری سمرقندی، ~ کرمانشاهی.

منظر اصفهانی، ~ شیرازی، ~ مازندرانی.

منظور ۱۲/۲

منظور عاملی، ~ شیرازی.

منوچهری دامغانی ۶/۶

منوّر ۷/۲

منوّر، ~ رازی.

منیر ۱۷/۸

منیر لاهوری، ~ اصفهانی، ~ شکرآبادی.

موجی ۱۷/۳

موجی بدخشی، ~ گرجی.

ن

فهرست نام کتابها

فهرست منابع

۱. آذربیگدلی ؛ آتشکده ؛ به اهتمام و تصحیح دکتر سید حسن سادات ناصری ؛ ۲ جلد، انتشارات امیرکبیر: تهران، ۱۳۳۸.

۲. آرین‌پور، یحیی ؛ از صبا تا نیما ؛ چ۳، انتشارات فرانکلین: ۱۳۵۳.

۳. ابوسعید ابوالخیر؛ اسرارالتوحید ؛ به تصحیح ذبیح الله صفا.

۴. اسحاق، محمد ؛ سخنوران نامی ایران ؛ چ۲، انتشارات طلوع و سیروس: ۱۳۶۳.

۵. اصفهانی متخلص به شعری، محمدطاهر؛ گنج شایگان.

۶. اعتمادالسلطنه، محمدحسن ؛ خیرات حسان.

۷. ـــــــ ؛ المآثروالآثار ؛ به کوشش ایرج افشار ؛ انتشارات اساطیر: ۱۳۶۳.

۸. امیرالملك (سیدمحمد صدیق حسن‌خان بهادر) ؛ شمع انجمن ؛ هندوستان، ۱۲۹۳.

۹. انجوی شیرازی، ابوالقاسم ؛ سفینهٔ غزل ؛ چ۲، انتشارات جاویدان: ۱۳۳۶.

۱۰. اوحدی بلیانی، تقی الدین ؛ تذکرهٔ عرفات العاشقین.

۱۱. براگینکی ؛ رودکی و آثار منظوم رودکی ؛ نشریات دولتی تاجیکستان استالین‌آباد: ۱۸۵۸.

۱۲. براون، ادوارد ؛ تاریخ ادبی ایران ؛ جلد۱ ترجمه علی پاشا صالح و جلد۴ ترجمهٔ علی اصغر حکمت ؛ انتشارات امیرکبیر: ۱۳۵۶ و ۱۳۵۷.

۱۳. بندرابن داس متخلص به خوشگو ؛ سفینهٔ خوشگو.

۱۴. بهار اصفهانی مذهب، محمدعلی ؛ مدایح معتمدی.

۱۵. بهار، محمدتقی ؛ بهار و ادب فارسی ؛ به کوشش محمد گلبن ؛ چ۲، انتشارات فرانکلین: تهران، ۱۳۳۵.

۱۶. ـــــــ ؛ سبک شناسی ؛ سازمان کتابهای پرستو وابسته به مؤسسهٔ انتشارات امیرکبیر.

۱۷. بهزادی، حسین ؛ ستارگان کرمان.

۱۸. بیك دنبلی، عبدالرزاق ؛ نگارستان دارا.

۱۹. پورسلطانی، منصور؛ دانشمندان پارس.
۲۰. تربیت، محمدعلی؛ دانشمندان آذربایجان؛ تهران، ۱۳۱۴.
۲۱. جامی، عبدالرحمن؛ نفحات الأنس؛ به تصحیح و مقدمهٔ مهدی توحیدی‌پور؛ انتشارات کتابفروشی محمودی.
۲۲. جنیدشیرازی؛ تذکرهٔ هزارمزار؛ به تصحیح دکتر نورانی وصال؛ انتشارات احمدی: ۱۳۶۴.
۲۳. چهاردیوان (کفاش خراسانی، شاطرعباس صبوحی، زرگر اصفهانی، فایز دشتستانی)؛ به اهتمام تیمور گرگین؛ چ۱، انتشارات امیرکبیر کتب فروزان: ۱۳۶۳.
۲۴. حسینی فسایی، حاج میرزا حسن؛ فارسنامهٔ ناصری؛ انتشارات سنایی.
۲۵. حقیقت، عبدالرفیع؛ نگین سخن؛ چ۱، انتشارات کتب ایران.
۲۶. حمیدی شیرازی، مهدی؛ بهشت سخن؛ چ۵، ۱۳۵۷.
۲۷. ــــــــ؛ دریای گوهر؛ چ۳، انتشارات امیرکبیر: ۱۳۴۹.
۲۸. خواند میر؛ حبیب السیر؛ با مقدمهٔ استاد جلال الدین همایی؛ انتشارات کتابفروشی خیام: ۱۳۳۳.
۲۹. خیام پور، عبدالرسول؛ فرهنگ سخنوران؛ چ۲، ۲جلد، انتشارات طلایه: تبریز، آبان ۱۳۴۰.
۳۰. دبیر سیاقی، محمد؛ گنج باز یافته؛ چ۲، انتشارات اشرفی: ۱۳۳۵.
۳۱. دشتی، علی؛ دمی باخیام؛ چ۲، انتشارات امیرکبیر: ۱۳۴۵.
۳۲. دهخدا، علی اکبر؛ لغتنامهٔ دهخدا؛ تهران.
۳۳ دیوان آذربیگدلی؛ به تصحیح دکتر حسن سادات ناصری و پروفسور بیگدلی.
۳۴. دیوان آشفته کاشانی؛ چ۱، انتشارات کانون تربیت شیراز: ۱۳۴۹.
۳۵. دیوان ابن یمین فریومدی؛ به تصحیح و اهتمام حسینعلی باستانی راد؛ انتشارات سنایی.
۳۶. دیوان ابوسعید ابوالخیر؛ به اهتمام سعید نفیسی؛ انتشارات شمس: تهران، ۱۳۳۴.
۳۷. دیوان ابوالفرج رونی؛ به تصحیح پروفسور چاپکین؛ انتشارات ارمغان: تهران، ۱۳۰۴.
۳۸. دیوان ادیب صابری؛ به تصحیح و اهتمام محمدعلی ناصح؛ انتشارات علمی.

۳۹. دیوان ادیب الممالک فراهانی؛ به تصحیح و اهتمام وحید دستگردی؛ انتشارات فروغی.
۴۰. دیوان افسرده لاری؛ به تصحیح و اهتمام بهرام خواجه.
۴۱. دیوان الهی قمشه‌ای؛ انتشارات علمیه اسلامیه.
۴۲. دیوان امیرخسرو دهلوی؛ به اهتمام م. درویش؛ انتشارات جاویدان: ۱۳۴۳.
۴۳. دیوان امیر معزی؛ به تصحیح ناصر هیوی؛ چ۱، انتشارات مرزبان: ۱۳۶۲.
۴۴. دیوان امیری فیروز کوهی؛ با تدوین دکتر بانوی مصفا؛ چ۱.
۴۵. دیوان انوری؛ به اهتمام مدرس رضوی؛ چ۲، انتشارات علمی فرهنگی: ۱۳۶۴.
۴۶. دیوان اوحدی مراغه‌ای؛ به تصحیح و مقدمهٔ سعید نفیسی؛ انتشارات امیرکبیر: ۱۳۴۰.
۴۷. دیوان اهلی شیرازی؛ به کوشش حامد ربانی؛ انتشارات سنایی: ۱۳۴۴.
۴۸. دیوان ایزدی، محمدخان؛ چاپ بمبئی.
۴۹. دیوان بابا افضل؛ با بررسی و تصحیح فیضی، عاطفی، بهنیا، شریف؛ چ۱، انتشارات زوار: ۱۳۶۳.
۵۰. دیوان بدیع الزمان عبدالواسع جبلی؛ به تصحیح دکتر ذبیح الله صفا.
۵۱. دیوان بهار، ملك الشعراء؛ چ۲، انتشارات امیرکبیر: ۱۳۴۴.
۵۲. دیوان جامی؛ به کوشش هاشم رضی؛ انتشارات پیروز.
۵۳. دیوان جیحون یزدی؛ به کوشش احمد کرمی.
۵۴. دیوان حافظ؛ به اهتمام انجوی شیرازی.
۵۵. دیوان حبیب خراسانی؛ به اهتمام علی حبیب؛ چ۴، انتشارات زوار: ۱۳۶۱.
۵۶. دیوان حلاج، حسین بن منصور؛ انتشارات کتابخانهٔ سنایی.
۵۷. دیوان خاقانی؛ به تصحیح ضیاءالدین سجادی؛ انتشارات زوار.
۵۸. ـــــ؛ با مقدمه و تصحیح علی عبدالرسولی؛ انتشارات خیام: ۱۳۵۷.
۵۹. دیوان خسروی؛ به کوشش احمد کرمی.
۶۰. دیوان خواجوی کرمانی؛ انتشارات ارسطو.
۶۱. دیوان خیالی بخارایی؛ به تصحیح عظیم دولت‌آبادی.
۶۲. دیوان دقیقی؛ گردآورنده محمد دبیرسیاقی، به تصحیح حسین نخعی؛ چ۳، انتشارات کتب ایران: ۱۳۴۷.

۶۳. دیوان رضی الدین آرتیمانی؛ به کوشش محمد علی امامی؛ انتشارات خیام.
۶۴. دیوان رفیق اصفهانی؛ به کوشش احمد کرمی؛ چ۱، از سلسله نشریات ما: ۱۳۶۳.
۶۵. دیوان رنجی؛ به اهتمام غلامحسین تهرانی؛ چ۲، انتشارات زوار.
۶۶. دیوان زرگر اصفهانی؛ به کوشش احمد کرمی؛ چ۱، ازسلسله نشریات ما: ۱۳۶۲.
۶۷. دیوان سرخوش؛ به کوشش احمد کرمی؛ چ۱، از سلسله نشریات ما: ۱۳۶۲.
۶۸. دیوان سلطان ولد؛ به تصحیح سعید نفیسی.
۶۹. دیوان سلمان ساوجی؛ به اهتمام منصور مشفق؛ انتشارات صفی علیشاه: ۱۳۳۶.
۷۰. دیوان سنایی غزنوی؛ به سعی و اهتمام مدرس رضوی؛ انتشارات سنایی.
۷۱. دیوان سوزنی سمرقندی؛ به تصحیح و مقدمهٔ دکتر شاه حسینی؛ انتشارات امیرکبیر: ۱۳۳۸.
۷۲. دیوان شاه‌نعمت‌الله‌ولی؛ با مقدمهٔ سعید نفیسی و حواشی م. درویش.
۷۳. دیوان شمس مغربی؛ کتابفروشی اسلامیه: ۱۳۴۸.
۷۴. دیوان شهریار؛ به تصحیح خوداستاد؛ چ۲، انتشارات سعدی شیرازی.
۷۵. دیوان صائب تبریزی؛ انتشارات خیام.
۷۶. دیوان صحبت لاری؛ به اهتمام حسین معرفت؛ چ۴، کتابفروشی معرفت شیراز.
۷۷. دیوان صفای اصفهانی؛ به سعی و اهتمام احمد سهیلی خوانساری؛ انتشارات اقبال: ۱۳۶۲.
۷۸. دیوان صفی علیشاه؛ انتشارات محمودی.
۷۹. دیوان صوفی مازندرانی؛ به اهتمام شهاب طاهری؛ انتشارات ابن سینا: ۱۳۴۷.
۸۰. دیوان طالب آملی؛ به تصحیح شهاب طاهری؛ انتشارات سنایی.
۸۱. دیوان طبیب اصفهانی؛ به تصحیح ح. م. کی فر.
۸۲. دیوان عاشق اصفهانی؛ انتشارات جاویدان: ۱۳۴۳.
۸۳. دیوان عاقل مازندرانی؛ انتشارات مصطفوی.
۸۴. دیوان عبدالرزاق اصفهانی، جمال الدین؛ به تصحیح وحید دستگردی.
۸۵. دیوان عبرتی نائینی؛ به تصحیح حسین مظلوم؛ انتشارات سنایی: ۱۳۴۵.

۸۶. دیوان عراقی؛ به کوشش سعید نفیسی؛ چ۴، انتشارات کتابخانهٔ سنایی.
۸۷. دیوان عرفی شیرازی؛ به کوشش جواهری وجدی؛ انتشارات سنایی.
۸۸. دیوان عطار نیشابوری؛ به تصحیح و مقدمهٔ سعید نفیسی؛ چ۳، انتشارات سنایی.
۸۹. دیوان عماد فقیه؛ به تصحیح همایونفرخ؛ چ۱، انتشارات ابن‌سینا: ۱۳۴۸.
۹۰. دیوان عنصری بلخی؛ به کوشش محمد دبیر سیاقی؛ انتشارات سنایی: ۱۳۴۳.
۹۱. دیوان غزنوی، سیدحسن؛ به تصحیح مدرس رضوی؛ چ۲، انتشارات اساطیر: ۱۳۶۲.
۹۲. دیوان فرخی سیستانی؛ به کوشش محمددبیر سیاقی؛ چ۲، انتشارات زوار: ۱۳۴۹.
۹۳. دیوان فرخی یزدی؛ به تصحیح حسین مکی؛ انتشارات امیرکبیر: ۱۳۵۷.
۹۴. دیوان فرصت‌الدوله شیرازی؛ انتشارات محمودی.
۹۵. دیوان فروغی بسطامی؛ انتشارات جاویدان: ۱۳۵۷.
۹۶. دیوان فغانی شیرازی؛ به تصحیح و اهتمام احمد سهیلی خوانساری؛ انتشارات اقبال: ۱۳۴۰.
۹۷. دیوان فلکی شروانی؛ به اهتمام و تصحیح شهاب طاهری؛ چ۱، انتشارات ابن‌سینا: ۱۳۴۵.
۹۸. دیوان فیض کاشانی؛ به تصحیح محمد پیمان؛ انتشارات سنایی: ۱۳۴۴.
۹۹. دیوان فیضی؛ با مقابله و مقدمه حسین آگاهی؛ انتشارات فروغی: ۱۳۶۲.
۱۰۰. دیوان قصاید وغزلیات نظامی گنجوی؛ به کوشش سعید نفیسی؛ چ۴، انتشارات فروغی.
۱۰۱. دیوان قطران؛ از روی نسخهٔ محمد نخجوانی؛ چ۱، انتشارات ققنوس: ۱۳۶۲.
۱۰۲. دیوان کاشانی؛ به تصحیح پرتو بیضایی؛ انتشارات خیام.
۱۰۳. دیوان کمال‌الدین خجندی؛ به اهتمام ك. شیدفر؛ انتشارات دانش: مسکو، ۱۹۷۵.
۱۰۴. دیوان کمال‌الدین رضی؛ به اهتمام ك. شیدفر؛ مسکو.
۱۰۵. دیوان لامعی گرگانی؛ به اهتمام محمد دبیرسیاقی؛ انتشارات اشرفی:

۱۳۵۵ .
۱۰۶ . دیوان لاهیجی؛ فرین ؛ انتشارات خیام : ۱۳۵۰ .
۱۰۷ . دیوان محتشم کاشانی ؛ به کوشش مهرعلی گرگانی ؛ انتشارات محمودی .
۱۰۸ . دیوان مختاری غزنوی ؛ به کوشش همایونفرخ ؛ انتشارات علمی : ۱۳۳۶ .
۱۰۹ . دیوان مسعود سعد سلمان ؛ به تصحیح رشید یاسمی ؛ انتشارات پیروز.
۱۱۰ . دیوان منوچهری دامغانی؛ به کوشش محمددبیر سیاقی ؛ چ۳، انتشارات کتابفروشی زوار: ۱۳۴۷ .
۱۱۱ . دیوان ناصر خسرو قبادیانی؛ به تصحیح نصرالله نقوی؛ انتشارات امیرکبیر: ۱۳۴۸ .
۱۱۲ . دیوان نسیم شمال؛ به کوشش حسین نخعی ؛ چ۱ ، انتشارات فروزان : ۱۳۶۳ .
۱۱۳ . دیوان نشاط اصفهانی؛ انتشارات محمودی .
۱۱۴ . دیوان وحشی بافقی؛ به تصحیح حسین نخعی ؛ چ۳، انتشارات امیرکبیر: ۱۳۴۷ .
۱۱۵ . دیوان وقارشیرازی؛ به تصحیح ماهیار نوابی .
۱۱۶ . دیوان هاتف اصفهانی؛ به تصحیح وحید دستگردی؛ چ۵، انتشارات فروغی : ۱۳۴۵ .
۱۱۷ . دیوان هلالی جغتایی؛ به تصحیح سعید نفیسی ؛ انتشارات سنایی .
۱۱۸ . دیوان همام تبریزی؛ به تصحیح رشید عیوضی .
۱۱۹ . رازی، امین احمد ؛ تذکرهٔ هفت اقلیم؛ به تصحیح و تعلیق جواد فاضل؛ ۳جلد، مؤسسه مطبوعات علمی : تهران .
۱۲۰ . رزمجو، حسین؛ شعرکهن فارسی در ترازوی نقد اخلاق اسلامی ؛ چ۱، انتشارات آستان قدس رضوی : مشهد، ۱۳۶۶ .
۱۲۱ . رکن زاده آدمیت ، محمدحسین ؛ دانشمندان و سخنسرایان فارس.
۱۲۲ . روحانی وصال ؛ گلشن وصال؛ کتابفروشی معرفت : شیراز، ۱۳۶۹ .
۱۲۳ . رونق سنندجی ، میرزاعبدالله ؛ حدیقه امان اللهی؛ به تصحیح و تحشیه دکتر ع . خیام پور ؛ مؤسسه تاریخ و فرهنگ ایران : شماره ۱ ، تبریز ، آذر ، ۱۳۴۴ .
۱۲۴ . زرین کوب ، عبدالحسین؛ با کاروان حله؛ چ۳، انتشارات فرانکلین :

۱۳۳۵ .

۱۲۵ . ــــــــ ؛ سیری درشعر فارسی ؛ چ۲ ، انتشارات جاویدان .

۱۲۶ . زنگویی ، عبدالمجید ؛ شعر دشتی و دشتستان ؛ چ۱ ، انتشارات امیرکبیر: ۱۳۶۴ .

۱۲۷ . سامانی ، عمان ؛ گنجینه الاسرار ؛ انتشارات کتابفروشی محمودی .

۱۲۸ . سدارنگانی ، هرومل ؛ پارسی گویان هند وسند ؛ انتشارات بنیاد فرهنگ ایران .

۱۲۹ . سمرقندی ، دولتشاه ؛ تذکرة الشعرا ؛ به تصحیح محمدرمضانی .

۱۳۰ . شروانی ، جمال خلیل ؛ نزهة المجالس ؛ به تصحیح و مقدمه و حواشی و توضیحات و تحقیق زندگی گویندگان از دکتر محمد امین ریاحی ؛ انتشارات زوار.

۱۳۱ . شعاع الملك شیرازی ، محمدحسین ؛ تذکرهٔ شعاعیه.

۱۳۲ . شمس قیس رازی ؛ المعجم فی معا ییر اشعارالعجم ؛ به کوشش مدرس رضوی .

۱۳۳ . شمیم ، مظفرحسین ؛ شعر فارسی درهند و پاکستان ؛ شرکت اقبال : تهران ، ۱۳۴۹ .

۱۳۴ . شیرازی ، سیداحمد بیگی ؛ حدیقة الشعرا ؛ به تصحیح دکتر عبدالحسین نوایی .

۱۳۵ . شیرازی متخلص به داور ، شیخ محمد مفید ؛ مرآة الفصاحه.

۱۳۶ . شیرازی ، فرصت الدوله ؛ آثار عجم ؛ چ۱ ، انتشارات بامداد : آبان ۱۳۶۲ .

۱۳۷ . شیرازی ، محمد معصوم (معصوم علیشاه) ؛ طرائق الحقائق ؛ به تصحیح محمدجعفر محجوب ؛ کتابفروشی بارانی : تهران ، ۱۳۴۵ .

۱۳۸ . شیرسلیمی ، علی اکبر ؛ زنان سخنور.

۱۳۹ . صاحب بهادر قنوجی بخاری ، سیدعلی حسن خان ؛ صبح گلشن ؛ هندوستان ، ۱۲۹۵ .

۱۴۰ . صادقی کتابدار ؛ تذکره مجمع الخواص ؛ ترجمه دکتر عبدالرسول خیام پور ؛ چاپخانهٔ اختر شمال : تبریز ، ۱۳۲۷ .

۱۴۱ . صدریه شریف افشار ، بانو عصمت ؛ تاریخ مختصر شاعران.

۱۴۲ . صفا ، ذبیح الله ؛ تاریخ ادبیات در ایران ؛ چ۶ ، ۷جلد ، انتشارات فردوسی : تهران ، ۱۳۶۳ .

۱۴۳ . ـــــــ ؛ حماسه سرایی در ایران؛ چ۴ ، انتشارات امیرکبیر: ۱۳۶۳ .
۱۴۴ . ـــــــ ؛ گنج سخن؛ ۳جلد، انتشارات ابن سینا .
۱۴۵ . صفوی، سام میرزا؛ تحفهٔ سامی ؛ چ۲ ، به تصحیح وحید دستگردی؛ کتابفروشی فروغی .
۱۴۶ . عرفانی ، عبدالحمید؛ تذکرهٔ شعرای پارسی‌زبان کشمیر.
۱۴۷ . عطار نیشابوری؛ تذکرة الاولیاء؛ به تصحیح محمد قزوینی ؛ چ۵، انتشارات مرکزی .
۱۴۸ . علیشیرنوایی ، امیر؛ لطائف نامه؛ ترجمهٔ امیری هروی متخلص به فخری .
۱۴۹ . عوفی ، محمد ؛ لباب الالباب؛ به سعی و اهتمام ادوارد براون ، ترجمه از محمدعباسی ؛ کتابفروشی فخر رازی : تهران ، بهار۱۳۶۱ .
۱۵۰ . فاضل خان گروسی متخلص به داوری ، محمد ؛ انجمن خاقان.
۱۵۱ . فتوحی یزدی ، عباس ؛ تذکرهٔ شعرای یزد ؛ کتابفروشی تاریخ : تهران ، ۱۳۶۶ .
۱۵۲ . فخرالزمانی قزوینی ، عبدالنبی ؛ تذکرهٔ میخانه؛ به اهتمام احمد گلچین معانی ؛ چ۵ ، انتشارات اقبال : تهران ، ۱۳۶۷ .
۱۵۳ . فردوسی ، ابوالقاسم ؛ شاهنامه فردوسی؛ با مقدمه محمدعلی فروغی ؛ انتشارات جاویدان .
۱۵۴ . فروزانفر، بدیع الزمان ؛ سخن وسخنوران ؛ چ۳ ، انتشارات خوارزمی : تهران ، ۱۳۵۸ .
۱۵۵ . فنای اصفهانی ، میرزاعلی ؛ مدایح معتمدی.
۱۵۶ . قاجار، محمودمیرزا ؛ سفینة المحمود ؛ به تصحیح و تحشیهٔ دکتر خیام‌پور؛ انتشارات دانشکده ادبیات دانشگاه تبریز: اسفند ۱۳۴۶ .
۱۵۷ . قاجار، هلاکو میرزا ؛ مصطبهٔ خراب .
۱۵۸ . ـــــــ ؛ تذکرهٔ خرابات.
۱۵۹ . قانع تقوی ، میرعلی شیر؛ مقالات الشعرا ؛ کراچی ، ۱۹۵۷ .
۱۶۰ . کشاورز صدر؛ از رابعه تا پروین.
۱۶۱ . کلیات اقبال لاهوری؛ با مقدمهٔ احمد سروش ؛ انتشارات سنایی .
۱۶۲ . کلیات چهار مقالهٔ عروضی سمرقندی؛ به اهتمام محمدبن عبدالوهاب قزوینی .
۱۶۳ . کلیات خمسهٔ نظامی؛ چ۳ ، انتشارات امیرکبیر: ۱۳۵۱ .

۱۶۴ . کلیات سعدی ؛ به تصحیح استاد عبدالعظیم قریب؛ انتشارات جاویدان .

۱۶۵ . کلیات شمس تبریزی؛ با مقدمهٔ بدیع الزمان فروزانفر؛ چ۹، انتشارات امیرکبیر: ۱۳۶۳ .

۱۶۶ . کلیات عبدالقادر بیدل؛ مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان مؤسسه انتشارات اسلامی لاهور.

۱۶۷ . کلیات عبید زاکانی؛با تصحیح عباس اقبال؛ چ۳، انتشارات اقبال.

۱۶۸ . کلیات میرزادهٔ عشقی ؛ نگارش علی اکبر مشیر سلیمی ؛ چ۶، انتشارات امیرکبیر: ۱۳۵۰ .

۱۶۹ . گلچین معانی ، احمد ؛ تاریخ تذکره‌های فارسی؛ چ۲ ، ۲جلد، انتشارات سنایی : تهران، ۱۳۶۳ .

۱۷۰ . ــــــــ ؛ تذکرهٔ پیمانه؛ انتشارات سنایی : تهران، ۱۳۶۸ .

۱۷۱ . ــــــــ ؛ مکتب وقوع درشعر فارسی ؛ انتشارات بنیاد فرهنگ ایران : ۱۳۴۸ .

۱۷۲ . گوپاموی هندوستانی ، محمدقدرت الله ؛ نتایج الافکار.

۱۷۳ . لاهیجی ، محمد ؛ شرح گلشن راز؛ انتشارات محمودی .

۱۷۴ . لکهنوی متخلص به صبا، محمد مظفرحسین ؛ تذکرهٔ روز روشن ؛ کتابفروشی رازی : ۱۳۴۳ .

۱۷۵ . مدرس، محمدعلی ؛ ریحانة الادب؛ چ۳، ۸جلد، تبریز.

۱۷۶ . مستوفی ، حمدالله ؛ تاریخ گزیده؛ به اهتمام دکتر عبدالحسین نوایی ؛ چ۳، انتشارات امیرکبیر: ۱۳۶۴ .

۱۷۷ . معصومی ، رضا؛ هفت شهر عشق (شامل هفت دیوان کامل) ؛ چ۱، کتابفروشی حافظ .

۱۷۸ . معلم حبیب آبادی، محمدعلی ؛ مکارم الآثار؛ انتشارات انجمن کتابخانهٔ عمومی اصفهان: آبان ۱۳۵۱ .

۱۷۹ . معیری (رهی معیری)، محمدحسن؛ سایهٔ عمر؛ انتشارات امیرکبیر: ۱۳۴۸ .

۱۸۰ . ــــــــ ؛ (اهتمام) ؛ گلهای جاویدان؛ چ۱، نشر سلسله : ۱۳۶۳ .

۱۸۱ . معین ، محمد ؛ فرهنگ معین؛ ۶جلد، انتشارات امیرکبیر: تهران، ۱۳۶۴ .

۱۸۲ . ملك الکتاب، محمد ؛ تذکرة الخوانین.

۱۸۳ . میبدی، فضل الله ؛کشف الاسرار وعدة الابرار، معروف به تفسیر خواجه عبدالله

انصاری؛ به سعی و اهتمام علی اصغر حکمت؛ چ۲، انتشارات امیرکبیر: ۱۳۵۷.
۱۸۴. میرزابهاءالدوله، بهمن؛ تذکرهٔ محمد شاهی.
۱۸۵. ناصرخسرو؛ سفرنامهٔ ناصرخسرو؛ به کوشش محمد دبیرسیاقی.
۱۸۶. نصرآبادی، محمدطاهر؛ تذکرهٔ نصرآبادی؛ تصحیح و مقابلهٔ اسناد فقید از وحید دستگردی؛ انتشارات کتابفروشی فروغی.
۱۸۷. نطقی تبریزی؛ دویست سخنور؛ چ۲، انتشارات علمی: ۱۳۶۳.
۱۸۸. نفیسی، سعید؛ تاریخ نظم و نثر در ایران تا پایان قرن دهم هجری؛ چ۲، ۲جلد، انتشارات فروغی: تهران، ۱۳۶۳.
۱۸۹. نقوی، سیدعلیرضا؛ تذکره‌نویسی فارسی در هند و پاکستان.
۱۹۰. نواب شیرازی متخلص به بسمل، علی اکبر؛ تذکرهٔ دلگشا.
۱۹۱. نوایی، میرنظام‌الدین علیشیر؛ تذکرهٔ مجالس‌النفائس؛ به سعی و اهتمام علی اصغر حکمت؛ چ۱، انتشارات کتابفروشی منوچهری: ۱۳۶۳.
۱۹۲. هدایت، رضاقلی خان؛ تذکرهٔ ریاض‌العارفین؛ به کوشش محمدعلی گرگانی؛ انتشارات کتابفروشی محمودی.
۱۹۳. ــــــ؛ مجمع‌الفصحا؛ به کوشش مظاهر مصفا؛ ۶جلد، انتشارات امیرکبیر: پاییز ۱۳۳۶.
۱۹۴. هدایت، محمود؛ گلزار جاویدان؛ ۳جلد.
۱۹۵. هندی، نورالحسن؛ نگارستان سخن.

راهنمای اختصاری منابع

منبع	شماره
آتشکده	۱
آذربایجان	۲۰
اقلیم	۱۱۹
پارسی	۱۲۸
تحفه	۱۴۵
تذکره‌ها	۱۶۹
حدیقه	۱۳۴
خرابات	۱۵۸
خوشگو	۱۳
دشتستان	۱۲۶
دولتشاه	۱۲۹
دهخدا	۳۲
روز	۱۷۴
ریاض	۱۹۲
ریحانه	۱۷۵
سایه	۱۷۹
سخن	۱۵۴
سخنور	۱۳۸
سخنوران	۲۹
سفینه	۱۵۶
شمع	۸
صبح	۱۳۹
صفا	۱۴۲
طرائق	۱۳۷
عجم	۱۳۶
فارس	۱۲۱
فارسنامه	۲۴
گزیده	۱۷۶
گلزار	۱۹۴
لباب	۱۴۹
مجالس	۱۹۱
مجمع	۱۴۰
مرآة	۱۳۵
معین	۱۸۱
مقالات	۱۵۹
مکارم	۱۷۸
نتایج	۱۷۲
نزهه	۱۳۰
نصر	۱۸۶
نفیسی	۱۸۸
نگارستان	۱۹۵
هدایت	۱۹۳
یزد	۱۵۱